

BOŽENA NĚMCOVÁ

SLOVENSKÉ POHÁDKY A POVĚSTI I¹

OBSAH

SVĚTSKÁ KRÁSA *

KRÁL ČASU *

I.

II.

EALIJA.

VALIBUK

ŠURINA PAN KRÁL A OTOLIENKA *

O TOM ŠUHAJI, CO SE NEBÁL *

MAHULENA, KRÁSNÁ PANNA *

VLKOLAK *

BERONA *

PETROVA ČEPICE

TŘI CITRONY *

KINKAŠ MARTINKO

ZTRACENÝ CHLAPEC *

PECKO SPROSTÁČEK

¹ Převzato z: Němcová B., *Slovenské pohádky a pověsti*, díl 1, Praha 1952 (redakčně upraveno). Hvězdičkou poznamenané pohádky jsou ze sbírky p. Rimavského a nebožtíka důstojného p. Sam. Reusa.

CESTA K SLUNCI A K MĚSÍCI

RŮŽOVÁ ANIČKA *

O PETRU A OTCI NEBESKÉM

I.

II.

III.

O TURKOVI A KRÁSNÉ KATARÍNE

ZLÁ NUOCKA

PERAČINA

SLUNCOVÝ KŮŇ *

O BAČOVI A ŠARKANU

CHLAPEC A VLK

PAMODAJ ŠŤASTIA, LAVIČKA*

CHYTRÝ SYNEK

O TŘECH ZHAVRANĚLÝCH BRATRŮCH *

O DVANÁCTI MĚSÍČKÁCH

ČERNOKŇAŽNÍK *

O HLOUPÉ ŽENĚ

VARIANTY

O dvanácti měsíčkách

O Báčovi a Šarkanu

Peračinový květ

SVĚTSKÁ KRÁSA *

Byl jednou bohatý kníže a ten neměl žádných dětí; i modlíval se s svojí ženou každodenně, aby jim Bůh alespoň jednoho syna požehnal. — Vyslyšela Bůh jejich modlitbu a ženě požehnal. — Když čas její vypršel a porodit měla, přišli právě tu noc dva staří, šediví poutníci „nocku pýtat“. — „Veru by som vám vd'ačně dal,“ pravil kníže, „lebo vidím, že stě velmo ustatí, ale něbudětě mať noci pokojnej!“ — a král povídal jim, co očekává.

Poutníci ale nepřestali prosit, až jim kníže dovolil nocovati pod jeho střechou; když měli lůžko přichystané, uložili se. — Před půlnocí začne žena knížete stonat; poutníci se zbudili. — „Chod' von a pozri, jaké sa znaky na něbi ukazujú,“ pravil starší poutník mladšímu. — Ten vyšel ven, podíval se na oblohu, a navrátil se k staršímu poutníku, pravil: „Eh, ty znaky sa mi nepáča, samé šibenice sa ukazujú.“ —

„No, nach sa eště něnarodí, lebo by něšťastlivým člověkom bolo“ — řekl starší, a zase lehli a usnuli. — Bylo po půlnoci, žena knížete ještě bolestněji stenala, poutníci se zbudili. „Chod' von a pozri, jaké znaky sa na něbi ukazujú,“ pravil starší mladšímu. — Ten šel ven, podíval se na oblohu, a když se nazpět vrátil, pravil staršímu druhu: „Veru som viděl samé dobré znaky; keby sa teraz narodilo, veru by šťastlivo bolo.“ — „No, nach sa narodí“ — přisvědčil starší, a kněžna porodila krásného syna se zlatou hvězdou na čele. Ráno bylo třeba jíti ke křtu. Uradovaný kníže prosil i poutníky, aby mu šli za kmotry. — „Keď stě boli při porodu, bud'te i pri krstu,“ řekl jím, a oni přivolivše, šli s druhými do chrámu. — Bylo při křtu mnoho pánů a zemanů, a každý do křížmy zlato, stříbro dával, jen poutníci zlata ani stříbra neměli.

„No,“ ohlásil se starší poutník, „zlata němáme, ale ta my jinak obohatíme, dáme ti my za ženu Svetskú krásu, a tej pod celým širým něbom páru něbudě.“ — Slib ten zapsali do knihy a dítěti zavázali. — Po křtu odešli. — Chlapec rostl jako konopí a byl velice sličný. — Jednou, když v skříni otcově duloval, přišlo mu do rukou ono kmotrovské zavázání. — Když si to přečetl, ptal se otce: „Či to mně tú Svetskú krásu krstní otcovia do křížmy darovali?“ —

„Eh, horká tvoja Svetská krásu, to len tak písmo napísano“ — vymlouval se otec, nechtě, aby se mu tím synek splášil. — Ale již se stalo. — Synkovi ta Světská krásu v hlavě vrtala, i ptal se ustavičně, kde je, cože je, a když se mu řeklo, že o ní neví nikdo, umínil si do světa jíti a vyhledati si ji. — „Všecko otcovo vymlouvání a prosby byly marné; přichystal se na cestu,

rozžehnal se s rodiči z šel hledat Světskou krásu. — I hútal ustavičně po cestě, kdeže by měl tu Krásu hledati a koho se na ni optati, až mu tu napadlo, že by slunce o ní věděti mělo; a hned také umínil si jíti k němu a zeptati se ho. — Jel dlouho, dlouho, horami, dolinami, přes vrchy a vody, až se přitoulal k „Sluncovej matěři“. — „Ach, kdě si sa tu vzal, syn muoj drahý, ved' tu ani ptáčka ani letáčka něvídat', něslýchat',“ přivítala ho matka Slunce.

„Ej, paní matka, prišol som sa Slunca zpýtat, či. něvie, kdě Svetská krása býva?“

„No počkaj, Keď muoj syn domov prijdě, zpýtam sa ho. Ale ty tu tažko nabudněš, lebo Keď muoj syn lačný prijdě, lahko by ta aj zedol, — pod, schovám ta!“ — I schovala ho pod koryto, aby ho Slunce nevidělo. — Večer, jak se Slunce domů vrátilo, hned na matku volalo: „Ej marno, marno, smrdí tu človečina, koho tu máš?“ — „Ach, kděže by sa ti tu človečina vzala, ved' ti to eště páchně, čo si cez děň tuho svietil,“ krotila je matka; ale Slunce jí řeklo: „Len von s ním, matka, kdo je kolvek, nič mu něurobim.“

Na ta slova vylezl knížecí synek zpod koryta ven. — “Co si prišol sem, bračok?“ Slunce se ho ptalo. — “Prišol som sa ta zapýtat, či tu dačo něslýchat' o Svetskej kráse.“

„O Svetskej kráse já nič něviem, ale choď k Vetríkovi, ažda ju ten dakdě vyduchal.“ — Sel tedy synek dále k Větru, a když zase dlouho šel přes vrchy, doly, hory a veliké pustatiny, přišel k jedné veliké jeskyni, kde našel Větrovu matku. — „Kdě si sa tu, synok, vzal, ved' tu ani ptáčka ani letáčka něvídat', něslýchat'.“

„Prišol som sa, paní matka, Vetríka zpýtat, či něvie dačo o Svetskej kráse.“

„No čakaj, syn muoj, keď sa vráti; — ale len že si lahni pod koryto, lebo by sa ti zle mohlo vodit, keby sa Vetrík lačný vrátil.“ — O nedlouho přihnal se Vetrík do jeskyně takovou silou, že div koryto nepřekotil, a hned člověka zavoněl. „Ej marno, marno, voniam tu človečinu, koho tu máš?“

„Ach, kděže by sa tu vzala, ale sa ti to len tak vidí, že si sa tou duchotou po svetě nabral“ — vylouvala matka. „Len von s ním, matka, nič mu něurobím“ řekl Vít a synek zpod koryta vylezl.

„Čo si prišol, bračok?“ — ptal se ho Vítr. — Synek mu povídal, proč přišel. — „O tej Svetskej kráse něviem nič, a veru som dněš všecko zburtal, ale Mesiačok, ten by ažda muohol o něj vediet, Chod' sa toho zpýtat.“ — Na tu radu vybral se knížecí synek opět na cestu k Měsíci. — Opět musel dlouho chodit, než došel k Měsíci. — „Čo si prišol bračok?“ — „Prišol som sa ta zpýtat, či něvieš o Svetskej kráse.“

„Ba veru viem o něj, predošlej noci som ju vysvietil. Keby si ju viděl, i rozum by si potratil; ale býva na druhom svetě,“ pravil Měsíc.

„A jako ju dostat?“ — zeptal se mládenec.

„No, keď už len tak chceš, já ta zavediem ku tej diere, kadě sa na druhý svet chodí, a tam najděš takých lidí, čo ta Balej upravia. — Ale to ti povedám, že jak si sa na dobrý znak něnarodil, darmo sa tam ustávaš.“ — Synek na to ale nic nedbal a jen prosil Měsíce, aby ho provodil. Po dlouhé chůzi přišli k mostu, přes nějž se na druhý svět chodilo, — tu radil Měsíc mládenci, aby s koně slezl, bičikem ho pošlehl, by přes most napřed běžel. — Mladý kníže se divil sice, ale poslechl; s koně slezl a bičem ho pošlehl. — Kůň se rozběhl na most, a vtom zpod mostu se vyřítíl ohromný šarkan, koně uchytil a s ním zase pod mostem se skryl. Tam ho sežral a jsa nasycen, schoulil se, kníže pak bez úrazu po mostě přešel. — „Hla, tak by sa bolo těbe stalo!“ řekl mu Měsíc, dále ho veda. Tu ale najednou Měsíček se mu ztratil, a on přišed mezi vrchy a grúně (strmé úbočí), brodil se bařinami po pás. Byl by již zahynul, kdyby ho byl Měsíček nedohonil a na pravou cestu ho nevyvedl. —

Poté šli vždy spolu šťastně až k jedné chaloupce v lese, kde byla ta díra do země. — Tam se mu Měsíček ztratil, ale z chaloupky vyšli dva staří šediví poutníčkové, radostně ho vítajíce: „Vítaj nám, vítaj, náš krstný, dávno ta my už čakáme!“ — Synek se divil, že ho stařečkové znají, když mu ale povídali, že oni jsou jeho kmotři a že oni mu tu Světskou krásu zavázali, tu pln radosti nevěděl, kterak jim děkovati má.

„No, synok, ty musíš d'alej ísť, tuto ti cesta!“ — při těch slovích ukázal starší poutník mládenci otvor do země a řekl mu, že ho tam dolů po provaze spustí. Synek byl volen. Dříve ale, než ho starečkové dolů spustili, dal jim bílý šátek a pravil: „No, Keď sa budě ten ručník červenat a krvou premokať, už muoždě vediet, že je so mnou zle, a prijditě mi na pomoc.“ —

To mu kmotříčkové slíbili a přikázali mu, by opatrným byl, a když by se nahoru dostat chtěl, aby jen lanem zatáhl. Pak ho spustili dolů.

Když synek knížecí na zem se dostal a s provazu se vykroutil, odešel dobrý chlup cesty, až přišel k jedné chyži; ta chyže byla zrovna pod Skleněným zámekem. — Vešel do chyže a tam našel starou ženu, sedící za stolem. Byla to Múdra žena.

„Daj Boh šťastia, stará matka,“ pozdravil mladík. — „Pamodaj“ i těbe, synku, kde si sa tu vzal?“ — ptala se ho žena.

„Ba veru som sa k vám prišol dovediet, či to ešte daleko, kde Svetská krása býva?“

„Jojže, Svetská krása?“ — povídala Múdra žena, „tá je tu na Skleněnom zámku, ale sa ty darmo k něj uberáš, lebo sa k něj nedostaneš.“

„Ej, stará matka, nože mi povedzte, jako by som já sa k něj dostal,“ prosil mladík ženu. — „Na darmo je, vela mladých lidí tam už zhynulo, čo sa o Svetskú krásu usilovali, ale darmo. — Na Skleněný zámok ty sa nedostaneš.“

„Nože vás pekne prosím, lenže mi poradte, budem se vám chciet pekne odslúžit.“

Múdra žena dala se uprositi a takto mladíku pravila: „Keď si tak zdaleka prišol, tak ti já všetko vyzradím a poviem. Svetská krása býva tam hore na Skleněnom zámku, a tam sa nevydriapeš. — Ale vieš, ona sa chodí každý piatok so svojimi dvanásti dioučaty do jazera tu bližšie v jednej zahradě kúpať. Ak vieš dobre strielat, ta ict do tej zahrady a pozoruj, keď sa budě kúpať. Ona si s hlavy zlatú korunu do trávy složí; ako to spozoruješ, hneď pomedzi dioučatá strel, a hlad, abys tu najkrajšiu trafil. Svetská krása nad tým sa prelakne a budě nad ňou nariekat. Tu sa ty pomaly prikradni, korunu s trávy uchyt, na hlavu si polož a utěkaj, ako len muožeš, ale že sa neobzri nazpak za všecek svet, lebo by si všecko prehral.“ — Tak řekla Múdra žena mládencovi, a ten slíbil, že ji ve všem poslechne. — Když se určitého dne, totiž pátku, dočkal, vzal kuši a šel do zahrady k jezeru, aby střehl. O nedlouho přišla Světská krása s dvanácti děvčaty, by se v jezeře koupaly. Ona měla na hlavě korunku; — než do vody stoupila, tu korunku do trávy složila. — Mládenec zpod křoví na vše se díval, ale jak se na Světskou krásu a na dvanácte sličných děvčat podíval, zapomněl na střelení i na opatrnost a

hlavu z křoví vytýčil. Světská krása, zhledši ho, vodou mu oči zastříkla, a v tom okamžení utíkal synek v jelena přeměněný do lesa.

Kmotříčkové jeho seděli nahoře a bílý šátek měli mezi sebou prostřený; — v tu dobu, když synek stal se jelenem, viděli, že šátek bílý červenem prokvítá. — „No, našemu krstnému zle sa vodi; němeškajme a len pojd' me za ním“ — řekli stařečkové a jeden za druhým spustili se dolů. Dole hodili šátek do povětří, a ten je vedl pod Skleněný zámek k Múdré ženě. — Ta dobře znala, co synkovi se přihodilo, a kmotrům jeho vše povídala. „A či by sme mu němohli pomuoct?“ ptali se jí. „Prečo nie,“ řekla Múdra žena, „on má zlatú hviezdu na čele, dla tej ho poznátě. Kebystě mali tolko zlata, čo bystě z něho uliat mohli gulu ako tá hviezda, a s tou gulou ho do tej hviezdy strelili, stal by sa človekom.“

Kmotrové jeho šli hned, zlato posbírali, ulili kuli a šli do lesa, kde se knížecí syn mezi druhým, též v rozličnou zvěř zakletými mladíky pásl. — Starší kmotr střelil mu do zlaté hvězdy v čele, jelen se překotil, a v tom okamžení skočil mládenec, přeměněn, na nohy a kmotrům za osvobození děkoval. — Kmotříčkové, napomenuvše ho, aby po druhé lépe poslouchal, odebrali se nazpět, on ale k Múdrej ženě pospíchal. — Ta ho nevlídně přivítala: „Ej, už si mi za strelca! Škoda ta, že ani len to vykonat něvieš, čo ti človek rozhúta!“ — zlobila se.

„Ach, lenže sa něhněvajtě; Ked' som na Svetskú krásu pozrel, zabudnul som strielat“ — pravil synek, a Múdrú ženu jen zase prosil, aby mu poradila, co má dělati. — Poradila mu tedy žena, aby v pátek zase k jezeru šel a za jednu skálu vysokou se schoval, kde Světská krása korunku složí; ať ji pak uchopí a s ní utíká, ale se neohlíží, byt ho i Světská krása prosila.

Když nastal pátek, pospíchal knížecí synek k jezeru a za vysokou skálu se ukryl. — O nedlouho přijde Světská krása se svými děvčaty, korunku na břehu složí, a jdou se koupati. Tenkrát byl mladík pevnější, včas ještě zpomněl, proč přišel; opatrně ze záskalí vylezl, korunku uchytil a utíkal, co nohy stačily. — Jak ho Světská krása viděla s korunkou utíkati, vzala se na křídla a letěla za ním i s děvčaty. Jak ho již doháněla, volala sladkým hlasem: „Muoj drahý pán, obzriže sa, jaké krásne líčka mám, pozriže aspoň raz na mňa!“

Mládenec myslel, když korunku drží, že mu ji vzítí nemůže, a nemoha sladkému hlasu odolati, ohlídl se.

— V tom okamžení mu koruna z ruky zmizela a stal se z něho medvěd.

Opět kmotříčkové seděli, majíce bílý šátek mezi sebou prostřený, když jim tu náhle krví se — „Zle je, zle našemu krstnému!“ zvolali oba, pospíchajíce dolů. Šátek krvavý v povětří před nimi vlající vedl je opět k chyži Moudré ženy. — „Pani matka!“ ptali se jí, „čože sa to zase s krstným naším synom stalo, akože by sme mu pomohli?“

„Svetská krása zakliala ho na medveda, behá po hore, urobťe tak ako predtým“ — radila kmotrům. Ti zase kuli zlatou ulili, pak šli do lesa, medvěda se zlatou hvězdou vyhledali a do čela mu ji střelili, a jako prvé, stal se z něho člověk. — Když ho vysvobodili, začali ho lát, že Múdrú ženu neposlechl. — Mládenec ujišťoval kmotry, že se věru nemohl ztrímať, a prosil je, aby s ním šli k Múdrej ženě a zaň orodovali, by mu ještě jednou poradila, co by dělati měl. — „No, už si mi za parobka, keby som to já bola veděla, či by som sa já s tēbou bola do reči dávala!“ Tak hřešila žena sklíčeného mladíka, ale konečně mu přece radu dala.

„No, synku, ešte ti dač poviem; si-li na dobrý znak narodený, šťastia něminie ťa. Choď ešte raz tú Svetskú krásu strieť; u jazera leží koňská hlava, až k tej hlave prijděš, zpomeň na mňa, a spraviš sa chrobákom. — Ako chrobák skryj sa do tej hlavy, a Keď Svetská krása korunku složí, ty vylez, zpomeň na mňa, a budě z tēba člověk. Potom korunku uchyť a utěkaj, ale že sa mi po chlapsky drž! — Ale dajže pozor, keď buděš vyliezať, aby ťa nězazrela, lebo budě tú hlavu drviť, kým ju něpodrví a tēba nězabije.“

Mladík ženě poděkoval vděčně a slíbil, že se tenkrát nedá ničím oklamati. — V pátý den šel zase zrána k jezeru, vynašel si koňskou hlavu, zpomněl na Múdrú ženu, a hned z něho stal se brouček, kterému lehko bylo do hlavy koňské skrýti se. — O nedlouho přišla Světská krása se svými děvčaty se koupati. Složila korunku do trávy, vstoupivši do jezera; mladík chtěl z hlavy vylézt, tu ho ale Světská krása zhlédla, a kdyby nebyl honem zpátky couvl, byla by ho zabila. Ale ona volala děvčata, a všecky tloukly do hlavy a drvily ji, až byla na malé kousky roztrolena; potom, domnívajíce se, že broučka zabily, do jezera se vrhly. Brouček ale přece našel v jedné dutině hlavy skrov, a když děvčata viděl se koupati, vylezl do trávy, přeměnil se v člověka, uchytil korunku a utíkal s ní, jak para stačila. — Ale Světská krása, zahledši utíkajícího; letmo za ním se pustila, a čím rychleji on běžel, tím rychleji ona letěla. — Když byla od něho na doslech hlasu, začala volati: „Obzriže sa, obzri, drahý muoj sladký šuhaj, —

aké pekné hrudky mám!“ — Ale ho darmo vábila, darmo prosila, aby se na ni ohlédl, on se nedal tenkrát klamati. Utíkal jedním letem k otvoru, zatáhl lano, a kmotříčkové vytáhli ho nahoru i s korunkou, kterou nemínil více dáti z rukou. Sotva byl nahoře, přiletěla za ním i Světská krása se všemi dvanácti děvčaty; volky, nevolky musela za svojí korunou. — „Daj mi, daj moju korunu, veď já bez něj vrátit sa němuožem“ prosila Krása mladíka.

„Moja lubá Krása, nětráp sa za to, veď já ta rád vidím; korunku ti nědám, ale buděš moju žena“ — řekl mladý kníže, objímaje a líbaje ji. Když viděla Světská krása, že má mladý kníže hvězdu na čele, že je krásný, zůstala při něm i se svými děvčaty, on se hned hotovil domů si ji odvésti. — Když se s svými kmotry loučil, starší se nabídl, že je domů provodí, což bylo mladému knížeti velmi vítané. — Vydali se tedy na cestu. — Na noc přišli clo jednoho osamělého dvorce. Pán s paní šli spat do jizby, kmotr zůstal ležet na prahu, a těch dvanácte děvčat přeměnilo se v holoubky a sedly na střechnu. — V noci začaly si holubičky mezi sebou takto rozprávět: „Ach, zlá něvola, čo na našeho pána a paniu čaká! Nášho pána pán otec pošle poňho zlatý koč. — Keď na ten koč sadně, koč hněď s nimi do prepasti ujedě, aby sa na marné kúsky dotrieskali. Tak to urobit chce zlý šarkan, čo pod zemou býva a našu paniu i pána zmárniť chce. — Ale kto ty slova prerečie, nach oněmie.“ —

Kmotříček si ta slova dobře pamatoval, ale nezmínil se nikomu. — Druhý den cestovali dále a jako na první noc tak i na druhou přišli do osamotnělého dvorce. Pán s paní šli spat do jizby, kmotr zůstal na prahu, děvčata co holubičky posedaly na střechnu. — V noci zase slyší kmotr, jak si povídají: „Ach, zlá něvola na našho pána i paniu čaká! Nášho pána pán otce pošle paněj pohár vína, ale keď sa z něho napije, mrtva zostaně, lebo ho šarkan otrávil. — Kto ty slova prerečie, nach oněmie.“

Kmotr si to pamatoval, ale neřekl ani slova komu. Třetí den zase bylo tak jako prvnější dva dni; večír, když se zase holubičky usadily, začaly opět rozprávěti takto: „Ach, zlá něvola, čo nášho pána i paniu čaká! Ak náš pán s paňou prvú noc na svojom zámku nocovat budú, šarkan sa o pol noci do svetlice dobije a pána zabije. Kto ty slova prerečie, nach oněmie.“

Kmotr si všecky ty řeči dobře pamatoval, ale neřekl nikomu. — Když nebyli již daleko od rodinného města mladého knížete, poslal kníže otcí poselství, že se vrací domů se svou nevěstou, Světskou krásou. Tu hned otec vyslal družinu četnou jim vstříc, krásné kočáry a pro nevěstu kočár zlatý. — Než kdy ku mladému knížeti dojeli a on si doň s nevěstou sedati

chtěl“ kmotr ho zadržel: „Něsedaj do toho koča, lebo sa ti zle povodí; sadni do samého ostatného. „Něviem, prečo ty to žiadaš, ale si muoj dobrý priateľ, poslúchnem ta.“ — Poslechl; a zlatý kočár jako větrem nešen zpátky do zámku letěl, nevěsta ale s ženichem šťastně k zámku přijeli. Tam jim poslal otec zlatý pohár vínem naplněný na přivítanou. Ale kmotr opět prosil mladého knížete, aby se vína nedotýkal, nechce-li být v okamžení mrtev. — Kníže nerad poslechl, ale věda, že kmotr jeho největší dobrodinec, dal si říci, žádaje o jiný pohár vína. Když víno ze zlatého poháru na zem vylil, zem pod tím vínem zpráhla.

Přijeli do zámku, rodiče je s nesmírnou radostí přijali, i všecek lid, a celý zámek se od Svetskej krásy zajasal. I byla hned svatba. Když se pak večír ženich s mladoženkou do ložnice ubírali, přistoupil zase kmotr k ženichovi, prose ho, aby směl u jeho lože nocovati. Bylo to proti vůli mladému knížeti, než konečně svolil; on se ženou uložili se na lože, ale kmotr s obnaženým mečem stál jim u hlav. Oni usnuli, on bděl. Tu k půlnoci strhne se šum, v světlici objeví se ohavný šarkan a přímo k loži se plazí. Ale břitký meč strážce opatrného počal do něho sekat a nepřestal, dokud jediná hlava na něm byla. — Hlukem tím zbudili se spící, a kníže, vida v rukou přítele krvavý meč, zkřikl a s lože vyskočil; myslel, že mu ženu snad zabil. Kmotr ale mu ukázal na ohavné tělo šarkana a pak je vzal a oknem do propasti dolů vrhl. Tu teprv kníže ho odprošoval a ptal se ho, jak on to vše mohl vědět; ale kmotříček neřekl mu ani slova, jak se všeho dověděl, a věda, že je nebezpečenství zbaven a šťasten. rozloučil se s ním a odešel ze zámku, nedaje se ob měkčiti prosbami mladých manželů, aby s nimi zůstal — Kníže ale nikdy nezapomněl na kmotřínky, kteří mu Světskou krásu za ženu dali, neboť jí nebylo v světě rovné.

KRÁL ČASU *

I.

Žili jednou v malé dědině dva vlastní bratři. Starší z nich byl velký boháč, ale přitom zlý a bezbožný. Mladšímu nebylo na statečnost páru v celé dědině. ale byl přitom tak chudý, že neměl mnohdykrátě ani on, ani rodina co do úst dáti. Jedenkrátě, když nemohl již hladem vydržeti, šel k svému bohatému bratru prositi ho o kousek chleba — ale s špatnou se potázal.

„Ty taký a taký,“ obořil se naň bratr, — „eště aby som takého oplana choval.“ — I ukázal na dveře ven ho vystrčil.

Když ho tak nemilosrdně odbyl, šel něborák a nevěděl, kam se obrátit. Lačný byl, sotvaže nohy vlekl, nemaje ani dostatečného oděvu, zimou se třásl. Boje se domů jíti, šel do hory (lesa). Našel tam pod hruškou -napadané plánky, a jakkoli byly tak kyselé, že mu od Tich zuby třply, byl rád, že je našel. Než pokrm ten nezahřál mu žaludek, zima jím třásla a ostrý vítr dul po hoře. „Ach, kděže sa já teraz podějem, hriešny človek,“ naříkal si, „doma niet chleba ani ohňa, a brat ma vyhnal.“ — I tu mu napadlo, že slychal, na Skleněném vrchu že na veky oheň hoří. — „Puojdém ta,“ pomyslíl si ubožák; „ažda sa mi dajň zohriať, keď už nič inšieho človek nemá.“ — Šel tedy.

Zdaleka viděl už na Skleněném vrchu velkou vatru hořet a okolo vatry dvanáct mužů. — Jak ty nuže spatřil, strpnul, nevěda, co o nich souditi má.

„Co sa máš bát?“ pomyslíl pak; „aj tam pánboh s těbou.“ — Stoupal přímo k ohni. Přijda k ohni poklonil se, a pozdraviv jich prosil: „Dobří ludie smilujtě sa nado mnou; som človek chudobný, nik sa o mňa něobozre, ani ohňa němám. Dovoltě sa mi pri tom vašom ohni zohriať.“ —

Všickni se po něm ohlídlí, a jeden z nich pravil vážným hlasem: „Synok, sadni medzi nás a zohrej sa o daktorého z nás.“ — Sedl mezi ně, ohřival se o ně; ale an všickni mlčeli, bál se i on promluviti. Pozoroval ale, že si po řadě místa přeměňují; tak obešli oheň dokola, a když zase každý na tom místě se octnul, kde byli seděli, když nebožák k ohni přišel, tu se zdvihli zprostřed vatry starec s šedivou bradou a hlavou plešivou a takto k chudobnému promluvil: „Člověče nětrať tu takto život, ale choď domov, usiluj sa a statočně spravuj. Naber si z tohoto uhľia, veď ho beztoho všetko stovíme.“ Po těch slovech stařec zmizel. Těch dvanácte povstalo, nasypali chudobnému do měchu uhľi, zdvihli na plece a kázali mu, aby pospíchal domů — Poděkoval se jim pěkně, ale vrtalo mu to v hlav. jestli to uhľi měch nepropálí a kterak on je domů donese; než necítil pálení, a tak lehkým se mu to břemeno budou zdálo mít býti jako by v chýži samý teplo, když páper nesl. Těšil se, že budou mítv chýži aspn teplo, když nic jiného.

Sotva domů přišel, vysypal měch na krb, ale div voucí! Z každého uhlíčku, z každé jiskřičky stal se zlatý peníz! — I nevěděl chudobný, co má radostí dělal ani svým očím nevěřil, že ta hromada peňazstva jemu patří. I děkoval v duchu oněm dobrým lidem, kteří ho zbavili všechny bídy.

Už tedy měl peněz dost, až mnoho — že jim ani světu nevěděl — I chtěl si je přece přeměřit, aby věděl, mnoho-li jich má; poslal ženu, aby mu šla k bratrovi měřici vypůjčit. I rozesmál se bratr, řka: „Cože trhan budě v něj merat?“ — Žena pravila, že jim byl soused trochu žita dlužen, které jim oplatil, že si je chtí přeměřiti. Bratr to nevěřil, a by se přesvědčil, co budou měřiti, namazal měřici na dně smolou, pak ji teprv bratrovi požičal.

Mladší bratr přeměřil peníze a bylo jich mnoho. Když byl hotov, šel sám bratrovi měřici odvésti, nevšimna si ani, že na smole jeden peníz se přilepil. Jak to starší bratr viděl, tu hned myslil, že je bratr zbojník. Ihned s velkým křikem do něho se pustil, nadával mu a hrozil, jestli mu nepoví, odkud má tolik zlatých peněz, že ho obžaluje ze zbojnictva. — Co si měl nebožák počítí; nechtěl se přece s bratrem zgalibit', tedy všecko raději mu vyrozprávěl, jak a co se mu na Skleněném vrchu stalo. —

Starší bratr měl bohatství dost, on ale přece mladšímu toho štěstí záviděl; když si mladší krásného statku nakoupil, živnost si zřídil, již s rodinou statečně a svorně spravoval, takže si ho všickni lidé vážili, tu staršímu závist ani pospati nedala. — I umínil si jíti také na Skleněný vrch. „Co sa bratovi zviadlo, muože sa zviest i mně,“ mýnil. — Šel tedy.

Přišel také na Skleněný vrch, kde ta vatra hoří, a hned se začal k těm dvanácti, co dokola seděli, prihovárat': „Dobří ludie, dajtě sa mi, chudobnému, pekně vás prosím, pri tom vašom ohni zohriat, lebo ma z celkom zdrobila, takže něvládzem“ — Tu mu odpoví jeden z dvanácti: „Synok, ty si sa v šťastnú hodinu narodil, máš bohatstva dost, ale si skúpy, zlý človek. Pred námi lyhat něsmieš, a že si lyhal, za to ta trest náš něminie.“ Ohromen leknutím zůstal boháč mezi dvanácti státi; bál se jen jediného slova promluviti. — Těch dvanácte začalo zase místa přeměňovat, jeden vstal, sedl na místo druhého, ten na místo třetího, a tak to šlo, až se vypořádali všickni a každý zase na svém seděl. Tu se zdvihne opět uprostřed ohně onen starec s šedivou bradou a k boháči se obraceje praví mu: „Zle sa vodi ľudom zlým. Tvoj brat je človek dobrý, preto som ho požehnal, ty si človek zlý, preto trestu mojemu něujděš!“ — Po těch slovech se těch dvanácte zdvihlo, jeden boháče chytil, udeřil a podal druhému, ten udělal

těž tak, podal třetímu, a tak to v kole šlo, až ten poslední podal ho starci a ten s ním v ohni zmizel.

Druhý den hledali v dědině boháče, ale nikdo ho více nespátřil. Mladší bratr tušil, kam se asi mohl díť, ale mlčel o tom jako němý. —

II.

Byli jednou muž a žena a ti se velmi lúbili. On by ji nebyl dal za všecek svět, a ona mu vše po vůli dělala; tak žili jako dvě zrnka v klásku. Jednou byl on na roli, a ona gazdovala doma; nemohl se ani večera dočkati, by se k ní vrátil. Ale cože, když přišel domu, ženy nebylo: — volá, hledá, pláče, darmo vše, ženu nenašel. — Neborák byl celkem ztrápen. Nic ho netěšilo, jen vždy na ni myslil a kam se mu poděla. Po několika dnech, nemoha žalem obstáti, vybral se na cestu do světa hledat ztracenou ženu.

Nevěda, kam se obrátiti, šel jen tak nazdařbůh, kam ho nohy nesly; smutný chodil tak mnoho dní, až se dostal na břeh velkého jezera, při němž stála chyže. „Tu si trochu oddýchnem, a muož byť, že sa aj dačoho dočujem,“ myslil sám u sebe a vešel dovnitř. — Ale žena, která v chyži byla, ven ho vyháněla. — „Čo tu hladáš, čo tu chceš, človeče?“ křičela naň, „tu musíš zahynuť, ak sa muojmu mužovi na oči ukážeš.“

„A kdože tvoj muž?“ — pťal se pocestný. — „A či nevieš? Muoj muž je král vody, ktorý všetko, čo je mokré, pod svojou mocou má. Utěkaj, pre boha, bo kade náhle prijdě, tu ta naskutku zje!“ „Ej, ved' sa už len smilujťe nado mnou,“ prosil ji muž, „skryťe ma dakde. Kdeže sa mám proti noci pustit. Keď som celkom dokonany.“

I dala se Vodokrálovna uprosit a skryla ho za pec. Po chvíli přišel král vody, a ještě ani u dveři nebyl, už křičel: „Žena, človečina smrdí, sem ju naraz vystanov!“ — Něvolnica, darmo by se byla tajila, volky-nevolky musela nešťastníka vydati. Tento se chudák třásl jako osika a bázlivě začal se vymlouvat, „že on nič zlého něurobil a že sa len chcel zpýtat, či tu dač o jeho ženě něchyrovat'.“ — „No, keď si taký statočný a ženu svoju tak lúbiš, už ti len odpúšťam,“ řekl král vodný, „ale ti spomuoct němuožem, lebo o tvojej ženě něviem, kremä včera som po vodě pár kačíc viděl plávat'; hádam medzi tými něbudě. Vieš ty čo, choď k muojmu bratovi, ten je král nad ohňom, ažda on ti budě veděť viac povedat'.“ — Neboráček byl rád, že si po

toliku strachu smí odpočinouti, poděkoval se králi vody a hned na druhý den vydal se na cestu ku králi nad ohněm. Ale mu ani ten nevěděl co říci, a jen ho zase dále poslal k bratrovi, co byl králem větrů. Ani ten, ač do každého kouta zadúchal, s jistotou mu o ženě pověděti nemohl, ale přece ho natolik potěšil, že mu řekl, takovou ženu že viděl pod Skleněným vrchem.

Jak to milý muž uslyšel, že jeho žena pod Skleněným vrchem, hned se pustil cestou nazpět, neboť jeho chyže byla právě nedaleko Skleněného vrchu. Když tam došel, nepodíval se ani domů, ale dal se hore potokem, který pod Skleněným vrchem tekl. — V potoku koupalo se mnoho kačic a ty volaly na něho: „Dobry člověk, dobry člověk, nějdi ta, bo tam musíš zahynút.“ — On se ale nedal odstrašit a jen šel. Trefil tu na mnoho chyží, které když řadou přešel, do největší z nich vstoupil. Tam ho ale náhle velký dav stryg a strygoňů obstoupil a všickni. naň křičeli, co tam chce.

„Přišiel som si moju ženu hladat', že je vraj tu dakdē“ odpovēděl muž.

„Ej je tu, ej je tu!“ — křičely strygy obskakující pocestného, „ale ju skuor nědostanēš, len keď si ju medzi dve sto ženami poznáš!“

„Eh, akože by som jej něpoznal; — aha, lala, ved' je tu!“ vykřiknul, ženu svou zachytil a objal. Aj žena ho objímala a láskala, a těšili se, že zase byli vedno. — Po chvíli mu pošuškala do ucha žena: „Milý muoj, teraz si ma len poznal, ale něviem, či ma poznáš zajtra, lebo nás tu budē vela rovnako poobliekaných. Ale vieš ty čo? — Chod' v noci na Skleněný vrch, tam je král nad časom a má dvanástich sluhov. Zpýtaj sa ho, ako by si ma muohol poznat. Ak si dobry, spomuožú ti, ale ak si zly, sožerú ťa, že ani kuostky z tēba nězostanē.“ —

„Dobre,“ povídá muž, „puojdēm sa zpýtat; ale mi skuor povedz, ženička moja, prečo si mi tak něnazdajky zutěkala? Ach, ved' ta už tak dávno všadē po svetē hladám!“

„Já som,“ poví ona, „nězutěkala, ale ma jedon lovec von na potuoček vyvábil, a Keď som ta prišla, len čo ma a seba vodou pofrkal, naraz mi aj jemu krídla narástly. On krídlom strepotal, a v tom okamžení sme sa oba na kačice obrátili. — Už som potom volky něvolky musela za ním ísť, až ma doviedol sem; a tu ma zase ženskou urobili. — Ale už teraz puojdēm s tēbou, ak si dobry, lebo ma len tak budēš muoet poznat'.“ —

S tím se rozloučili; ona šla mezi druhé a on se ubíral na Skleněný vrch. Na Skleněném vrchu hořela veliká vatra a okolo ní dvanácte mužů sedělo, to byli sluhové krále nad časem. K těm si muž zamířil. Jak k nim přišel, pěkně krásně je pozdravil. „Čo žiadaš?“ — ptali se ho. —

„Rád by som zveděl, ako by som mohol moju ženu medzi dve sto rovnako poobliekanými poznať?“ — „Jaj, dobrý človek, my ti v tom poradit neznáme, ale počkaj trochu, adaj náš král budě veděť.“ — O chvíli vyzdvihne se z plamene starý člověk s hlavou plešivou, bradou šedivou, a když mu pocestný svoji žádost vypověděl, takto mu pravil: „Vnuk muoj, všetky budú rovnako poobliekané, len tvoja žena budě mať na pravej nohe v krpci čiernú nitku!“ — Jak to dopověděl, zmizel. Potěšený muž poděkoval sluhům a pospíchal s vrchu. Na druhý den, když mezi dvěstě ženskými svoji ženu vybíral, nebyl by jistě ji poznal, kdyby nebyl viděl tu černou nit v krpci. Strygy mu jí odtajiti již nemohly. — I vzal si ji, pospíchaje s ní do své chyže, rád, že ji zase má. —

EALIJA.

Jedno děvče chodilo k susedce na priadky. Bylo bílé jako lalie a krásné jako zlatohlav. Ostatní děvčata všechny měly frajery, aniž byly tak krásné, jen ona žádného dostati nemohla, což jí také velmi mrzelo. Družky její se s chlapci zabávaly, hrály si a o ni žádný ani nedurnul. Samotna přišla, přes celý večer předla, a sama zas odešla. — Jednou, když už byla domrzena, pravila k druhým děvčatům: „Už je to do porazenia, vy každá máť frajera, a o mňa sa žiaden ani něobozre; ved' len by už prišiel chocaký, čo by aj čert bol, tak by ma němrzelo.“ —

Na druhý večer přišly děvčata na priadky, každá si sedla a čekala svého milého. Tu mezi druhými přijde i jakýsi neznámý mládenec v černých po pätý šatoch. Každý se naň čudoval, jeden druhého se zpytoval, ale ho nikdo neznal. — Každý si přisedl k své milé a ten neznámý k té krásné, co si frajera žádala. Každý večer přišel, krásně se s ní shováral, ale jak bylo půl noci, nečekal, aby jako ostatní milou domů doprovodil, ale vždy schytil se a odešel. — Děvče i priadky dost za ním lasovaly, ale nemohly vyzkoumat, zkadial idě a kdě (kam) chodí. Dlouho chodil na priadky, nosíval priadkám svíce, maso, medovce a drahé věci, a nikdo ho nepoznal. — Jednou, když se tak hráli, spadlo tomu děvčeti vřetenno a spadlo mládenci

neznámému k nohám. Děvce se proň shýblo a tu pozorovalo, že má její frajer místo nohy koňské kopyto. Neřekla nic, ale si pomyslila, to musí být čert.

Její máť, jak to slyšela; že k její dceři nějaký bohatý pán chodívá, začala sa vypytovať, i naprávala dceru, aby sa ho zapýtala, kdo je, co je a zkadě je, ale nemohl o tom nikdo zvědět, když to byl čert.

Jednou praví matka: „Hla že, moja diovka, takto budě najlepšie: vezmi ty jedno kľbko priadiva, a Keď si k tebe sadne, jedon koniec mu uviaž na šatu a potom keď odídě, lasuj ho za tou nitkou, tak ho istě dopáčiš, Keď aj čert budě.“ —

Děvče udělalo, jak matka kázala. Když měla bítí dvanáctá hodina, čert se schytil, a děvče nitku, na které byl ulapený, pomalu popouštělo a pozdalečí ho sledovalo, až přišlo do cmitěra, k jednej krytbě. „No,“ pomyslí si, už viem, že si zlé, ďalej nějděm, ale preca nakukněm, čo on tam robí!“ — Pozrela dnu a tu viděla, jak začal mrtvoly sem tam šmýkati, jak z nich všecko trhal a je rozdrapoval. Přestrašená utekla domů, matce všecko vypověděla a od toho času se na priadky zařekla jítí. „No,“ pravila matka, „neboj ty sa nič, len urob kolo okolo domu, aby k nám němuohol pristúpiť, a já dám chyžu posväiť.“ — Na smraku chyži dobře zavřely a čekaly, co se bude první noc díti. Před půl noci ukáže se tu čert na obloku a zamumlá: „Cože si viděla, čože si viděla, keď si za mnou do cmitěra bežala?“

A dcera mu odpoví: „Ved' som já nič něviděla, čože by som povedala!“ —

„Keď něpovieš, umre ti otec!“ —

A ona zase odpoví: „Ved', keď umre, to jeho vec.“ —

Do rána jí otec umřel.

Na druhý večer čert přišel zase na okno a jako předešle ptal se:

„Cože si viděla, čože si viděla, keď si za mnou na cmitěř bežala?“ — A ona odpověděla: „Cože by som povedala, Keď som já nič něviděla.“

„Keď nepovieš, umre ti mať!“ —

„Keď mi umre, umre, jednu umret musí,“ — odpovedělo děvče. — Do rána umřela jí matka.

Třetí večer zase čert přišel, ptal se jí a když nepověděla, řekl jí, že umře brat — a do rána umřel jí bratr. Tak umřeli všickni z domu, až jen ona sama zůstala. Čert dlouho nepřišel a děvče se již radovalo, že více nepřijde. — Tu po roku, jednou z večera čert se zase ukáže na okně a ptá se děvčete:

„Cože si viděla, čože si viděla, keď si za mnou do cmitěra bežala?“

„Cože by som povedala, kur som já ništ něviděla.“ —

„Povedz, ak nepovieš, umreš i ty“ — hrozil čert. Nuž, keď umrem, ležať budem.“ — Vkrátce ochorela a umřela. Poslední její žádost byla, aby ji lidé na křížné cesty pochovali. Sousedí také s velikou lítostí žádost její vyplnili a na křížné cesty ji pochovali. Ležela tam do jari. Na jar vyrostla na jejím hrobě krásná lalije a velmi utěšeně zakvitla. Tu jednou okolo rovu toho jel mladý kníže, lalije zdaleka padla mu do oka. — „Hej, postoj!“ volá na svého mládence, „Chod' a utrhni mi tú krásnu laliu!“ — Mládenec skočí s koně, chce lilii utrhnout, ale se mu ta nedá věru utrhnouti. — „No počkaj, sám si iděm pre ňu,“ praví kníže, a sotva se k ní blížil, lilie se k němu sehnula. Nemohl se kníže s ní dosti natěšit, a doma si ji hned na stůl do poháru postavil v pokoji, kde spal. — Večer ulehl spat. Když bylo o půl noci, lalije se střese a učiní se pěknou pannou. Potom se procházela okolo stolu a žalostně volala: „Tu jedli, tu pili a mně nič něněhali!“ — Pak šla k posteli, kde kníže spal, líbala ho, a zase se stěrasla a stala se lalijí.

Ráno sluha vypravoval knížeti, co v noci viděl, neboť nespál. Kníže nechtěl tomu věřiti, dokud by sám se nepřesvědčil. Kázal večer sluhovi více jídel přiněsti na stůl a nechat je tam státi. Kníže po večeri chtěl bdít, ale nevolky usnul. O půlnoci se lalije opět stěrasla, udělala se pannou a začala se okolo stolu procházet, a vidouc jídlo, sedla a jedla. Po jídle přistoupila zase k posteli, pána pobozkala, a konečně, jako předtím, v květinu se přeměnila. — To všecho sluha ráno pánovi povídal. — Třetí nocn se přemohl a nespál. — Viděl, jak se z ní krásná panna udělala, jak k stolu sedla a jedla, a když pak k posteli přistoupila a líbati ho začala, dal se bozkati, jako by spal, když ale od něho odstoupiti chtěla, ulapil ji a více nepustil. Urobila se jaštěricou, hadom, pak lalijou, ale vše darmo, ani prosba jí nepomohla. — „Něpustím ťa,“

pravil kníže, „dokud něbuděš takou pannou, jako predtým.“ — Půlnoc odbila, a lalija udělala se pannou a zůstala u něho. I zalíbila se mu velice, a umínil si, že si ji za ženu vezme. Dlouho nechtěla na to pristat', ale konečně dala se prehovorit' pod tou výminkou, že ani on ani ona nepůjdou nikdy do kostela. — I tak žili spolu dlouhý čas ve veliké radosti. Ona přišla i do polohu a šťastně synka porodila; ale ani předtím ani potom v kostele nebyla. Tu jí povídá jednou kníže její muž: „Ale ženka, už by si mohla raz srdce k Bohu obrátit a aspoň za toho nášho synka sa pomodlit'. Druhí idú do kostola, a my sme len na veky doma.“

Ona se i hanbila i bála, ale mužově vůli nechtíc odporovati, vybrala se tedy a šli. Jak si v kostele sedne a začne se modlití, tu ukáže se jí prvý její frajer, čert: „He, he, he,“ zarehoce, „už ťa v sedemdesiatom siedmom kostole hladám; ale si už tu!“

Ona se velmi ulekla, a nedomodlíc se, utekla ven, ale čert ji předešel a před kostelem čekal.

„Cože si viděla, čože si viděla, keď si za mnou do cmitěra bežala? — Ak nepovieš, umre ti syn!“

Dlouho si matka hýtala, co má dělati, či má říci, co viděla, či ne, až pak pomyslela, že raději poví, aby syn neumřel. „Viděla som,“ povídala, „jak si mrtvé drápal, kosti jim na sviece pre nás vylamoval, maso na pečenku trhal.“ — Jak to vyřkla, čert ji schytil do pekla. Její muž ani chýru víc o ní neslyšel.

VALIBUK

Bylo to za blahoslavené paměti Kakoň krále — když v jedné dědině chudá žena, které bylo devadesátšest let, dítě porodila, tak silné a velké, že podobného mu nikdo neviděl. — Sousedé, kde který, chodili na podívanou, ba i do okolních vesnic se ta zvěst roznesla, a lidé přicházeli podívatí se na to divotvorné dítě. Nebylo pamětníka, by která z žen takové dítě byla kdy porodila.

„No, moja stará, vieš čo?“ řekl uradovaný otec, „ty toho chlapca musíš za devát rokov nadájat, lebo muož byt, že dač hodného z něho vyrastie.“ — „Nože no, kel len tak chceš, nach

že ti budě,“ odpověděla žena, a při tom zůstalo. Matka chlapce kojila, a chlapec ode dne ke dnu se měnil, že se rodiče nevěděli od divu kde podět. Po třech letech dovedla ho matka do hory (lesa) k jedné smrčiny, či by s to byl vytrhnouti ji; ale nemohl. Odvedla ho domů a poznovu tři roky kojila.

V šestém roku zase ho clo hory zavedla; to už menší smrčiny vytrhoval jako konopí, ale duby a buky nevládl. „Ej marno, mamó!“ pravil, mateři, „vy stě ma dobre vydojčili, ale sa eště bojím, že by mi to trhanía bukov poškodila. Kedy stě vy mňa chceli eště; za jednie tri zimy nadájat?“

„I keď tak chceš, veď já to eště urobím,“ slíbila matka. Po devíti letech šel chlapec do lesa a největší buky i s kořáním vytrhoval a vrchem dolů obracel. — Nazvali ho Valibuk.

V sedmnáctém roku nemohl Valibuk doma již vydržeti. Neměli rodiče pro něho ani dosti práce, ani stravy. I řekl jim jednoho dne: „Počúvajtěže, milí rodičia! To znáte dobre, kdo za pecom sedá, že o ničom rozprávát nězná; to by mi k poctivosti něslúžilo, keby já kus sveta nězkúsil. Prosím vás, prepustťe ma na rok lebo dva, rád by som sa naučit, ako ľudie na svetě žijú. Něbojtě sa, že na vás zabudněm, ale vás vo vašej starosti chcem statočně opatrit’.“ — Přistali na to i rodiče, v ničem mu překážeti nechtíce.

„Nuž lenže choď s Bohom,“ řekl otec, „my ta vd’ačně prepúštame, len, synok, všadě opatrným bud’ a nikdy ľudom něubližuj.“ —

Valibuk rozloučil se s svými rodiči, odešel a ještě v tu noc do jedné na pustatině vybudované krčmy dorazil. Seděli tam dva pocestní za stolem. — Valibuk přisedl k nim.

„Dobří ľudie, zkadě stě?“ zeptal se jich Valibuk. „Zkaděkolvek,“ odpověděli pocestní.

„A akýho že stě remesla?“

„Já som Skalymej,“ odpověděl jeden z nich, „Keď mlynský kameň do ruky chytím, stisněm ho tak, že z něho mlieko tččie.“

„A já,“ povídal druhý pocestný, „já som Železomej, akuokolvek hrubuc železo ulapím, všecko dovedna smiesim.“ — „Nuž, a ty, akýho že si remesla?“

„Já som Valibuk; já najdriečnejšiu horu tak vytrhám, ako najtjšie konope,“ řekl Valibuk, a obrátě se k pocestným, dodal: „A keď je tak, bračekovci, buďme dobrí priatelia. Já chcem s vami chlieb jest.“ „No veru, dobre budě,“ odpovėděl Skalymej i Železomej, „i my chceme s tēbou chlieb jest, ani ťa nēopustíme.“ — Podali si ruce a věrnost si vespolek slíbili.

Za rána vybrali se všickni tři docesty. Nešli dlouho, an se potkali v bahnitém, velmi strmém závoze s vozmi. Gazdové okolo svých vozů naříkali, nemohše jimi z místa pohnouti.

„Cože vám?“ ptá se jich Valibuk.

„I něvola ho metala!“ pravil jeden, „železo vezieme, a tu sme do hlíny zaviazli. Všeckých osem a tricát koní sme zapriahli k jednému, a tu s mesta rušiť nēmujeme. Ved’ toto človek nēslychal!“ — „Nože, no,“ řekl jim Valibuk, „lenže sa nētráptě; ale by sme vás vyslobodili, keby stě nám dali tolko železa, čo jeden z nás odněsie.“ — Gazdové přivolili.

„Len si nabertě všetci traja, kolko odněsietě, ale nám z tej hlíny pomáhajtě, lebo tu odkapať musíme“ — pravili.

„No len vypriahnitě statky,“ kázal jim Valibuk. Poslechli. Tu — na velký div začal Valibuk těžké vozy do náručí bráti a jeden po druhém na sucho vynáseti.

„I bystu dadě, čože to budě!“ zkríkli gazdové a s otevřenými ústy na Valibuka hleděli. Ani svým očím nevěřili, vidouce, že Valibuk všecky vozy i s nákladem povynosil.

„Vykonali sme prácu, teraz nám plácu,“ řekl Valibuk, „ako stě slúbili, tak dajtě!“ a hned začal pořádkem s jednoho vozu po druhém železo sbírat, až je dopusta sebral. — Gazdové začali naříkati. „No mně to všecko eště málo,“ řekl jim Valibuk, „ale už i na tomto pristaněm, ale čo týmto dvom dátě, ako stě vraveli, o to sa startě.“ — Gazdům vystával studený pot na čela při těchto slovích. — Skalymej vystřel ruce, chtě vozy i koně i lidi pobrat, ale Valibuk mu to zabránil, řka: „Daj pokoj; prestaňme na tomto želiezku!“ Gazdové rádi, že alespoň koně a vozy jim nechati chtějí, nemeškajíce zapřáhli a rychle pryč odjeli.

„Chlapci,“ prohlásil se Železomej po jejich odjezdu, „viete čo? — Já z tohoto železka namiesim troje cepov a puojdeme na mlatbu.“

„Naozaj, to ažda dobre budě!“ přisvědčil Valibuk, a sednuv si podle Skalymeje na kládu, přihlížel na práci Železomeje. — Ten začal železo lámati, mísiti, až bylo měkké jako těsto, potom šůlkal z něho cepy a hole, svázal je, a netrvalo to dlouho, byly cepy hotovy. Ty tři cepy vážily dvě stě sedm a devadesát centů. — Potom sebrali se a šli k jednomu pánovi. Ten měl veliké stohy pšenice a nemohl nikde mlatců dostati. Ozámili se mu tedy, a že jestli by jim ty stohy vymlátiti nedal.

„Keby vás aspoň sto bolo, by vám dal tie stohy načat, ale trom moje stohy pobabriť nědám,“ řekl jim pán.

„Ej, paně, čože bystě mali tak rozprávát; keď vám jich do večera zajtrajšieho něvymlátíme, robtě, čo chcetě, s nami. Trebás nám o hrdla puojdě, my sa podvolujeme, len nám robotu dajtě!“ ozval se Valibuk.

„Nuž a z ktorýhože chcetě mlátit?“ zeptal se pán.

„Kdože vás vie,“ řekl mu Železomej, „my sme eště nikdy z dielu němlátili, ale ak nám za ustávanie to dátě, čo si sami odněsieme, na to pristaněme, a hoc nás vezmetě i na písmo.“

Pán milerád jim písmo dal, mysleť, že ani patnáct kyl mu neodnesou. — Milí chlapi tedy, sotva se rozbřesklo, vzali tepy a začali mlátit. Nebrali po jednom snopu, ale mlátili do celého stohu takovou silou, že za nedlouhý čas celý stoh na prach zdrobili. Tak šli od stohu k stohu; kouřilo se okolo nich, jako z milie.

„Chlapci!“ pravil Valibuk, když byli hotovi s mlatbou, „lopaty němáme, vydúchajme tie plevy“ — Dúchali chlapi, až se mryenina široko daleko zanášela; čisté zrno pak zůstávalo na zemi.

Když pán k tomu přišel, hněval se, že mu slámu rozfoukali, ale mu Skalymej pravil: „Cože máte lutovať, nětřeba vám ju na role vozit; zo slamy němátě nič, ale z pšenice, len hotujtě diely.“

„Dávno sa tie hotovie; ale vy němátě vřec na vašu čiastku.“

„Ej, ved' nám ažda požičiatě? My vám jich statočně prinavrátíme“ — ozvali se chlapci.

„Já na požičky nědám nič“ — řekl pán.

„Tak tedy to zrno si len do vašej sypárně posnášame?“

„Nože, lenže si složtě,“ pravil jim pán.

Chlapci šli a všecku tu vymláčenou pšenici do jedné velké sýpky posypali. Potom pozavírali dobře okna i dveře, a když měli všecko přihotoveno, Skalymej objal sýpku, vyložil si ji na plece, pánovi řekli: „Dobre sa majtě!“ a ti tam — odešli.

Pán se tomu náramně podivil, ještě více ho to ale mrzelo. „Ej!“ zvolá po chvíli, „vypust'tě toho bujaka za nimi, nach jich roztrká!“

Kravař vypustil býka, a ten prosto za nimi se pustil. —

„Obzřitě sa tam, čo to za nami dupajčí?“ pravil Skalymej chlapcům.

„Vera to,“ odpověděl mu Železomej, ohlídnuv se, „toho velkého bujaka za nami pustili.“ —

„No, nič to preto, len vy chod'tě!“ kázal jim Valibuk, chytil cep, a když býk k němu doběhl, tak ho po hlavě udeřil, že hned nosem do země zaryl. Potom vzal ho za nohy zadní, přehodil přes plece a šli dále.

„Ej,“ zvolá po chvíli Železomej, „bračekovci, nahajme my to všetko tu, lebo lila, už dvoch divých bravov za nami pustili!“ — Než Valibuk kázal opět chlapcům, aby šli napřed, on sám bravů dočkal, cepem zabil, zabitě přes plece přehodil a teprv šli dále.

Po chvíli praví zase Železomej: „Ej, ale už s vozom o štyroch paripách idú pre nás!“ Sotva to dopoveděl, už jim byl vůz v patách; tu se ale Skalymej rychle obrátil a sýpku na vůz hodil, div že se to všecko nezlámalo. — Valibuk rozprášil lidi cepem a Železomej chytil oboze. Bujaka a bravy naložili také na vůz a pomalu pohýňali dále k domovu. Doma si to na tři částky rozdělili; Valibuk dal svou část rodičům.

Po této práci šli hledati druhou, a poznovu se vybrali do jednoho velkého města. Dle obyčeje ptali se jednoho měšťana, cože tam nového.

„Ach, bodaj by lepšuo bolo slýchat,“ odpověděl jim měšťan, „naše mesto je vo velkom smútku, ale najväčší zármutok má náš tu obydený král. Tieto dni jeho tri dcery zkapaly. Chodily sa každý deň na jedno mesto kúpať, a ztadě kdo vie, kde sa poděly. Povedajú ludie, že jim jedna Ježibaba krásu záviděla a preto jich zakliala, aby sa prepadly, a že skutočně traja drakovia preč jich odvedli. To nik nĕvie, kde sa poděly, len že jich všechny tri do jednej diery pod zem utiahli. Náš král nĕvie od žialu, čo má robit. Celuo mesto dal čiernym súknom zastret, a slubuje, že kdokolvek tie tri dcery vynajdě a vyslobodí, tomu ktorúkolvek za ženu dá, i pol královstva.“ — „To je pre nás — poďme ku královi!“ zvolal Valibuk, jak to zaslechl. — Šli. —

„Najjasnější králu,“ promluvil Valibuk, když vstoupili před krále, „my smo ludie cudzí, ale smo vás vo vašom zármutku prišli polutovať. Vy stě, ako nám ludie rozpráváli, tri dcery utratili, ale my vám jich oslobodíme, keď buděť vo vašom královskom slove stát a potom nám jich za ženy dátě. Pustíme sa za nimi, hoc nás i život stát budě. Kreme toho žiadame, dajtě nám jeden povraz na tri tisíce siah ukrútiť, aby sme do akejkolve i hľbočiny sa spustit mohli. Potom nám dajtě prihotoviť dvanást kyl kaši, dvanást pecí cheba a dvanást volov.“ —

„Všecko, čo žiadatě, vám sporiadat dám,“ řekl jim král, „a moje milé děti si za ženy pobertě; len mi jich vysloboděť.“

I kázal král, aby se všecko přichystalo, jak si to chlapci přáli, a když vše přihotoveno měli, naložili to na sebe, voly před sebou hnali, a tak se ubírali do hlubokých lesů. — Dlouho chodili po těch lesích, až jednou přišli na jednu louku. „Tu zastaněme,“ pravil Valibuk, „v

týchto horách sa poobzeráme, či tu dákej diery nieto ta dolu do druhého sveta!“ Ostatní přistali.

Valibuk a Železomej šli díru hledat a Skalymej měl večeri strojiti. Nakladl ohně, postavil do kotle kaši, zabil vola a přihotoveného začal opekat. — Jak tu samotný u ohně sedí, kaše se dovářela, vůl se dopékal, zaskučí nad ním na vysoké jedli Loktibrada: „Variš kašu, variš, ale jej něbuděš jest!“ —

„Ej, ozaj ju něbuděm, nach len prijdě Valibuk,“ praví Skalymej.

„Valibuka ti nieto doma, a těbe ju horúcu dopusta zjem“ — zaskuhrala Loktibrada, skočila se stromu, Skalymeje převalila na nátoň, kaši mu do drobtu snědla a vola odnesla.

Sotva se Skalymej Loktibrady zbyl, už Valibuk s vršku volal: „Či navaril's kaši a vola upiekol's?“ — „Ej, horká upiekol; ale čože — jedna Loktibrada mi ju zedla a vola odniesla,“ žaloval Skalymej a chlapcům vypravoval, co se mu přihodilo.

„No, ved“ si ty za chlapa! Či si jej něveděl oči vypiect? — My celý děň hladáme, a ty naničhodník dáš dajakej potvore všeko pohltat,“ zlobil se Valibuk.

Druhý den zůstal Železomej, by kaši vařil, a Skalymej s Valibukem šli díru hledat. Okolo večera se vrátili si kaši navaril?“ volal zdaleka již Valibuk. —

„Ej, ved“ som navaril, ale Loktibrada mi ju zedla dopusta!“ — odpověděl smutně Železomej. — „No, už stě vy len pluháci,“ rozhněval se Valibuk, „chod'těže vy už hladat', zstaněm pri vatre já.“ Třetí den šli Železomej se Skalymejem díru hledat, a Valibuk zůstal, by vařil večeri. — Natahal si buků, nakladl hranici a rozdělal oheň; potom nasypal do kotle kaši, vtáhl vola na rožeň a začal péci. Mezitím udělal klepec a postavil ho k dopékajícimu se volu. V tom se ukáže na jedli Loktibrada.

„Variš kašu, variš, ale ju něbuděš jest!“ — zaskučela. „Ej, ozaj ju něbuděm, nach len prijdú chlapci s cepami. Pod' len dolu, pod' s toho buka! čo si, kdo si?“ — Loktibrada mžikem dolů se spustila, chtěc vola uchytit, ale klepec ji zaklopil. — „Aha, tu si!“ zasmál se Valibuk, „no

ved' já těbe za kašu zaplatím.“ — I vzal svůj cep a Loktibradu v tom klepci bil, co mu síla stačila.

„Jaj,“ naříkala Loktibrada, „len ma už něbi, dám ti zlata a bohatstva, kolko chceš!“ —

“Nětreba mně nič, mám já všeckýho dost; teraz tu buděš, kým moji chlapci nepřijdu.“ — Mezitím Skalymej i Železomej přišli.

„Nuž, akože je?“ ptali se Valibuka.

„Nuž, akože by bolo, dobre; tu je kaša, tamto pečeňa a hen tam Loktibrada,“ řekl jim Valibuk vesele. „Len podťe, zajedzme si, a potom sa jej ešte dač zpýtame.“ — Sedli do trávy a jedli, po jídle z trávy povstávali a Valibuk se ozval: „Chlapci, teraz sa zpýtame Loktibrady, kde tá diera do pekla, a dotedy vo troje mlátit buděme, kým nám jej něukáže.“

Pobrali cepy, šli ku klepci a tak do Loktibrady mlátili, že by byla musela hned duši vypustiti, kdyby jakou byla měla. —

„Jaj, už ma len tolko něbitě, už vám poviem, i klik, tá diera, čo ju hladátě, a ukážem vám ju tam pod jednou velikou skalou!“ — prosila Loktibrada. „No dobre,“ pravil Valibuk, „len ju chlapci na ten povraz zaviažtě, a ak něbudě pravda, tam ju rozmlátíme na kolomaž.“

Sebrali se a všickni tři k té skále šli. Skalymej se na ni obořil a kruch za kruchom z ní odlamoval, až se jim poštěstilo díru odkrýti. „Ale kdože puojdě dnu?“

„Já puojdēm!“ ozval se Železomej. — Sotva ho ale na dvě stě sáhů spustili, už potrhoval provazem, aby ho vytáhli. Po něm spustil se Skalymej, ale také nepřišel dále než do polovice.

„Keď je tak, poručeno pánubohu,“ řekl Valibuk, jen od diery něodcházajtě, tu stojtě, ani mi povraz skorej hore něvytahujtě, kým trirazy ním tuho nězatrasiem. A teraz spúšťajtě!“ — Když byl v polovici, zarazil ho smrad, a ten byl horší a horší, potom ho i pálilo, čím dále dolů, tím více, až po velikých mukách na dno se dostal. — Ohlíží se kolem sebe v tom podzemním světě — všade pusto, tma a palčivost neslýchaná. Dlouho se rozhlížel, až naostatek maličké světýlko daleko před sebou blyštětí se viděl. Za drahný čas proti tomu světýlku šel, a vždy se

mu maličké ukazovalo, až tu konečně dojde a před sebou jeden utěšený od zlata a drahého kamení třpytící se zámek vidí. Bez odkladu vešel dovnitř a tu v světnici viděl samotnu nejstarší královskou dceř.

Kněžna se ulekla, vidouc člověka; avšak se mu přece jen hned mile přihovořila: „Ach, čože tu robíš, čo tu hladáš, muoj drahý priateľko?“ —

„Těba, krásna kňazna,“ řekl Valibuk, „bez meškania pod' so mnou.“

„Nie,“ odpoví kněžna, „aby já s těbou šla, ale ty ztadělo odist musíš; lebo aknáhle muoj muž, drak so šesti hlavami, domov prijdě, hneď' tvojmu životu koniec budě.“

„Toho sa já nělakám“ — odřekl jí Valibuk. Vtom strhl se hluk, drak se domů vracel — a svůj budzogan třicet centů těžký hodil napřed, aby mu ho nebylo třeba nositi. Tu strachem zaujatá kněžna prosila Valibuka: „Ach, muoj drahý priateľ, pod skoro do tejto tmavej komory, lebo muoj muž hneď' domov prijdě a v okamžení ťa sožerie.“

„Sožerie, něsožerie,“ odpověděl Valibuk, na její prosbu ale byl přece volen jíti, dříve ale zdvihl budzogan a na třicet mil cesty draku vstříc ho opět hodil. — Drak si ho zdvihl a mrmlaje domů si ho nesl. Rozjeděn do světnice vstoupil, a všechny kouty prohlídna zařval: „Fi, človečina smrdí!“

„Ach,“ praví kněžna, „kděže by sa ti tu vzala. Ved' ty vieš, že tu nikdy človek něbol ani něbudě.“

„Fi, fi, človečina smrdí! — Sem s ním, kděkolvek je, lebo keď nie, já tento plameň něuhasím, len keď těba sožrem!“ — zařval poznovu a plamen mu z úst sršel. „Ach, drahý muž,“ prosila kněžna, „bud' milostivý muojmu bratovi, ktorý ma prišol navštívit.“

„Dobre,“ zabručel drak, „odpustím tvojmu bratovi, len nach sem prijdě a so mnou si zajie!“ — V tom okamžení vkročil do světnice Valibuk a drakovi se poklonil. „Či si to ty,“ ptá se ho drak, „čos muoj budzogan nazpak hodil?“

„Já!“ odpověděl Valibuk.

K olovřantu donesl drak olověný chléb a dřevěný nůž, i pobízěl Valibuka, aby si ukrojil a zajedl, že potom půjdou svoje síly zkusit.

„Já tvój chléb jest něbuděm, ale preto ti moju silu ukážem!“ řekl Valibuk. Zatím mu kněžna od svého jídla dala a on si chutně zajedl. Potom vybrali se do boje na humno, které olovem zalité bylo.

„Švagre, ulap ma a vřaz ma, kolko vládzeš, do toho olova!“ — Valibuk se nedal ponoukat, chytil draka a po pas do olova ho vřazil. Drak z olova vyskočil a vřazil Valibuka doň výše pasu. Valibuk z olova vyskočil a vřazil doň draka až po hlavy. Potom uchopil cep a všech šest hlav mu roztřískal.

Potom odešel ke kněžně do světnice a pravil jí: „Křásna kňazna, urob so mnou, čo chceš, tvój muž od mojich rúk umřel.“

„Ach, drahý vítaz, požehnané sú tvoje kroky! Já sa ti něviem čím odmeniť, že si ma oslobodil!“ — I skočila k němu, líbala ho i objímala radostí. „No,“ řekl Valibuk — „buď nahotove, pokiaľ sa vrátim, lebo já i tvoje sestřy chcem vyslobodit a odprevadit vás k vášmu drahému otcovi.“ — Řka to, odešel. — Přišel k druhému, ještě krásnějšimu zámku, a tu zase rovno do světnice vešel. Seděla tam prostřední dceř královská, všecka ztrápená. Jak viděla člověka, ožila radostí, ale srdce jí zabořelo, když pomysřlila, co se bude s ním diti. — „Ach, milý člověče, kohože tu hladáš?“ ptala se ho. „Těba, pekná kňazna,“ odpověděl Valibuk.

„Ach, utěkajže, muoj drahý, z tohoto mesta, tu něnabuděš. Ak sa muoj muž, drak s děviatima hlavami, vráti a tu ta dostihně, naraz ta sožerie.“

Vtom povstal hřmot náramný; drak hodil si domů budzogan šedesáte centů těžký, aby se nemusel s ním nésti. Valibuk vyběhl před práh, budzogan zdvihl a na šedesáte mil hodil ho nazpět.

Drak vida, že se jmu budzogan vrátil, zabručel a domů si ho nesl. Kněžna zatím Valibuka do komory schovala. Jak vkročil drak do světnice, hněvem rozpálen, prohlížel všecky kouty, plamen mu z úst sršel, i zařval: „Fuj, člověčina, fuj!“

„Ach, milý muži, kdeže by sa ti tu vzala, veď to vieš, že tu nikda človek nebola ani nebude,“ odpovedala kněžna.

Ale drak fučel po svētnici a poznovu zařval: „Fuj, človečina, fuj! Či ho vydáš, či něvydáš? Keď nie, najprú ťeba, potom toho sožeriem!“ — Tu se vrhla přestrašená kněžna před ním na kolena a prosila: „Prijmi ma na milost i muojho brala, ktorý ma prišol navštíviti!“

„Na milost vás beriem,“ odpoveděl drak, „nach len tvoj brat sem prijdě, já sa po priateľsky s ním poshovárat chcem.“

Valibuk přišel, vítali se, a jeden druhého okem přeměřil od hlavy do paty.

„Švagra, či si ty to ten vít'az, čo muoj budzogan nazpak hodil?“ pital se drak.

„Já som!“ odpoveděl Valibuk.

„Nože no, zajedzme si, po večeri puojdeme naše sily zkusit.“ — K večeri přinesl drak železný chléb a olovený nůž. „Zajedz si, švagra, a posilni, — so mnou robotu budeš mat’“, — pobízeli drak. — „Já som dost mocný, ani mi mocnějším byt nětreba. Ale ak ty potrebuješ, najedz sa,“ odpoveděl mu smělý šuhaj.

Drak jedl, až mu jiskry od zubů přšely; Valibukovi dala kněžna jíst.

„Nuž, poďme už na priestor a zkusme, kdo je mocnější!“ řekl drak, když se byl najedl.

Vyšli na humno, které bylo železem zapaštěné. „Ulap ma ty najprú, lebo ak ta já skorej ulapím, hádam, že něbudeš mat’ viac času mňa ulapiti“ — řekl drak.

„Ej, keď si tak trúfaš, len ta za to něulapím. Tu som, chyt’ ma ty najprú, muoj život ti je na vuolu“ — odpoveděl mu Valibuk.

Vtom drak opáše Valibuka a mrští jím do železa po samé paži. — Valibuk ale tak hbitě ze železa vyskočil, že polovici humna s sebou vytrhl. — Tu drakovi srdce odpadlo. „Nuž veď ažda dost' budě, mohli sme si pokoj dať,“ pravil.

„Pokoj,“ zvolal Valibuk rozhněván, „ozaj pokoj, len skorej vám, pane švagra, musím ukázat, ako sa koly do stromov zabíjajú!“ Vtom ulapiv draka, tak silně ho do země zarazil, že se jen na hlavách zastavil. „Nože, pod' von!“ volal naň, ale drak se pohnouti nemohl. I chytil Valibuk cep a všechny hlavy drakovi roztřepal na prach. Potom vrátil se ku kněžně: „Milá kňazna,“ pravil jí, „ty si od tvojho muža oslobodená, teraz ale, pokiaľ se něvrátim a tvoju sestru oslobodím, do cesty sa hotuj, potom vás k vášmu otcovi zavediem.“ — Kněžna mu děkovala, a on bez meškání k třetímu zámku se ubíral. — Ten byl nejkrásnější, všecko se od zlata třpytilo, takže nemohl oči na něm dost napásti. — Světnice byla ale nejkrásnější. Kněžna smutně se po ní procházela. Jak Valibuka spatřila, div že nepadla od radosti a žalu.

„Ach, človeče,“ zvolala, „načože si ty sem prišol? Utěkaj, ak len muožeš, muoj muž, drak s dvanásti hlavami, hneď sa vráti a sožerie ťa!“ — Tak ho s pláčem napomínala neboť jí bylo mladého líto. Ale Valibuk jí řekl: „Eh, kňazna, lenže sa nětráp, veď sa já tvojho muža nělakám!“ — Vtom se zem zatřásla; drakův budzogan před zámkem dopadl. Prudce letěl, neboť ho drak na sto mil daleko zalúčil. — Valibuk vyskočil ven, budzogan zdvihl, po dvakrát jím nad hlavou zvrtnul (zatočil), potom ho na dvěstě mil daleko hodil. Tak v povětří zahučel, jako nejhroznější bouře když se žene. — Drak se musel zpátky pro budzogan vrátit; proklínaje hodil si ho na plece a rozjeděn domů pospíchal. Všecek rozsršen vstoupil do světnice. Kněžna Valibuka ukryla, ale drak ho hned zapáchl. „Fuj, človečina, fuj!“ zařval jako vůl a na ženu se obořil. „Koho tu máš, vyvadluj ho, sice ta prehltněm!“ Kněžna div neomdlela.

„Cože mám robit, už ti len pravdu poviem, prišol ma muoj brat navštívit. Ach, ale ta prosím, ukrot' svoj hněv a neublíž mu“ — pravila mu kněžna. „Dobře, tvoj brat je muoj švagor. Len ho prived' sem, chcem si s ním povečerať!“ — Valibuk přišel. „Vítaj, švagre“ — pravil mu drak hromovým hlasem, „či si ty to, čo si mi muoj budzogan zahodil, že som sa za ním musel vracat' a na pleci ho vláčit domov?“ „Já som!“ řekl Valibuk.

„Ty si chlap!“ řekl drak, „počul som i od Loktibrady o тебе, že ma prijděš navštívit. Sem tvoju pravú ruku, nach ta statočně privítam.“ — Stiskli si ruce; Valibukovi krev zpod nehtů

vystříkla, ale drak měl kosti v prstech rozmačkané. Zapištěl bolestí. „Ej,“ povídá, „či to dakdo slýchal, že si ty taký chlap! Ale si len zavečeraľme, potom sa opáčime, kdo sme, čo sme. Lebo by to len veľká potupa bola, keby tvoja jedna hlava nad mojmi dvanástmi panovať mala!“ — Přinesl drak ocelový chléb a mosazný nůž a pobízal Valibuka, aby jedl.

„Něpotrebujem sa celovať,“ řekl mu Valibuk, „mňa mať moja za deväť rokov na veky ocelovala a Boh ma zahartoval — na tom prestanem. — Ale po tvojich prstoch poznávam, že si sa ty ešte dost nežahartoval, no tedy sa len naoceľuj!“ — V draku kypělo jako v kotli. Opatrná kněžna viděla, co se děje, i donesla Valibukovi od svého jídla, a prsten mu dala, který mu síly za sto chlapů přidal. Valibuk jí poděkoval, občerstvil se a potom šli s drakem na prostranné humno. Na ocelovém humně do boha se hotovili. — Drak začal dvanácti chvosty okolo sebe šibati, pukati, svíjeti se, řval a plameny šlehal z úst; kam stoupil, všecko pod ním praštělo, a jak zařval, všecko se třáslo.

„Hoj, čože,“ začal se najednou zdúvať, „či já mám s takou muchou bojovať, hanba a večná pokuta mi budě, že sa s tēbou babrím. Ale nič to preto vdýchni tvoju dušu, komu chceš, lebo keď ta raz ulapím, viac nēdýchneš.“ „A ty, Harfa“ — (Harfa byl jeho kůň, s dvanácti křídly, na kterém se nosíval) — „něhraj, a ty, ptáku, nēzpievaj, pokiaľ ho zo sveta nēsnešiem!“ — Po těch slovech uchytil Valibuka, mrštil jím, až se po pas do ocele zaryl. — Valibuk ale hbitě vyskočil, popadl draka a tak prudce ho do tvrdého ocele vrazil, jako skálu do vody, že se mu hned dvě hlavy otřásly a zemdlely. — Valibuk skočil, chytil cep a ostatní hlavy mu posrážal jako jablka. — Potom si chvíľku oddechľ. — Křídlatý kůň zmizel a pták odletěl. — Valibuk se vrátil ku kněžně do zámku.

„Krásna kňazna,“ oznamoval jí radostně, „už som moju prácu dokonal. I tēba i tvoje sestry som od vašich pekelníkov šťastlive oslobodil. Teraz k vášmu otcovi vás odvediem, ale najprú, čo sa ti páci, so sebou pober!“

„Velký Boh ťa požehnaj!“ odpověděla kněžna. „Já na tvoju lásku nikdy nēzabudněm. Já nie len nēkterie veci, ale celý zámok so všeckými poklady ľahko odněsiem. Mám jeden prútek, keď tým na zámočnú bránu uděřím, celý zámok sa na zlaté jabľko obráti.“ —

Tak se i stalo. Jak ze zámku vyšli, kněžna bránu zavřela, uhodila na ni proutkem, a zámek proměnil se v zlaté jablko, které si kněžna schovala. — Šli k druhé sestře, a i ta měla proutek,

kterým si svůj zámek v zlaté jablko proměnila. — Tak i třetí. Potom, když už všechny svoje zámky při sobě měly, vedl je Valibuk k onomu otvoru, kudy byl dolů přišel. — Potom je připravil, a jednu po druhé vytáhli chlapci nahoru; nejmladší, od které měl Valibuk prsten na prstě, naposled. — Přišla řada na něho; ale on byl šuhaj opatrný, myslel si, aby ho od polovic dolů nespustili; přivázal místo sebe velký kámen na provaz, aby zkusil, zdali jsou poctiví.

„No,“ povídají si ti nahoře, „to už je Valibuk taký těžký!“ Jak byl asi v polovici, tu náhle provaz přerazali, a kámen s velkým hřmotem dolů spadl a na drobné kousky se roztřískal. „No, hla, tak by som já bol pochodil!“ — řekl si Valibuk, když to viděl. — Rozžalen chodil v podzemním světě sám a bloudil tam po celých sedm roků. — Jak se tam potuloval, pozoroval, že na jedné skále každý rok jakýs veliký pták vejce snáší, ale že ani jediné mladé vychovati nemůže. Vždy mu je cosi sežralo. Ten pták bol Kmochta pták, a co mu mláďata žral, byl veličizný had. Když to Valibuk vyzkoumal, na hada lasoval, a jak chtěl zase do hnízda lézti, zabil ho.

Za krátký čas přiletěl Kmochta pták a velice se zaradoval, vida tam mládě živé; myslel, že zase zhynulo. Tu spatřil Valibuka.

„Ach, dobrý človeče, ažda si to ty moje mladé od smrti zachoval? Veru ti všetko dám, čo si len zažiadaš!“ — řekl mu pták.

„Veru já,“ pravil mu Valibuk, „tam toho hada zabil. Ale ta prosím, len ma z tohoto podzemského sveta oslohodz!“

„No dobre, i to sa ti muože stať,“ řekl mu na to pták, „len nasol sto volov a prihotuj sto sudov vody, kut budem hore s tebou letět a z pysku mi plamen budě blčat, tak mi vždy cent masa a okov vody podaj.“ Valibuk s radostí sto volů zabil, nasolil, i vodu přihotovil, a když bylo vše přihotovené, na ptáka se vším vysedl. — Letěli dlouho, dlouho, a když ptákovi plamen z úst šlehal, vždy mu hodil cent masa a okov vody mu podal. Než maso již došlo, konec, cesty nebyli, a pták měl hlad. — Tu si Valibuk rychle kus masa z nohy odřezal a ptákovi hodil. — Potom hned na boží světlo šťastně se dostali.

„Ej,“ povídá Kmochta pták, když s něho Valibuk slezl, „či to bolo dobré maso, čo si mi naostatok hodil!“ „Veru,“ usmál se Valibuk, „to bolo z mojej nohy, lebo mi už došlo.“

„No,“ řekl mu pták, „ved’ já ti to zahojím, len si smo šťastně vyšli.“ — I dal mu na nohu lístek jakýs, a hned se mu rána zahojila a maso narostlo.

Valibuk se ptákovi pěkně poděkoval a šel do královského města. Celé město bylo červeným sukнем pokryto. —

„Čože tu za novina?“ pтал se jednoho měšťana. „Veru velmi dobrá; tri královské dcery sa našly, a najmladšia sa dněs za jednoho, čo jich oslobodil, vydáva“ — odpovėděl měšťan. — Tu chvátal Valibuk rychle do královské paloty, kde se hostina strojila. Kněžna přikázala, aby každého, byť i žebrák byl, vpustili, a co žádá, aby mu dali. — Valibuk, vejda do pitvora, prosil o pohár vína. Kněžna hned kázala červeného vína do svého poháru naliti a jemu podati. Valibuk do polovice vypil a vpustiv do poháru prsten, co mu kněžna v podzemním zámku na památku dala, pohár kněžně vrátil.

Jak prsten kněžna v poháru spatřila, vyskočila, radostně zvolajíc: „Tento je ten opravdivý Valibuk, čo nás oslobodil, a nie Skalymej, čo má kamenné srdce a povraz Valibukovi odrezal. — Já som Valibukovi tento prstěň darovala a vernosť mu slúbila!“ — Po těch slovech k svému slúbenci přiskočila. —

Skalymeje ze zámku vyhnali a Železomej šel s ním. On byl sice s nejstarší kněžnou již sdán, ale ho ona ráda neviděla, neboť i ráno čist byl, až se třpytil, do večera přece vyhlížel jako rזavé železo. Nebyl do stříbrného zámku súci. Valibuk se hned se svou kněžnou sesobášil a dlouho žili v zlatém zámku svém a žijou potud, jestli neumřeli.

ŠURINA PAN KRÁL A OTOLIENKA *

Žili jednou na světě dva králové. Jeden byl Šurina pan král, a byl dobrý a hodný král. — Ten druhý byl ale strygoň a byl zlý a bezbožný, a každý se ho bál. Největší zlost měl ale strygoň král na Šurinu krále, protože byl dobrý a že dostal za ženu pannu, kterou i on míti chtěl. I mstil se na něm, kde jen mohl, a co nejhoršího mohl, to mu dělal. — Šurina pan král měl synka utěšeného, kterého také Šurina jmenovali, na toho strygoň dávno pásl, jak by ho

zkántril. Jednoho dne vyšel si mladý Šurina na polovačky, a jak tu všecek rozjašen za jednou srnou poloval, zaběhl do hustých, dalekých hor (lesů) a přišel lovcům s očí. Tak náhle to onen strygoň, který vždy na něho pásl, pozoroval, urobil se šarkanem, uchytíl Šurinu mladého krále za pazuchy a do svého království si ho odnesl. Darmo Šurina křičel a vzpíral se, nikdo ho neslyšel, a strygoň na něho nedbal. — Nedaleko svého zámku spustil se s ním na zem a pak si ho tam dovedl. — Všecka družina i rodina sběhla se, smáli se mladému Šurinovi, i dvě strygoňovy princky jména mu dávaly a naň pokřikovaly, hiba ta nejmladší, Otolienka, útrpně naň pozerala. Šurina to všecko dobře pozoroval. Strygoň král dal ho hned do temnice odvést a přísně zakázal, aby mu kromě vody a chleba ničeho nedávali, a to jednou za den. Otolienka mu ale vždy večer kus masa a pohár vína donesla, neboť si ho od prvního okamžení zamilovala. Ale její otec, ten zlostný strygoň král, aby ho ještě větší mohl mučiti, kázal ho z temnice k sobě přivést. Když ho přivedli, pravil mu hněvivě: „Znáš ty čo, puojdš tu poniže domu, tam najdš jednu cúděnicu, tú skopeš, stromia nasadiš, ale tak, aby do rána i zrástlo i zkvitlo i ovocia malo, a ovocinu mi doněsieš. Hybaj!“ — Otolienka při otcově rozkazu jsouc přítomna, bystře na Šurinu pohlídla, ale on pohledu jejímu nerozuměl a ztrápen odešel. — Kterak mohl dokázati takovou robotu? Viděl, že to nemožno a že on život ztratí. Šel na tu čistinu, dal se také do kopání, ale čím dále kopal, tím většího přesvědčení nabýval, že z jeho práce nic nebude. — Rozmrzen odhodil motyku a sedl na mez. „Darmo já tu robím,“ pravil sám k sobě, „ved' toto nikdy člověk nēslychal, takú robotu za taký krátky čas spravit!“ — Položil si hlavu do dlaní a seděl všecek ztrápený.

Také Otolienka se po mládenci roztažobila. Králova žena navařila Šurinovi k obědu žab a do hrnka jich vsypala, potom kázala Otolience, aby mu jich zanesla. Otolienka dobře věděla, v čom je vec, — upáčila si čas, když matka z izby vyšla, a tu jí vzala proutek, který matka schovaný měla, neboť byla také stryga. Bylot jí na pomyslenou nésti mu k obědu žáby, i nesla mu raději svůj vlastní oběd. Tak se vybrala k Šurinovi a našla ho ztrápeného na zemi sedět. „Ej, duša moja, ved' sa mi nētráp“ — volala na něho zdaleka. „Poslala ti, pravda, královna žaby k obědu, ale som já ich vykydala na zem a dobrý obed ti doniesla.“

Šurina král ukázal děvčeti na udělanou práci. „Eh, za tú robotu sa něboj — hlaže, tuto mám prútik, ak ním pošibněm túto zem, všecko do rána zrastie, zkvitně a ovocie doněsie, jako to otec prikázal.“ — Šurina nevěděl ani, jak má dobrému děvčeti děkovati. — Sedli spolu na zem, povídali sobě a jedli spolu, a než Otolienka odešla, pošibla prútikem zem, a tu hned rozličné stromoví ze země vyrůstalo, dorostouc zakvitlo a napokon (naposled) ovoce neslo. —

Potom Otolienka odešla, a Šurina přemýšlel, jak je to děvče dobré a krásné. — Druhý den ráno donesl zlostnému strygoňovi ovoce, čemuž se ten náramně podivil, nebyl by myslel, že to Šurina vykoná. „Nuž a na dnes akú mi robotu dátě?“ — ptal se ho mladík. „Chod' tam a tam na ten briežok, vykolčuj ho, vysad' vinným kmenom a zajtra ráno doněs mi hrozno,“ kázal mu rozsršený král strygoň. Šurina se odebral k určité práci, trochu začal kolčovat, ale si myslel: „Eh, darmo ustávam, hrozno do rána vyhotovit němuožem, ak mi to krásne diouča pomáhat něbudě.“ — Sedl si na zem a čekal ji, ale přece bál se, když dlouho nešla, jestli přijde; bylo by se mu zle vedlo. — Ale Šurina mladý král byl šuhaj pěkný a Otolienka ho měla ráda; jako první den přišla i druhý a zdaleka volala na šuhaje, aby se jen netrápil. „Královna ti uvarila hady k obedu ale som ich já na zem vykydla; či by si bol hoden jest hady! Nuž, ten prútik som tiež doniesla, a tú vinicu spravíme, len sa mi nētráp, duša moja.“ —

Podala Šurinovi oběd, pošíbla zem, a hned zmizely staré kmeny, vinná loza vyrůstala ze země, zelenala, kvitla, rostla, a než Otolienka odcházela, visely těžké hrozny na křech.

„Ach, krásne diouča, čímže sa já těbe odslúžim, čo ty pre mňa robíš!“ — pravil jí Šurina. Ale Otolienka se usmála, sebrala hrnček a prútík a odešla domů. — Šurina myslel mezitím na Otolienku.

Ráno donesl strygoňovi hrozno; ten nevěřil ani svýn očím, že by to možno bylo, aby to kdo vykonal mimo něho. — Šurina čekal na nový rozkaz. „Puojděš dolu dolinou a najděš tam hromadu skal, ty skaly zomelieš, a zajtra doněs napečeného chleba“ — rozkázal král, domnívaje se, to že jistě nevykoná. — Šurina odešel.

Ale to ovoce a ty hrozny vrtaly královně v hlavě. „Mužu, to něidě po pravdě. To naše diouča je v porozumení s Šurinom, lebo by on to sám od soba něbol vykonal. Musím já to vypáčit, a potom obidvom poplatím. Puojděm já sama s obedom, mňa veru nik něoklame.“ — „Jaj!“ vykřikl zlostný král, „čože máš rozprávát, Otoliena je dobré dieta, nieto na něj pochyby. Daj ty tomu pokoj, čo máš za nimi lasovať.“

„No, no, starý blázon, ved' uvidíš“ — řekla stará stryga a umkla. — Navařila k obědu Šurinovi jaštěric a vypravila Otolienku s obědem. Ale to opatrné děvče zpozorovalo, že se staří o něco smlouvali a že starý král dudral, proto prútík dobře ukryla a s obědem ze zámku pospíchala.

Šurina král nalámal skal, — ale kdeže mouka a chléb! Čekal veľmi žiadostivě na Otolienku a jak ji zdaleka spatřil, v ústrety jí šel.

„Mala som ti jaštěrice k obedu doniest, ale by něpadly dobre, doniesla som ti lepší obed. — Moj mat' má nás v podozrení, že ti já pomáham; málo chybelo, že ti sama obed nědoniesla, ale ju preca král na lepšíe myšlienky priviedol. Keby hola ona došla, boli by smo aj oba o život prišli.“

„Ale by som to za celý svet nědal, že si ty tu, moje krásne sladké diouča,“ zvolal Šurina a uchytil ji za ruce. — Ale ona mu podala oběd, aby jedl; Šurina nechtěl jísti, chtěl se s ní jen shovárať.

„Ej, my tu rozprávame, a treba múku mleť a chlieb piecť,“ zpomněla tu Otolienka, a hned vzala prútik, uhodila na skály, a ty se hned začaly drviti, pošibla zem, a vybudoval se mlýn a mouka sama se mlela, samo se těsto mísilo, chléb se válel, do peci sázel a z peci vyvalil. Jak to bylo uděláno, pravila Otolienka: „My němuožme v tom dome dlho bývat, lebo nás naistě královna, mat' moja, dopáči a potom nám budě beda.“

„I já už na to myslel,“ řekl Šurina, „ažda by dobre bolo, keby smo nočnou hodinou zutěkali. Cože ty myslíš?“

„Naistě, lepšíe němuožme urobit,“ odpověděla Otolienka; „len bud' trpezlivý, eště si to rozvážim.“ — S tím se rozloučili. — Ráno donesl Šurina králi napečeného chleba ze skal. Král se od jedu rozpálil, ale neřekl nic. — „No, vidím, že si všecko urobil, čo som ti rozkázal; dněs si odpočiň, zajtra ti zase robotu dám“ — řekl mu a Šurina odešel. Král ale byl všecek rozvzteken a umluvil se s ženou, že Šurinu krále mladého uvaří v kotli. Otolienka to všecko slyšela a Šurinovi pověděla, co se v domě děje, i umluvili se, že v noci utekou. „Keď budem umývat riad a tri razy tanierom cingněm, hotov sa.“ — Takové mu určila znamení.

I tak se stalo. Půlnoc sa blížila, voda zavierala, a Otolienka měla otce zbudit, ale ona zobudila Šurinu.

„No, len ticho,“ šeptala mu, „a ešte mi slúb, že ma nikdy nĕzapomenieš!“ — Šurina jí to s radostí slíbil, neboť jí velmi miloval. Potom vzala Otolienska prútík, šla k ohnisku, kde voda vřela, udělala na jedné hlaněnce kolečko prútíkem a do toho kolečka plivla. — Pak spravila sebe holubičkou, Šurinu holubem a ven oknem uletěli. — Zanedlouho potom probudil se i strygoň král. „Otolieno,“ volá, „či ta voda vre?“ — „Vre, vre,“ odpovídá slina na hlaněnce. — Po chvíli zase volá otec: „Otolieno, či stávaš?“ „Stávam, stávam,“ odpověděla zase slinka. — V tom prebrala se i královna. „Otolieno, podaj mi kintěš a rub“ — volala na dceru, a slinka z hlany zase „hněď, hněď“ — odpovídala.

„Jaj, čože je to, že sa tak dlho obliekaš, a my tolko musíme čakať,“ po chvíli se zase ozvala královna, a netrpěliva jsouc, vstala s lože, dívá se, a u ohniska nikdo; lůžko Otolienky prázdné a komora prázdná. — „Veď tých dvoch na moju vieru tu niet. Vidiš, starý blázon, ti zutěkali!“ — volala stará. „Aby ich Paromova strela,“ zkríkne starý strygoň a s lůžka se vzbopil.

„To tá tvoja diouka — len jej ver druhý raz, ty starý trulo!“ — Starý se upokořil, vida, že chybil.

„No, a teraz hybaj, sprav sa na biely oblak, a čo muožeš, ich doháňaj!“ — Strygoň se rychle přeměnil a odletěl.

V tu dobu právě povídá Otolienska Šurinovi: „Ej, či mňa lavé líčko páli, obozri že sa, obozri, či dakoho nĕvidíš?“

„Nĕvidím, nĕvidím, hiba jedon biely obláčok“ — odpoví Šurina.

„No, veď je to dajedon z nich. Postoj!“ I udeřila prútíkem o zem, a hned byla ta role zorána, ona se udělala pšenicí, a on jí hlídal, přeměněn v sprostáčka.

Obláček se dolů spustil, starý strygoň k němu přistoupil a ptal se ho: „Človeče, či stĕ nĕviděli tu dvoch pocestných íst', jednoho šuhaja s jednou dioukou?“ — “Ba veru som viděl,“ pravil mu Šurina, „ale len vtedy, keď som hen túto pšenicu sial; vtedy práve tadiaľto takých pár ľudí šlo, jakých hladátě!“ — Starý král zlostně sebou škubl, obrátil se v oblak a zpět odletěl.

„Čože si vykonal, ty hlava mužská, že si sa tak skoro vrátil?“ divila se stryga.

„Kto vie, kde sa tí, — já som živej duše neveril, hiba jedného varovčíka pri pšenici“ — odpovedal starý. — „Nuž čože myslíš, veď to boli oni! Eh, takto sa dať oklamať! Či si neveril vziať jeden klas z tej pšenice, ty starý trúp, ty!“ — zlobila sa kráľovna, a starý hneď sa musel premeniť v čierny oblak a zase uprchlíky honiť.

Otolienka napomenula práve v tu dobu Šurinu, aby sa obrátil, neverí-li niekoho za nimi íti, že jej pravé líčko páli. — „Vidím tamhľa čierny oblak letieť,“ odpovedal Šurina.

Otolienka vedela hneď, že to je jeden z nich. „Postoj.“ kázala, „seba urobím kostolčekom a teba pustovníkom.“ — I udeřila prútkom o zem a stala sa kostelíčkem a Šurina bol pustovníkom. Kráľ spustil sa dolú a pta sa pustovníka: „Povedzte mi, bračok, či si neveril dvúch počestných, jedného šuhaja s jednou dioukou?“ — „Já tu odo dávnych čias bývam, ale som nikdy človeka neveril, iba keď sa ten kostolček budoval, videl som dvúch ľudí tadiaľto ísť.“ — Starý kráľ se hrozne mrzel. „Bodaj ich porantalo, keď som já daromne ustával,“ s tím vrátil se nazpět. Stará kráľovna ho již čekala a když videla, že jde sám, kypela. „Nuž, ty starý blázon, zase nikoho neverie čože sa tak nadarmo táraš? čo si vykonal, čo videl?“ — Kráľ povídal jí, co videl, a tu ona mu za, řekla, že ten kostelík a ten pustovník byli oni. Ta idem já len sama, však jich já priženiem,“ řekla a rozprchlená běžela do kouta, obula si veliké čizmy, takové čizmy, že kdo jich obul, jedním krokem míli cesty ušel. — Tak běžela, až se jí hlava natrásala.

„Ej,“ povídá v tu dobu Otolienka, „či ma obe líčka pála, obozriže sa.“

„No, veru už idě, hlala, jak si vystupuje, pozri len, pozri!“ — Sotva spatřila Otolienka starou kráľovnu, kázala Šurinovi, aby odběhl kousek cesty napřed. Sama pak hneď udeřila proutkem o zem a hneď se udělalo jezírko a ona sama se udělala kačicou. „Tu stě,“ zvolala matka. „Paromova strela, už mi něujdětě!“ — I vyzula boty a za kačicou do vody. Ta plavala ustavičně k prostředku, a když až tam stará kráľovna za ní šla, rychle jako střela odploula k břehu, kde stály boty, přeměnila se v pannu, boty obula a rychle za Šurinou spěchala, a stará zůstala oklamaná státi v bahně. Ze zlosti zaklela Šurinu, aby hneď na Otolienku zapomněl, jak by ho jiná, ženská políbila, a Otolienku zaklela, aby s Šurinou sedm let nebyvala. — I musela

královna dvěstě mil domů pěšky, na cestě všechny kunšty utratila (zapomněla), a starý strygoř se jí ještě k tomu ke všemu vysmál, že se dala oklamati.

Ti dva plní radosti, že jsou již vysvobozeni, šli dále a cestou se radili, kam se nejdřív obrátit. „Najlepšiv sa staně,“ mínil Šurina, keď puojdēm prosto k mojim rodičom, tam si budeme dla vuole žit.“ - Já puojdēm s tebou, keď chceš, lebo zostanēm, kdě ma naháš“ — řeklo děvče. Ale ještě měli dalekou cestu a přešli mnoho dolin i hor i cest, než přišli k městu, kde sídlil starý Šurina pan král. Když ale přišli až tam, tu pravil před branou Šurina své milé: „Vieš ty čo, já puojdēm do zámku, zjavím sa mojim poddaným, a keď ma prijmú, sem sa k tebe vrátim. Ty len tu pri tejto studničke zostaň, alebo vyjdi na tento hrubý strom a čakaj, kým sa vrátim.“

„Ale ty na mňa zapomenieš,“ naříkala si Otolienka, zpomenouc na matčinu kletbu.

„Nikdy, moja drahá duša!“ jistil Šurina a líbal ji v líce, a když mu věřiti nechtěla, zapřisahal se jí, že jí nezapomene. Prosila ho ještě, aby se nedal nikomu líbat, a pak ho propustila.

Přijda do města, ptal se Šurina jednoho souseda, co mají nového. „Ach, málo velmi,“ odpoví soused, „starý král Šurina umrel, a dědiča nemáme, sú to samé pletky teraz.“

I litoval Šurina otce a smuten nad tou zprávou šel do zámku k matce. Matka ho hned poznala i objímala ho a chtěla i bozkat, ale to se jí nedal. — Poznali ho i ostatní, hned se to po krajině rozhlásilo a Šurina mladý princ byl vyhlášen za skutečného krále. Šurina chtěl hned pro svoji ochranitelku si zajet, ale náramné umdlen sedl, by odpočinul, a vtom zadřimal. Tu matka k němu přistoupila a políbila ho; probudil se, ale na Otolienku již nezpomněl, ani o tom nevěděl, co se s ním dělo. — Když Šurina dlouho nepřicházel, věděla Otolienka již, že na ni zapomněl. Hořce si naříkala a plakala, ale kletba matčina stála. — Odešla od studánky, blíže zámku postavila se k jednomu dvorci a přeměnila se v krásný, vysoký topol. — Zdaleka bylo ten topol viděti, ať se podíval s kterékoli strany, a zrovna se díval na okna v zámku, kde bydlel Šurina mladý král. Každému se ten topol líbil, každý se mu divil, jen mladý král se naň mrzel, že mu zastíňuje výhled na krajinu, a jednou tak se dopálil, že rozkázal topol zkáceti. Prosili lidé, aby ten krásný strom podtíti nedával, ale on zůstal při svém, a tedy topol porazili.

Nedlouho potom vyrostla pod samým zámek krásná jabloň, a každý se divil, kde se tam vzala. — Ale jabloň rostla, kvetla a jablka nesla jako zlato, že jim v chuti rovných nebylo. — Ta jabloň byla i Šurinovi králi velmi milá, nedal žádnému s ní jablka obírat. — Sám je obíral a vůně i chuti si nemohl dosti vychváliti. Ale zase mrzela ta jabloň starou královnu, že jí stíní do jizby, a tak dlouho dudrala a pokoj nedala králi, až se jednou král domrzela a jabloň podtíti kázal.

Zanedlouho, když jabloň porazili, ukázala se na jezírku, zrovna pod okny Šuriny krále, zlatá kačice ustavičně sem tam plavala a gágala. I bylo to divno všemu lidu, kde se ta krásná zlatá kačice vzala; Šurinovi to bylo také divné, po dlouhé chvíle stával u jezera a díval se na zlatou kačicu. Aby se lépe na ni podívati mohl, kázal, by ji chytiti; ale cože — chytali ji, lapali, ale ulapiti nemohli. Poslal král po rybáře, po ptáčníky, ale žádný ji dostati nemohl; plavala pěkně po jezírku, jak navzdor všemu namahání se jí ale kdo tkl, jako střela odfrkla na druhý konec aneb se schovala pod vodu. — Král, když viděl, že ji žádný nemůže chytiti, dopálil se hněvem na kačicu, sedl na lodičku a že ji sám chytne. — Ale kačice prohnala i krále hezky po jezeře, hned se mu chytiti nedala — ale když myslil již, že ani on jí nedostane, tu se k němu sama přiblížila až k samé lodičce, a když rukou po ní sáhl, dala se mu chytiti. „Ej, kačica ty zlá, čože si také figle robila? Teraz ta já viac nepustím, teraz buděš moja,“ — řekl Šurina král, poláskal kačicu po hrdelci a po hlávce ji pobožkal — a hle, v tu chvíli se přeměnila kačice v Otolienu, a Šurina král se ihned rozpomenul, co se s ním bylo dělo. Sedm roků bylo tomu, co je matka zaklela. — I objímal ji pln radosti, dovedl k matce a potom slavili hlučné veselí. Dlouho a šťastně panoval Šurina pan král s krásnou Otolienu.

O TOM ŠUHAI, CO SE NEBÁL*

O tom. co vám já nyní iděm rozpráváť, neví ani ta stryga, co už sedmkrát na Tokajském hradovišti na rákoši byla. — Byl jednou jeden otec, a ten otec měl jednoho syna, kterého jmenovali „Něbojsa“ — protože neznal, co je strach. — Jak mu kdo povídal, že tam nebo onde máce, hned tam šel, i byt o půlnoci bylo. — Ať slyšel sebe strašlivější věci povídat, při nichž jiným vlasy hore vstávaly, on se tomu smál; a mohli ho postavit, kam chtěli, do pustých kostelů, do kostnic, k šibenicím, všady šel beze strachu. — Jednou napadlo mu zkusiti světa. „Keď tuto takej veci niet, čo by ma prestrašilo, puojdēm svetom a neodpočinim, pokiaľ

nězkusím, čo je to bát' sa“ — povídal si a také hned úmysl svůj otci oznámil. — Otec syna svého velmi miloval, a nemilo mu bylo, že chce do světa odejíti. Báł se, aby ho smělost ku zkáze nepřivedla, protož odvracel ho od cesty. Slíbil mu, že ho naučí báti se, aby jen doma zůstal. — „Tak sa vám to něpodarí, otěc,“ řekl mu Něbojsa. — „No, kecl ta něnaučím, potom chod' do sveta; prepustím ťa.“ — Zůstalo při tom; syn čekal, kterak ho bude učiti otec báti se. Ote šel se poraditi s kostelníkem, co by udělati měl, aby syn báti se naučil. Mnoho peněz za to, jestli by se kostelníkovi podařilo něco vymysliti, čeho by syn se bál.

„Eh, to já lahko spravím. Len ho dněs večer ku mně pošlitě, ved' uviditě, že ho tak nastraším, čo mu hor koncom vlasy stávat budú. Muožtě veriť, že sa mu odněchce do sveta íst“ — řekl kostelník.

Otec šel potěšen domů a večír pozdě poslal syna ke kostelníku. — Ten zatím vzal mrtvé tělo z kostnice, vylezl na věž a přivázal je na zvonovou váhu; když Něbojsa přišel a kostelníka se ptal, co mu dá za práci, že je Od otce k němu poslán, tu ho žádal kostelník, aby šel místo zvoníka devátou hodinu odzvoniti, že je zvoník chorý.

„Cože by som nie, varu vd'ačně,“ řekl Něbojsa, a med také do zvonice lezl. — Tma bylo v zvonici, že sotva pod zvony se domakal. — Hmatal po provaze a nahmátl spolu i studené nohy, a hmataje dále, cítil pod rukama lidské tělo, visecí na váze zvonu. - “Kýho Paroma,“ zkřikl Něbojsa, „ked' si chorý, prečo něležíš na peci; tu sa ti eště na váhu vytára a zvon ani len pohnúť němuože. Hybaj dolu!“ — Myslel šuhaj, že to chorý zvoník, když ten ale ani slova nepromluvil, ani se nepohnul, tu se domrzel. Napomenuv zvoníka, aby se držel pevně, začal zvoniti. — Tělo houpalo se a měsíček skrze skulinu zasvítil; Něbojsa viděl ssinavé tělo a přestal zvonit. „No, dolu že Chod' a zvon pust',“ volal naň, „hádam ta i ruky bolia.“ — Když ale zase žádnou odpověď nedostal a tělo se nehýbalo, odešel mrzut se zvonice, řka domnělému zvoníku: „Ked' něchceš, zostaň tu, nědbám, hoc sa aj ztrepeš.“

„Čo tam, akože sa ti vodilo?“ — ptal se ho kostelník, jak k němu vešel.

„I horká, čo by sa mi malo vodit', ten blázon zvonár chorý sa na zvon vydriapal a něchce dolu íst'. Tak som sa i kus namrzal a nahal som ho viseť.“

„Dobrá, dobre, ďakujem ti za poslázenia, ale by si dobre urobil, keby si aj zajtra prišiel, mal by som ti dačo naručiť“ — řekl mu kostelník. Něbojsa přislíbil, že přijde, a odešel domů. Otec čekal ho dychtivě, myslel, že už ví, co je strach, a Něbojsa neměl o strachu ani pojmu. — Druhý večer přichystal kostelník do kostela rakev, svíce a vše, co k mrtvému tělu příslušno. Potom poručil ženě své, aby šuhajovi, až přijde, řekla, by šel hlídati do půlnoci mrtvé tělo do kostela, od půlnoci že bude on hlídat, že si zatím lehl. — Potom když setmělo se, šel do kostela, zabítil si tvář, zabalil se do bílé plachty a lehl si do rakve. — Nedlouho potom přišel Něbojsa; podíval se na mrtvé tělo, sedl k němu, chvílemi vstal, chodil po kostele a zase sedl. — Tu, když odbila jedenáctá, domnělý umrlec se v rakvi posadil. — „Cože mňa tu nĕpokojíš? Sem lahni na moje miesto, sice zdráv nĕodídĕš.“

„Nože no, čože si? Lahni len ty, já s mrtvými nič nĕmám“ — odpověděl mu Něbojsa; — umrlec ale pomalu vstával, a ruce proti šuhajovi vztahoval. — „Strela ta metala! — Mnĕ sa vidí, že si sa s tým svetom dobre nĕrozžĕhnal, muožem ti preto pripinok dat.“ — To řka, zdvihl Něbojsa fokoš a třískl domnělého umrlce přes hlavu, že se do rakve potácel. — Tu bila dvanáctá, a Něbojsa zavřel kostel a klíč donesl kostelníkové. — „Akože sa vám tam vodilo?“ ptala se ho žena. — „Nuž veru dobre, hiba velmi som sa pohnĕval na toho mrtvého. Lebo sa raz začal hnieždit, hore sa dvíhal a mňa na druhý svet chcel volať. Tak ma dopajedil, že som ho tresk po hlave, šak sa mu odnĕchce stávať.“ — Nato odešel Něbojsa domů, a žena běžela do kostela, kde muž omráčen v rakvi ležel; sotva že ho vzkřísila. Odřekl se učiti déle šuhaje báti se.

Když viděl otec, že syn báti se nenaučí a světa se odřící nechce, vypravil ho, jak nejlepší mohl, a Něbojsa dal se na pochod. Kolik dní cestoval už, a vždy jen tmavým, háštrovým lesem; přes grůně a úbočí lezl, pod ohromné zápole, přes bažiny se brodil, na cúdĕnice, na polany, na valašské luby přišel, ale o človĕku ani památky; jen mrmlání medvěda slyšel a zpĕv ptactva. — Stravu, co matka mu s sebou dala, chléb, oštiepky, slaninu, vše již strávil; a musel živiti se čuĕorietkami, malinami, jako medvěd, když mu je zle. — Již se bál, že bude muset v tom lese snad zahynouti. Tu jednou vyšel na vysokou holu a kol kolem se ohlížel, zdali jakou dědinu, hrad nebo dvorec uvidí. Ale nevidĕl niĕehož. Vyšplhal se tedy na vysoký dub. S toho kol kolem se ohlížeje, v jednom údolí vidĕl cosi stavení podobného. — I dobře si pamatoval, v kterou to bylo stranu, a když dolů slezl, v tu stranu se dal. Ale musel ještĕ mnoho pyrtí prolĕzti, než přišel do onoho údolí. — Tam ale vidĕl před sebou pěkný hrad: nerozmýšlel se dlouho i vešel do brány. Ale ve dvoře nikoho — ani v pitvoru, ani v izbách.

Všude jako v hrobě. — Celý hrad šuhaj prošel, živé duše nenašel; ale v nejzodbnější světnici našel stolec pokrytý ubrusem a na něm čerstvě vařená jídla a láhev vína. — „I veru že si mi uhovel, ktokolvek si,“ pravil Něbojsa, a zasednuv k stolu, jedl a pil do vůle, a velmi si blábal, že se mu tak dobře daří. — Když se byl najedl, ohlížel se po světnici, a tu viděl, že tam také jedno čisté lože přichystáno; bylo mu to velice divné, a myslel, že přece někdo v zámku být musí, kdo mu takto lahodí a za vuolou idě. A protož ještě jednou pustil se do hledání. — Když tak sem a tam chodil, viděl dvířka, jež dříve nepozoroval; i otevřel je a před sebou spatřil utěšenou zahradu. — I zachtělo se mu na zahradu se podívat, a také hned šel, by si ji prohlídl; — bylo v ní překrásných květin i stromů, ale jako v zámku, tak i tam nebylo živé duše. — Konečně došel k malému jezeru, a hle! — uprostřed jezera viděl obraz krásné panny, ale bohužel byla po paží ve vodě zamorena a zakleta. Něbojsa nemohl s její tváře očí spustit a pravil k ní: „Krásna panna, pod' von z toho jazera a bud' mi v mojej samotnosti za tovaryškyňu!“ — Na to ona mu odpověděla:

„Milý šuhaj, nemožno mi je k тебе příst'.“ — „Nuž a prečo? Či ty už dávno sa tak trápiš? — a čože za príčina, že si na to prišla? — Ktože o teba starosť má? A prečože v tom zámku ľudia nebývajú?“ — ptať se jí šuhaj.

Na to zase panna takto povídala: „Muoj otěc bol v tomto kraji kráľom, a ešťa teraz za čiernym morani medzi troma vrchy kraluje. Pokial tu býval, oborili sa na něho druhí kráľovia a všetko mu odobrali, krem toho samotnieho zámku. Nedlho potom dvanásť pekelných potvor prišlo, tohoto zámku sa zmocnily a mojich rodičov na zkazu obrátiť chcely; ale že muoj otěc i moja mať kráľovskuo pomazania prijali, tie potvory škodit jim němohly. Len mňa jedinkú ako něpomazanú do veľkej kliatby položily. Ach, už dvanásť rokov minulo, čo tu trpím, a nik je nie v stave mňa vyslohodit.“

„Ach, něbožiatko!“ pravil šuhaj, „nuž v čomže tá tvoja kliatba záleží? a jakože by bolo možno teba vymenit a vyslobodit? Já rád ošanujem pre teba i život svoj.“

S veľkou radostí to Kniaga poslouchala, a hned mu vyrozprávěla, co by k jejímu osvobození vykonati měl, řkouc mu takto: „Muoj drahý priateľ! Ak mňa ty ztaděto vyslobodiť chceš, za tri dni každý deň jednu hodinu veľiké muky podstúpiť musíš. Ak mňa vymeníš, i zámok od kliatby vyslobodiš, ale ak sa ti něpodarí, ty za ten pokrm a nápoj, čo si užil, vlastným životom zaplatíš, ako sa to i druhým pred tebou stalo. Ale já mám dúfania, že obstojíš, ak len trpezlivo

všetko podstúpiš, čo nasledovať budeš. Ak sa na to podberieš, hneď dnes na večer všetky tie pekelné potvory k tebe prídu a budú ta najprú pekně vítat, ty ale na jejich reči ani slova neodpovedaj. Keď uvidia, že jim neodpovedáš, chytia sa do teba, budú ta chciť zkáňtrit, ale sa ty nepřelakni, ani slova nepřovedz a mečom jich rúb. — Keď uděří hodina, prestanu ta mučít, odídu přeč, a ty na tú postel si lahni, nad ktorou jeden pohár visí. Vezmi si z toho pohárika masti, potri sa ňou, a v tom okamžení uzdravený budeš. A to urob, kolkokolvek ráz ta mučít budú.“

„Všetko, všetko, čokolvek kážeš, pře teba podstúpim. Boh mi bud' na pomoci!“ pravil šuhaj a s tím odebral se od té zakleté kněžny. — Navrátiv se do své izby, sedl k přihotované chutné večeri a beze strachu jedl a popíjel. Po večeri zapálil si pipku a čekal na určenou hodinu. Okolo jedenácté strhne se v zámku strašlivý třesk a buchot, jako by se celý zámek propadnouti měl. Šuhaj skočil, připjal si meč, potom čekal, co se bude dále díti. Tu po malé chvíli vhrnulo se do izby všech těch dvanácte potvor, jsouce velikými kyjany ozbrojeny. První měla jednu lví hlavu, druhá, dvě, třetí tři, a tak to šlo výše; ta dvanáctá dvanáct, lvích hlav měla. Nejprv ho pěkně vítaly, všeliké otázky mu zavdávaly, ale potom na něho zaskakovat začínaly.

„Či si to ty ten, čo našu moc a naše královstvo podvrátit chceš? Či sa ty smieš na to dávať, že Kniagu z našich rúk vyslobodíš? Hu hu, hu hu, ty něujděš, našich rúk, tu tvoje kosti rozháďzeme a dodrvíme, hu, hu hu!“

Šuhaj oněměl jako ryba. Všechny potvory nad tím mlčením se polekaly, neboť to držely za planý znak. Tu se ale náhle šuhaj rozpajeděn pustil mezi a rúbal do nich, pokud jen vládnul. Konečně ale stlučen od jich kyjanů, umdléval; vtom uhodila dvanáctá hodina, potvory svoji moc ztratily a pryč odešly poberouce s sebou těch, které byl Něbojsa pobil. Šuhaj potřel si tělo mastí z poháru, a jak mu bylo předpovědíno, tak se i stalo, v té chvíli ozdravěl. — Potom lehnuv na lože, usnul a spal do bílého dne.

Sotva ráno svitlo a Něbojsa se prebral, už ho jídl na pokrytém stolku čekalo. Ihned s chutí si zajedl. První jeho myšlenka byla podívati se do zahrady kněžnu navštívit. Velmi se podivil, vida ji po pas na vodou osvobozenou. Za čas ani promluvit nemohl, ta se do její krásy zahleděl. Její pěkně belasie oči, zlaté vlasy, po bílém hrdle a prsech spuštěné, tak ho omámily,

že nevěděl, co má dělati. — I ona se naň podívala mile, a tvář její byla mnohem jasnější než před tím dnem.

„Moja utěšená krása, pod' do mojich rúk, na moje prse!“ — volal na ni Něbojsa.

„To mi ešte nemožno,“ odpoveděla kněžna, „ale ako vidíš, dnes som o vela slobodnejšia, ako posial. Keď ty chceš, aby já z toho miesta k тебе vyšla, ešte dva večery v mukách prežiť musíš.“

„Čokolvek podstúpiť musím pre teba, to milerád podstúpim aj muoj život za teba položím,“ zvolal šuhaj.

Tak hovořili a jeden druhého těšili až do mraku; Něbojsa nechal svou milou kněžnu v jezeře a odešel od ní, jako by mu bylo síly přibylo.

V světnice ho již zase večere očekávala. Rezko povečeřel, ale když se ta nešťastná hodina blížila, začínal býti zkormoucen. Vidělo se mu, jako by po jeho chrbtě mravce hniezda robili.

Raz se začnou hosté hrnouti, a jako první, tak i druhýkrátě začali němu přívětivě hovořiti a všelicos se ho vyptávali. — On ale stál jako stěna, potom ale, vytáhnuv meč, začal jich česat. — Ani jeden z nich se k němu nepřiblížil, aby jim nebyl odt'al nos, ucho nebo hlavu. Čím dále to ale trvalo, tím více i síly jeho slábly; potvory, zpozorujíce, že ochabuje, obstály ho, schytly a do jedné velké paloty odvedly. Tam vzaly měch, šuhaje nadúchaly, že se div nerozpuknul, a pak jím mezi sebou metaly a kyjemi ho odrážely, jako by na loptu hrály. Byly by ho jistě i zabily, kdyby nebyla udeřila dvanáctá. Potvory zmizely, zanechavše Něbojsu polomrtvého na zemi ležeti.

„Akože sa já k mojmu poháru dopravím!“ vzdychl si šuhaj — ale přece se pomalu vláčel, až se k svému loži a poháru dovlékl. Jak si rány namazal, hned byl zdrav. Lehl na odpočinek a ráno čerstvý zase vstal.

První jeho chůze byla do zahrady, kněžnu navštívit. Tato uradovaná a veselá rámě proti němu rozpjala; již na samém vrchu vody stála jako na suchu. „Pod', pod', duša sladká, do mojho náručia!“ zvolal nepřetržitě.

„To urobiť nemožem, muoj jedinký priateľ, lebo moje nohy sú ešte na vrch vody prikované,“ odpovedala ona. Tu tedy jeden druhému žaloval, jeden druhého potěšoval a napomínal k setrvání až do konce. Kniaga mu nevěděla jak děkovati, že ji svobodí, a Něbojsa nemohl se na krásu její dosti nahleděti do večera.

Do své izby v ustanovený čas šuhaj se navrátil. Na stole přihotovaná jídla netěšila ho, duši jeho obklíčoval strach, věděl, že bude zajisté strašně mučen. — S večerem se začalo mračiti, blýskati, a strašná hrmavica se přihnala; celý zámek se třásl jako síto. V jedenácte hodin přihnaly se potvory a veliký rožeň s sebou přivlékly. Něbojsa se ulekl. — Vítaly ho jako předešle. přívětivě s ním hovořily, na všelicos se ho vyptávaly, ale když jim na vše neodpověděl, jako zběsilé se do něho pustily. — Než i on se udatně bránil a tak meč jeho do nich sekal, jako do kapusty, až se jich hlavy po světlici kutálely. Jak se tak bránil, meč se mu zlomil; tu ho tři největší potvory uchytily, a že ho na ten rožeň napíchnou a upekou. Byly by to i udělaly, ale vtom udeřila dvanáctá, potvory moc ztratily, klíče od zámku oddaly a pryč ze zámku zmizely, by se více nevrátily.

Něbojsa, sláb, ubit, jak se pomastil, na odpočinek odešel a do bílého rána spal. Ráno pak občerstven do zahrady k své osvobozené kněžně pospíchal.

Zdaleka již viděl ji velmi nádherně a slavně oblečenou po jezeře choditi. Skončil som, čo mi bolo naručeno, teraz pod', zabudni na tvoju kľiatbu i muky!“ volal na ni zdaleka.

„Milerada,“ odpovedala Kniaga, a radostně k němu objímala ho a zlíbala. „Do večnieho väzenia som bola odsúdená,“ pravila dále, „těbe d'akujem za svoje vyslobodenie. Za túto vernú lásku, ktorú si mi dosvedčil, nemám ti čo inšie dať, sama seba sa těbe dávam. Na svedectvo, že já chcem a budem večně tvoja, tento biely ručník, na ktorom moje meno zlatými literami vyšito, ti darujem. Len to mi ešte prislúb, že ma najprú k mojmu otcovi odvedieš, a potom budem na veky tvoja.“ Něbojsa svoji milovanou kněžnu za pravou ruku uchopil a slíbil jí, že nikdy jinou mimo ji za ženu míti nechce a jen ji že milovati bude do smrti. — Takto rozmlouvající šli do zámku. Tu našli velmi mnoho lidí, kteří též s kněžnou od klatby vysvobozeni byli. Všickni se nad touto proměnou radovali, Něbojsu co svého osvoboditele žehnali a do služby se mu dávali. — Tak se stal Něbojsa velkým pánem, měl zámek, poddané a krásnou sverenicu.

Za nedlouhý čas potom umínil si šuhaj žádost kněžny vyplniti a k otci jejímu ji zavésti. Připravili se tedy a s celým komonstvem na cestu se vydali. — Byli veselí a šťastní — ale že jim to štěstí dlouho netrvalo. Čtvrtý den cesty se končil, a oni přišli na noc do jednoho tmavého lesa. „Eh,“ povídá Něbojsa, „musím ti já lepší místo vyhladať; tu musí byt dakdě voláká čistinka, kdě by sme si alespoň ohníka naklást mohli. Ty ma len tu čakaj, já sa idem málo poobzerať a potom ti s výpoved'ou prídem.“ S těmi slovy odešel.

Dlouho se toulal po tom lese, až vyšel na sám vrch, odkudž viděl krásnou zahradu; i obrátil se hned k ní, a čím blíže šel, tím se mu krásnější zdála. Viděl v n i překrásné květy, ale bál se dovnitř vejíti. Konečně mu to ale přece nedalo, osměliv se, dveře otevřel a dovnitř se vkradl. — Jak se tam prochází, tu znenadání vidí za sebou tři pěkná děvčata. Nebylo mu ani tak, an tak — jen se rychle do nejkrásnějších hustých růží utulil, domnívaje se, kdyby ho shlédly, že by obstál. — Jak ty děvčata okolo něho šly, praví ni starší: „Hlad'těže, sestry moje, tu volačo musí byť, něvidítě, ako sa celý ružový ker trasie?“ — „Kto by tu bol, šak tu nikdo něchodí,“ poví druhá.

„Ba veru sa tu dačo hýbe!“ — zvolá třetí. — Rozhrnuly listí a tu našly Něbojsa. Pěkně ho vyvolaly, ven vzaly mezi sebe, a do zámku si ho odvedly. V tom zámku bydlela Ježibaba, a to byly její tři dcery. Něbojsa i Ježibabě i jejím dcerám se zalíbil, byli člověk pěkné postavy, i uradily se mezi sebou, že ho k tomu přivedou, aby si jednu z nich vzal, a dříve že nepopustí, dokud by se jim nezaslíbil. Začaly ho přemlouvati, prositi, hroziti, ale vidouce, že ničeho s ním nesvedou, zavřely ho do temnice; tam ho žízni a hladem trápily. — Mezitím Kniaga svého ženicha všude hledala a velmi hořekovala; vidouc ale, že se mu zle povoditi muselo, pustila se světem, kam ji oči vedly.

Třetí den i Něbojsa na svobodu pustily, neboť slíbil, že si jednu z Ježibab vezme. Ale přece mu nevěřily a stará Ježibaba mu porobila tak, že nemohl dále čtvrt hodiny od zámku se vzdáliti, vždy se musel zase vrátit. Zarmoucen přecházel sem tam po dvoře, všech kouty prohlížel, na vše strany hleděl, jestli by přece snad svoji milou někde spatřil. Ale vše nadarmo — srdce ho bolelo, plakával jako dítě. „Puojdem za ňou, a kdě len vo svetě budě, si ju vyhladam,“ — myslíval si, ale tato mienka nic mu něosožila, když se nemohl od zámku vzdáliti. Jako holub jestřábovi, tak on těm bezbožnicím v drápech vězel, nemoha si pomoci. Od toho ustavičného trápení něborák tak upadnul, že nohami zaplétal. Byl ho jen stín.

Jednou jde na procházku k lesu a velmi po cestě svoji ztracenou milou oplakává. Tu přijde jedna Múdra žena k němu. „Nuž, človeče, čože sa ty tak smútiš?“ ptá se ho ta Múdra žena.

„Kebystě veděli, stará matka, čo ma trápi, i vy bystě zaplakali nado mnou,“ odpověděl jí Něbojsa. „Já viem, čo ti chybí,“ pravila Múdra žena, „ale sa len tak nětráp, ved' sa to všetko napraví. Nuž, a či by si preca len rád tú tvoju milú vidiet?“

„Ach, akože vy, stará matka, o mojej milej vietě?“ ptal se udivený Něbojsa.

„Ej, čože by to hola za robota, keby ja to němala vediet' čo sa po svetě robí. Len povedz, či by si rád tú tvoju Kniagu vidiet'?“

„Eh, len jedinký raz by ju rád vidiet', potom nědbám, hoc i hněd' umrem,“ zvolal šuhaj.

„Keď je tak,“ praví usmívajíc se Múdra žena: „tú radost ti já urobím. Hla túto zelinku, vlož si ju do lavej čižmy pod slámu, a chod' prosto na tvoju hospodu. Neboj sa, tvoja gazdina něbudě viac nad tebou vlády mať. Ak náhle do domu príděš, hněd' sa Ježibaba na mačku spraví a budě na těba skákat, a ju ty len lavou nohou kopni, pospolu sa na kolomaz rozleje. Potom tvoje veci pober a prid' ko mně, já ti cestu ukážem, kdě sa máš obrátit.“ — Sotva Něbojsa toto naučení vyslechl, hned vše udělal a domů se vracel. — Ještě obdělač byl, už proti němu jedna veliká kočka mrourajíc běžela a hned na něho skákati počala. Ale on ji kopnul a ona se na kolomaz rozlila. Potom svoje věci pobral a jak mu povědino bylo, k Múdrě ženě se navrátil.

Tato čekala ho a v ústrety mu jdouc pravila: „No, či si tak vykonal, ako som ti kázala?“

„Hej!“ — odpověděl Něbojsa.

„Tak sa němáš čoho bát,“ odpověděla stará; „tá tam zůstaně rozliata, kým já nápravu něurobím. — Teraz chod' touto prostrednou cestou, nevykroč ani napravo ani nalevo, len všude prosto. Príděš k jednomu vysokiemu vrchu. Do toho vrchu uvidíš porobené stupně, a po tých stupňoch puojděš až na samý vrch. Na tom vrchu najděš velikú, krásnu zahradu, a v tej zahradě mnoho pekných kvietočkov. Každý kvietok je ale človečou kostou pritlačený. Ty všetky tie kuostky do jednej jamy snos a dnu zahrab. Ten skutok ti budě k štastiu slúžit'. Ak

ma neposlúchněš, čo ti kážem, nevykonáš, tedy na to príděš, že tvojimi kostmi zase druhie kvety popritískané budú. Pri tejto robotě pristúpi k tebe jedna potvora a budě ta za tvoj skutok chválit, potom sa ta zpýta: Co za to žiadaš, že si tie kosti snosil a pochoval, a kvety od tažkého väzenia oslobodil? Ty ale ničoho si nežiadaj, len aby ti tá potvora povídala, kďeby tvoja najmilšia bola. Lebo tá potvora je kráľom nad všetkými štvornohými zvieratmi.“

Něbojsa slíbil, že všeccko tak udělá, jak Múdra žena praví, a s poděkováním odešel od ní pryč. Šťastně se dostal do té zahrady; jak mu bylo praveno, tak i vše bylo. Posbíral s květin kosti, pochoval do jámy, a kvítky všechny pospolu občerstvily. Když dílo svoje dokončoval, zastihla ho při tom ona potvora; pochválila jeho práci, a konečně se ho ptala: „Cože za to chceš, že si to velké dobroděníe tým kvietkom urobil?“

„Nič inšie, len to, že by si mi dopomuohol moju ztratěnú milú vidiet!“ — odpověděl Něbojsa. — „To sa ti po vuoli staně,“ povídala potvora, „já hněď mojich poddaných z celého sveta povolám, tí, ak ju zpáčili, naistě ti oznámia.“ — Po těch slovech uchopil velikou trubu a tak mocně na ni zatroubil, že se zem třásla. Po chvílce rozličná zvěřina se ustanovila. Potvora se od největšího až do nejmenšího vyptávala, či neviděli někde takovou a takovou osobu? — Ale ani jedno nevědělo čeho povídati. — Nad tím se šuhaj velice zarmoutil. — „Ach, čože já robiť buděm!“ nařikal si hlasitě. „No, len sa neboj,“ pravila ona potvora, „a budě dobrej náđeje. Co moji poddaní něznajú, to muožu znať ptáci. Odídi tamto do tej druhej zahrady, tam najđěš mojho brata, ktorý panuje nad všetkým vtáctvom; — on ti ukáže, ktorou cestou ísť máš.“

Něbojsa tak udělal, jak mu bylo praveno. Když přišel clo zahrady druhé, hned přiběhl k němu bratr oně potvory, ptaje se ho, co chce? — Něbojsa předložil mu svoji žádost. „Rád já to urobím,“ povídal, „lebo sa to i mně páči, čo si v bratovej zahradě vykonal!“ — a vzav trubu, tak mocně zatroubil, že se zem otřásla. Po malé chvíli taková síla ptactva přilétala, že se lesy ód větru křidel jejích lámaly. — Král se jich hned vyptával, čili neviděli takovou a takovou pannu?

„Něvieme o ničom, ani naj menší chýr nemuožem povedat“ — byla odpověď.

Něbojsa se všecek zlekl a začal si hrozně nařikati nad svým nešťastným stavem. — Vtom bylo slyšeti nad lesem silný šum — všickni se obrátili v tu stranu, aby viděli, co je — a hle! V

povětrí se k nim nese veliký starý orel. — Král rozhněvaným pozorom na něho pohlédnuv, strašlivým hlasem ho okřikl: „Ak ty smieš, prekliaty padúch, tak pozdĕ chodit, keď já zatrúbim?“

— Ulekl se starý orel a pokornĕ začal se vymlouvati: „Muoj panĕ králu, já som za čierno more jednu pannu prenášal, tam som sa meškal musel; nebolo možno mi skorej príst.“ — „A čo to bola za panna?“ ptal se veselejším hned hlasem Něbojsa.

„Je dcera krála čiernomorského“ — řekl orel. „A žije ešĕ?“ ptal se dále uradovaný šuhaj. „Nie len že žije, ale práve teraz k sobášu sa strojí!“ — pravil orel. — Něbojsa zbledl.

„Beda mnĕ, čože mám robiť, já něšťastný člověk! Kdĕže sa obrátim? Akže já tú dlhú cestu vykonám? — To budĕm biedny člověk, ak sa vydá moja sverenica!

Keby já len dák čím najskorej tam byt muohol! Muoj drahý orlíčku,“ pravil Něbojsa, obrátĕ se ve svĕm trápení k orlovi, „polutuj ma! Prenĕs ma za čierno more. Smiluj sa nado mnou!“ — „To urobiť němuožem,“ pravil mu orel, „som starý, já vlády tolko nemám, aby ta tam odšikoval.“

Ale Něbojsa nepřestal orla prositi, až mu to konečně orel přislíbil, řka: „Keď je tak, já sa s tĕbou do cesty pustím; ale ak sa ti na mori dač prihodí, tomu ty budĕš vina, nie já.“ —

„Eh, orlíčku,“ pravil mu rozveselený šuhaj, „keď nás Boh šťastlivo k mojej milej dopraví, já sa ti odslužim. Do úplnej tvojej smrti ťa vernĕ opatrovať budĕm. A keď zahynieme, nach budĕ ak budĕ!“

Po tĕch slovích podĕkoval se Něbojsa králi, sedl na orla a pryč odletĕli. — Šťastně přenesl ho orel přes moře, až k městu, kde otec knĕžnin bydlel; tam se na zem spustil. Tu Něbojsa srdečně orlovi podĕkoval za jeho namáhání a ptal se ho, čím by se mu za jeho lásku nejlépe zavděčil. — Odpovědĕl orel: „Dobřým za dobré. Ty mi na svĕtĕ nič lepšíelio urobiť němuožeš, ako to, keď tvoj meč vyťahneš a mnĕ hlavu zotněš.“

Něbojsa ulekl se. „Eh, či by som já to mojmu najvácšiemu dobrodincovi muohol? Zachráň Buoh!“

„A já ta nepřestaněm o to prosit,“ pravil orel, „já od teba väčšie dobroděnía mať nĕmuožem. Ba i po mojej smrti sa ti za to odslúžit chcem, a sice takto: keď mi hlavu odtněš, vyňmi zo mňa srdce a na dvoje rozkroj, ale tak, aby sa na jednom kraji ešťe spolu držalo. Potom ho slož, a keď buděš žiadať peniaze, zlato, striebro, drahé kamenie, hněď v mojom srdci všetko najděš, aknáhle ho roztvoríš.“

Po tĕch slovích orel hlavu sklonil, čekaje, aby mu ji šuhaj sťal, ten ale nechtěl a nechtěl, až konečně, když ho orel velmi prosil, s velikou bolestí mu to udělal. — Když byl mrtev, vyňal mu Něbojsa srdce a vpolo rozkrojil, jak mu byl orel pravil. Žádostiv ale věděti, zdali pravda, že v něm poklady najde, žádal si sto kusů dukátů, a hle — jak srdce rozevřel, bylo v něm, čeho si přál. — Schoval je a pospíchal do města; přijda tam, šel hned do hostince a k stolu zasedl.

„Čože tu nového u vás?“ pťal se hospodského. „Náš král,“ odpověděl hospodský, vydáva svoju dcéru, ktorá mnoho rokov v jednom zámku zakliata bola. Po celom městě rozkaz vydal, a tento rozkaz i na všetky brány pribit' kázal, že od veľkej radosti všetkých ľudí na svatbu volá, a ktokolvek príde, ten nie len jesť, piť a tancovať muože, ale i na každú hodinu dukát dostane na dar.“ Něbojsa to vyposlechl, a hned šest paríp a pěkný koč(ár) koupiti si kázal. I zaopatřil mu to hospodský hned všecko; bylo to nádherné, a on to draze zaplatil. K tomu najmul si čeled', koupil krásné šatstvo pro ně, i pro sebe oděv nádherný. Jak to měl všecko zřizeno, dal po celém městě ohlásiti, že kdo do toho a toho hostince k jistému pánovi přijde, nejen jíst a pít, tanec a muziku míti bude, ale na každou hodinu darem pět dukátů obdrží. — Jak se to rozhlásilo, mnoho lidí královskou svatbu opoušťelo a do hostince k němu přicházelo.

Král zaslechna, co se děje, byl žádostiv pána toho viděti, i poslal k němu služebníky s prosbou, by se k němu do královského paláce uponížil. Šuhaj Něbojsa králi odkázal, že hned na poklonu přijde. — Mezitím umínil si, že přemění šat a že se nedá svojí milé hned poznati. Oblékna se do šatů svého služebníka, dal mu svoje, řka: „Keď ta budú za pána uznávat a jako pána ctit', tedy medzi rečou pýtaj si od krála tú milost, aby tvojmu služebníku dovolili s mladou něvestou jeden malý tanec zatancovat.“

Jak do královského paláce vešli, hned panstvo přestrojeného za pána služebníka mezi sebe vzalo, ctili ho a hostili co nejvíce. Naposled i k tanci s něvestou mu ponúkali. — „Já som na

to nie súci,“ povídal služebník, „ale miesto mňa nach dovolia muojemu služebníkovi jeden tanec s mladou nevestou vytancovat.“ — To mu k vůli udělali. — Něbojsa v sluhových šatech k mladé nevěště přistoupil a k tanci ji pojal. Po tanci zastali, a tu Něbojsa před ní bílý šátek, co mu byla darovala, upustil. Kněžna se proň shýbla a poznala, že to na něm její jméno zlatými literami vyšívané. Ihned se po svém tanečníku ohlížela, ale ten zmizel i se svým služebníkem, by se opět převlékli. Kněžna ale řekla hned králi: „Nebudě to muoj muž, čo som mu dnes prisahala, ale ten, čo tento ručník ztratil!“ — Tu přišel Něbojsa do palácu, převlečen v nádherný oblek, a nevěsta, jak ho shlédla, vstříc mu běžela, radostí nemohouc ani mluvit. — Na vecky se jen bozkali. — Bylo jásání všude plno, a teprv se slavilo slavné veselí. — Po čase zajel Něbojsa se svou ženou k starým svým rodičům; ti div že neumřeli na místě radostí, když syna viděli, kterého dávno co mrtvého oplakávali.

„Nuž, synok, či si sa naučil bát' sa?“ ptal se ho otec.

„Veru sa, otěc, ani čerta z pekla nebojím, ale sa bojím zlej Ježibaby!“ odpověděl mu Něbojsa. I vzal si napotom rodiče do svého království a žili blaze až do smrti.

MAHULENA, KRÁSNÁ PANNA *

Bylo, kdy bylo; než jednou bylo, co žil kdesi král, a ten měl překrásného syna, kterého velmi miloval. Ale cože — matka mu umřela, otec se oženil a macecha syna nenáviděla; proto chtěl syn odejít do světa. Otec mu v tom ale bránil a pustiti ho nechtěl. Jedenkráté procházel se princ po zámku a tu vidí v jedné izbě za pecí obraz, na němž byla krásná paní vypodobněna. — „Ej,“ zvolal, „kdože muohol dakedy na světě tak krásny byť!“ — „To bola tvoja vlastná mať,“ pravil mu otec, který za ním byl přišel, „volali ju Zlatou pannou a něbolo jej páru na krásu vo světě.“

Mladý synek se dlouho na obraz díval a potom si předsevzal, že půjde do světa takovou pannu hledati, a dokud jí podobné nenajde, že se domů nevrátí. — Otec mu to ale zase vymlouval, aby se té myšlénky vzdal, a slíbil mu, že dá sám takovou pannu ve světě hledati, jako byla jeho matka. I dal svolati dvořany a rádce, by jim to přednesl a do světa je rozeslal pro pannu

tak krásnou, jako byla nebožka královna. Po radě rozešli se dvořané na vše strany hledati pannu. Hledali po celém království, za horami, za dolami; přešel rok, a ničeho nenašli.

Znova sešla se rada; radili se co počíti, aby se princovi, který tužbou po krásné panně scházel, vůle vyplnila. — Tu vstal mezi rádci starc a takto pravil: „Vidím, že sa na ničom usjednotiť nemožetě. Princovi však Zlatú pannu najst' musíme, lebo nám on ľahko do sveta odíde, ľahko sa i pomínúť muože; druhého nástupcu nemáme, a tak by naša krajina bez hlavy zostala. - Počujte, bratia, moju radu. Cez naše mesto, jako vietě, veľo ľudí z dalekých krajín idě, i zametajmeže my všetky studně, len kráľouskú nahajme otvorenú, aby každý, cudzí i domáci, len z tej pili. U studně položme stráž, aby sa každého, kdo budě chceť piť, spytovala, či nechyroval o Zlatej panně; a keď sa taký človek najde, aby ho hned pred kráľa viedli!“

„Toto veru budě dobre!“ pravili pánové, vyslechše radu starcovu. Zametali všecy studně, jen kráľovskou nechali otevřenou a postavili k ní stráž. Tu se lidé začali hrnouti k té studni, cizí a domáci, an byla ta jediná. - Každý dostal sice vody, ale musel odpovědíti na otázku, zdali ví co o Zlaté panně. - Dlouho se ničeho nedověděli; - až jednou v letě přihnal se k studni poutník, celý prachem zapadnutý, uhořený a velmi smedný. I prosil, aby se mu dovolili napítí. Stráž mu řekla, pod jakými výmínkami vody dostane, a když přivolil pověděti, co ví, podala mu vody. „No,“ pravil poutník, když se byl napil, „teraz vám poviem, čo viem. Ja som veru veľo sveta pochodil, aj som veľo chyroval - tiež to som chyroval: že je voľakde jedna taká krása, čo keď na ňu pozre, nachby jakéhokoľvek tvrdého srdca bol, hneď musí od jej veľkej krásy zomdlet' alebo i zomret'.“

„Nuž, a či neviete, dobrý človek, kde býva a jako sa volá?“ ptala se stráž.

„Ba veru viem, tam ju ľudia Mahulenou, krásnou pannou, volajú, kde býva, neviem doista, ale by som tam azda potrafil.“

Stráž dovedla hned poutníka ku králi a vše, co řekl, mu pověděla. - „No ale, či je naozaj tak krásna jako tento obraz?“ ptal se král poutníka. „Eh, dva razy krajšia je Mahulena!“ zvolal poutník, „lebo na tú kdo nevdojak pozre, hneď zomdleje alebo i zomre.“

Jak to princ uslyšel, hned řekl otci, že si on sám po ni půjde. Otec mu darmo vymlouval, darmo se všickni vzpírali proti tomu, on jinak nedal. Tedy když otec viděl, že musí být povolen, žádal onoho poutníka, aby syna sprovázel.

„Ej, páně kráľu,“ řekl poutník, „už ja to vd'áčne urobím, keď ma váš syn budě poslúchať a všetko urobí, čo mu ja buděm kázat.“ Na otcovu radu se princ poutníkovi podvolil. Když byli na cestu připraveni, rozžehnal se princ s otcem a vydali se s poutníkem na cestu. - Macecha byla ráda.

Šli dlouhý čas přes tmavé hory, pláně a doly, starými cestami, až přišli jedenkrátě do velmi tmavé hory (lesa): „No čože tu,“ ozval se umdlený princ, „kdeže my tu proti noci puojděme, kdeže tu nocovať, keď tu ani ohňa, ani diery? -Choďme ažda d'alej!“

„Vydriap sa na tohoto buka, či by si dakde svetielko nězazrel!“ - pravil poutník princovi. - Nerozmýšlel se princ, vydrápal se na nejvyšší buk a tamodtud se díval na vše strany.

„No, či vidíš dakdě svetielko?“ - volal naň poutník.

„Ba veru vidím, ale je to velmi d'aleko,“ odpovídal princ.

„No, len si dobre pametaj, puojděme ta.“

Jak sešel princ dolů, hned se pohnuli dále, ale tma bylo jako v rohu, a dlouho šli, než došli k samotnému domečku, co se v něm svítlo. Vnídu dnuka, tu vidí starce tak šedivého jako holub za stolem sedět a knihy písať. „Pánboh daj šťastia!“ pozdravili poutníci starce, ale ten se ani nepohnul, ani se na ně nepodíval, jen psal a psal za tím stolem. Pocestní stáli při dveřích, čekajíce, že jim snad přece něco odpoví, ale ten se na ně ani neohlédnul, jen psal a psal. „Veru si my len políhajme, keď nám ani tak ani tak neodpovedá, ved' nám ažda samotný starý človek nič neurobí,“ řekl princ. -Lehli si.

Princ usnul hned, ale poutník neusnul a pozoroval, co bude starec dělati. Starec psal. - O půlnoci přiletěly do jizby tři vrány, z těch udělaly se tři panny, a to byly starcovy dcery.

„Otec, otec!“ vzkřikly, „kdože tu nocuje?“

„Ba veru nocujú tu dvaja pocestní; ale zato nič, len rozprávajte“ - řekl starec.

„No veru my nebudeme rozprávať, lebo by nás mohli tito ľudia vypočúvať,“ bály se panny.

„Cože by počuli, veď spia, a keď i nespia, lahudně sa oni o to starajú. - Tak povedzže ty, najstaršia, kdeže si dnes chodila a čo si vo svete počula?“ - Tu začala najstarší povídať: „Bola som, bola v ďalekom, širokom svete a tam som počula, že si jedon mladý princ Mahulenu, krásnu pannu, hľadá.“

„Kdeže si ty, stredná dcéra, chodila a čože si vo svete počula?“ — pťal se starec druhé.

„Chodila som ja, chodila po ďalekom, širokom svete a tam som počula, že princ hľadá Mahulenu, krásnu pannu, a že príde na dve cesty: jedna budě bahnatá, druhá budě dobrá; keď on puojdě tou dobrou, nikdy jej nedostane, keď puojdě bahnatou, muože jeho ženou byť.“

„Kdeže si ty, moja tretia dcéra, chodila a čože si vo svete počula?“ - pťal se starec nejmladší.

„Chodila som, chodila po ďalekom, širokom svete a tam som počula, že princ Mahuleny, krásnej panny, nedostane, jak jej hněď do očí pozre, ale len tak, keď jej prvý děň na nohy, druhý děň na driek a tretí děň na tvár pozre, ináče tam zle pochodí.“ Jak to nejmladší dopověděla, ozvaly se všechny tři: „A kdo toto povie, nach sa na kameň obráť!“ - Potom panny odešly pryč, starec si to všeccko do knihy zapisoval a poutník si vše zapametoval. - Ráno vstali, starci poděkovali, který si jich zase ani nevšimnul, a šli dále. - Tu přišli na dvě cesty, jedna byla dobrá, druhá ale bahnatá. Princ chtěl se hned na tu dobrou dáťi, ale poutník ho odvrátil a pravil, že puojdou tou bahnatou. - „Ej, kdeže by sme sa tam tárali, veď je táto cesta jako stuol,“ mrzel se princ.

„No už hoc je lepšia, ale mňa musíš poslúchať, a keď nie, Mahulena tvojou ženou nēbudě!“ - řekl poutník a princ, ač nerad, musel s ním na cestu bahnatou. - Dlouho šli po té špatné cestě, až div neumdleli, konečně přece došli konce a u města octli se, ve kterém Mahulena, krásná panna, bydlela. - „No, preca sme už raz tu“ - potěšili se pocestní, dokonce princ, kterému by již byla o málo vůle odpadla dále jít. -Chtěl tedy, jak do města vešli, hned ku králi jít a Mahuleně panně se představit, ale poutník mu nedal, až by si odpočinul a občerstvil se. -

Když ale byl připraven, pravil mu poutník: „Počujže, čo ti budem kázat', a jak sa dľa toho nebudeš držat', životom to zaplatíš. Keď prídeš dnu do svetlice, čo je v nej Mahulena, ani slova nepovedz, sklop oči na zem a nepohliadni hore. Ona budě stát' na vysokom mieste, na ktoré sa po schodíkach hore chodí, tak ty hľad' hore po schodíkach - výš a výš, a jaknáhle jej nohy po kolená zazreš, nepozerať d'alej! Budě tam p re těba i jedlo i víno, ale ty nējedz len tretinu zo všetkého.“

Princ odešel do palácu, vešel do svetlice se sklopenýma očima, nepodíval se vskutku Mahuleně panně jen na nohy, snědl třetinu jídla, vypil třetinu vína a mlčky, jak přišel, odešel.

Druhý den dal mu poutník to samé naučení, řka mu, aby se výše nepodíval na Mahulenu než po pas a potom aby snědl polovic jídla a polovic vína vypil. - Princ to zase vše vykonal, a ačkoliv ho to velmi vábilo oči zdvihnouti výše, přece poutníkovu radu poslechl.

Třetí den pravil poutník princovi: „Dneska je tretí deň, dnes jej muožeš pozret' do tvári, ale len pomaly, nie naraz, lebo zomdlieš. Muožeš aj všetko jedlo zjest' a víno vypit'; aleže sa mi chlapsky drž!'“ - Princ pospíchal s nedočkavostí do zámku; - jak ale do světnice vstoupil a na Mahulenu, krásnou pannu, pohlédl, tu se začal svět s ním točiti, a byl by o málo na zem padl, taková jasnota jí z tváře zářila. - Když viděla Mahulena, že princ neomdlel ani neumřel, sešla se svého vysokého místa dolů, podala mu ruku a pěkně se s ním shovárala. - Král, její otec, i všecko dvořanstvo přišlo a divili se, že princ žije. Král dal princovi Mahulenu za ženu, s tou však výminkou, aby s ní nikdy nejel domů, neboť on byl králem všeho pernatstva, rozuměl ptačí řeči a věděl, že na ně neštěstí čeká, jestli domů se odeberou. -

Princ nerad k tomu přivolił, ale když se Mahulena na něho podívala, nemohl odpírati. Tedy na to pristal. Slavila se hlučná svatba a princ s Mahulenou bydleli v nejkrásnějším palácu a poutník, princův přítel, s nimi. - Z počátku pozapomínal princ na svého otce, byl velice šťasten, ale potom naléhal ustavičně na Mahulenu, aby otce k tomu přemluvila, by je k otcí jeho pustil. Otec nemoha jim říci, co je čeká, nerad je pouštěl, ale když jinak nedali, svolil přece. I vydali se tedy na cestu manželé a poutník s nimi. -I přijeli zase na noc k onomu starci do té chaloupky. Pozdravili; když ale jako po prvé na ně ani se nepodíval, lehli si; manželé záhy usnuli, ale poutník neusnul. O půlnoci přiletěly zase ony tři vrány, starcovy dcery. — Jako tehďáž, ptal se zase starce nejdříve nejstarší, co ve světě viděla a slyšela.

„Ej, už si ju vezie, Mahulenu, krásnu pannu, mladý princ“ -řekla nejstarší. - Potom se ptal starý prostřední.

„Ej vezie, vezie, ale nedovezie, bo ti to poviem, že ho veľké nešťastie čaká,“ - řekla druhá; a třetí zvěstovala dále: „Veru čaká, bo jeho macocha je ježibaba a neľúbi princa, ani Mahuleny, krásnej panny. - Keď sa budú k zámku zblížovať, pošle im taký pohár vína, že jak ho vypijú, srdca sa im rozpuknu; a takého koňa, čo jak naň princ sadne, hneď s ním do Dunaja skočí; a keď to nie, v noci do svetlice sa im dostane, čo drak a zmárni ich. - A kdo toto povie, na kameň nach sa obráti!“

„Na kameň nach sa obráti,“ opakovaly dvě starší po nejmladší. Starec vše do knihy zapsal, dcery odešly pryč a poutník si to všecko pamatoval. - Ráno vstali, starci poděkovali a odešli. - Když už před městem byli, tu jim přicházelo mnoho lidí v ústrety, a to byli ti, co jich ježibaba poslala přivítat prince s tím pohárem vína. - Jak to poutník viděl, povídá princovi: „Ty ani kvapky toho vína něpi, ale daj sluhovi toru, čo ti ho nėsie: poslušni mňa.“ - Když sluhové přišli a pohár vína princovi podávali, že mu to královna posílá na přivítanou, tu řekl sluhovi, aby on mu připil. Ten nechtěl, ale musel, a jak se trochu napil, srdce se mu rozpuklo. - Tu viděl princ, v čem věc byla. - Když se zase na kus cesty k městu přiblížili, vyslala královna opět sluhův, kteří vedli krásného koně pro prince, ale poutník pravil: „Nesadaj na toho koňa, ale nach sadne sluha, čo ho vedie.“ - Princ poslechl. - Když mu sluha koně dával, že mu ho královna posílá, aby po královsku do města přijel, poručil sluhovi, aby on naň sedl. - Jak ale sluha naň sedl, kůň se vzpjal a prosto s ním do Dunaje letěl. - Už viděl princ, co macecha obmýšlí. - Ale když konečně domů přišli, bylo radosti plné město, otec se nemohl dost natěšiti s synem a krásnou pannou, ale i macecha tak dělala, jako by velikou radost měla.

I byly hody, jako o svatbě. — Večer, když chtěl jíti princ se ženou spát, povídá mu poutník: „Počuj a poslušni mňa, ved' vieš, že ti dobre radím.“

„Ved' ja viem, bračok, nuž čože?“ ptal se princ.

„Dnes ja budem s tvojou ženou spať.“

„Už to nie, bračok!“ — zvolal princ. —

„Nuž ak nie, tak nie; ale sa ti zle povodí.“ - Princ si rozmýšľal, jak uprímne a dobre mu poutník vždy radil, že nechybil, kdykoliv ho poslechl, tedy konečně svolil, aby šel poutník s jeho ženou do komory, ale až ona usne. - Když usnula, odešel princ z komory a poutník tam vešel, maje v ruce břitký meč. - O půlnoci se náhle otevrou dvěře a do komory přivalil se ošklivý drak a hned se táhl k loži; ale poutník máchnul mečem a potvoru na zem povalil. I vydala hrozný ryk, že to v celém zámku zaznělo; poutník tělo její oknem do propasti hodil. Potom ale uklonil se k Mahuleně, krásné panně, by setřel s líce jejího krev, která na ni byla stříkla. Vtom vrazila do komory čeledě, princ i otec jeho, kteří byli strašný ten křik slyšeli. - Když viděli poutníka u Mahuleny, na oděvu krev a že má meč v ruce, tu se naň vrhli, myslíce, že chtěl Mahulenu zabít. Král rozkázal, aby ho do vězení dali, a ráno měl býti usmrčen. Dostí se, chudák, všelijak vymlouval, že Mahuleně neublížil, vždyť na ní nebylo poskvrnny - ale přece mu nevěřili, až princ kázal, aby pověděl pravdu.

„No, keď poviem praudu, skameniem, a keď nepoviem, musím zomreť, nach tedy vietě praudu“ - a tu povídal poutník vše, jak se co stalo, jak nocovali u starce, jak přiletěly ty vrány a od nich jak se všeho dověděl. — Všecko to pověděl, a jak dopověděl, zkameněl. - Tu teprv princ litoval své nedůvěry, objímal a líbal tvrdé tělo věrného přítele. - Starou královnu našli v propasti mrtvou.

Princ byl velmi smuten a každý den slzami obmýval tělo nešťastného přítele, ale kámen zůstal kamenem. Jednou pozdě večer, když se z lovu domů vracel a právě zase na svého přítele myslel, zašuměly mu nad hlavou křídla a viděl letěti tři vrány. — Jedna povídala: „Eh princ idě domou a něvie, čo sa doma robí.“

Druhá povídala: „Eh něvie, že mu Mahulena, krásna žena, synka porodila s žeravým slniečkom na čele.“ - „Ej něvie, že keby krvou toho dieťaťa kamenné tělo svojho priateľa pokropil, kliatba by s něho bola vzatá“ - řekla třetí a letěly dále. Princ ale pobodl koně a uháněl k zámku a tu mu již přišli v ústrety dvořané, oznamující, že porodila Mahulena, krásná jeho žena, synka s žeravým sluněčkem na čele. I běžel pln radosti k ženě a k dítěti, a když je políbil, vzal nožík a řízl svému synáčku do malého prstíčku, až mu krev kapala, a když mu jí trochu vykapalo, běžel na dvorec a tuhé tělo svého přítele ní pokropil. - V okamžení byla s něho kletba vzata a jeden druhého objímal. Napotom už nic štěstí jejich nepřekáželo a žili pospolu dlouho a šťastně.

VLKOLAK *

Byl jeden otec, ten měl devět dcer a všechny byly na vydaj: nejmladší byla nejpěknější. Ten otec byl vlkolak. Jedenkrát mu přijde na rozum, či on tolik děvčat naveky má chovat? - a proto si umínil všechny ty děvčata vykántrit'. Jednou chystaje se do hory dřevo rúbat', prikázal jim, aby mu některá jísti donesla. I tak se stalo; přinesla mu jísti nejstarší. „Pánboh daj šťastia, otec muoj!“ - pozdravila ho, přišedši k němu do lesa.

„Pánboh daj aj tebe,“ odpoví otec, „nu čože si mi priniesla, diouka moja, aždaj už jest'?“

„Veru to, otec; hcela som sa čo skorej pousilovať, aby stě nám od hladu dáko nezahynuli!“

„No to si veru statočná, diouka moja, sadni si trocha, nach si zajem.“ Táta sedl, zajídal si a přitom figle vymýšlel. Náhle vstane a praví své dceři: „Diouka moja, pod' len sem, ukážem ti, jakú som ja jamu vykopal!“

„Nuž, a načože vám tá jama?“ - ptá se dcera.

„Na to, diouka moja, keď pomrieme, dáme sa do něj pochovať, bo chudobný človek nič na tom svete nestojí, ani sa nik oňho něobozre, a eště keď zomrie, ani tak.“

Dcera poslechla a šla; když přišli k jedné veliké propasti, povídá otec: „Počuj, ztaděto d'alej něpuojděš, ja ťa do tejto jamy strčím.“ - Dívka se ulekla, prosila otce o život, ale vše darmo, otec ji chytil a do propasti hodil. - Vlkolak ale jak to udělal, šel zase dříví kálat', pokud se nezačalo smrákati. - Před večerem přinesla mu zase druhá jíst, ale stalo se jí jako první, otec jí začal povídat o té jámě, a když s ním šla, hodil ji do propasti. - Děvčata doma pozůstalá domnívala se, že sestry u otce v lese zůstaly, že mu jich tam třeba, a protože druhý den zase jedna po druhé jídlo tam nosily; ale žádná se nevrátila. - I došla řada na tu poslední, nejmladší. - Tato nejmladší byla velmi moudrá, i věděla dobře, že je otec její vlkolak, a to ji velmi mrzelo, že se ani jedna ze sester domů nevrátila. - Konečně ale navařila halušek, sebrala se a do lesa otci je nesla. - Jak lesem šla, slyšela buchot otcovy sekery a uzřela i dým ohně. - U ohně měl otec udělanou postel z čečiny a nedaleko kálal dříví. - „Pánboh daj šťastia, otec, či eště žijete, jakože sa mátě?“

„Ta len ešte s trápením,“ odpovedal otec, „hľa, jako sa musím katovať, aby som živnosť vyhládal.“

„No, podtëže si zajesť, doniesla som vám, čo radi jetë!“ Jak se vlkolak najedl, kázal dceři, aby nakládala dříví.

„A kdeže sú moje sestry?“ ptala se otce po chvíli.

„Hľa, tam pri tej jame drevo ukladajú, podže k nim,“ řekl otec, šel k té propasti a děvče za ním. Když přišli až na místo, povídá otec: „Dálej nám netreba ísť. Zobleč sa, tu život svoj položíš. Do tejto jamy ťa strčím, k tvojím sestrám.“

Toto děvče se neleklo jako její sestry, ale svému otci takto pravilo: „Keďže je už tak a vy tomu chcete, i smrti sa podám, len vás, otče, o to prosím, aby stë sa preč obrátili, kým sa pozobliekam, bo som ja veľmi hanblivá.“ - Otec obrátil se pryč a děvče, než se otec nadál, chytló ho a do propasti hodilo. - Potom sebrala se a utíkala, jak nejlépe vládala“.

Vlkolak se nezabil a z propasti bylo se mu lehkó nahoru vydrápati. - Jak se vydrápal, tu jako zbësnělý za ní se pustil, a jak jí honil, tak ručal, že se to po všech vrchách rozléhalo. - Dcera jen utíkala, a když se k ní již blížil, strhla šatku s hrdla, hodila jí na cestu, volajíc naň: „Nedohoníš ma, nedohoníš, kým túto šatku neroztrháš, něrozstrapeš, rozstrapanú něspradieš, neutkáš a znovu něušiješ!“ - Jak to vyřkla, utíkala, co jen nohy stačily, dále. - A vlkolak šatku roztrhal, rozštrpal, rozštrapanou utkal a znova ušil. A na všecko mu nebylo třeba jen chvíle. - Jak byl hotov, skočil, zařičel a za ní se zase hnál. - Skákal jako rozježený medvěd, až všecko pod ním drúzgalo. „Tu si mi!“ vykřikl, jsa jí zase v patách. A ona strhne se sebe kamžu a hodí jí na cestu volajíc: „Nedohoníš ma, nedohoníš ma, kým túto kamžu neroztrháš, něrozstrapkáš, rozstrapanú něspradieš a znovu něšošiješ.“ - Jak to vyřkla, zase utíkala dále a vlkolak trhal, strapkal, tkal a šil kamžu. -Ale měl to hned zase, a jak byl hotov, vyskočil, zařičel a za ní. - Když jí opět v patách byl, hodila oplecko, pak záponu, rub a naposled odvrhla i košili. Zůstala tak, jak jí Pánbůh na svět dal. Neměla již čeho odmetať, a již zase vlkolak za ní se hnál. Tu octnula se na louce, kde bylo seno v kopkách nakladeno. Nerozmýšlela se dlouho a šuch - vryla se do nejmenší kopky.

Tu přiběhne na louku vyjachtaný vlkolak; - začal kopky na louce rozhazovat a lál, až se ozývalo. - Všecky ty kopy měl již přeházeny, jen té nejmenší se nedotknul. - „Už je darmo, preca ma len oklamala,“ zvolal vztekle, „bo v tej malej kopke len něbudě, kdeže by sa tam skryla!“ - Dívka strachem mřela, ale čušala. Vlkolak ještě jednou strašně zalál a rozjedován odešel pryč. - Dívka, v kopce ukrčená, ani netroufala se pohnout, i když vše utichlo; i druhý den bála se ještě vylézt, ač ji smed i hlad trápil. Třetí den přišel jeden král se svými kopovmi na polovačku do skalního lesa a tam na té louce posadil se k obědu. - Jeden ze psů odešel od tani, a čuchaje po zemi, obcházel louku. Tu vystrčila ona dívka z kopky bílou svou ruku. Pes se na ruku podíval, běžel zpátky na tanu, odnesl kostku a kůrčičku z chleba, položil do té bílé ruky a zase běžel zpět. Pán pozoroval psa, a vida, že kostku a kůrku odnesl, myslel, že to zahrabal, že mu snad nechutná, dal mu kus pečenky; ale pes vzal pečenku, odnesl ke kopce, opět do bílé ruky položil a nazpět přiběhl. Pán se divil a dal mu postruhník; i s tím odběhl ke kopce. Tu šel pán za ním a viděl, jak klade pes postruhník do bílé ruky. —

„Kdo tu v tej kope?“ - ptal se král.

„Ja som mladá diouka, ktorú jedon vlkolak rozdrapit' chcel,“ ozval se hlas z kopky.

„Pod' von“ - řekl král.

„Němuožem, ja šiat nemám“ - ozvala se dívka.

Král spustil plášť u kopky a kázal jí, aby si ho na sebe vzala. Když se do pláště zabalila a před krále vstoupila, viděl, že je velmi utěšená, nemohl se její tváři a krásné postavě ani dosti nadiviti.

„Tu nič něnabuděš,“ řekl jí, „ale so mnou pod'.“

Ona pristala a šla s ním. - Cestou mu svoje neštěstí vypravovala, a čím dále s ní král šel a ji poslouchal, tím více se mu líbila. - Když do zámku vešli, dal jí král obléci v krásné šaty královské a pravil jí: „Drahá duša, velmo sa mi líbiš, keď vuol'u máš, pod za mňa!“

„Ja za těba něpuojdēm, lebo si ty kráľ a ja len chudobná diouka.“

Ale král na to nedbal a tak upřímně ji prosil, aby zaň šla, že se dala nahovorit'; musel jí však král slíbiti, „že nikdy žebráku v zámku noclehu nedá,“ což jí král i slíbil. Potom sesobášili se a žili velmi radostně. Po několika dobách porodila královna dva utěšené a krásné chlapce, které král tak choval jako svoje dvě oči.

Jednou přišel do zámku žebrák a prosil, aby mu dali u sebe přenocovati; čeleď měla záповěd nedáti žebráku v zámku přenocovati, ale když je velmi prosil, aby ho tam nechali, že hoc i pod metlou nocovat bude, tu mu nocleh dali, mezi sebou se umluvivše, že králi nepovědí. Žebrák se uložil. - O půlnoci vstal, šel do svetlice, kde královna s dětmi spala, a zařezal oba ty chlapce; nůž krvavý položil královně pod hlavnicu a potom ze zámku skapal. - Král se ráno probudil a hned šel se podívat na svoje děti; ale div leknutím s noh nespádnul, když je viděl zkrvavené. - Žal ho zašel a nevěděl si rady dáti. Tu, jak se ku královninu loži obrátil, viděl krvavý nůž na něm ležeti. Královna spala a nic o tom nevěděla.

„To si ty urobila? Tak musíš i ty zomret',“ vzkřikl král. Královna se probudila a div že hned neumřela, když to vše viděla i slyšela. Darma svoji nevinnost osvědčovala, darma plakala, král jí slyšeti nechtěl. I kázal, aby jí mrtvé děti na hrdlo přivázali a ze zámku ji vyvedli. - Jak rozkázal, tak se i stalo.

Šla nevolná matka s mrtvými svými dětmi přes hory doly a nářek její nebe prorážel. - Tu se s ní střetnul poutník. - „Čo tak hořekuješ, diouka moja?“ - ptal se jí.

„Ach, akže by som ja nevolná něhorekovala v mojom velkom nešťastí!“ - zaplakala žena a všecko poutníku pověděla.

„Nono, len sa spokoj, všetko dobre budě. - Chod' týmto chodníkom a prídeš k malej studničke, u studničky najdeš jaštericu a tá budě mať v pyš'oku zelinku. Tú zelinku vezmi, potri ňou hrdlá tvojim deťom, potom ich v studničke poumývaj a ožijú. - Ďalej hore najdeš malý domček a v ňom, čoho ti treba. Tam bývaj a děti svoje dobre chovaj.“ -Potom poutník odešel a královna šla, by rady jeho užila. Našla studánku i ještěrku, které vzala z úst bylinku, pomazala ní dětem rány, umyla je a ony jí ožily. - Radost její byla nevýslovná. I nesla si je do onoho domečku, který stál opodál. Tam všecko našla, čeho jí třeba bylo. - Děti rostly, byly krásné a matka učila je pěkné věci rozpráváť; také jí pracovati pomáhaly a tak žily statečně.

Jedenkráté král, její manžel, aby se zbavil trapných myšlének, vyšel s jedním sluhou na lov. - Lov se jim barz dobře dařil, ale v dychtivosti zašli do tmavého lesa, a když se blížilo k večeru, nevěděli kudy kam. Král kázal svému sluhovi, aby vylezl na vysoký strom a podíval se, zdaž by kde jaké světlo viděl. - Sluha vylezl na vysoký buk, a když byl na vršku, křičel: „Vidím daleko svetielko jako hviezdičku!“

„No len si dobre pametaj, v ktorú stranu,“ - řekl mu král. Jak sluha dolů slezl, ukázal králi, v kterou stranu světélko viděl; šli oba v tu stranu a přišli k onomu domečku, kde královna se svými dětmi přebývala. - Jak k domečku přišli, zakleпали. Královna otevřela, a vidouc, kdo přichází, vítala jich a ptala se, kde se tak dlouho zapozdili. — Král jí vypravoval, že byli na lovu a že v horlivosti zašli hluboko do lesa, i prosil, jestli by jim nedala u sebe přenocovati. „Ej vdačně,“ řekla ona, „len sa složte; aj kus večeri vám spravím.“ Ona ho poznala, on jí ne. - Ona šla do kuchyně vařit večeri, on díval se v jizbě na chlapce a vzdychal. - Po večeri uložili se spát. Král si lehl na lože panino, sluha na lavici, paní sedla k lůžku svých dětí. - K půlnoci vzbudili se chlapci ze spaní, a nemohouce usnouti, prosili matku, by jim pripovedky rozprávala. I řekla jim matka: „Veď je o vás pekná rozprávka po světě, ale teraz nie na čase rozprávať. Ale ty, syn muoj, vylož tamto tvojmu otcovi nohu na postel.“ - Synek skočil a dal králi nohu na lože, která mu byla dolů svisla. - Po chvíli povídá matka druhému: „Id', synok, zdvihni tamto tvojmu otcu ruku, nach si pokojně pospí.“ - Synek skočil a vyzdvihl králi na lože ruku, která mu byla dolů padla. - Sluha nespal a všecko slyšel; král ale spal. - Ráno se pěkně král za nocleh poděkoval a vzdychaje odešel, neboť měl ženu a děti na paměti, když tu matku s dětmi viděl. - Když šli lesem, začal mu sluha vypravovati, jak v noci nespal a jak slyšel, když matka synky posílala, by zdvihli otcovi jeden ruku, druhý nohu. - Král se tomu náramně podivil a hned si umínil, že tam zase na noc půjde a sám se o tom přesvědčí. - I tak udělal. - Šli zase na nocleh do toho domečku a královna je s radostí přijala, večeri jim zase ustrojila a na lože, jako první noc, jich uložila. Sama sedla k lůžku svých dětí. V noci se zase ti malí šuhajci prebrali a prosili matku, aby jim rozprávala pripovedky. - „Eh moje děti, vy stě samy po světě pripovedka!“ řekla jim a začala vypravovati, jak se za jich otce vdala, jak byla viněna, že je zařezala, a jak ji ze zámku vyhnali a jak jí ten poutník pomohl. — Král nespal a všecko vyslechl. — Jak královna domluvila, vyskočil z lože, padl před ní na kolena a za odpuštění jí prosil. - Královna ho objímala, bozkala a všecko mu odpustila. — Král nevěděl radostí co počítí, když měl zase svou ženu a své krásné chlapce. - Viděl, že jich matka statečně vychovala, byli pěkní, zdraví a znali o pěkných věcech rozprávát'. Ráno opustili všickni domek a do zámku se vrátili; dříve však musel král ženě poznovu slíbiti, že

žádnému žebráku v zámku přenocovati nedá. - Sluha slyšel tuto řeč, vzpomněl na onoho žebráka, kterého čeled' v zámku nechala, a králi se k tomu přiznal; tu teprv královna věděla, kdo děti její zařezal. - Král, jak do zámku přijel, hned dal družinu svoji svolat, a tu bylo radosti po celé krajině, že jsou královna i synové její živi a zdraví. — Král ale všem ohlásil, aby žádného žebráka v zámku přes noc nechovali, a kdyby ten zase přišel, aby ho hned k němu přivedli.

Vlkolak neměl pokoje. - Přišel opět do zámku podívat se, co dělají, aby jim zase uškodil. - Prosil o nocleh. Ale tenkrát čeled' poslouchala lépe rozkazu svého pána, chopili se ho a před pána přivedli. - I musel se přiznati, že děti pomárnil. - Když král jeho zlomyslnost poznal, poručil, aby ho přivázali na vozík a po skalách a zápolách do bezedné propasti pustili, že ruce lidské nejsou hodný, aby se s ním marnily. - Tak se i stalo. Nebylo více o vlkolaku vidu ni slychu a král se svou rodinou žil šťastně a pokojně.

BERONA *

Byl jeden král a ten král měl velikou a krásnou zahradu, které snad nikde páru nebylo. V té zahradě byl jeden vysoký a rozrastěný strom, rovný jako jedle, krásný jako lípa. Ať přišel do zahrady, kdo přišel, každý nejprv naň oči uprel (opřel) a nevěděl se naň dosti nahledět. - Pro jeho krásu i sám král často si ho obhlížel se všech stran a nikdy se jeho krásy nasytiti nemohl. - I povídá si jednou: „Už by ja len rád vedieť, ak ťa volajú a či dajaké ovocia nosíš. Sám si dost' hlavu lámem a nič vyhútať nĕmuožem, prečo pri tvojej kráse od toľkých rokou žiadneho ovocia nenosíš! Zaveľa by som nedal, keby mi dakdo oznámil, čo je to, jako je to s tebou.“

V myšlĕnkách odešel ze zahrady, ale mu vždy v hlavě vrtalo, jak by se čeho o tom stromě dovĕděti mohl. Konečně mu přišlo na rozum, či by mu to moudří lidé povĕděti neznali.

Dal zavolati z celé krajiny moudrých lidí, zahradníkův i hadačův. Když se sešli, zavedl jich do zahrady k tomu stromu řka jim: „Mojí milí ľudie, od veľa rokou tento strom tu stojí, rastie a ovocia nĕmá; - rád by som vedieť, čo je to za strom a či ovocia donesie?“

Ti moudří lidé, hádači a zahradníci, hýkali nad tou krásou, obzerali ho se všech stran, ale na královu otázku nevěděli odpovídat, až se tu přibelhal jeden starý, na palicu opřený člověk. Ten z pomezí druhých vykročiv, před krále se postavil řka: „Darmo si rozumy hubíte, to sa uhádnúť nedá, ale ja vám o tom divnom strome dačo poviem.“ - Všickni natrčili uši a stařeček vypravoval dále. „Za mojho malička rozprával mi jedon veľmi starý človek, že tomuto stromu azda v celom svete páru niet a že také ovocia nosí, jakého ľudie ešte nevidali. Pred polnocou sa pučí, po chvíľke kvitne, a zas po chvíľke zlaté ovocia dozrieva. O polnoci ho dakdo oberá - ja neviem kdo.“

Všickni hleděli na starce s podivením, král s vyjasněnou tváří. „Kedže je tak,“ praví na to král, „dám ja na to striehnuť. Strom je muoj, a z môjho stromu muožem aj ovocia oberať, v tom mi azda nik brániť nebudě. Tak urobím.“

Královští tři synove stáli u otce a čekali, co dále řekne; král ale přímo k nim se obrátiv, pravil jim: „Mojí synovie, ja teraz o tom premyšľujem, kdo by sa na to varovanie dať muohol. Vy stě mi najvernejší, stě hodní, rezkí šuhajci, či by sa z vás jedon na to nedal?“

„Ja sa na to podberiem,“ pravil nejstarší; „ažda ho len dostriehnem a na ukážku vám jedno ovocie donesiem.“

„Nože no, synu muoj, keď sa na to podberáš, lenže sa statočne podrž“ - řekl mu otec.

Přišel večer. Nejstarší králův syn nazval si druhův, nabrali si pečene a vína, aby jim veseleji bylo a by také nezaspali; tak připraveni vybrali se do zahrady pod strom. Rozložili si oheň, jedli, pili, smáli se, veselili, takže jim sen ani na oči nepřišel. - Před půlnocí obzerajú strom, najdou puky; po chvíli se opět dívají, tu se rozvíjí květ, a po chvíli místo květu malé bleskavé bobulky viděli. Bobulky navidomočima rostly a krásné, zlaté jablíčka jako hvězdičky po stromě se ligocú (třpytí). Všickni hledí na strom, sotva že dýchají. „Len ešte jako mak čakajme, kým dozrejú,“ - šeptal princ. - Zblížila se půlnoc; každý se k stromu tlačil, by se nahoru vyrieštil a jablko utrhl; - tu - hle - blesk, třesk, vichor, hrmavica a strašlivá leja, tma a mrákota jako v rohu, nejinak to bylo, než jako by se svět převrátiti měl. Varovníci nevěděli, kdě sa, čo sa (kde jsou, co jsou) od strachu. Po chvílce se bouřka utiší; leja přestane a na nebi se měsíček s hvězdičkami ukáže. Varovníci dívají se na strom, o jablkách ani znaku.

„Nože no, či to vidíte,“ pravil syn královský, „keď ich dáka nevôľa do jedného v tej hrmavici obrala. Či to človek slýchal!“ - Ale darmo bažili za jablkami, jablek nebylo.

Ráno vyhlížel král svého syna, sotva se brieždit' počalo. Nemohl se ho dočkat, až ho viděl konečně pomalu přicházeti. - Jak viděl, že nic nenese, tu mu srdce odpadlo. „Kýhože paroma, synok, veď ty nič nĕňšies?“

„No nič,“ pravil syn a všecko otci povĕdĕl. Otec se ho na vše ptal, jak strom kvete, jaké má ovoce, a jen litoval, že mu ani jednoho jablka nenechali a všechny obrali. „Ja by som preca len rád raz v mojom živote to utĕšené ovocia vidieť. Keby sa len dakdo našiel, čo by ho dovarovať muohol.“ -Tu se ohlásil stredný jeho syn, že on druhou noc varovať bude. - „Nuž, len to skús, aleže smelo a opatrne, nie jako tvoj brat“ - řekl mu král. Střední syn sotva večera se dočkal. Hned si také dal do zahrady nanositi vína a pečene a s druhy svými se tam vybral, jako jeho bratr. - Nakladli oheň, veselili se, popíjeli, jako mladí lidé. „Bračekouci,“ povídá královský syn, „treba sa nám postarať, aby sme ztadĕto (odtudto) darmo neodišli. Ja tomu, čo prvé zlaté jablko odtrhne, tento muoj drahý prsteň dám!“

„Keď je tak,“ pravil jiný, „ja mu dám svoj paloš zlatý.“ - „A ja čiapku s drahým perom“ - pravil třetí. - „Stojí, stojí,“ řekli všickni a složili na hromádku prsten, palaš i čepici s pérem pro toho, který prvnĕ jablko se stromu snese. Půlnoc se blížila, strom začal pučeti, začal kvĕsti, odkvete a ukazovaly se blýskavé bobulky. Ty rostly, rostly, a již bylo vidĕti jablíčka, jak se mezi listem ligocú. Družina se k stromu tlačila. „Počkajte, nach ešĕ jako mačičok dozrú,“ šeptal princ; po chvíli ale sám, nemoha se dočkati, kázal: „No, teraz bračekouci, kdo skorej!“ Všickni jako splašení hnali se ke stromu s rozpjatýma rukama. Tu je zarazí neobyčejná zima, až jim tváře opĕkaly; pod nohama měli klzký led, že za každým krokem na zem padali, - tma je zavalila a zima je tak pronikala, dobre neskrepenĕli.

Tato nechvíle dlouho netrvala; - tma pominula, začalo se oteplovati, led zmizel a na jasném nebi se mĕsíc s hvĕzdičkami ukázal. Chlapci dívají se na strom, tu ani jedinkého jablíčka. „Nože, no bračekouci,“ pravil královský syn, „čože z toho má byť? To sa len nikomu nestalo, čo nám. Káže to bieda na nás prišla!“ — Daremné bylo všecko jich ustávanie. Mrmlajíce posbírali svoje věci a odešli ze zahrady. Král jich čekal už. V noci ani odpočinku nemĕl a

najisto myslel, že mu druhý syn žiadosť vyplní. - „No, čo tam, synku?“ pta sa kráľ syna. „A veru nič,“ odpoví syn; „mali sme na polnoc pre zimu zahynúť a na ľade údy polámať.“

Kráľ nevedel, kde se od divu podiet' - a ustavične hlavou kýval. Videl, že je vse namáhání darmo. „Nach si rodí pre koho chce!“ pravil konečne, „ja vidím, že je vse darmo.“ -Tu se ohlásí nejmladší syn kráľovský, krásny to, utěšený šuhaj, že on půjde varovať. „Daj si pokoj, synok, ved' vidíš, ako sa bratom vodilo,“ - řekl kráľ.

„Keď sa im zle vodilo, ažda sa mně vydarí,“ odpoveděl syn. - Před večerem se vybral do zahrady, ale sám. Nic nevzal s sebou, jen písťalu, na kterou si obyčejně hrával. Celá rodinka ho provázela a žehnala. - V zahradě nedaleko stromu zastal. Večer byl tichý, že se ani lístek nehýbal. - Začal si pískaťi, nejprv pomalu, potom rychleji a rychleji; tu si pískaľ, jako by o něco prosil, tu jako by mu srdce puknúť mělo, tu jako by si smělosti dodával, a zase jak by mu veselost v žilách hrála. Vrchy a doliny se mu ozývaly. - Tu se pojednou blíží půlnoc. - Strom začne pučeti, kvěsti, po květu zjeví se zlaté bobulky a z těch vyrůstají zlatá jablíčka. - Kráľovský synek se díval na strom, ale nepřestával pískať, a čím déle se na krásné ovoce díval, tím krásněji mu písťalka vyrážela. V půlnoci tu náhle přiletí na strom jedna krásná, zlatá panička (slečna), v bílých šatech oblečena, a s ní přiletělo padesát pěkných děvčat. Začaly sbíratí jablka. — Kráľovský synek hledí, hledí a nemůže s té zlaté paničky očí spustiti - nikdy podobné krásy neviděl! Přestal pískaťi, ba přestal i dýchaťi, jen se díval. - Mezitím děvčata a paní jablka sebraly, - a když je měly sebrané, spustila se zlatá paní rovno se stromu k pěknému kráľovskému synkovi. Stál před ní jako začítaný, nevěda, čí že je. Zlatá panička se na něho usmála, uklonila hlavu a pravila sladkým hlasem: „Ťažká vec to bola vykonať, čo si ty vykonal; tvoja písťala vyzradila tvoje nevinné, dobré srdce, a len tebe som mohla ustúpiť. Počuj, doteraz ja chodila zlaté jablká oberať, ale teraz prišol rad na teba. Ja som oberala o polnoci, a ty ich budeš oberať na poludnie.“

Kráľovskému synu se očí zjiskřily, duše mu strblietala. „A kdo si ty a kdě bývaš?“ - ptaľ se jí.

„Beronou ma volajú, v Čiernom meste bývam.“ Rekla a zmizela. — Kráľovský syn stál jako stĺp, nespustiv očí s místa, kde zlatá panička stála. Žiaľ ho zašiel, když videl, že je sám, a smutně si její slova opakoval. — Když se rozbřeskovalo, upamatoval se, že má jíti k otci. - Rád si videl otce, a proto se ponáhleľ, aby ho potěšil. „Dostriehol som, dostriehol, a všetko viem!“ volal zdaleka.

„A kdeže ti jablká?“ - ptá se otec.

„Jablk nemám, ale budem mať každý deň,“ odpoveděl syn. „Jedno krásne zlaté diouča, volá sa Berona, ich naveky o polnoci oberalo - ale teraz mi kázalo, aby som ich ja na poludnie oberal.“

Otec hlavu radostně zdvihl, syna po tváři láskal a téměř si poskakoval, jako veselý člověk. - Jak zlatá panička řekla, tak bylo; královský syn v každé poledne jablka obíral a otcovi je nosil.

Půl roku bylo, jak bylo, - ale po půl roku začínal býti nejmladší synek královský zamyšlený, práce ho netěšila, jídlo mu dobře nepadlo, nic ho netěšilo, postával rád pod stromem, myslel na zlaté děvče, myslel o ní ve dne v noci. Dobádal sa, že by dobře bylo, kdyby šel Beronu hledat. Oznámil to otcí. „Dobře, muoj syn,“ řekl otec, „ja vidím, že za Beronou banuješ a nikde mesta nemáš. Choď sbohom, vďačně ťa na cestu vypravím.“ - Synek kázal zbroj pripraviti, vybral si sluhu, nabrali potravu, sedli na koně a dali se na pochod. - Horami, polemi, vodami, přes mnohé krajiny krížom krážom pochodili svět, ale o Černém městě a o zlaté panně Beroně ani chýru ani slychu. Na dlouhé té cestě se vytrouili, takže nic více neměli než každý svého koně a šavli. Tu v té jejich úzkosti, co si dále počnou, přijeli k jednomu zámku. I spěchali k němu, domnívajíce se, že tam někoho najdou, u něhož by se na Černé město a cestu k němu poptali.

V tom zámku bydlela jedna ježibaba, matka Beronina. -Ježibaba jich viděla, jak do zámku vjížděli, ihned jim v ústrety šla, přívětivě jich vítala a žádala si vědět, proč se prikonali.

„Radi by sme vediet,“ řekl královský syn, „či tu neslychat' o Čiernom meste a o zlatej Beroně.“

„Ba veru chyrovat', děti moje,“ odpoveděla ježibaba. „Tu najděte, čo hľadáte. Berona každý deň tu do mojej zahrady na poludnie chodí a tam ju muožetě aj vidiet', ak sa vám páči.“

Ježibaba čula, že to bude vohlač, proto se tak pěkně prihovorila; ale více na sobě znáti nedala. Poledne se blížilo a královský syn se do zahrady vybral. — Ježibaba na všecko pozorovala, a

jak se trochu vzdálil, zavolala tajně sluhu, na vše se ho vyptala, a že či je to ten král, co Beronu na zlatých jablkách dostihl. Sluha přisvědčil. „No,“ praví mu ježibaba, „na ty túto písťalku, a keď prvý raz zazreš Beronu, zapískaj na ňu, aby tvoj pán skuor k něj bežal. A teraz chod za pánom a vykonaj, čo ti kážem.“

S netrpělivostí projížděl se královský syn po zahradě sem i tam, díval se na vše strany, ale nemohl se dočkati Berony. Tu v pravé poledne zahlédl ji sluha mezi stromovím, jásala se jako slunce. Ihned vzpomněl na ježibabin příkaz, vzal písťalu, zapískal, a v tom okamžení pán jeho tak tuho zaspal, jako by ho zařezal. Zlatá Berona k němu přikročila, dlouho se mu do očí dívala, ale když viděla, že se neprobouzí, odešla. - Jak odešla, pán se probudil a sluha mu vyprávěl, že Berona při něm byla a právě odešla, než se měl probudit, ale o písťale nic neřekl. I nevěděl královský syn, má-li se mrzeti na sebe, že zaspal, či na sluhu, že ho nevzbudil; všecek byl domrzen.

Na druhý den, když královský syn do zahrady přišel, opět ježibaba na sluhu pozor dávala, a vyhlídnouc si chvilku, s ním se radila, davši mu opět písťalku. Zalíbila se naničhodnému chlapu zlatá Berona; i bylo mu tedy vhod, že pán spí a on že na ni může hleděti. - Sotvaže viděl skrze stromoví její tvář se jásat, zapískal, a pán okamžitě usnul. Berona se zase dlouhou chvíli naň dívala, i muselo ji mrzeti, že ho opět spícího našla, než neřekla nic a odešla. - Jak odešla, pán se probudil; - ale když mu sluha vše vyprávěl, tu si div vlasy nerval a sluhu div nezbil, proč ho nevzbudil. Ještě se těšil na třetí den. - Ale cože, když i třetí den ježibaba se sluhou se umluvila a ten rád se na to dal pána svého „cez lavičku previest!“ - Jak Beronu spatřil, zapísknul, a pán i po třetí usnul jako snop. - Berona k němu přistoupila, žalostně se naň dívala a plakala - ale on se neprobudil. - Dlouho se nemohla odloučit, ale konečně přece se od něho obrátila, sluhovi pak ale takto pravila: „Povedz tvojmu pánovi, aby ti klobúk o jedon klínce nízej zavesil, že ma len tak dostane.“ - Vtom zmizela a pán se probudil. Ihned se ptal sluhy, zdali tam zlatá paní byla, a slyše, že tam byla a co mu vzkázala, padl do hrozného zármutku. Vida, že u ježibaby nic nepořídí, odešel pryč a cestou přemýšlel, co poslední slova Beronina asi znamenají. I přemýšlel dlouho, až mu přišlo na um, že mu sluha na zradě stojí. I tu se rozpálil hněvem, uchytil šavli, máchnul sluhovi po hrdle a mžikem mu hlava odfrkla. Zem tělo jeho prehltila.

Královský syn, nevěrného sluhu zproštěn, sám chodil horami, dolinami, rudnými cestami, kam ho oči vedly. Tu slyší strašný křik, že se až hory ozývaly. Jde za křikem a tu přijde na jednu lúčku, na které se tři čerti o kepeň, papuče a korbáčik hádali.

„Boh daj šťastia; čo sa tak trháte?“ pozdravil rozpajedené čerty.

„Horký sa netrhať, keď ani jedon ustúpiť nechce,“ zvolali čerti všickni najednou, div ho neohlušili.

„Něškrečtě všetci, jedon rozprávaj a vy mlčte“ - kázal královský synek.

„Nuž, počujže. Tento kepeň, tieto papuče a tento korbáčik sme po otcovi zdédili, a je to vzácne dědietvo. - Kdo sa do kepenčoka zakrúti, toho ani čert neuvidí; kdo papuče obuje, toho hneď ta odnesie, kde len chce; kdo týmto korbáčikom plesne, hneď je tam, kde si zamyslí! S týmito vecami by sme sa mali podeliť, ale každý chce mať i kepenčok i papuče i korbáč, a preto sa trháme.“

„Ale stě vy blázni,“ praví jim královský syn, „ja vás naskutku dobre podelím, ak pristanete. V tom je prauđa, že by to najlepšie bolo, keby sa to dědietvo jednému z vás dostalo; a keď ich krém toho každý chce mať, dobre, nachže všetko dostane jedon. Ale jak! - Nuž vynditě tamto na ten vrch, veci tu nahajtě, a ktorý najskuor sem pribehne, dostane všetko. No, či sa vám to páči?“ - Blázni čerti pristali a šli všichni tři na ten veliký vrch.

Vtom chytrý královský syn přehodil kepeň přes sebe, papuče obul, a korbáčíkem švihna, pravil: „Chcem byť pred Čiernym mestom, kde býva zlatá Berona!“ a v tom okamžení ho to do povětří zdvihlo, letěl ponad vrchy, krajiny a vody, až se octnul před branou Černého města. Shodil hned plášť i pantofle a korbáč odhodil. Jedna z těch pěkných padesáti děvčat, co s Beronou přilétaly jablka obírat, právě se tam nedaleko motala. Jak spatřila královského syna, běžela hned své paní to oznámit. — Berona nechtěla uvěřiti, myslela, že on se k ní nikdy nedostane, poslala druhou, třetí z panen, ale když všechny jednotejně tvrdily, že je to on, tu k němu pospíchala, by ho vítala. - Spolu s ní přihnali se za královským synem i ti tři čerti. „Sto okovaných!“ zarevali jedním hlasem, „sem kepeň, papuče a korbáčik!“ - Královský synek jim to hodil a pěkně jim poděkoval. Bez jejich bláznovské hádky nebyl by se dostal ku zlatému

svému děvčeti. Ta si ho zavedla do svého zámku a udělala ho pánem nad sebou i celou krajinou. Kdyby byli neumřeli, mohli žít ještě!

PETROVA ČEPICE

Když chodil svaty Petr s otcem nebeským po širokém údolí, přišli do jedné dědiny. Když přišli, vešli do jedné chýše a tam slavily se krstiny. Baby se na Petra shrnuly, aby dítěti nadělil, a že neměl čeho dáti, vzala mu babka čepici a chlapečkovi ji na hlavu posadila. — Petr se rozhněval, ale Otec nebeský mu řekl: „Ked' to spu SOB, nachže ju má, tú čapicu.“ - Odešli.

Chlapeček rostl a byl neslýchané krásný. Když povyrosl, pásal matčino stádo. - I šel jedenkrátě kolem role, kde chlapec pásal, Petr s Otcem nebeským. - Řekl Petr Otcí nebeskému: „Otce nebeský, toľko rokou, čo chodíme po širokom údolí, ale som neviděl takého krásneho chlapca ako toho pasáčka.“

„To je ten chlapčok, čo smo boli na jeho krstení a čo baba tebe vzala čapicu,“ - řekl Otec nebeský. „Bodaj babu!“ - hněval se Petr a pak prosil Otce nebeského, aby udělal chlapce škaredým. — Otec nebeský mu to k vůli udělal.

Chlapec přihnal ovce domů a šel si k matce pro večeři. Ale matka ho nepoznala, a když jí povídal, že on její syn, vzala naň ohennú metlu, křičíc: „Choj, muoj syn bol švárny, pekný až milá vec, a ty si len ohava!“

Plačící šel chlapčik do hory (lesa). Přišel k jednomu poustevníku; hladov jsa, prosil chleba. Poustevník ptal se ho, odkud je, kam jde, a když mu chlapec pověděl, dal mu chleba. - Poustevník měl malý krdělec ovec, i ptal se chlapce, nechtěl-li by u něho sloužiti, - chlapec, že ano. - Sjednali se tak spolu, že staré ovce budou patřiti poustevníkovi, ale z jehňat, jež míti budou, že polovice chlapcova bude. - Chlapec na to išol. Měl dobrou hřivnu; staré ovce rodily pěkná jehňata s dlouhou vlnou. - I šel jednou poustevník pryč a odevzdal vše chlapci, aby zkusil, je-li spravedliv. Chlapec pásal. - Tu šel zase lesem, kde chlapec pásal, Petr s Otcem nebeským. Petr divil se pěknému stádu, ale když mu Otec nebeský řekl, že to stádo onen

chlapec pase a polovice jehňat jeho že je tu, prosil Petr Otce nebeského, aby tak udělal, by mu ta jeho jehňata skapala. - Otec nebeský mu to k vůli udělal.

Chlapec trpělivě ztrátu snesl. - Když se poustevník vrátil, pověděl mu pravdu a kůže ze svých ovčí mu ukázal. I radil mu poustevník, aby šel do města, kůže prodal, za stržený peníz zboží koupil a zašil. - Chlapec tak učinil. - Rostlo mu božím požehnáním vše jako z vody a měl tak krásné obilí, že takového viděti nebylo. - Zase šel Petr s Otcem nebeským okolo role a Petr divil se tomu krásnému obilí; když mu ale Otec nebeský řekl, že je to obilí onoho chlapce, co má jeho čepici, prosil Petr Otce nebeského, aby mu naň poslal krupicu. - Otec nebeský mu to k vůli udělal.

Přišlo krupobití a všecko potlouklo; chlapci nezůstalo zhola nic. - Chlapec i tu nehodu trpělivě nesl. - I radil mu poustevník, by šel do města ke králi, že má tři dcery, aby mu o jednu řekl; — tak že se stane královým synem. — Chlapec šel. - Přijda do města, šel přímo ku králi a žádost svou mu přednesl. - Dovedl ho král k svým třem dcerám a pravil jim: „Či by která z vás mala vuol'u íst' za toho šuhaja?“

„Eh, radšej by som sa na topole obesila, než bych takého strapáka vzala,“ - ozvala se nejstarší s ošklivostí.

„Ja by som radšej do Váhu skočila, než bych šla za takého ohavu,“ - druhá řekla.

„Eh veru, otče, vezmem si ho; keď něni pekný, budě dobrý“ — ozvala se nejmladší a vzala si ho. — Slavilo se veselí. Sel Petr s Otcem nebeským městem a přišli také na to veselí. -Byliť vlídně přijati a štědře pohoštění.

- I ptal se Petr Otce nebeského, kdo to slaví veselí. „Ten chlapčok, čo mu baba dala tvoju čapicu,“ - odpověděl Otec nebeský. Tu prosil Petr Otce nebeského, aby ho udělal zase tak pěkným, jakým býval. Otec nebeský ho udělal ale dvojnásob tak pěkným, jakým býval, že se až celá jizba od jeho krásy osvítila. — To mrzelo ty nevěstiny hrdé sestry tak velice, že se na topolu jedna oběsila a druhá ve Váhu se utopila. Chlapec ale byl již do smrti šťasten.

TŘI CITRONY*

Starý jeden bohatý král měl jediného syna, krásného jako růže, silného jako dub. - Toho syna vším tím zaopatřiti, od čeho štěstí života závisí, byla jeho jediná žádost. I zavolal si ho jedenkrát a vážným hlasem takto k němu pravil: „Syn muoj, radost' moja! Vidíš, že sa mi hlava zabelela ako vysoká jedľa, keď ju biely srieň pokryje, a že ako zrelý klas ku zemi sa chýlim. Moja hodina sa približuje - dnes, zajtra oči zatvorím; a ešte neznám, v akom stave ťa zaněhám. Žeň sa, syn muoj, žeň, nach ťa vidím v celom tvojom šťastí a nach ťa požehnám skorej, ako mi oči zatlačíte.“

Otec přestal mluvit, ale syn nic neodpovídal, jen se velmi zamyslíl, neboť mu ženění posud nebylo na mysl přišlo. Zamyšlen otce opoušřel. - Sedmdesát sedm dní od toho času minulo, a mladý kráľoučík se ještě neženil. Jestli by si čeho přál na světě, bylo by to vyplnění otcovy vůle bývalo, ale cože, když nebylo děvčete, které by srdce jeho bylo milovalo! Tisíc a tisíc jich znal a krásných jako lilie, a žádná mu po vůli nebyla. I upadl do velkého nepokoje, nechtěl se udělati nešťastným, a přece vůli otcovu vyplniti chtěl.

Jedenkrát seděl v zahradě, hluboko zamořen v myšlénkách. Právě rozmýšlel, či se oženit a vzíti si, co srdce nemiluje, aneb ještě čekat; a již byl skoro hotov vůli otcově se podrobiti, an tu náhle - kde se vezme, tu se vezme - hrbatá stará žena před něho se postaví. - „Chod' na Sklený vrch, odtrhni tri citrony a budeš mať ženu, ktorú tvoje srdce zaľúbi,“ - propověděla a zmizela, jako by skrsla.

Jako jasná střela proletěla ta slova skrze duši kráľevice. -To okamžení umínil si, stůj co stůj Sklenný vrch vyhledat a tři citrony odtrhnouti; také hned otcí úmysl svůj vyjevill.

Otec zavřřel šedivou hlavou, dal mu na cestu peníze, koně, stříbrnou svoji šavli a otcovské požehnání.

Hustými lesy, pustými polmi putoval náš kráľevic velmi dlouho, ale o Sklenném vrchu a třech citronech ani vidu ani slychu. Dlouhá cesta pomalu vytrávila všechny peníze, takže konečně došlo i na drahé prsteny a koně. Prodal prsteny, prodal koně, jen aby mohl dále putovati, ničeho si nezanechal, jen otcovu stříbrnou šavli při boku. Již byl všecek utrápen od dlouhé cesty a túžby. „Ach bože muoj, bože muoj! Len či ja ťa dakedy najďem!“ vzdychl si a

zemden hodil sebou pod širokou lípu do chládku, až mu přitom hlasně šavle při boku zazvonila. - Tu vylítlo dvanácte havranů černých jako uhel z vrchu lípy, vyplašení břinkotem šavle; zakrákali, schytili se na křídla a větrem letěli ponad vysoké stromy, sám Pán Bůh ví kam. „Hm, už som živého tvora dávno neviděl“ - propověděl králevic sám sobě, zdvihna se. „Puojdēm v tú stranu, v ktorú havrani letěli, adaj že sa mi dáka nádeja ukáže.“ -

Tři dni a tři noci pominuly, co nanovo chodil; tu se mu konečně jeden vysoký zámek ukázal a nad zámek viděl kolíbat se dvanácte černých bobulek. „Chvalabohu, preca sa raz k ľuďom dostanem!“ radostně zvolal, a jako by nové síly nabyl, rychle kupředu kráčel.

Zámek byl ze samého olova; okolo něho obletovalo těch dvanácte havranů, před ním stála jedna stará žena, o dlouhou olověnou hůl opřena, a to byla ježibaba.

„Jaj, syn muoj, kdeže si sa ty tu vzal, veď tu ani ptáčka, ani letáčka nevídať, neslýchať, nie že by to človečika“ - povídá ježibaba králevičovi, „utěkaj, jestli ti je život milý, lebo keď muoj syn přijde, ten ťa zje.“

„Ach něstraštěže ma tak, stará matka, nie!“ prosí králevic, „veď som ja k vám prišiel na poradu, či by stě mi o Sklenom vrchu a o troch citrónoch dač poviedať nevěděli.“

„O Sklenom vrchu a o troch citrónoch som ja, syn muoj, nikdy neslýchala; ale počkaj, zavolám mojich sluhou, adaj že ti dač budú vedieť.“ Tu vytáhla olověnou píšťalku, třikrát na ni zapískla a dvanácte havranů k ní sletělo. Dlouho mumlala s nimi nesrozumitelná slova, až se pak ku králeviči obrátila řkouc: „Syn muoj, ani oni nepočuli o Sklenom vrchu a o troch citrónoch.“

Králeviče nad touto novinou slze polily, nevěděl, kam se obrátí. Tu povídá mu ježibaba: „Něsmůť sa, přijde syn muoj domou, adaj že ti ten budě vedieť dač poviedať — veď ťa už len dáko zachránim. Skryješ sa pod metlu a tam budeš čušať, kým ti nepoviem, aby si von vyšiel.“

Zahučely lesy, zatřásl se zámek a ježibaba šeptala pod koštětem klečícímu králevičovi, že to její syn jde.

„Fi, fi, človečina smrdí - idem ju zest’“, vzkřikl ježibabin syn ve dveřích a velikým olověným kyjákem uhodil o zem, že se vše zatřásl, jako by sto hromů uhodilo. „Kdě je? Co je? Tu musí byť - matka, von s ním! Lebo hneď vás zjem!“ „Ach nieže tak, syn muoj drahý, nie!“ krotila ho ježibaba- „ved’ to prišiel jeden krásny mládenček, chce sa s tebou o voľačom poradiť.“

„No, nach príde sem, keď sa chce so mnou poradiť.“ „Veru príde, syn muoj, ale len keď mi slúbiš, že mu nič neurobiš.“

„Hm, keď mu nič neurobím, - ved’ uvidím, ako bude.“ „Jaj, syn muoj, ja ti ho nezjavím, lebo by si ho zedol.“ „No, nič mu neurobím, len nach príde sem!“ Králevic se pod košťetem třásl jako osika, neboť viděl mezi proutkami chlapa ozoru před sebou, který jda lesem nejvyšší jedle by převyšoval; — kdo ví, jak by s ním bylo bývalo, kdyby zaň byla ježibaba neprosila, ale když mu ježibaba kázala, aby zpod košťete vyšel, byl život jeho v bezpečnosti.

„No, ty chrúst, čo sa bojíš?“ vzkřikl naň obr, když z kouta vylézal, a bouchl kyjanem o zem. „Zkadě si? Čo chceš?“

„Ach nuž, čože chcem,“ vzdychl královic, „už sa oddávna v týchto horách potulujem a němuožem nájsť to, čo hľadám; nuž som sa ťa prišiel spýtať, či by si mi nevedel dač povedať o Sklenom vrchu a o troch citrónoch.“

Ježibabin syn svraštil čelo, oči mu litaly jako hromové blesky, jak by vše prohlídnouti chtěl, co kdy viděl. Po chvíli povídá: „O Sklenom vrchu tu nechyrovať; ale tajdi k bratovi môjmu na Srieborný zámok, adaj že ti ten bude vedieť dačo povedať. Ale počkaj, lačného ťa nepustím. Matka, sem tie halušky!“

Stará ježibaba postavila velikou mísu na stůl a její ozrutné synsko si k ní zasedlo. „Pod a jedz!“ vzkřikl na králeviče a přitom bouchnul kyjem o zem. - Králevič vzal první halušku mezi prsty, nese jí do úst, zahryzne a v strachu ani nepozoroval, že si dva zuby vylomil, neboť ty halušky byly olověné. „No, čože něješ?“ ptá se ho obr, vida, že nejí, „adaj sa ti nĕpáči?“

„Ach, ba sú dobré, ale sa mi teraz nechce.“

„No, keď sa ti teraz nechce, naber si do kapsy, zješ cestou.“ Milý králevič musel volky nevolky olovených halušek do kapsy nabratí. - Potom se odebral a šel dále. Šel a šel po celé tři dni a tři noci, a čím dále šel, tím více do hustých lesů se zatoulal. - Před ním pusto, za ním pusto, ani živého tvora viděti nebylo. „Ach bože, muoj bože! Či ja ťa dakedy najdēm!“ vzdychl zase, oči se mu zalily a hodil sebou pod vysoký javor. Zvuk stříbrné šavle široko se rozlehl. - Tu to zakrákalo nad ním a s vrchu stromu zdvihlo se čtyryadvacet havranů do povětří a pryč letěli. „Dobrý to znak!“ zvolal králevič a bystře skočil na nohy, „puojdēm v tú stranu, v ktorú havrani letěli.“

I šel on v tu stranu, šel, co mu jen nohy stačily, až se mu tu najednou, ale velmi daleko ještě, vysoký zámek ukázal. Nad ním kolíbalo se čtyryadvacet havranů. - Ještě byl daleko, a již se mu stěny blýskaly, že sotva na ně dívati se mohl, neboť ten zámek byl z čistého stříbra. - Před zámekem stála stará shrbená žena, o dlouhou stříbrnou hůl opřena; králevič hned si pomysll, že to bude paní toho zámku.

„Jaj, syn muoj, kdeže si sa tu vzal? Ved' tu ani ptáčka ani letáčka nevídat', neslýchať, nie že by to človečika!“ zavolala ježibaba, králeviče vyvalenýma očima od hlavy k patě měříc. „Ak ti je život milý, utěkaj, lebo keď muoj syn přídě, ten ťa zje.“

„Ach, stará matka, nězje ma, nezje, keď mu poviem, že ho brat z Oloveného zámku pozdravuje. Aj vás sestra vaša pozdravuje!“

„Čo, bol si pri mojej sestre?“

„Ja veru bol. A tu mám ešte aj halušky, čo mi dali na cestu.“ - To byli svoji. Ježibaba zavedla ho do jizby a vyptávala se, co je, odkud je a koho hledá?

„Jaj, čože hľadám,“ odpovėděl jí, „už od toľkého času hľadám Sklený vrch a tri citrony a němuožem ich nájsť, nuž som sa prišiel spýtať, či by stě mi o nich dač povedať nevedeli.“ - Ježibaba se zamyslila, zavrtěla hlavou řkouc: „Syn muoj, neviem, ale počkaj, adaj budú moji sluhovia vediet’.“

Zapískla třikrát na stříbrnou píšťalku a těch čtyryadvacet havranů hned k ní sletělo. Šeptala s nimi, mumlala cosi, a ke králeviči se obrátivši, pravila smutně: „Nič, syn muoj, nič; ale přídě

muoj syn, adaj že ti ten budě vediet' dač povedat'. -Skryješ sa pod posteľ a neohlásiš sa, kréme keď ťa zavolám.“

Zahučely lesy, zaduněla země, králevič věděl již, že jde ježibabin syn domů.

„Fi fi, človečina smrdí, iděm ju zest'!“ - zrevalo (zařvalo) ozrutné chlapisko, ještě jsouc ve dveřích, a stříbrným kyjanem tak o zem hodilo, že se celý zámek otřásl. „Kde je, čo je, mamó, von s ním, lebo vás hneď zjem!“

„Ach nieže tak, syn muoj, nie - ved' to prišiel jeden krásny mládenček, doniesol ti pozdravenia od brata z Oloveného zámku a chce sa s tebou poradiť, kde by mal hľadať Sklený vrch a tri citróny.“

„No, keď bol u môjho brata a keď mu ten nič neurobil, ani sa mňa nach nebojí. Nach vyjde von!“ Králevič, který těm řečím již byl přivykl, vyskočil směle zpod postele a před něho se postavil; nebyl mu ani pod kolena.

„No chrust, či si bol pri mojom bratovi?“

„Nuž veru som bol, a tu mám ešte aj halušky, čo mi dal na cestu.“

„No chlap si, verím ti, že si bol, lebo muoj brat také halušky jedáva. Teraz mi povedz, čo chceš?“

„Ach čože chcem? Prišiel som sa ťa spýtať, či by si mi nevedel dač povedať o Sklenom vrchu a o troch citrónoch?“

„Hm, počul som ja o tom dakedy, počul, ale sa mi to len tak ako vo sně marí. To viem, že je d'aleko; ale ti cestu ukázať neznám. Vieš čo? Choď k môjmu bratovi na Zlatý zámok, ten ťa tam upraví. Ale počkaj, lačného ťa nepustím, skuor si kus zaješ, aby si pametal, kedy si bol na Sriebornom zámku. Matka, sem tie halušky!“ - Na veliké stříbrné míse donesla ježibaba na stůl halušky. „No jedz!“ zvolal obr a hodil kyjanem o zem, až misa na stole odskočila.

Králevič vida, že to jsou halušky stříbrné, povídal, že se mu jísti nechce, ale že si nabere na cestu, jestli mu dá.

„Naber si, koľko len chceš, a choď. Pozdrav mi brata aj tetku!“ - Králevič si nabral halušek, čo se mu líbilo, pekne poděkoval a šel dále.

Již tři dni byly minuly, co se náš pocestný ze stříbrného zámku odebral a co v hustých lesích bloudil, a ještě cíl své cesty neviděl. Rozžalil se velmi a začal naříkati: „Bože, muoj bože, len či ťa ja dakedy najdēm?“ - Utíraje si vyznojenuo čelo, hodil sebou pod vysoký buk, aby si trochu oddechl. Zazvonila stříbrná šavle o zem a „kr, kr, kr, kr!“ ozývalo se to se všech stran nad hlavou králeviče a celé hejno havranů se stromů do povětří vlítlo.

„Chvalabohu, Zlatý zámok ďaleko nebudě!“ zvolal králevič a potěšen bral se dále, kam mu havrani cestu ukazovali. -Sotvaže vyšel z lesa na stráň, tu se mu ukázala v dolině široká louka. Uprostřed louky stál Zlatý zámek, okolo něho kroužili havrani a před ním stála stará shrbená ježibaba, opřena o zlatou hůl. Bleskot Zlatého zámku nemohly oči ani snést, tak se jásal, jako slunce. Ani nevěděl a stál před zámkem.

„Jaj, syn muoj, čo tu hľadáš? - Ved' tu ani ptáčka ani letáčka nevídat', neslýchat', nie že by to človečika. Ak ti je život milý, utěkaj, lebo keď muoj syn príde, ten ťa zje!“

„Hoj, stará matka, ozaj že ma zje?“ usmál se králevič, „ved' mu něsiem pozdravenia od brata zo Srieborného zámku, a tu mám aj halušky, ktoré mi dal na cestu.“

„Ach, čo ty povedáš? Teda si bol na Sriebornom zámku? Nuž a moja sestra, čože robí? Či žije?“ „Praudáže žije, dala vás pekne pozdravit'.“ „Ďakujem ti. Ale pod' do izby, syn muoj! Keď ťa moja sestra opatřila, opatřím ťa aj ja. Povedzže mi, povedz, čo ťa k nám priviedlo?“

„Ach, stará matka, čože ma priviedlo? Už oddávna putujem po týchto horách a němuožem sa vyzvedieť, kďe je Sklený vrch a tri citrony. Upravili ma teda k vám, že mi adaj vy buděťe vedieť o ňom dač povedať.“

„Sklený vrch, tri citrony,“ - opakovala ježibaba a potřásajíc hlavou zakašlala, „počula som ja o tom voľačo, počula, ale zkadiaľ by si mal tam ísť, to ti ja povedať neznám.“ I vytáhla zlatou

píšťalku, třikrát zapískla a křdeľ havranů ji začalo obletovati. Rozprávěla s nimi dlouho potichu; pak havrani jeden po druhém od ní odletovali a ona zůstala sama.

„Tamto za tým vrchom!“ ukazovala králeviči, „čo sa čierni ako maličká bobuľka, tam je Sklený vrch a tri citróny. Ale počkaj, kým príde muoj syn, ten ti poradí, čo máš robiť, aby si ich dostal. Skryješ sa pod stuol a tam budeš, kým ťa nezavolám.“

Zahučely lesy hlasem stohromovým, země se otřásla a ježibabin syn vskočil do jizby. „Fi fi, člověčina smrdí, iděm ju zestř!“ vzkřikl ještě ve dveřích a zlatým kyjanem tak o zem udeřil, že se zámek zatřásl a zvuk jeho že se až do sedmdesáté sedmé doliny odrazil. „Kdě je, čo je? Tu musí byť! Matka, von s ním, lebo hneď vás zjem!“

„Tichšie, syn muoj, tichšie,“ krotila ho ježibaba, „vedť to prišiel jeden krásny mládenček, doniesol ti pozdravenia od brata zo Srieborného zámku. Ak mu nič neurobiš, hneď ho zavolám.“

„No, keď mu brat muoj nič neurobil, ani mu ja nič neurobím. Ale bėda mu, jestli cigáni.“

Králevič se vytáhl zpod stolu, a před obra se postaviv, zdálo se mu, že stojí pod vysokou věží; ukázal mu stříbrné halušky na znamení, že vskutku na Stříbrném zámku byl.

„No povedzže mi, ty chrust, čo chceš?“ vzkřikl naň obr, „ak ti muožem poraditř, poradím ti - nič sa neboj!“

Tu mu králevič pověděl cíľ své cesty a prosil ho, aby mu poradil, kudy by jíti měl na Sklenný vrch a co dělati, aby ty tři citróny dostal.

„Či vidíš tú bobuľku, čo sa tamto čierni?“ ukázal zlatým kyjem, a když králevič přisvědčil, dále pravil: „To jeden vysoký vrch, a tam je i Sklený. Na Sklenom vrchu stojí jeden utěšený strom, čo mu na celom svete páru niet. Na tom strome visia tri citróny, ktoré na sedem mil dookola voňajú. Vyjdeš na ten Sklený vrch, klakneš si pod strom a nadložíš ruky; ak sú ti citróny súděné, samy ti do rúk odpadnú, ale ak sa ti nie súděné, neodtrhneš ich, čo by si čo robil. Keď sa budeš navracovať a budeš lačný lebo smedný, rozkroj jeden z tých citronou a

naješ sa i napiješ. Tolko je, čo ti muožem poradiť, a teraz choď spánombohom. Ale dočkaj, lačného ťa nepustím, aby si pametal, kedy si bol na Zlatom zámku. Matka, sem tie halušky!“

V tom okamžení postavila ježibaba na stůl velikou zlatou mísu a syn její uhodil kyjem na zem, že mísa půl hodiny po stole tancovala. - „Jedz, a ak sa ti teraz nechce, naber si do kapsy, zješ cestou!“ - pobídl králeviče.

Králevič nechtě ztratit opět několik zubů, poděkoval se a nabral si halušek jen do kapsy, řka, že je cestou sní. - Poděkoval se za radu i uctění a ubíral se ve jménu božím dále.

„Preca som raz zvěděl o tebe! Co zoděrem ruky po lokte, nohy po kolená, puojdēm, kým ťa nedostanem!“ zvolal vycházeje z brány Zlatého zámku. Bystře kráčel dolinou, z doliny na vrchy a zase dolů, a tak to šlo sedm dní. Tu najednou ho sladká vůně osudných citronů zarazila. Před ním se leskl Sklenný vrch, hladký jako led, čistý jako oko, a na vrchu se rozchvívaly konáry zázračného stromu. I rozběhl se náš králevič, co mu jen nohy stačily, a nezastavil až pod samičkým vrchem. Tu zastavil se, ale všecek zkameněl. Vrch byl vysoký a hladký - zádrapky nebylo na něm pražádné. Co dělat? Osudné tři citrony se kolíbaly na vrchu, jako by ho k sobě volaly, a tak mocně voněly, že až omdlával. Již byl při cíli své cesty, doufal nabýti pokoje, a zatím byl daleko od obého.

„Poručeno Bohu, už ak budě, tak budě. Keď som už raz tu, aspoň skúsím,“ myslil si a začal se drápati po hladkém skle nahoru. - Šlo mu to ještě tak tak, dokud byl vrch plytší, ale jak přicházel na větší strminu, noha i ruka se mu smekala a hybaj dolů vrchem, že ani nevěděl, kde je, co je, až se našel na zemi. Po psotě sebral se a smutně se obracel na rozchvěvajíc se strom i na citrony mu kývajíc. - Znova se schytil, ale vedlo se mu jako po prvé. - Rozmrzený začal vyhazovati halušky z kapsy, v domnění, že mu ta tíže překáží. - Zahodil první, a hle - haluška se na Sklenný vrch prilipla - zahodí druhou, třetí - všechny tak. Vidí před sebou tři schůdky, na kterých bezpečně zastati si může. To byl výborný nález! Metal halušky před sebou a všude se mu z nich schody dělaly. Nejdřív vyházal olověné, pak stříbrné, naposled zlaté. Po těchto schodech kráčel nahoru vždy výše a výše, až na samý hřeben vrchu.

Tu klekl pod široký strom, a vzdychna si zhluboka, se strachem ruku nadzdvihl. A hle! Tři krásné citrony sletěly mu do hrsti samy od sebe. Strom zmizel, Sklenný vrch praskl a též zmizel, a když se králevič vzpamatoval, nebylo stromu, nebylo vrchu, širá jen rovina se před

ním rozkládala. - Pln radosti ubíral se tedy domů; ani nejedl, ani nepil, ani neviděl, ani neslyšel, a to od samé radosti. - Ale třetí den mu počalo v žaludku svítati. Hlad se vzdmáhal víc a víc, až i radost přemohl. Tak byl lačen, že by se i do olověných halušek byl dal, kdyby neměl by kapsu prázdnou. Kapsa prázdná, a kolem dokola jako na dlani. - Tu mu přišlo na mysl, co mu ježibabin syn na Zlatém zámku povídal. I vytáhne z kapsy největší citron a rozkrojí ho. Ale co se nestalo! Div divoucí! - Z citronu vyskočila krásná dívka, nahá jako palec, uklonila se před ním řkouc: „Či si mi pripravil jest? Či si mi pripravil pit? Či si mi pripravil pekne šaty?“

Králevič všecek ztuhl od leknutí a radosti. Ohlížel se okolo sebe, čím a jak si poradit, ale těžká rada, všude pusto. „Nemám ti, krásna stvora, nemám ani čo dať jest, ani čo dať pit, ani čo dať obliecť!“ - zaželil. Tu krásné děvče plesklo před ním třikrát bílýma ručkama, uklonilo se a zmizelo. „Eh, už ja teraz viem, čo sa to za citrony, - dočkaj, nerozkrojím ťa ja už tak ľahko!“ propověděl králevič sám sobě a pevně si umínil ani jeden více nerozkrojit. Z rozkrojeného se dosti najedl i napil a občerstven chvátal dále.

Stálý v úmyslu žádný z citronů nerozkrojit stupal do třetího dne. Ale třetí den ho napadl hlad, třikrát větší než předtím. Přemáhal se, dokud jen sebou vládl, ale když ani nohama pohnout již nemohl a skoro na zem klesal, pravil: „No, poručeno Pánubohu, ešte sa mi jeden zvýši - rozkrojím ho.“ -Vyndal druhý citron, rozkrojil napolo - a hle, ještě krásnější dívka než první se před něho postavila, jak ji Bůh stvořil. „Či si mi pripravil jest? Či si mi pripravil pit? Či si mi pripravil pekne šaty?“ - ptala se ho, pokloníc se před ním.

„Něpravil, duša drahá, nepřpravil!“ - želil králevič. Krásné děvče zatlesklo třikrát ručkama, uklonilo se - a zmizelo. - Z rozkrojeného citronu se pocestný dostatečně najedl i napil. Zůstal mu jeden. I vzal ho do ruky, obracel na vše strany řka: „Něrozkejím ťa, něrozkejím, čo priam tu zahyniem, hiba v dome môjho otca!“ - S tím pevným úmyslem bral se dále.

Dva dni již byly minuly, co se holými pustatinami a divými horami nanovo potloukal, a ještě ho žádný člověk nepotkal, ještě se mu žádné město nezašerelo. Na třetí den ale, když slunko zpoza lesa vyskočilo, odrážel se jeho blesk od pozlacených věží velkého města, které leželo našemu poutníku před očima. I sebral všecky síly svoje a statně kráčel kupředu, zapomena radostí na hlad i žízeň, která ho trápila, neboť viděl město, a sice město rodinné. Ani nevěřil,

že je tomu tak, když se konečně octnul v otcovském domě, před šedivým otcem a v kole věrné čeledi. - Bylo tam radosti, věru, že nikde od toho času takové nebylo! - Všickni ho drželi za mrtvého, nebylo o něm ani pohádky, a tu najednou, jako by s nebe spadl, k nim přikvitl. Starého otce slze radostí zalily, zdvihl se od královského zlatého stolce, volaje: „Vítaj, syn muoj, vítaj mi na sto ráz!“ i padl mu okolo hrdla a syn ho silným ramenem uchopil a vroucně k sobě přitiskl.

Ten den se nic jiného nedělalo, než ptalo a odpovídalo. Na druhý den se přistrojila velká hostina, panstvo se všech stran bylo sezváno a jídlem a nápojem nejlepších výmyslův světa stoly pokryty byly. Také šatů bylo nachystaných, zlatem, perlami a drahým kamením vyšívaných. - Panstvo sjelo se; všickni posadili se okolo stolů a netrpělivě čekali, co se bude dít. Tu vytáhne králevič poslední zázračný citron, rozkrojí ho a z rozkrojeného citronu vyskočí dívka třikráte krásnější, než byly dvě předešlé! Tak tu stála přede všemi jako anděl, nahá jako Eva v ráji. Pěkně se před králevičem uklonila, přívětivě se ho tázajíc: „Či si mi prihotovil jest? Či si mi prihotovil pit? - Či si mi prihotovil peknie šaty?“

„Prihotovil, duša moja drahá, prihotovil všetko, čo ti len srdce zažiada!“ odpovéděl králevič a hned jí podal krásné šaty. Oblékla se krásná dívka do drahých šatů, že až všickni jásali nad její krásou. Šťastný králevič přisedl k ní a byla slavná hostina; pak slavili sobáš a byli svoji. - Již se tedy starého krále žádost vyplnila. Požehnal syna, oddal mu království - a zanedlouho umřel, oplakán ode všech věrných. Mladý král přejal panování, ale s panováním i všechny jeho ťarchy. První, co ho po otcově smrti zašlo, byla vojna, kterou sousední král proti němu zdvihl. - Do vojny se vybrati musel a tím musel i od své těžko dobyté ženy se rozloučiti. Miloval ji více než sám sebe. - Aby se jí v jeho nepřítomnosti co zlého nestalo, dal jí v zahradě nad jedním jezerem zlatý trůn vystavěti, na který se žádný dostati nemohl, kromě kdyby komu hedbávnou šňůru sama dolů spustila a nahoru k sobě ho vytáhla. - Jsa takto poněkud uspokojen, odejel do boje.

Nedaleko královského zámku bydlela stará baba, ta jistá, co byla králeviče pro citrony poslala; ona věděla, že králevič mladou ženu si přivede, a čekala, že ji za to bohatě obdaruje a na svatbu ji pozve za dobrou radu. Když se to ale nestalo, neboť králevič babu neznal, ani na ni nevzpomněl, rozzlobila se velmi a myslela, jak by se mu pomstila. Baba ta měla služku cikánku; i pošle ji baba jednou k onomu jezeru, nad nímž královna po odjezdu královu bydlela, pro vodu. Ta jde, začrie a tu vidí ve vodě krásnou podobu. V domnění, že je to její

podoba, mrskne nádobou o zem, že se na sto kusů rozbila. „Či by si bola hodna“ - povídá si, „žeby som ja, taká pekná, tebe, starej strige, vodu nosila!“ - Řkouc to zdvihne hlavu nahoru - a hle - nebyla to její podoba, co ve vodě viděla, ale krásné královny. Zahanbena posbírala střepy a vracela se domů. Baba, již napřed vědouc, co se stane, vyběhla jí s novou nádobou vstříc a jen tak naoko se jí vyptávala. Služka vše jí vyrozprávěla. „No, nič to,“ praví stará baba, „ale vieš čo? Choď ty ešte k tomu jazeru a popros tú paniu, aby spustila hodbávnu šnúru a aby ťa hore vytiahla, že ju učešeš. Keď ťa vytiahne, budeš ju česať, a keď ti zaspí, zapichni jej túto gombačku do hlavy. Potom sa obleč do jej utěšených šiat a sed tam ako královna.“ - Nebylo třeba služce domlouvati, vzala jehlici, vzala nádobu a v tom okamžení se vrátila k jezeru. Potopí nádobu, naplní a potom ohlídne se na krásnou královnu. „Jaj, akáže stě pekná, ach či stě pekná!“ vykřikuje a prezočivě se jí do očí nahlíží; „hej, ale by stě ešte sto ráz krajšia boli, keby stě sa mi dali učesať, veru by vám tie zlaté vlásky tak pozapletala, že by sa váš pán musel zaradovať,“ - a tak pletla a tak cikánila, dokud ji královna hedbávnou šňuru dolů nespustila a nahoru k sobě ji nevytáhla.

Češe jí špatné děvče zlaté vlásky, probírá je a zapletá, až královna pomalu zadřímá. — Tu vytáhne služka jehličku a píchne jí spící královně do hlavy. V tom okamžení sletěla se zlatého trůnu bílá holubička a po královně ani znaku nezůstalo, mimo krásné šaty, které lstná cikánka na sebe hned oblékla. Oblečena posadila se na trůn, kde královna seděla, a nahlížela do jezera - ale cikánka i v královských šatech cikánkou zůstala. - Mladý král nepřátely šťastně přemohl a ujednal s nimi pokoj. Sotvaže se do svého města navrátil, pospíchal do zahrady k jezeru podívat se na svoje potěšení, jestli se jí nic nestalo. - Než kdo vypoví jeho zděšení, když místo krásné ženy škaredou cikánku před sebou spatřil. „Ach moja premilá, ako si sa mi premenila!“ vzdychl a slze ho polily.

„Premenila, muoj milý, premenila, lebo ma žial za tebou umoril,“ odpověděla cikánka a chtěla mu padnout okolo hrdla, ale král rozžalen se odvrátil a všecek zarmoucen odešel. - Od toho času neměla duše jeho pokoje. Hluboký žal zaujal srdce jeho, nebylo, co by ho mohlo potěšiti. Nikde neměl místa, ani stání, nebylo proň dne, ani noci, jen vždy naříkal nad ztracenou krásou své ženy a přemejšlel, kterak se to jen mohlo stát, aby se v takovou špatu byla mohla proměnit. Tak rozžalen a zamyšlen procházel se po zahradě. Tu najednou slítne k němu s vysokého stromu krásná bílá holubička, sedne mu na ruku a dívá se naň očkem žalostným. - „Ach holubička moja, čože si taká smutná? Či ti adaj holúbok ošpatněl ako mně moja krásna žena?“ povídá králevič, hladě ji po křídélkách a po hlavičce. Tu jí omaká na hlávce malou

hrčku, rozfoukne péra - a hle - hlavička to od jehlice. - Lítostí hnutý král vytáhne jehlici - a v tom okamžení se proměnila smutná bílá holubička v jeho krásnou ženu. - Radost obou, že se zase mají, byla nevýslovná! - Vypověděla mu královna vše, jak ji cikánka oklamala a co se s ní stalo. -

Král rozkázal hned, cikánku i babu aby chytili a upálili beze všeho dlouhého soudu. - Od těch dob již nic štěstí mladých manželů neprekazilo, žili šťastně a spokojeně, Bůh sám ví, jak dlouho.

KINKAŠ MARTINKO

Byla matka a měla dceru Helenku. Ta byla velmi lenivá. Jednoho dne, když se zase jen tak do božího světa dívala a nic nepracovala, vzala ji matka na jarčok a začala jí prsty kamením naklepávat. - Děvče velmi plakalo. - I jel tamtudy kníže pán z Červeného zámku. Vida, že matka dceři prsty naklepává, ptá se jí, proč dceru bije?

„Eh, ako by som ju nemala biť, keď nevie len z konope zlaté nitky priať,“ odpovíděla matka.

„Eh, když vie z konope zlaté nitky priať, nože mi ju predajte“ - řekl kníže.

„Vdačně; čože mi za ňu dáte?“

„Puol kily zlata.“

„Nože si ju vezmite,“ pristala matka a dceru mu dala.

Kníže pán si děvče posadil k sobě vrch koně a do Červeného zámku si ji odvezl. - Když tam přijeli, slezli; pán vzal Helenku za ruku a do jizby jedné ji zavedl, kde bylo konopí vyrovnáno oddola až po sám vrch. Kníže dáváje Helence přeslici i vřetánko, ukázal na konopí řka: „Keď mi to všetko na zlaté nitky popriaděš, budeš mi ženou.“ — Po těch slovech odešel z jizby a Helenku tam zavřel. - Helenka se pustila do pláče a plakala, až jí srdce usedalo. - Tu objeví se na okně malinký mužiček v červené čapce; na nohou měl botky z podivné látky.

„Čože tak nariekaš?“ - ptal se Helenky.

„Ach nevolná ja roba!“ pravila mu Helenka, „akože si ja nemám nariekať, keď mi kážu tieto konope na zlaté nitky spriast'! Neznám ja zlaté nitky priast'!“

„No, keď mi do tretieho dňa meno uhádneš a z čoho botky mám, popriadem ti to všetko, aj ťa naučím zlaté nitky priast'“ - řekl mužiček Helence. Ona k jeho nabídnutí ráda svolila. -

Nato mužiček se ušklíbl, vzal vřeténko a hned se pustil do prádla. Vřetánko celý den po jizbě fučelo, konopí vůčihledě ubývalo a zlatého předuva přibývalo. - Mužiček předl, předl celý den a Helenku učil také zlaté nitky přísti. - Když se svečeřovalo, složil prádlo a zeptal se Helenky, ví-li, jaké jméno a z čeho botky má, a když řekla, že neví, - oknem zmizel. - Helenka ale sedla k oknu, vložila ruce do klínu a přemýšlela, jak se asi ten mužiček jmenuje a z čeho botky má? Přemítala sem i tam, že by mohly být z té neb oné kůže, ze síti neb slámy pleteny, ze železa lity, ale mužičkovy boty nebyly k ničemu tomu podobny. A jméno teprv! Myslela, že se jistě nejmenuje jinak než Janko nebo Imrik, mohl se ale také Jožko nebo Pálik jmenovat! - Nevěděla si rady, i na jídlo zapomněla. Tu ji z přemejšlování vytrhne hlasité vzdychání a nářek: „Ach běda mi! Hladný som, smedný som, a nik ma nepoľutuje, starého!“ Helenka vykoukla z okna a viděla seděti pod oknem starého žebráčka. - I vzala jídlo i pití, co měla, a žebráčkovi to všecko podala; - žebráček se posilnil a Helence velmi děkoval. - Helenka řekla mu, aby přišel druhý den zase; pak si lehla na konopí, a netrápivší se déle uhádnutím jména mužičkova, usnula. Druhý den ráno objevil se mužiček zase v jizbě, chopil se vřetánka a předl celý den jako divý. Dost si ho přes den Helenka prohlížela, ale když se jí večer ptal, ví-li jméno, nevěděla. — Zařehtal se a zmizel. Helenka zase k oknu sedla a přemejšlela, kterak se asi jmenuje a z čeho botky má, ale přece jí to na rozum nepadlo. - Žebráček jako první den zase pod okno přišel a Helenka mu opět svoji večeři dala, ale byla smutná a plakala, neboť druhý den měla říci mužičkovi jméno, a ona je nevěděla; mělať strach a úzkost, co se bude s ní dít, když to neuhádne. - Když se žebráček posilnil, povídá: „A čože si tak zasmútěná, dobrá panno?“ — Helenka mu ale nechtěla svoji ouzkost povědít, myslíc, že jí beztoho nepomůže. Když se jí ale žebráček po druhé ptal, co je jí, že by snad rady věděl, tu mu pověděla o mužičkovi, jak jí spřádá konopí na zlaté nitky, jak učí i jí takové nitky přísti, ale že musí jméno mu hádati a z čeho botky má; druhý den že dopadne lhůta, ona pak že to uhádnouti nemůže. - Když to žebráčkovi pověděla, zakýval hlavou řka: „No, bol som dnes v

hore (lese) a tu naraz príděm k ohnisku. Okolo ohniska bolo děvat' hrnčokou. Okolo hrnčokou obskakovalo chlapčisko v červenej čiapočke a spievalo takto: Ja mam frajerku, v Červenom zámku Helenku, už dva večery, ak mi meno háda, už tretí budě, už moja budě! A moje meno Kinkaš Martinko, zo vsej kože botky mám.“ - Veru to čudno bolo, zapametajže si to!“ - dořekl žebráček a zmizel.

I bylo to Helence velmi divné, ale dobře si pamatovala, co jí žebráček pověděl, a s lehčí myslí šla spát. - Třetí den ráno mužiček zase přišel a rychle se hnal do prádla, neboť muselo býti konopí dle jeho slibu do večera spředeno. Musel znáti, seč jest, neboť do večera bylo vskutku konopí spředeno a zlaté předitivo se po jizbě svítilo. Jsa hotov, postavil se mužiček před Helenku a vyzýval ji, aby mu jméno hádala a z čeho botky má. Poskakoval a šklebil se, myslel, že to Helenka neuhádne. - Helenka to ale věděla: „Tvoje meno Kinkaš Martinko; a zo vsej kože botky máš!“ řekla mu beze všeho hádání. - Když to mužiček slyšel, začal se točiti jako vřeteno, trhal si vlasy, tloukl sebou a tak se řehtal, až se jizba otřásala. „Šťastie tvoje, že si uhádla, bol bych t'a rozdrapil!“ - vykřikl konečně a vyfučel z okna jako zlý vítr. - Helenka v duchu žebrákovi děkovala; ráda by se mu byla odsloužila, ale více nepřišel. Když se kníže pán přesvědčil o pilnosti Helenčině, a jak krásné zlaté nitky přede, držel slovo jako muž a Helenku si vzal za ženu. - Měla tolik zlaté příze napředeno, že nemusela sama do smrti přísti, čemuž byla také ráda.

ZTRACENÝ CHLAPEC *

Bylť jednou jeden pán a ten měl nesčetného bohatství. Ja nuž ale, cože mu ze všeho bohatství, když neměl potomka, kterému by je rád byl odkázal? - A věru byl již spíše stár než mlád. — Něboráčik! — Každý od Boha den chodíval i se svojí paní do chrámu se modlívat, aby jim Bůh alespoň jednoho syna požehnal.

Dlouho to trvalo, až pak přece jednou paní jeho se cítila. Naděje ze dne na den rostla, a když se již dítě naroditi mělo, snilo se pánovi, že to bude chlapec, ale že ho musejí varovat' do dvanáctého roku, aby země se nedotknul, sice že se jim hned ztratí.

Dobře. Narodil se chlapec, krásný, utěšený. Pán hned povolal devět pěstúnek, které ho musely řadou chovat, a přísně jim poručil, aby dítěti nedovolily země se dotknouti. - Pestúnky pánův rozkaz statečně zachovávaly; již chybělo chlapci jen několik dní do dvanáctého roku, a ještě se nebyl země dotknul. - Ustavičně ho buď na rukou nosily, aneb v zlaté kolísce kolísaly.

Již pán začal přípravy chystati k nádherné hostině, kterou chtěl vysvobození svého miláčka zpod těžké sůdby zasvětit. - Tu náhle strhl se na dvoře hrozný křik. - Pestúnka, co právě chlapce na rukou držela, chtěj zvědět, co se stalo - všetečnice -, zapoměla na svoji povinnost, chlapce na zem postavila, sama pak k oknu běžela, by se dívala ven. Křik se utišil. - Pestúnka chce vzít chlapce zase na rámě, ale nelze vypovědět její zděšení, když chlapce v jizbě neviděla a na pánův rozkaz vzpomněla. Pustila se do takového nářku a pláče, že se všickni domácí posbíhali. Přihěhl pán, ptal se s strachem, co se stalo, kde je chlapec? - Tu teprv pestúnka, třesoucí se jako osika, s velikou tíží ze sebe vypravila, co se bylo stalo.

Zarmoutil se pán neslýchané, že se mu naděje tak neočekávaně ztroskotala. To okamžení rozposlal sluhy na všechny strany, aby chlapce hledali. Rozkazoval, prosil a zlata sypal jako plev, jen aby mu ho přivedli. - Hledali dost, ale chlapce nalézt nemohli; jako by ho nikdy nebylo bývalo.

Po čase pozoroval zarmoucený pán, že v jedné z jeho nejkrásnějších světnic každou noc, právě o půlnoci, něco hřmotí a žalostně naříká. Pozoroval to po jistý čas, a když to noc co noc hřmotilo a naříkalo, napadla ho vůle přezvědět, co by to as bylo, ba přišlo mu na um, zdali by to jeho ztracený chlapec nebyl. Vyhlásil tedy, že dá tři sta zlatých tomu, kdo v té světnici jednu noc přebude. - Tři sta zlatých pěkný peníz, dokonce pro chudobného člověka! - Našlo se mnoho takových, co se na to vzali. Ale když přišla dvanáctá a začalo hřmotit, tu se každý polekal a utekl, mysle si: nehodno za tři sta zlatých životem žertovat. I nemohl se tedy pán dovědět, kdo to hurtuje a pláče, či jeho chlapec, či nějaká potvora.

Nedaleko panského dvora bydlela jedna mlynářská vdova se svými třemi dcerami. - Nebožátka byly velmi chudobny a jen se tak po psotě živily. Pověst o hřmotu a pláči i o třech stech zlatých se i do jejich chaloupky dostala. Tu povídá nejstarší dcera utrápené matce: „Matka moja, čože sa máme biediť? Vari probujem šťastie, puojdēm cez tú jednu noc na vartu, adaj volaco dostriehnēm. Tri sto zlatých by sa nám ačak dobre zišlo!“ - Matka zavrtěla

hlavou, chvíli se zamyslí, konečně pomyslí na bídné živobytí, dovolila dceři jít do dvora přenocovat.

I šla tedy mlynářčina nejstarší dcera k bohatému pánovi a pověděla mu, co chce na se vzít. — „Ty by si mala vuolu íst' na vartu?“ pravil jí pán. „No dobre, dieuka moja, sprobuj šťastie.“

„Veru sprobujem; ale by vás pěkně prosila, keby stě mali tú lásku a rozkázali, žeby mi voľačo sebou dali, by si kus večeri navarila, lebo som veru hladná“ — prosila dcera.

Pán hned rozkázal, aby jí přinesli vařiva. V okamžení přinesli vařiva, ne na jednu, ale na tři večere; děvče nabralo si, co potřebovalo, vzalo dřevo, zapálilo voskovou svíčku a pak se odebralo do vykázané světnice. - Tam založila si na kozubku oheň, přistavila hrnečky, prostřela si na stůl, postel si popravila, a tou prací jí tak čas přeběhl, že nevěděla ani jak. Bije dvanáctá. Tu začne cosi po světnici harcovat a jajkat. Děvče se strachem dívá se z kouta do kouta, ale nikde nic, jako na dlani, a jen hurtuje a jajká; najednou vše umlkne a před ní postaví se krásný chlapec, ptaje se hlasem přívětivým: „Komuže to varíš?“

„Mně,“ odpoví ona. - Zarmoutil se krásný chlapec, a smutně na ni se dívaje, ptal se opět po chvílce: „A komu si to prestrela?“

„Mně,“ byla zase její odpověď.

Krásný chlapec se ještě více zarmoutil a v sivých jeho očích mu slze hrátí počaly. „A komu si to odpravila?“ - ptal se naposled.

„Mně,“ odpovědělo děvče jako předtím. Tu krásného chlapce slze polily, zalomil rukama - a zmizel. Ráno vypověděla mlynářčina dcera pánovi všechno, co viděla a slyšela, ale že se chlapec nad jejími odpovědmi zarmoutil, to zadržela pro sebe. Pán jí slíbených tři sta zlatých odčítal, jsa rád, že ví tolik. Na druhou noc se prostřední sestra vybrala na hlídání a starší dala jí naučení, co dělati a jak odpovídati má. - Ta se dle toho naučení zachovala. - Šla k pánovi, a když jí dovolil, aby ve světnici nocovala, a vařiva jí nanositi dal, vzala, co jí třeba bylo, a odešla do oné světnice. Udělala oheň, přistavila jídlo, prostřela na stůl, odestlala postel a čekala půlnoc. - Když se chlapec ukázal a se jí ptal: „Komuže to varíš? Komu si prestrela? Komu si to popravila?“, - zavždy odpovídala: „Mně, mně, mně.“ - Chlapec jako před tím

dnem se rozplakal, zalomil rukama a zmizel. Děvče ráno pánovi všechno vypovědělo, jenže též neřeklo, jak se chlapec nad jejími odpověďmi zarmoutil. - Jako první, dostala i druhá tři sta zlatých.

Třetí den praví nejmladší: „Ej, sestry moje, keď sa vám tak dobre vodilo, že stě po tri sto zlatých doniesly, puojďem aj ja šťastie sprobovať; adaj aj mně Pán Boh ten strach pretrpeť pomuože!“ - Matka měla tu nejmladší dceru nejradši, ale vidouc, že se starším nic nestalo, dovolila i tu. I ona, jako sestry, nejdřív si vyprosila dovolení od pána, potom něco k vaření, nabrala si, co potřebovala, a odešla do světnice. Tam oheň na kozubu rozdělala, hrnečky přistavila, na stůl prostřela, postel odpravila a v strachu a naději čekala půlnoc. Tu náhle bije dvanáctá a po světnici začne to harcovat a jajkat. Děvče ohlíží se z kouta do kouta, nikde nic, všude jako na dlani, a jen harcuje a jajká. - Náhle vše utichne, před ní stane krásný, utěšený chlapec a přívětivým hlasem ptá se: „Komuže to varíš?“ - Sestry jí byly povídaly, jak mu odpovědít má, ale když se na krásného chlapce podívala, myslela, že nebude zle, když i jinak odpoví. „No komuže to varíš?“ netrpělivě ptal se zase chlapec. „Mně - ale ak by si chcel, i pre těba,“ odpovědělo děvče. Tu se začalo zasmůtěné čelo chlapcovo jasniti. „A komu si to prestrela?“

„Mně - ale ak by si mal vuol'u, aj pre těba.“ - Lehký úsměv přelítl tvář chlapcovu. „A komu si to odpravila?“ ptal se po třetí.

„Mně - ale ak by sa ti páčilo, aj pre těba.“

Tu chlapec celkem uradovaný zatleskl do dlaní řka: „Dobre, dobre, keď si to všetko aj pre mňa prihotovila. Ale počkaj chvíľku, počkaj, prosím ťa, idem sa ešte skuor od mojich dobrodincou odobrať, čo ma dosial opatrovali.“

Tu zavál po jizbě teplý vetříček a uprostřed jizby se hluboká propast otevřela, do které se pěkný chlapec pomalu spouštěl. - Děvče, chtěc zvědět, kam on to jde, chytilo se ho za končik kabátu a zároveň s ním dolů se spouštělo.

Nový svět se jim před očima otevřel. Na pravé straně tekla zlatá řeka, na levé se zlaté vrchy ligotaly a na prostředku byla krásná zelená louka, tisícero květinami okrášlená. -Chlapec šel popředku a děvče potichúнку, aby jí nezpozoroval, za ním. Na louce shýbal se ku květinám,

hladkal je a po nich se ohlížel. - Potom přišli k zlatému lesu; jak se k němu blížili, vylítlo z něho nevídané množství rozličného ptactva, krásně začalo zpívat i mládenecká obletovat, ba i na plece a hlavu mu sedali. Mládenec k nim mluvil a každého přívětivě pohladil. - Mezitím si děvče ulomilo zlatou haluzku a do šátku si ji zavinulo, aby měla vraj nějakou památku.

Z toho zlatého lesa přišli do stříbrného a mezi stříbrné vrchy. - Sotvaže se tam přibližovali, vyběhlo z něho množství rozličných zvířat, k mládenečkovi se hrnuly, obskakující ho radostně. A on každé zvířátko pohladil a poláskal a s nimi rozmlouval. Mezitím si děvče ulomilo stříbrnou haluzku, neboť jí napadlo: kto vie, či by mi moje sestry uvěřily, keď im budem rozprávateľ, kde som bola a čo som viděla.

Když se krásný mládenec ode všech svých dobrodinců byl takto rozloučil, navracoval se tím samým chodníčkem, kterým přišel, a děvče zase potichu za ním. Když přišli k otvoru, chytila se mu za končík kabátiku a vyletěla s ním do té světnice, z které byli před nedávným odešli. — Otvor se za nimi zavřel. - „No, už som sa odobral! Teraz si už muožeme aj zavečerať“ - pravil chlapec, a děvče rychle skočilo k ohni a nosilo na stůl, co bylo navařilo. Posadili se a najedli oba do chuti. Když se najedli, pravil mládenec: „No teraz by sme sa vari mohli už uložiť!“ I uložili se pěkně krásně do odpravené postele, ale děvče položilo doprostřed mezi ně ony haluzky, stříbrnou a zlatou. - Za chvíli usnuli oba.

Druhý den bylo slunce hodně vysoko vystoupilo, ale mlynářčina dcerka se ještě nehlásila. Pán byl již velmi netrpěliv, čekal za dobrou chvíli ještě, ale když ještě slechu o ní nebylo, dostal strach, že se jí snad zle vedlo. I šel se podívat, jak a co je s ní. Ale kdo vypraví jeho radost, když dvéře otevřel a na posteli svého ztraceného syna vedle mlynářčiny dcery ležeti viděl! Jen co se byli právě ze sna probudili. - Otec radoval se jako dítě a všecko vůkolní panstvo dal sezvati, aby se s ním radovali. - Mládenec zhledná při sobě dvě haluzky, s podivením pravil děvčeti: „Či si ty so mnou až tam dole bola? No keď si mi tak verná, znaj, že si ma vyslobodila. Z týchto halúzok budeme mať dva kaštiele.“ - I vzal ty dvě haluzky, vyhodil je oknem ven, a v tom okamžení vystavily se z nich jeden stříbrný a druhý zlatý zámek, v kterých potom mlynářčina nejmladší dcera s vysvobozeným od ní krásným mladým pánem bývala, a jestli neumřela, dosud bývá.

PECKO SPROSTÁČEK

V jedné dědině žil člověk, o kterém říkali, že je sprostáček; nebyl také nikdy ani dvě míle za pecí, a proto mu říkali i Pecko. Ubohý Pecko sloužil každému za posměch, každý kout ním vytrli, a kde kdo, měli ho za blázna; on ale kuřeti neublížil. - Jednou šel, neborák, do kostela a tu slyší, kterak pan farář káže „kdo kráčí cestou trnovou, že přijde do nebe“. - Sprostáček když domů přišel, pravil ženě: „Žena moja, ja iděm do niba!“ - „Nože id', sprosták, něbuděm sa ja za teba trápit!“ - odpověděla mu žena, upekla mu černou hnětanku a za dvěře ho vyprovodila.

Pecko, pamětliv slov knězových, nešel cestou, kudy jiní šli, ale volil jít přes kamen, trní a bodláčí, v pevné důvěře, že přijde do nebe. — Lidé se mu smáli, ale on na ně nedbal. — Dlouho chodil, zedrán byl, zemdlen k smrti, a nebe nenašel. - Tu jedenkrát, lačen a žízvn, padl u dveří jednoho kláštera. Vrátník ho našel a dovedl do kláštera. Dali mu jíst i pít a řekli mu, chce-li tam zůstat, nechť zůstane, že může býti topičem. -Sprostáček myslel, vida krásné komnaty, a mnichové že celý den se modlí, jedí, pijí a v pěkné zahradě se procházejí, že to již je v tom nebi. - Zůstal tam. - Když se páni najedli, také Pecko dostal na svou misku; jaktěživ se neměl tak dobře a tak dobrých jídel neokusil. - Jednou zalezl si se svojí miskou do postranní chodby, kde visel starý krucifix dřevěný. -Pecko sedl si k němu a dlouho se naň díval, a potom pravil útrpně: „Něborák, akýs ty chudý! Prečo ti tuto v tom nebi nědajú dač jest'? Choj a jed' so mnou!“ - a přistrčiv misku blíže ku kříži, položil k ní i svoji lžici, aby Kristovi jako hostu přednost dal. - A s kříže sehnul se Kristus a pojedl s ním. -Od té doby Pecko vždy se svou miskou ku kříži přisedl, a dříve než sám byl okusil, jenu podal. Nikdo o tom nevěděl; mnichové se chodili do kostela modlití, pak si hleděli svého, starého kříže a sprostáčka si nevšímajíce. - Jednoho dne hledal vrátný Pecku, a tu našel ho sedět v postranní chodbě pod starým křížem, ale na kříži viděl zářícího Krista a slyšel, jak sprostáčkovi povídá: „Dnes budeš ty u mňa na hostině.“ - I běžel vrátný k převorovi a povídal mu, co viděl a slyšel. Ustrnutí mnichové pospíchali do chodby, vzali sprostáčka mezi sebe, dovedli do nejpěknější světnice a tam se ho na všecko ptali. - Když jim Pecko vše pověděl, tu poznali, že je člověk Bohu milý a že ho Bůh chce k sobě povolati. - Připravili ho k smrti, a ještě ten den sprostáček pokojně skonal.

CESTA K SLUNCI A K MĚSÍCI

Byli dva mladi lidé a měli se rádi. Ona byla jako holubička, on jako sokolík. - Jeho jmenovali Janík, ji Hanuška. - Hanuščin otec byl bohatý zeman, Janíkův otec byl chudý bača, ale z toho si Hanuška nic nedělala, třebaš byl Janík chudý, jen když byl šumný. „Ale čože tomu otec povie?“ - Jednoho dne ustrojil se Janík pěkně krásně a šel k zemanovi zeptati se ho, dá-li mu Hanušku za ženu. - Zeman ho vyslechl a pak mu takto pravil: „Počuj, Janík, keď ty chceš moju dcéru mať, id' sa skorej spýtať Slnca, prečo nesvieti a nehřeje v noci ako vo dně, a Mesiaca, prečo nehřeje a nesvieti vo dně ako v noci. Keď ti povedia, prídi nazpak a dám ti moju dcéru i všetko bohatstvo.“

Když to Janík slyšel, posadil si širák na stranu, rozloučil se s Hanuškou a dal se na cestu k Slunci. - Jednoho dne přišel do osamotnělého hradu, a že byl večer, prosil o nocleh. -Dali mu nocleh, pozvali ho ke stolu a ptali se, odkud a kam jde. - Když jim řekl, že jde k Slunci a k Měsíci, prosil ho gazda, aby jim bratrskou službu prokázal a zeptati se nezapomněl Slunce, proč jim nejpěknější hruška po kolik let již nerodí, an dřívě vždy nejsladší ovoce rodívala. — Janík milerád slíbil, že se na to poptá. - Ráno šel dále.

Šel zase přes hory doly, pláně a lesy, až přišel do jedné dědiny, kde byla veliká nouze o dobrou vodu. - Ptali se Janíka, odkud a kam jde, a slyšíce, že jde k Slunci a k Měsíci, prosili, aby se také zeptal Slunce stranu jejich studně, proč tak dobrou vodu nedává, jako dávala. - Janík slíbil, že na ně nezapomene, a šel zase dále.

Po dlouhé cestě přišel konečně k Slunci. - Když k němu přicházel, bylo právě na východu.

„Hej, čakaj, mám sa ťa dač spýtať!“ volal naň Janík.

„No chytro že pod' - ved' musím ja celý svet obchodit'!“ -odpovědělo Slunce.

Janík si pospíšil, a když byl u Slunce, ptal se ho: „A prečo ty nehřeješ a nėsvietiš v noci ako vo dně?“ - „Kebych ja svietilo a hrialo v noci ako vo dně, musela by zem vyhoret“ - odpovědělo Slunce. Janík ptal se ho ještě na vodu a na hrušku, ale Slunce mu odpovědělo, to že bude vědět bratr Měsíček. -Tak mu povědělo, rychle odcházějíc. - Janík šel zase dále, až se s Měsícem střetnul. „Hej Mesiačok, čakaj, mám sa ťa dač spýtať!“ volal naň zase Janík.

„Nuž chytro vrav, svet ma čaká“ - odpoveděl Měsíček a pozastavil se.

„Prečo ty, Mesiačok, nĕsvietiĥ vo dnĕ ako v noci, prečo nĕhrejĕĥ?“ - ptal se Janík.

„Kebych ja svietil vo dnĕ ako v noci, nĕbolo by úrody; — ja nĕhrejĕm, ale zemi rosy dávam, aby bolo božiho požehnanĕa,“ - odpoveděl Měsíc a chtĕl dále; Janík ho ale zadržel jeĥĥĕ, vyzvídaje, proč v onom hradu hruĥka ovoce nerodí, jako rodívala.

„Pokým najstarĥia dcĕra gazdova pannou bola, hruĥka rodievala, čo som ale vidĕl, že pod ňu svoje dieťa zakopala, hruĥka nerodí. Nach dieťa vykopy, pannĕ hlavu zavijú, a hruĥka budĕ rodiť,“ odpoveděl Měsíc a chtĕl dále jíti; ale Janík ho zase zdržel otázkou, proč v onĕ dědinĕ tak dobrou vodu nemají, jako mívali.

„To je preto, že tam, kdĕ voda vyviera, krížia leží a pod tou križlou veliká žaba, ktorá naveky vodu múti a ťpatí. Nach križlu vylomia, žabu zabijú a budú mať vodu dobrú, ako mávali.“ - Po tĕch slovech spĕchal Měsíček rychle dále, aniž ho Janík více zdržoval. Vĕdĕlť již, co vĕdĕti chtĕl, dal se tedy na cestu k domovu.

Když ho lidé v onĕ dědinĕ, kde dobré vody nemĕli, přicházeti vidĕli, běželi mu v ústrety, žádostiví jsouce zvěděti, jakou zprávu jim přináĥí. - Janík ťel s nimi k studni a vĥe jim povĕdĕl, co dělati mají; vskutku našli tu žabu pod križlou sedĕti, která dobrou vodu kalila. Zabili ji a voda byla zase tak dobrá, jako předtím bývala. - Bohatĕ ode vĥech obdarován, ťel Janík dále.

Jak přišel do onoho hradu, gazda s radostí ho vítal, ptaje se hned, jestli na jeho žádost nezapomněl.

„Eh pán brat, už to nie, len ale či vám milo budĕ počuť. -Pokým vaĥa dcĕra pannou bola, hruĥka rodila, čo ale pod hruĥku dieťa zakopala, hruĥka nerodí! Keď dieťa vykopyte a dcĕru vaĥu zavijete, hruĥka budĕ rodiť, ako rodievala.“ -Gazda ťel se hned přesvědčit, jestli tomu tak. Bylo tak. Vykopali dítě, dceru dali pod čepec a Janíka bohatĕ obdarovali. Dali mu i koníka, aby rychleji domů se dostal.

Hanuška nevěděla, co má radostí počítí, když se jí šuhaj vrátil. Byla již všecka utrápena po něm. Ale otec její nebyl rád, on se nadál, že se s Janíkem více neshledají; proto právě ho k Slunci poslal, myslel, že ho sežehne. - Ale Janík se vrátil zdrav a o mnoho moudřejší; vědělť, proč nesvítí a nehřeje Slunce v noci jako ve dne a Měsíc proč nehřeje a nesvítí ve dne jako v noci; přinesl s sebou bohatství, více než sám zeman měl, i bystrého koně. K tomu byl pěkný, švarný šuhaj; Hanuška nechtěla za jiného jítí, jen za něho. Cože měl starý otec říci? - Neříkal nic a Janík vzal si Hanušku. Bylo hlučné veselí; kaše s medem bylo tolik, až přetýkalo, a muziky, až se hory ozývaly.

RŮŽOVÁ ANIČKA *

Chudí jedni rodiče měli dvě děti. Jedno utěšené děvčátko a jednoho chlapce, staršího děvčátka. Děvčátko volali Anička, chlapce Janík. Dokud byly malé, hrávaly si, jako děti hrávají. Janík behával s chlapci po dědině, Anička sedávala u vody, která tekla okolo zahrady otcovy. V té vodě bývalo dvanácte vodních panen. Jak Aničku ty vodní panny na břehu spatřily, proměnily se vždy v zlaté kačice, na břeh k ní přilítly a do své i její dobré vůle s ní se bavily. Tato zábava byla Aničce mimo rodičů to nejmilejší, nejen dokud malá byla, ale i když dorůstala.

Než Anička dorostla, umřela jí dobrá matka. Otec se oženil a děti dostaly zlou macechu. Ta macecha měla též dceru, tak starou jako Anička, říkali jí Kata, ale byla nehodná, nedobrá. Rok po roku míjel, děvčata dorostly. Tu macecha všecko jen pro svoji Katu, pěkné šaty, dobrá jídla, pohodlí, i chválu nad chválu; — Aničce jen plátěnou sukničku, hrubou košilku, ovesný chlebík, a k tomu nebylo nadávek, které by jí každý od Boha den nebyla navolala. - Ze dne na den byla na ni macecha horší; co jen mohla napriek jí udělat, to jí udělala. Kde se jen mohla do ní zakousnout, zakousla se, a kde se před cizími mohla o ní zmíniti, pomluvila ji. I tu jedinkou radost, kterou měla se zlatými kačičkami, tu jí bránila, řkouc, že by se styděti měla, tak stará již, hrátí si a nechati matku prací se mořiti. — Zachovávala sice ten příkaz Anička, jak dalece mohla, ale když měla po chvíli, vždy odběhla k vodě ke kačičkám, by se s nimi potěšila a jim si požalovala. - Jahnáhle ji ale macecha zahlédla, vždy běžela mezi kačice, tloukla do nich a leckterou i poranila, jenže se kačičkám, jak do vody vlítly, rány ihned zahojily. - Anička ale vždy dostala bití a huby.

Rozmazlená Kata se z jizby ani nepohnula a ke kačičkám už dokonce nešla a vystát je nemohla, protože je Anička ráda měla. Medle co se ještě stalo? - Za to, že Anička zlaté kačičky milovala, obrůstala růžemi, a Kata, že je nemilovala, obrůstala trnům. Ačkoli macecha dosti se namáhala s Aničky růže strhat a s Katy trní, - nic to nespomohlo. Na Aničce růže, Čím více je trhala, tím krásněji se rozvíjely, a na Katě rostlo trní denně pichlavější. Konečně musela nechat tak.

Janík když se byl statečným šuhajem stal, šel za vodu kamsi daleko a tam vyhledal si u jednoho bohatého mladého pána službu. Dávno již, co se byli s Aničkou neviděli, ještě ani růžemi neobrástala. I vzkázal jí, aby mu alespoň její podobu poslala. - Udělala mu tu radost. Dala se zcela ukradomky, by se toho macecha nedověděla, malovati a obrázek ten bratrovi poslala, též tajně. - Co Janík utěšený obrázek od sestry dostal, stal se mu jedinou radostí. Jak si práci odbyl, vzdálil se od druhé čeládky, odešel do své jizby, vytáhl obrázek a tak se vždy naň zahleděl, že se mu až před očima měnilo. - Při tom pohledu vždy ho slze polily a hlasitě naříkal: „Ach krásna moja sestrička, keby som ťa ja ešte len raz vidieť mohol! Ach veru, že si sa mi premenila! Ej veru si macochino kliat'a nezaslúžila, ale by si zaslúžila, aby si bola bohatou paňou!“

Takto den po dni naříkával Janko nad krásným obrázkem své sestry. - Druhá čeládka toto naříkání slýchala, ale si je ani hore nevzala; když ale den po dni to trvalo, začala býti zvědavější, střehla Janka, až ho dostřelila a všeho se dověděla. - Jak to čeled' věděla, věděl to i pán. Mlád jsa, byl i zvědav, a protož umínil si, že půjde Janka poslouchat, aby zvěděl, co ve věci je.

Janko když si práci svoji odbavil, odstranil se do své jizby a tam, jak obyčejně, nad obrázkem své sestry počal naříkati. „Ach krásna moja sestrička, keby som ťa ešte aspoň raz vidieť mohol! Veru si macochino kliat'a nezaslúžila, ale by si zaslúžila, aby si bola bohatou paňou!“ - Jak to pán za dveřmi slyšel, vkročil do jizby a ptal se Janka, co pláče; Janko obrázek chytro skryl a odpověděl: „Ach, nuž toto a toto sa mi stalo“ - i všelicos pánovi namluvil, ale pravdu zamlčel. -Pán vida, že se vymlouvá, nechtěl naň doléhati, i zanechal ho, doufaje, že jiným způsobem pravdy se doví.

Druhý den se mu zase tak zvedlo; až třetí den, tu vstoupil tak rychle do jizby, že Janka při obrázku zastihl a krásnou růžovou postavu na něm zahlédl. - I přísně se obořil na Janka, aby mu vše vyjevil a jestli to opravdu jeho vlastní sestra. - Konečně Janík upřímně mu vše pověděl a že je to věru jeho vlastní sestra Anička. „No, keď je to tvoja sestra,“ pravil mu pán, „zapriahni mojich šest najkrajších paríp do mojho najkrajšieho hintova a dovez mi tvoju sestru za ženu. Ak mi ju nĎdovezieš, dám ťa za živa v kochu zaúdiť.“

Když pán rozkázal, musel Janík poslechnouti. Druhý den ráno, sotvaže se zory zapalovat počínaly, již šest bujných, krásných hřebců v pozlaceném kočáře zapražených na dvoře dupotalo. Janko vyskočil na kozlík, práskl bičem a hybaj ven branou, jako na tátošech, pro krásnou Aničku, aby ji mladému pánovi za ženu přivezl. I nezastavil se, až před otcovým domkem. Vejde do jizby, a tu radost nad radost! Otec, sestra tak se nad jeho příchodem radovali, jako by se jim byl znovu narodil, neboť ho dlouho již nebyli viděli. - Jak nejlepší věděli, tak se vítali, a když se uvítali, řekl Janko: „Mně je tu nie do bavenia, lebo ma pán budĎ čakať; poviem vám teda, načo som prišiel. Muoj bohatý mladý pán ma, sestrička moja drahá, poslal pre ťeba, aby som ťa jemu za ženu priviezol, slubujúc mi, ak ťa doveziem, veľkú odmenu, ak ťa nĎdoveziem, v kochu ma za živa zaúdiť.“

Krásná Anička se zardĎla, ale vidouc, že jinak být nemůž, obriadila se pěknĎ krásně a s Janíkem se vybrala. -

Ale to macechu velmi mrzelo, že by Anička měla být bohatou paní, a její Kata ne; i nabídla se úlisně Aničce, že ji nenechá samu jeti, že pojede s ní. Než se Anička nadálá, sedĎla vedle ní v kočáře i s ošklivou Katou. Janík nad hlavami koňů bičem zapleskl a ti se zdvihli do větru a letĎli, až se za nimi prášilo.

Když ponad vodou přes most letĎli, nachýlila se Anička z kočáru, aby se podívala, jestli by kde zlaté kačičky vidĎla; toho macecha použila, a jak se Anička z vozu nahýbala, dolů do vody ji sotila. Potom svoji strapatou Katu vedle sebe posadila a bohatému pánu za ženu ji vezla. NetrpĎlivĎ čekal pán sluhu; jak zaslechl dupot koňů na dvoře, volal zdaleka: „No Janko, či si mi krásnu nevestu dovezol?“ - Ale jak se zhrozil pán, když v kočáře místo růžové Aničky zhlĎdl trním obrostlou Katu. - „Či je táto netvora tvoja sestra, ktorej obrázok si mi ukázal a pre ktorú som ťa poslal?“ všecek zaražen ptal se pán Janka, ale macecha rychle odpovědĎla, že to věru Janíkova vlastní sestra.

Janík obrátil se do kočáru, i oněměl a zdůpňel; nemohl pochopiti, kterak se jeho utěšená růžová sestra mohla v takovou netvoru přeměnit.

„Tak si sa mňa ty opovážil oklamať?“ vzkřikl rozhněvaný pán, „no, čo som ti prisľúbil, to budeš mať“ - a hned dal Janka vstrčiti do komínu, pod komín dal nastlati a zapáliti mokrou slámu, aby se v dýmu jejím udusil. Strapatou Katu a matku její dal hned v čerty odprášit, aby šly, odkud přišly.

Janko se při dýmu slámy pomalu udil; pán ale neměl nikde pokoje, nikde stání, ani radosti, a to proto, že myslel neustále na růžovou Aničku. - Jednou přijde mu čeled' oznamovat, že když pod Jankem večer slámu zapalují, vždy jakési žalostné naříkání ženského hlasu slýchají, z kterého toliko rozuměti: „Ach bračok muoj drahý, ako nevinně trpíš pre našu zlostnú macochu!“ - a každé ráno že na ohnisku perle nalézají, které komínem dolů padají.

Nad touto novinou se pán velmi podivil. - Když mu to čeled' byla vyrozprávěla, odešla. Tu an ještě v zamyšlení nad tím stál, zašustlo cosi okolo okna, jako by něco bylo přeletělo. - Pán skočí k oknu, dívá se, nikde nic - leč v koutku u okna vidí zlaté pérko. - Vzal si to pérko, položil je na stůl a přikryl krásným pohárem. - Tu přichází opět čeled' oznamovat, že právě zase naříkání slyšeti a perle že dolů padají. Ihned běžel pán pod komín a shledal, že čeled' pravdu mluvila. Poslouchá a slyší žalostný nářek: „Ach drahý braček, ako ty nevinně, trpíš pre našu zlostnú macochu!“ - Jak to pán slyšel, pomyslel: „To musí byť ružová Anička, s ktorou pľuha macocha dáko šibalstvo vystrojila!“ - Uhodl to pán! Byla to Anička, co nad bratrem Janíčkem naříkala a perle místo slzí plakala. Když ji matka do vody shodila, octnula se mezi zlatými kačičkami, které ji hned také zlatou kačičkou udělaly a mezi sebou nechaly. Ona to byla^ co okolo pánova okna letěla a zlaté pérko potratila.

Od ohniska pospíchal pán do své jizby a netrpělivě přecházel se po ní, ohlížeje se tu po okně, tu po pérku. - Za malou chvíli zašustí to pod oknem a sladký hlas se ozývá: „Mladý pán, mladý pán, daj mi moje perie.“

„Ako perie? Ja žiadno perie nemám.“

„Moje zlaté perie, čo si mi vzal s obloka.“

„Tvoje zlaté perie je tu na stole, pod' si preň.“

„Ty si mi ho vzal s obloka, ty mi ho daj.“

„Ja som ti ho vzal, ale si pod' sama preň.“

V otvoreném okně se tu náhle růžová tvář zajásala a pomalu se spanilá ženská postava, nahá, jak ji Bůh stvořil, do jizby všinula. Byla to růžová Anička.

Sotvaže do jizby vkročila, skočil mladý pán, a chytiv ji kolem pasu, zvolal: „Tu si mi, moja drahá, už ťa viacej nepustím!“ - Tu se mu děvče na hada a na všelijaké potvory v rukou přeměňovati počalo, ale on ji z rukou nepustil, aniž se jí bál. Vždy jen volal: „Nepustím ťa, nepustím, kým sa mi koľvek na takú nespravíš, akou si predtým bola.“ - Konečně se mu proměnila na utěšené děvče, jakou byla; padnouc mu okolo hrdla, vděčně mu děkovala, že ji vysvobodil. - Kdyby ji byl pustil, byla by musela zůstat kachničkou.

Ihned dal pán Janíka z komína sňati, Anička ho namazala mastí, kterou si od vodních panen donesla, i ožil hned a krásnějším byl než předtím. - Mladý pán se potom hned s Aničkou sesobášil a žil s ní šťastně a dlouho. Janka udělal pánem a otce Aniččina vzali k sobě, aby i jemu dobře bylo.

Zlostnou macechu i strapatou Katu dal pán vstrčiti do komína, dal pod nimi pálení slámu, aby se udily; - tož se jim za jich zlost dobře stalo.

O PETRU A OTCI NEBESKÉM

I.

Když chodil otec nebesky s Petrem po širokém údolí, roztrhal si Petr košili. - Přišli k jednomu plotu, na němž viselo několik košil. I řekl Petr Otcí nebeskému, že si jednu košili vezme. Otec nebeský nechtěl mu to dovoliti, Petr ale řekl: „Eh, len preca si ju vezmem,“ a vzal ji.

„Keď si vzal, majže si, ale večer puojdeš počúvať, čo budě baba vraveť,“ řekl mu Otec nebeský. Petr si košili nechal; když přišla bába večer košile sklízeti s plotu a zpozorovala, že jedna chybí, pravila: „Eh, čo tam, to tam, nach ju Otče nebeský ternu požehná, čo ju vzal!“

Když to Petr vyslechl, šel a Otcí nebeskému vyřídil, co bába povídala. - Otec nebeský mu ale kázal, aby ihned košili zase na plot pověsil. - Stalo se tak. - Šli dále.

Přišli k druhému plotu a, na tom viselo mnoho košil. Patřily bohatému gazdovi. Řekl zase Petr Otcí nebeskému, že si jednu vezme, že jich je tam mnoho, ale Otec nebeský mu přivoliti nechtěl. Petr si ale přece jen košili vzal. - „No, keď si vzal, majže si, ale večer puojdeš počúvať, čo budě baba vraveť,“ - řekl mu Otec nebeský.

Petr šel večer na posluhy. - Když přišla baba sbíratí košile a viděla, že jedna chybí, začala hřešiti: „Bodaj toho čerti do ohenného pekla odvliekli, čo mně tú košeľu ukradol!“ -Když to Petr Otcí nebeskému vyřídil, řekl Otec nebeský, aby si Petr košili nechal. - To přej bylo proto, že baba Petra k čertům posílala.

II.

Jindy zase, když chodili spolu po širokém údolí, poslal Otec nebeský Petra, aby koupil hus pečenou. Petr koupil hus pečenou, a že byl lačen, snědl po cestě jednu nohu. -I ptal se Otec nebeský, když mu Petr husu přinesl: „Kdeže má, Peter, husa druhú nohu?“

„Tá nemala druhú,“ odpověděl Petr.

„Ach či si ty viděl, aby husa len jednu nohu mala?“ - řekl mu Otec nebeský.

„Laľa! Otče nebeský, tam stojí husa o jednej nohe!“ zvolal Petr, ukazuje Otcí nebeskému na krdělec hus pasoucích se, mezi nimiž stála husa právě na jedné noze. - Otec nebeský neřikal tak ani tak a šli dále. Přišli do lesa a tam našli poklad. Otec nebeský peníze zdvihl a rozdělil je na tři díly. Petr se na ty hromádky díval a zeptal se potom Otce nebeského: „Kemuže budě, Otče nebeský, tento tretí diel, keď srno dvaja?“

„Jedon budě mně, jedon tebe a tretí ternu, čo tú nohu zjedol!“ - řekl Otec nebeský.

„No, Otče nebeský, ja som ju zjedol, keď som bol hladný,“ priznal se Petr.

Otec nebeský se trochu mrzel na Petra, že ho obelhal, ale hned se zase udobřil a dal mu třetí hromádku, neboť měl Petra velmi rád.

III.

Jednou když opět chodil Petr s Otcem nebeským po širokém údolí, nemohli dostati noclehu. - Konečně přišli k jednomu sedláku a ten dovolil jim přenocovati; dal jim i večeři. — Po večeři lehl si Otec nebeský na pec a Petr lehl si k lopatám (před prsk), poněvadž tam tepleji bývá. - Chválil v duchu sedláka, že jim toho noclehu dopřál a ještě i večeři dal, a doufal též na dobré snídání. - Ráno sotva se briezdit' počalo, sedlák vstal a hned také na pocestné volal: „Hore, hore!“ - Petr čekal, až bude-li Otec nebeský vstávat, a když viděl, že se nehýbe, zůstal též ležeti. - Po chvíli křikl sedlák zase: „Hore chlapi, kec! stě mali večeru a nuocku, chojtěže i robit'!“ - a když se Petr zase nehýbal, vzal lopatu, plácl jí Petra několikrát po hřbetě a odešel ven.

To nebylo ovšem Petrovi milé a litoval, že si nelehl na pec. Mysle si, tam že ho nechá sedlák na pokoji, prosil Otce nebeského, aby si lehl k lopatám, on že si vleze na pec. Otec nebeský udělal mu po vůli. - Po nějaké chvíli přišel sedlák zase, a vida Petra ještě ležeti, zahřešil: „Bodaj ťa, veď ti ten spí ako medvėd v zime! - A čo ten tam na peci?“ - dodal, ohlídna se na pec. Petr ani nedutal; to když sedlák viděl, vzal lopatu a opět ho notně plácl, v důmnění, že je to ten druhý. - Když se ale Petr ještě nehýbal, sedlák rozmrzen odešel. - Petr ale, jak ho viděl

odcházeti, rychle vstal, a nečekaje na snídání, prosil Otce nebeského, aby jen rychle ze stavení toho hugána odešli. - Otec nebeský se maličko usmál, neřekl tak ani tak a šli dále.

O TURKOVI A KRÁSNÉ KATARÍNE

Byl jeden selský gazda a ten měl dceru neobyčejně krásnou. Pověst o její kráse daleko široko se roznášela. Jmenovala se Katarína.

Slyšel o ní též jeden turecký pašalik; ten by ji rád byl za ženu dostat, nevěděl ale kterak. - Otec krásné Kataríny zabýval se povoznictvím a měl pěkné koně, o které velmi dbal. -I vyzkoumal Turek, kudy on vždy jezdí, a dal mu do cesty vykopati hlubokou jámu. Gazda jel a přijížděl k tomu místu v soumraku. Jsa povědom cesty, nenadal se nehody, která ho čekala, až tu najednou koně i s vozem do jámy spadli. -Ubohý křičel, volal dobré lidi, volal Boha o pomoc - ale nikde nebylo človíčka. - Turek zatím čekal v záloze, až když slyšel a viděl, že je gazda v největší nouzi, tu ze zálohy vyjel a ptal se ho, co se mu stalo. - Gazda naříkaje ukázal do jámy, kde sebou koně trhali a se kopali až hrůza, a přece ven dostat se nemohli.

„Nuž, ja ti spomuožem, keď mi sľúbiš dať, čo najlepšieho pri srdci máš!“ - řekl mu Turek. - Gazda se ulekl.

„Ach, akože vám to muožem dať, veď mi je najlepšia pri srdci moja krásna dcéra“ - odpověděl mu gazda.

„Nuž veď; tebe bola krásna dcéra a mně budě krásna žena“ - řekl Turek. - Gazda nevěděl, co má dělati, nechtěl slíbiti dceru Turkovi, ale koní a vozu bylo mu též líto; sliboval Turkovi peníze, pole, ale ten nechtěl nic než krásnou Katarínu. - Vida gazda, že Turek jinak nedá a že mu bez jeho pomoci koně zahynou, slíbil mu konečně svoji dceru. Tu zavolal Turek svoje lidi a pomohli gazdovi z jámy. Když Turek domů přijel, oznamoval matce, že si přivede krásnou Kateřinu za ženu, aby ji dobře přijala, kázal přichystati skvostnou hostinu, a hned sezvali svatebníky.

Když přijel gazda domů a dcera mu vstříc přiběhla, rozplakal se nad ní. I ptala se ho Katarína: „Ach tatík premilý - čože vás tak bolí, či hlava, či ruce, a či driek váš biely?“

„Hlava ma nebolí, ani ma driek biely, ale som ťa predal pohanu Turkovi,“ odpověděl jí otec. „Ach tatík premilý, čože stě robili, za vozík s koňami dušu stě predali“ - naříkala krásná Katarína. - Ale ani její nářek, ani otcův zármutek pláten již nebyl, již se nemohlo slovo nazpět vzíti. - Třetí den měl již ženich přijeti. Vskutku také, třetí den jak nastával, viděli zdaleka prach se zdvihati.

„Či sú to mrákavy, či sú čierňavy?“ ptal se otec dcery.

„Ach tatík premilý, nie sú to mrákavy, nie sú to čierňavy, ale sa už hrnú tí Turci pohani.“ - Když otec viděl, že to ženich jede, pravil dceři: „Katuško, dcéro má, poobliekaj šaty, aby sa rovnaly slnku aj mesiaci!“

Katuška šla do své komůrky a hořce, přehořce plakala; těžko jí bylo za Turka se vdáti. Když si dlouhé žluté vlasy česala, žalostně naříkala: „Vlasy, moje vlasy, škoda vaší krásy! - Kdeže vy puojdětě? Za turecké hory; hlavička ma bolí!“

Turek přijel v krásném kočáře s mnoha panstvem a svatovmi pro svoji krásnou nevěstu, a když mu ji vyvedli, byl radostí všecek omámen. - Když odcházela z domu, bozkala matku třístokrát a pravila jí: „Matka moja drahá, hľadte na mňa, viac ma neuvídíte!“ - Když ji vedli přes práh, zvolala smutně: „Zostávajte zdravy, tieto naše prahy, čo vás prekráčaly moje biele nohy,“ a když ji do kočáru posadili, žalostně zvolala: „Počkajte chvilenuku, prední furajtieri, kým sa poďakujem otcovi, matěri. Matěri d'akujem za dobré chovanie, otcovi d'akujem za zlé vydávanie!“

Nechtěla sednout k Turkovi do předního vozu, ale sedla do zadního mezi družičky. Když kus cesty ujeli, vytáhla si Katarína červené jablíčko, co jí matka na cestu dala. Obrátivši se k družičce, prosila ji: „Turkova družička, podaj mi nožička, ať ja si odkrojím od smedu jablíčka.“ - Ona zamýšlela tím nožem se prekat' (probodnouti). Turkova družička odpověděla, že nemá a nedá nožička. - Jeli dále, až přijeli k Dunaji.

Tu volala zase na předního jezdce: „Turecký furajtier, počkajže namále, pila bych ja vodu z tohoto Dunaje!“ - Družice nechtěly dovolit, aby slezla; pravily, že jí samy vody naberou do zlatého poháru. - „Nie naučená ja zlatému poháru, ale naučená ľahnúť ku Dunaju.“ — To řkouc s vozu skočila, k břehu běžela, do Dunaje skočila, až se jí vodička nad hlavou sklopila.

Všickni s vozů poskákali, hledali, volali, ale jen žluté její vlasy viděli po vodě plynouti. - „Rybári, rybári, zakladajte sieti, mladoženka moja dolu vodou letí!“ - volal zoufalý Turek. Rybáři zatáhli sítě jednou, vytáhli rybu, zatáhli po druhé, ale to nebyla již ryba, to byla krásná Katarína. - I zaobalili ji do koberce drahého a smutně jeli domů.

Turkova matka stála na prahu a vyzírala, nemohouc se nevěsty a syna dočkati. - Když viděla, jak jsou všickni smutni, ptala se svatebčanů: „Ej svatovia mojí, čo tak smutní iděť, či vám ju nedali, či vás oklamali?“ - „Veru nám ju dali, nás neoklamali, ale nám zostala pri tichom Dunaji,“ odpověděli svatebníci.

Tu začala Turkyne nad mrtvou nevěstou hořce nařikati:

*Ach nevesta moja,
co si sa tak bála,
či sedem majerou,
či dèveť kaštielou?*

*Ved' by si něišla po blátě,
po doskách, ale bys chodila
po měkkých kobercoch.*

*Ved' by si tu bola
tvrdo nerobila,
len v čipkách seděla,
zlatom, striebrom šila.*

*Ved' by si tu bola
hladu netrpela,
zfindží krištálových*

kávu popíjala.

*Kebys bola prišla
do tureckej zemi,
bola bys umrela
v hodbávnej posteli*

Místo radosti k veselí přivezl si Turek do domu zármutek a rodiče Kateřiny hořem scházeli, až i sešli.

ZLÁ NUOCKA

Když se valaši redikují, nezapomene bača oheň z koliby vyházet a strungy četinou zaklásti; kdyby zapomněl to udělati, měl by zlý duch právo na tom místě rejdy své prováděti.

Jednou redikovali se valaši i zapomněli vatra zahasit a z koliby vymetat a strungy četinou zaklásti. Tu samu noc zabloudil jeden pocestný v těch horách a po dlouhém sem a tam se toulání přišel na tu kolibu a ohník v ní našel. Byl rád. Ohřál se při ohníčku, lehl na lavici a usnul. Okolo půlnoci probudí ho zvonění zvoncův, bečení ovec a houkání valachův. — Slyšel, jak sehnali ovce do košiaru, a potom viděl vstoupiti valachy do koliby.

„A kdo to tu?“ zvolal jeden z valachů.

„A čo těba do něho?“ zakřikl ho bača, „to dáky pocestný ustal. - Nach si odpočinie. Keď odvaríme, potom ho zobudíme a nachováme.“

Pocestný dobře tušil, že na nečisté místo zabloudil, a zimný pot vyrazil mu na čele. Neosmelil se ani jen půločkem pohlédnouti, co se okolo něho děje. - Valaši, chlapi jako buci, zařali si valašky do srubův, shodili s plecí cedidla, nabili a zapekli si pipky, umyli si ruce a odešli na strungy.

Pocestný si oddechl a zdvihl hlavu, aby se po kolibě ohlédl.

Ale kterak se podivil! V kolibě, kterou byl prázdnou našel, stálo všecko, co jen na salaši třeba. Pod střechem táhl se čistý podišiar, na něm na kolkách zavěšeny krásné vyřezávané čerpáky. - Nad ohněm na kumháre visel kotel a jen se svítil od vetry. Všecko, co bylo v kolibě, bylo pěkné, krásné, jenže v ní jakýsi nečistý zápach vanul; pocestný čul, jaká to čeládka tam rejdí. Pomodlil se Otčenáš, vytáhl si ze zaňadří růženec a znovu se uložil. — Sotva se uložil, hospodářové jeho přišli. - Dva valaši přivlékli veličiznou geletu mléka a bača sedl si a klágal. Když zakl'agal, ocedil a vyňal hrudu syra, za půl čtvrtce velikou. Potom dali mléko do kotle a vařili urdu. S úzkostí čekal pocestný, co z toho bude. Když odvarili a ochladili, odlil jí bača za čerpák, odkrojil syra za ovčí pysk a nesl pocestnému řka:

„No vstaňže, vstaň, už je večera hotová. Čo máme, to dáme, zajedz si, zapi si s nami.“

„Zaplat' vám Pánbuoh trinásobně,“ děkoval se pocestný, „ustal som, blúdíl som, teraz mi neídě chuť do jedla, najlepšie mi pokoj boží!“ - „Pokoj boží,“ zašklebil se bača, „ba veru je dobrý aj kus syra a čerpák žinčice. Len sa ty najedz a napi, potom muožeš spať aj do súdneho dňa.“ - „Ďakujem vám pěkně,“ odpovéděl zase pocestný, „odložte vy mně to len na ráno; potom mi lepšie padne.“

„Dobre padne vtedy, keď jest, a zle, keď niet!“ zařehotal se bača hrozným řehotem a všecka čeládka za ním, jako celé stádo koňů po pastvě rže, až pocestnému vlasy dupkem vstaly. „Len sa ty napi,“ pobízela bača dále, stříleje po něm očima, „len pi, veď to vieš, že my valasi to neradi, keď nás dakdo ohrdí, potom sa nám ouce zle daria.“

„Ale čo sa mu toľko ponúkaš!“ zakřikl baču jeden valach vyskočiv od ohně, „čapni mu syrom medzi oči! Nuž my jemu dobre, a on nám zle? Do kotla s ním!“

Bača máchnul rukou a sýr pleskl pocestnému mezi oči; ostatní přiskočili, chtějí hoditi ho do kotla, on ale rychle přežehnal se, uchopil modlitebník a prask - hodil ho bačovi do tváře, že mu hned oheň pyskem i očima vystřelil. - Ostatní odskočili, jako by jich byl vatrál'om po pysku zavalil. Z kotle začala kypět smola hustá, smradlavá pára se z něho kudlila a s parou vystupovaly všeliké divné potvory a začaly tancovat „od zeme“ okolo pocestného, který mezitím byl zase svůj modlitebník uchopil a jím kruh okolo sebe udělal. Již mu bylo na zadušení. - Vtom zakokrhali kohouti daleko v dědině, a v tomtéž okamžení to zahvízdlo - ale

to nebylo, jako kdy valach na ovce zahvídne, ale jako kdy se vítr mezi dvě skaliska zasekne a bolestí zaskvěčí — tak to zahvídlo a před pocestným se vše propadlo, jen zamodralý plamen ze země vyšlehl. Ovce zarachotily zvoncemi, jako kdy vlk mezi ně skočí, a potom se hlasy jejich pod zemí tratily, až se ztratily. Pocestný zůstal bez sebe na zemi ležeti a vysoko již slunce stálo, když se vzkřísil. Rychle vzal svoji kapsu na plece, třikrát se přezehnal, a modle se, utíkal z nečistého místa.

PERAČINA

Jeden valach hledal před sv. Janem Křtitelem ztracenou ovci. Hledal ji dlouho; již se bylo stmilo, déšť se lil jakoby kupami (jako z konví) a valach ovci hledati nepřestával. - Tu najednou zjásalo se mu před očima, jako by se bylo před ním zablesklo, div že neoslepl. Když si oči protřel, tu kam se jen podíval, všude plno zlata a stříbra. Chvíli stál valach nad tím divem jako zkamenělý, když se ale vzpamatoval, sebral se na nohy a hybaj přes paseky a výskyte prosto na salaš.

„Chlapci, nebojte sa viacej biedy!“ volal na ostatní valachy, „tol’ko peňazí som našol, čo ich ani za týždň neodosíme. Len berte cedila a hybajte za mnou!“

Valaši nechtěli věřiti, když se jim ale zapřísahal, aby ho za živa v kotli uvařili, není-li to pravda, pochyтали valašky a cedidla a na ono šťastné místo se ubírali. „No, len ma trošku počkajte,“ křičel starý valach za nimi, „kým si druhé krpce preobujem, lebo tieto sa mi mokré ako plúca, ľahko by sa v nich aj zabil!“ - Netrpělivě čekali valasi, než se onen skrpecoval, konečně šli, on napřed, oni za ním, na ono místo, kde se mu byla ta světlost ukázala. Přišli na místo, ale kde nie tu nie! - Sem tam chodil Kuba, hledal zůkol vůkol, jestli se nemýlil, ale o zlatě ani památky. Valachům začaly valašky v rukou svrběti a nebyl by Kuba zprázdná odešel, kdyby ho nebyli znali, že je chlap spravedlivý a lichého slova že nepromluví. Vidouce, jak on sám zmaten, neřekli tak ani tak a smutně vraceli se na salaš. Kuba nemohl celou noc zaspati, vždy se mu to zjevení v hlavě pletlo a co to asi bylo. Ráno umínil si podívati se na ono místo. Vstal a bera si s kumháru staré krpce, které si tam byl večír, aby mu uschly, pověsil, cože to v nich vidí? — Peračinový květ. Byl se mu v noci, když za ovčí

chodil, do krpce zadrhl. Tu poznal Kuba, co to bylo! „Eh ja starý blázon, že som ja tie krpce nenechal na nohách!“ začal si láti. Ale darmo, květ byl již suchý a moc se z něho ztratila.

SLUNCOVÝ KŮŇ *

Byla jedna krajina, smutná jako hrob, temná jako noc, neboť v ní nikdy slunce nesvítilo. Byli by ji lidé sovám a netopýrům zanechali, kdyby nebyl měl na štěstí král koně se sluncem na čele, z kterého se jako z opravdivého slunce jasné paprsky na vše strany sypaly. Aby lidé v té tmavé krajině bydleti mohli, dal král toho sluncového koně po krajině voditi, od jednoho konce k druhému. - Svítalo se od něho na všechny strany jako za nejsvětějšího dne všude, kde ho vodili, a když s ním zašli, stala se noc.

Tu pojednou sluncový kůň zmizel. Stala se tma, jako v nejčernější noci, a neustále trvala. Nevýslovný strach pojal všecek lid; chodili jako slepí. Nemohouce pracovati a vydělávati, padali do bídy a z toho povstávala nespokojenost a zmatek takový, že se vše hore dolem obracelo. Byl strach, aby se celé království nerozpadlo. Aby nebezpečství tomu předešel, vypravil se král s celým svým vojskem koně sluncového hledati. - S velikou tíží se tou tmou na hranice dostali, kdež viděli skrze tisícůvěké stromy lesů trochu svítati. Ale kam se obrátili, všude les a les. V lesích těch dorazil král na osamělou chyži. I vešel dovnitř, aby se poptal, kde se nalézá a kudy dále. Za stolem seděl muž, před ním ležela velká rozevřená kniha, z níž pilně četl. Když se mu král poklonil, poděkoval mu a vstal. Bylť vysoké postavy, zamyšleného pohledu, a král hned viděl, že to není člověk jako ostatní lidé, ale takový, co se s neobyčejnými věcmi zabývá. Člověk ten krále takto oslovil: „Práve som o tebe čítal. Teda si slncového koňa ideš hľadať? Někonej sa ďalej, lebo ty ho nedostaneš, lež spoľahni sa na mňa, ja ti ho vyhl'adám. Vráť sa ty domou, tam ťa treba, vezmi si aj vojsko, mně vojska netreba, len mi jedného človeka k posluhe zanechaj.“

„Ej veru sa ti, dobrý človek, po kráľousky odmením, jestli mi ho dovedieš,“ - odpov'eděl mu král.

„Ja žiadnej odmeny nežiadam. Chod' domou a mňa zanechaj v pokoji, nach sa na cestu pripravím,“ řekl mu člověk onen. Král se dal hned s celým vojskem na zpáteční cestu,

zanechaje jednoho statečného šuhaje onomu k posluze. Když se král odebral, sedl věštec - neboť to byl opravdu věštec -opět ku své knize a Četl do samého večera. - Druhý den se vybral se sluhou na cestu. Cesta jejich byla dlouhá, neboť přešli jsou už byli šest krajín, a ještě dále jítí měli. V sedmé krajíně při královském palácu zastali.

Tři vlastní bratří nad touto krajínou panovali, majíce za ženy tři vlastní sestry, jejichž matka striga byla. Když před palácem věštec se sluhou zastali, pravil věštec sluhovi: „Počuješ, ty tu zostaň, a ja idem dnu prezvediet’, či sa kráľovia doma, lebo u nich je kuoň so slncom. Najmladší sa na ňom nosieva.“ - Řka to udělal se zeleným ptáčkem, a vylétnuv na okno nejstarší královny, tak dlouho doň zobal a křídla třepal, dokud mu neotevřela. - Ráda ho pustila a jako dítě s ním se těšila, neboť byl pěkný a znal se jí zaliečat’.

„Ach ptáčisko, veru, že si miluo, keby muoj muž doma bol, aj jemu by si sa zapáčilo, ale ten nepřídě, hiba na večer, išol tretiu čiastku krajiny prehladať,“ takto hovořila k němu královna, zahrávajíc s ním. Vtom náhle vpálila do jizby stará striga, a zahlédnuvši ptáče, vzkřikla na dceru: „Zadrhni to prekliato ptáča, síce ťa skrvaví!“

„Ach čože by ma skrvavilo, veď je také nevinné, milé,“ odpověděla královna.

„Nevinné plúhaustvo! Sem ho, nach ho zaškrť!“ vzkřikla zase striga a letěla po něm. Ale ptáček se na člověka obrátil a chytro dveřmi ven, ani nevěděly, kam se děl.

Věštec se opět na zeleného ptáčka proměnil, a vlétnuv na okno střední sestry, zobal doň dotud, dokud mu neotevřela.

Když ho vpustila, sedl si na její bílou ruku, poletoval kolem ní a velmi krotkým se dělal. Chutně rozesmála se královna zvolajíc: „Ach obludka, ver, že si milá! Ver by si sa aj muojmu mužovi zapáčila, keby doma bol, ale ten nepřídě, hiba zajtra na večer, išol druhú tretinu krajiny prehladať.“

Vtom vpálila stará striga do jizby: „Zaškrť, ta zaškrť to prekliato ptáča, lebo ťa eště skrvaví!“ vzkřikla na dceru, sotva ptáka v jejích rukou zhlédla. „Ach čože by ma skrvavilo -veď je také nevinné, milé,“ odpověděla dcera.

„Nevinné pľuhaustvo, sem ho, nach ho zaškrťím,“ kričela striga a již po ptáčku jela, ptáček se ale královně vysmekl, udělal se člověkem a zmizel. Jak byl vně, opět se udělal zeleným ptáčkem, vyletěl na okno nejmladší královny a tak dlouho doň dobal, dokud ho královna nevpustila. Když ho vpustila, začal jí poletovat okolo hlavy, sedl na rameno, na ruku, jako by ji k hráni vybízel. „Ver si ľúby, ty ptáčku malý,“ zvolala radostně, „keby muoj muž doma bol, veru by si sa i jemu zapáčilo, ale ten nepřidě, len napozajtra večer, ta išol všetky tri čiastky svojho kráľoustva prezerat.“ - Vtom opět vryzla do dveří stará striga. „Ta zaškrť to prekliato ptáča,“ vzkřikla ve dveřích, „lebo ťa skrvaví.“ - „Ach čože by ma, mati moja, skrvavilo, veď je, vidíte, krásne, nevinné!“ - pravila královna a ptáčka na ruce houpala.

„Krásne pľuhaustvo, sem ho daj, nach ho zaškrťím!“ - a již by byla stará ptáčka ulapila, ale ten chytro dveřmi ven a nikdy více ho neviděly. Věštec chtěl věděti, kde jsou králové a kdy přijdou, a toho se od královen takto dověděl. - Přiběhl k sluhovi, kázal mu na tři dni potravy nakoupit a ven z města za ním pospíšiti si; sám šel hned z města do lesa, kde na sluhu čekal. Když sluhu dočkal, šli strmým krokem dále, až přišli k jednomu mostu, přes nějž králové, jedouce domů, přejížděti museli. - Pod tím mostem čušali až do večera.

Když se večer blížil, bylo slyšeti koňský dusot blížě mostu; nejstarší král vracel se domů. Před mostem potknul se mu kůň na břevnu, které věštec tam byl převalil. „Ej čože to bol za oplan, čo to brvno tu prevalil, že sa mi muoj kuoň na ňom potknúť musel!“ vzkřikl rozhněvaný král.

Tu vyskočil věštec zpopod mostu, a že jak on se mu opovažuje oplanů nadávat, chce-li se do něho zadrapit? - A tu hned vytrhl meč a hnal se po králi. I král vytrhl meč k obraně, ale nemohl se silným ranám věštcovým ubrániti. Po krátkém bránění padl mrtvý s koně. - Mrtvého krále přivázal věštec na koně a pošibl ho, aby domů si ho nesl. - Potom se vtáhl opět pod most a čekal do druhého večera.

Když se druhý den k večeru chýlilo, přijížděl k mostu druhý král; vida zem, krví zbrocenu, zvolal: „Istě tu dakoho zabili. Kdo sa osmelil v mojom kráľoustve taký zločin spáchat?“ - Tu vyskočil zpopod mostu věštec, vytrhl meč, zvolaje: „Bráň sa, ked sa znáš, lebo si syn smrti!“ - Vytáhl i král svůj meč a začal se brániti, ale i on podlehl síle věštcově. - Jako prvního, uvázal věštec i tělo druhého krále na koně a pošibl ho, by mrtvé tělo pána svého domů donesl. - Potom se zase vtáhl pod most, čekaje na druhý večer.

Třetí den samým večerem letěl nejmladší král na koni sluncovém k mostu, letěl tuho, nebo se byl někde opozdil. -Zahlédl krev. - „Hej, kdo sa opovážil v mojom kráľoustve človeka zabit?“ - zvolal rozhněvaný. Sotva to dořekl, stál tu věštec před ním s obnaženým mečem a hrozně naň dorážel, aby vytáhl i on meč a bránil se, je-li v stavu, že mu do poctivosti vstoupil. „Neviem ako, hiba ak si to ty ten zločinec!“ - odpověděl mu král, vytáhl meč a začali se potýkati.

Prvních dvou bratrů přemoci nebylo věštcevi těžko, s tímto, který byl ze všech nejmocnější, nebyl lehký boj. Dlouho se bili, a přece nebylo vítězství na žádné straně, až se jim meče polámaly. - Tu povídá věštec: „Už s meči nič nevykonáme, ale vieš ty čo? - Urobme sa na kolesá, potom sa spustíme hen s toho vrchu; ktoré koleso sa poláme, ten podľahne.“

„Dobre,“ odpověděl král, „ja budem vozárskym kolesom a ty len takým ľahším.“

„Ach nieže,“ odpověděl rychle věštec, „ty budeš ľahším a ja budem vozárskym.“ - Král k tomu přivolił. - S těmi slovy vyběhli oba na vrch, tam se udělali kolmi a dolů vrchem se spustili. Vozárské kolo se rozletělo a třesk - do lehčího, že se celé rozsypalo. Z kola vozárského se udělal hned věštec i zvolal: „Už si tam, moje je víťazstvo!“

„Ach nie, páně brate,“ vykřikl král, postavě se před věštce v pravé podobě, „to som si eště len prsty polámam. - Ale vieš ty čo, spravme sa my na plameně, a ktorý plameň druhý spáli, ten bude víťaz. Ja sa spravím na červený a ty sa sprau na belasý.“

„Ej nie tak,“ skočil mu do řeči věštec, „ty sa sprau na belasý a ja sa spravím na červený.“ - Král přivolił i k tomu. -Sběhli s mostu na cestu, a proměníce se v plameny, začali jeden druhého nemilosrdně páliť. - Dlouho se páliłi, ale jak nic, tak nic. - Vtom kde se vezme, tu se vezme jeden starý žebráček s dlouhou šedivou bradou, s plešivou hlavou a velkou kapsou při boku, kulhaje o velké silné holi. - „Starý otec,“ povídá mu ten modrý plamen, „doneste vody a ulejtě ten červený plameň, dám vám grajciar.“

„Starý otec,“ vzkřikl červený plamen, „ja vám dám groš, ak tú vodu na ten belasý vylejetě.“

Žebrákovi se groš ovšem lépe líbil než krejcar, a proto když vodu donesl, vlil ji na modrý plamen. - Bylo po králi. -Červený plamen proměnil se ve věštce, uchytil sluncového koně za

uzdu, vusednul naň, zavolať sluhu, a poďakoval se žebřákovi za prokázanou službu, rychle odjížděl.

V královských palácech byl rozhostěn hluboký smutek nad neslychanou smrtí všech tří králů. Vše bylo černým sukňem zastřeno. - Všecko plakalo a truchlilo. Nejhuře si počínala stará striga; jako běsná běhala z jizby do jizby, z kouta do kouta, oči jí sršely zlostí a hroznou pomstu strojila v duši na věštce. - Tu jak po paláci sem tam běhá, náhle se zastaví, dupne nohou o zem, pěstí o dlaň a oči se jí zajiskřily. - Rychle chytne ohrablo, svoje tři dcery vezme pod paži a hajde do povětří, ponad stromy, ponad vrchy.

Věštec se sluhou zatím velký kus cesty urazili, neboť spěchali, aby se dostali ze striginy moci. - Šli samými lesy aneb holými pustinami již mnoho dní. Co si byli v posledním místě nakoupili, to se jim již minulo. Začal jich, zvláště sluhu, hlad trápiti, a k ukročení jeho nebylo ani jen té plánky. Tu jak sem tam se ohlíží, vidí nedaleko cesty jabloň; tolik na ní jablek viselo, že se letorostě až k zemi pod tíží jejich schylovaly. Byly krásné červené, voněly, zdaleka samy se nabízely.

„Chvalabohu,“ zvolal uradovaný sluha, „ver že si chutně zajem z tých jablk; a dobre budě nimi sa i na cestu zaopatřit.“ Již naměřil k jabloni, když věštec naň vzkřikl: „Něskús z nich trhat! - Dočkaj, ja ti sám odtrhnem.“ - Ale místo že by byl chtěl jablka trhati, vytáhl meč a silně do jabloně zaťal. Krev červená z ní vysrkla. „Hľa, vidíš, tak bol by si vzal skazu, keby si bol z tých jablč jedol, lebo tá jabloň bola najstaršia kráľovná, ktorú jej mať na to, aby nás so sveta zniesla, takto sem postavila.“ - Znevidelo se sluhovi, že mu zuby jen tak naprázdno kleply, zachránění života ho ale přece ještě více těšilo. V naději, že se jim jiného něco nahodí, stupal s věštcem.

Ani mu nebylo třeba dlouho čekati, nebtě za malou chvíli přišli k malé studničce. - Voda v ní vyvierala čistá jako křišťal, div že nepřetékala. Vábila k sobě pocestné. „Ach,“ pravil sluha, „keď němuožem dač tuhšieho dostať, aspoň sa z tejto dobrej vody napijem, adaj že s ňou aj hlad dáko oklamem.“

„Neopovažuj sa z něj napit,“ vzkřikl naň věštec, „ale dočkaj, sám ti z něj načriem.“ - Ale věru vody nenačeřil, než vytáhnuv meč, doprostřed vřídla jím ťal, takže se hned voda v krev proměnila a silnými vlnami z ní vyvěrat počala. „To je srednia kráľovná od matere svojej

strigy na to sem postavená, aby nás so sveta zniesla,“ - pravil vëštec sluhovi, a sluha dëkoval mu, že ho vysvobodil od smrti, kráèeje volky nevolky o hladu a žízni za ním. Tu se jim nahodil na cestë ružový keř. Jen se červenal od samých utëšených ruží a vůně jejich naplňovala celé okolí. - „Ach či to krásne ruže,“ zvolal sluha, jak spatřil keř, „veru som takých vari v mojom životë ešë nevidël. Ej, idem si ja ich dakoľko utrhnúť, aspoň sa s tými potëším, keď si hlad ani smed uspokojit' nëmuožem!“

„No, nëopovážže sa z nich trhať,“ zase naň vzkřikl vëštec, „ja ti sám utrhnem!“ - a s těmi slovy zaťal mečem do kře, že hned červená krev vystřikla, jako kdyby človëku žíly přet'al. – „Táto je najmladšia kráľovná, ktorú striga, jej mať, na to sem postavila, aby nás trhajúcich ruže zničila a tak sa na nás za smrť svojich zaťou pomstila.“ - Jeli dále; a když tak jedou, povídá vëštec k sluhovi: „Počuješ ty, už sme, praua, hodně nebezpečenstva prestali?“ - „Hej, veru sme“ - přisvëdčil sluha.

„No ale ešë viac vystáť musíme, lebo je ten kuon ešë nie náš.“

„Hej, nuž ako by to bolo? - Ved' by to už potom nëbolo s kostolným riadom,“ odpovëdël sluha. „No len no,“ povídá vëštec, a sotva to dopoví, kde se vzalo, tu se vzalo, běží malé chlapče po cestë, nesouc v ruce uzdu. Jak tu podle konë přebëhlo, zazvonilo uzdou a v tom okamžení byl vëštec se sluncovëho konë dole a to malé chlapče na nëm dále cválalo.

„Či som ti nepovedal?“ - řekl vëštec.

„Ej tak, ej tak, nuž ale čože je to za chlapčisko? Kdože by si bol také figliarstvo o ňom pomyslel - ach keby som ho muohol dostať.“

„No len ho ty nahaj, ved' ja idëm za ním. Len choď cestou, ved' ťa potom dakdë vyhl'adám.“ - Po těch slovech vëštec sluhu zanechal a pustil se za malým ëarodëjníkem. Zanedlouho dohonil ho, a vezma na se podobu obyčejného pocestného, pomalu za ním šel. - Chlapče se ohlédlo, a vidouc pocestného, ptalo se: „Dobrý človëk, zkadë stë?“

„Z d'alekej krajiny,“ odpovëdël pocestný.

„Z d'alekej krajiny, a kdeže idëtë?“

„Nuž, idem si dáku službu hľadat.“

„Službu hľadat? A či sa okolo koní rozumiete?“

„Ej už, akože by som sa nerozumel!“

„Mohli by stě teda príst' ko mně, hľ'a - tohoto koňa opatrovať. Ved' vám ja dobre zaplatím.“

„Cože by som něišol, veru puojďem, len si ma prímítě.“

„Primem, primem, len pod'tě,“ řekl konečně chlapec a věštec stal se sluhou čarodějníkovým. — Přišli domů. — Věštec obstarával sluncového koně statečně, a čarodějník byl s ním spokojen. Příležitost k útěku se mu posud nenaskytla. -Čarodějník vyváděl svoje čarodějstva a jedinež na to myslel, kterak by dostati mohl jednu kněžnu, která bydlela v zámku, jenž byl na vysokém topolu; topol ten vyrůstal z moře. — Zkoušel to všelijak, po dobrôtky i po zlotky, ale se mu nic nepodařilo. „No,“ povídá jedenkrátě sluhovi (nemusel on býti velkým čarodějníkem, když ani nevěděl, kdo jeho sluha je), - „no, chůdže ty k moru. Tam na mori uvidíš jeden velmi vysoký topol' a na tom topoli jeden pekný zámok. V tom zámku býva jedna kňazná; ak mi ju dovedieš, dobre sa ti odmením, ak ju nedovedieš, zle budě s tebou.“ - Pán rozkázal a sluha musel jíti. Vzal si tedy loďku, nakoupil mnoho krásných stužek a drahých věcí a hajde - co kupec plul po moři k zámku, na topolu postavenému.

Když se k zámku blížil, povyvěšoval si po lodi krásné šátky a pentle, aby jich ze zámku viděti bylo. - Kněžna dívala se z okna a loď, ověšená krásným zbožím, oči její vábila. Zavolala služku. „Služka moja,“ pravila jí, „chod'že ty ta dolu do tej lodi a spýtaj sa, či by mi z tých pekných ručníkou a z tých pekných stužiek nepredali?“ - Sběhla služka dolů a zeptala se.

„Ozaj že predali“ - odpověděl kupec, „ved' sa na to; len nach sa kňaznej páči dolu príst', aby si sama podľa vuole vybrala.“

I sešla kněžna dolů, vešla do lodi a začala se přebíratí v drahých, krásných těch věcích, a přebírající nepozorovala, že chytrý kupec loď od topolu odstrčil. Teprv když chtěla ven, viděla, co se děje. - „No,“ povídá, „ved' ja dobre znám, kdě ma vezieš. Znam, že ma vezieš

tomu malému čarodějníkovi, čo sa už toľko za mňa darmo namáhal.“ Věštec vida, že kněžna chuti nemá za čarodějníka se dostati, začal se k ní důvěrně chovati, aby si ji získal. Doufal, že její pomocí koně sluncového dostane. Tak dlouho se smlouvali, až se konečně sřekli, že kněžna na čarodějníku vyzví, v čem jeho moc záleží.

Když sluha pánovi kněžnu dovedl, byl nevýslovně potěšen, a když se kněžna k němu ještě i laskavě chovala, byl všecek pomaten radostí. Vše by jí byl udělal k vůli, všecko dal, jaký div, že na její žádost i největší tajemství svoje jí vyjevil. „Tamto v tej hore,“ pravil jí, „je velký jeden strom; pod týmto stromom pasie sa jeden jeleň. V tom jeleňu jedna je kačka a v tej kačke jedno zlaté vajce a v tom vajci je moja moc, lebo to je moje srdce.“

Jak to čarodějník kněžně vyradil, ona to vše vypověděla věštcevi. Věštcevi více třeba věděti nebylo. Ozbrojil se a hned odebral se do onoho lesa. - Našel vysoký strom a pod ním jelena se pasoucího. - Namíří, střelí, a jelen na zem se svalil. I přiskočil rychle k němu, kačici z něho vypáral, z kačice vejce, to vypil, a bylo po síle čarodějníkově, všecka se přelila do věštce. - Když přišel domů, zvěstoval kněžně vysvobození z moci čarodějovy, dal jí loď, aby se domů vrátila, sám pak vzal sluncového koně, a nechaje čaroděje čarodějem, letěl na něm ku králi, kterému přináležel.

Kus světa přeletěl, než se dostal na hranice tmavého království, kde sluhu svého dohonil. - Když hranice překročili, rozlily se blesky s koňového čela široko daleko, osvětily krajinu dlouho tmou zahrnutou a lidstvo potěšily. Všecko ožilo, krásné kraje se zajásaly, novým květem zajarabely. Lidé vítali svého dobrodince a s nekonečným díkem ho ku králi provázeli. - Tu při světle viděl teprv král, co se ve tmě dělo, jaký to nepořádek panoval a do jaké bídy lidé upadli. Nevěděl ani, kterak věštcevi dosti děkovati má, aniž znal, kterak se mu dostatečně odměniti by mohl. - Nabídl mu polovici království, ale věštec mu pravil: „Ja žiadnej odmeny nežiadam, tým meněj pol králoustva. Ty si kráľom, panuj nad celým kráľoustvom, a ja sa vrátim do môjho osamotnělého domčeku na pokoj!“ Odevzdal jim koně, pozdravil a odešel.

O BAČOVI A ŠARKANU

Byl jeden bača; když byl bača, musel bývat vysoko v horách na salaši, kde vše řídil. Také někdy ovce pásal. Když ovce pásal, obyčejně si při nich pískal na píšťalu, anebo ležel na zemi, dívaje se po obloze, po horách, na ovce a na zelený pažit.

Jednoho dne, bylo to v jeseni, v tu dobu, „keď idú hady do zeme spať,“ - ležel milý bača na zemi, hlavu maje opřenu o loket, a díval se před sebe po hoře dolů.

Tu najednou se podivil! Veliké množství hadů přilézalo se všech stran ke skále, která bačovi přímo před očima stála; když ke skále přilezli, vzal každý had na jazyk jakousi zelinku, která tam rostla, zelinkou dotknul se skály, ta se otevřela a hadi jeden po druhém ve skále zmizeli.

Bača zdvihl se se země, poručil psovi Dunajovi, aby ovce zavracel, sám pak šel ke skále mysle si: „Musím ja pozrieť, jaká to zelinka a kamže ti hadovia lezú.“ - Byla to zelinka - neznal jaká; když ji ale utrl a skály se jí dotknul, skála i jemu se otevřela. - Vešel dovnitř a octnul se v jeskyni, jejíž stěny třpytily se od zlata i od stříbra. A prostřed jeskyně stál zlatý stůl, na stole v kotouček svinut ležel velikánský starý had. - Spal. - Okolo stolu leželi sami hadové. Všickni spali, ani se nehnuli, když bača vešel.

Bačovi se jeskyně líbila, dokud si ji několikrát neobešel, pak mu ale začala býti dlouhá chvíle, vzpomněl na ovce a chtěl jíti zpátky mysle si: „Viděl som, čo som chcel, idem nazpak.“ - Bylo snadno říci „idem“, ale kudy ven? Skála se za bačou zavřela, když do jeskyně vešel, co by ale dělati měl, co říci, aby se mu skála otevřela, to bača nevěděl, a protož musel v jeskyni zůstat.

„Eh, keď němuožem von, budem spať,“ řekl si konečně, zaobalil se do huně, lehl na zem a usnul. - Nezdálo se mu, že dlouho spí, když ho jakýsi šust a šum probudil. Dívá se kolem sebe, myslí, že spí v kolibě; tu vidí nad sebou, kolem sebe třpytící se stěny, zlatý stůl, na stole starého hada, kolem stolu množství hadů, kteří zlatý stůl lízají, ptajíce se přes chvíli: „Už čas?“

Starý had je nechává mluvit, až pak konečně zdvihne pomalu hlavu řka: „Už čas!“

Jak to vyřknul, natáhl se od hlavy do chvostu jako prut, slezl se stolu na zem a ubíral se ke vchodu jeskyně. Hadi všickni lezli za ním.

Bača se pořádně protáhl, zívnuł si, vstal a šel za hady mysle si: „Kadě oni puojdu, puojdēm i ja.“ - Snadno řici „puojdēm i ja“ - jen jak?

Starý had dotknul se skály, ta se otevřela a hadi jeden za druhým vyšli ven. Když byl i poslední had venku, chtěl bača také ven, ale skála se mu před samičkým nosem zavřela a starý had naň hvízdajícím hlasem zasyčel: „Eh ty človiečku, musíš zostať tu!“

„Eh čo by som tu robil? - Gazdoustvo nemáte a spať naveky něbudēm. Pust'ťe mňa von, mám ouce na salaši a doma zlů ženu; budě ma hrešiť, kebych včas něprihnal,“ - pravil.

„Ty skorej odtial' něpuojděš, dokial' nesložiš trojnásobnú prísahu, že nebudeš vraveť, kdě si bol a jak si sa k nám dostal,“ zahvízdł had.

Co měl bača dělati, rád se trojnásobnou přísahou zavázal, že nic nepoví, jen aby přišel ven.

„Něbuděš-li prísahu držať, veru sa ti zle povodí,“ hrozil had bačovi, když ho ven poušťel.

I Jaká to změna venku; bačovi začaly se od leku nohy třásti, když viděl, kterak se čas změnil, že místo jeseni panuje jaro.

„Běda mně!“ nařikal, „ja člověk sprostáček, čo som to urobil! - Ved' som ja zimu prespal vo skale! Jaj ouce moje, kde vás nájdem! Jaj, žena moja čo budě vraveť!“ – takto smutně nařikaje, kráčel ke kolibě. U koliby viděl ženu, že tam cosi dělá. Nejsa ještě na její výčitky připraven, schoval se do košiaru. Když v tom košiaru seděl, viděl, že tu odkudsi k ženě přistoupil pěkný člověk jakýs, a slyšel, jak se jí ptá, kde má muže?

Bačova se dala do pláče a vypravovala tomu člověku, kterak v jeseni jednoho dne bača s ovceři odešel do hory a víc že nepřišel. Pes Dunaj že ovce přivedl, báci ale - že od té doby není. — „Snád' že ho vlci zožrali, lebo ho bosorky na kusy po hore rozvláčily,“ doložila bačova. - „Ej neplač, žena moja,“ volal na ni bača z košiaru, „ved' som ja živý! Nězožrali ma

vlci, ani ma bosorky po hore nerozvláčily, ale som ja zimu v košiaru prespal!“ - To se ale s dobrou bača potázal.

Jak bačova slova jeho zaslechla, nechala pláče a začala ho nečistě hřešiti. „Bodaj ti sto hromovitých bohů do duše udrelo, ty pochabo, ty pľuho! Si ty statočný chlap? - Či si ty bača! Poručí ouce do vuole božej, ľahne do košiaru a spí jako had v zime! Či to kdo slýchal?“

Bača dával ženě v duchu za pravdu, že ale pravdu pověditi nesměl, mlčel, ani nedutal. Ten pěkný člověk povídal ale jeho ženě, aby se upokojila, že její muž nespal v košiaru, že byl někde jinde, a když mu bača poví, nač se ho tázati bude, že mu dá mnoho peněz. Bačova se ještě více jedovala, že ji muž obelhal, a chtěla dokonce věděti, kde byl. Kdo ví, co by se bylo dělo, ale pěkný pán jí slíbil peníze, aby jen mlčela, a domluvil jí, aby šla domů, sám pak si vzal baču na starost. Když bačova odešla, vzal pěkný pán na se svoji přirozenou postavu, a tu viděl bača před sebou černoknižníka z hor. - Poznal ho hned, protože má černoknižník v čele třetí oko. — Černoknižník je člověk velice mocný, on se umí spraviti na jakoukoli postavu, a kdo by se mu chtěl protiviti, toho hned udělá třebas beranem. - Bača se černoknižníka velice ulekl, měl ještě před ním větší strach než před ženou.

Černoknižník ptal se ho, kde byl, co viděl? - Bača se přenáramně ulekl té otázky. Co měl říci? - Báł se starého hada a zrušení přísahy, a černoknižníka trojokého se také báł. - Když se ho ale černoknižník po druhé — po třetí — a již hrozným hlasem ptal, kde byl a co viděl, když jeho postava před ním - jak se mu zdálo - rostla, tu zapomněł bača na přísahu. Přiznal se, kde byl, i co ve skále viděl a jak se tam dostal.

„No dobre,“ řekl černokněžník, „tedy pod’ so mnou, ukáž mi tú skalu i tú zelinku.“ - Bača musel jíti.

Když přišli ke skále, utřhl bača zelinku, položil na skálu a skála se otevřela. - Černoknižník ale nechtěl, aby tam bača vešel, aniž on dále šel, vytáhl jen jakousi knihu a začal z ní říkati. Bača strachem bledl.

Tu se najednou země zatřásla, ze skály ozývalo se syčení, hvízdání

a ven vylezl ukrutný šarkan, na nějž se byl starý had přetvořil. Z tlamy mu šlehal oheň, hlava byla hrozitánská, chvostem tloukl nalevo napravo, a který strom zasáhl, ten přerazil.

„Hod' mu tú ohlávku na hrdlo!“ rozkázal černoknižník, podávaje bačovi jakousi pásku, přitom ale oči s knihy nespouštěl. - Bača vzal pásku, ale bál se k šarkanu přistoupiti; teprv když mu to černoknižník po druhé i po třetí rozkázal, byl volen uposlechnout. Avšak běda bačovi! - Jak mu ohlávku na krk hoditi chtěl, šarkan se po něm zatočil, a než se bača čeho nadál, seděl šarkanu na hřbetu a ten zdvihl se s ním ponad hory (lesy). V tom okamženi udělala se čirá tma, jen oheň, co šarkan z tlamy a očí vyšlehoval, svítil jim na cestu. Země se otřásala, kamení sypalo se s vrchů dolů. Zlostně mrskal si šarkan boky, který buček, kterou jedlinu zasáhl, zlomil jako proutek, a vody tolik na zem chrlil, že tekla po vrchách dolů jako Váh. - Hrůza hrůzoucí to byla.

Bača byl polomrtev. Pomalu se přece hněv šarkanův mírnil, nemrskal více chvostem, přestal vodu pouštět, z tlamy nešlehal mu oheň. — Bača přicházel k sobě, myslil, že se šarkan spustí dolů. Ale na tom nebylo dosti, šarkan jako by ho chtěl více vytrestati. Pomalu, pomalinku zdvihal se výš a výše nad hory, vždy výše, až se zdály bačovi vysokánské vrchy a hole jen co mraveneční hromádky; a ještě výše vystupoval šarkan, a když neviděl bača nic než slunce, hvězdy a mraky, zůstal s ním šarkan v povětří viset.

„Jaj bože, čože si počněm? Tu visím v povetrí; skočím-li dolu, zabijem sa, a do něba lietat' nemožem!“ tak si naříkal bača a dal se do hořkého pláče. - Šarkan nic. - „Šarkaně, velkomožný páně šarkaně, zmilujte sa,“ prosil šarkana po chvíli, „sleťtěže zase dolu, prisámbohu vás do svojej smrti nepohnevam.“ - Kámen by se byl slitoval nad ubohým bačou! Šarkan funěl a frkal, a neřekl ani my tyvy, ani se nehnul. - Tu najednou se donáší k uším bačovým hlas skřivánka. Bača se zaradoval. Blíže a blíže přiletoval k němu skřivánek; když se již nad ním vznášel, prosil ho bača: „Škovránku, ptáčku Bohu milý, prosím ťa, doleťže ty k Otců nebeskému a vypovedz mu moju biedu. Povedz mu, že ho pozdravujem, že volám o božiu pomoc!“

Skřivánek odletěl k Otcu nebeskému a vyřídil bačovu prosbu. I slitoval se Otec nebeský nad bačou, napsal cosí zlatým písmem na blánku březového listu, dal listek skřivánkovi do zobáčku, nařídív mu, aby ho spustil šarkanu na hlavu.

Skřivánek letěl do povětří, a sletěv nad šarkanovu hlavu, pustil na ni březový, zlatem popsany listek; v tom okamženi spustil se šarkan s bačou na zem.

Když se bača vzpamatoval, viděl, že stojí u své koliby na salaši, viděl, jak pes Dunaj zavrácuje ovce, - viděl na vrbě zvonec a pohádce je konec.

CHLAPEC A VLK

Byl jeden malý chlapec sirota a ten šel k jednomu sedlákovi, co měl jen jednoho koně, sloužiti za koniara. Sedlák ho přijmul a dal mu toho koně pást, přikázal mu ale, když ho na pašu vedl, aby naň dobrý pozor dával, by mu ho vlk nesežral. Chlapec když na louku přišel, dal si koně do pŕtka, uvázal si ho k noze, potom zavolal do lesa: „Vlčku, vlčku, prosím ŕa, nězjedz mi mojho konička!“ -, a když tak zavolal, lehl na břicho a usnul. - V noci přišel vlk a konička celého snědl. Když se chlapec probudil a poutko prázdne viděl, dal se do pláče a plačící šel domů.

„Kdeže ti kuon?“ ptal se ho sedlák.

„Jaj, běda mně, prišol vlček a všetkého mi zjedol!“ - nařikal chlapec.

„No dobre, keď zjedol vlček konička, nach zje i těba!“ - řekl sedlák. - Bylt' on člověk zlý a skúpý.

Večer dovedl chlapce na louku, přibil ho klincemi na čtyry koly a šel domů. - Chlapec žalostně plakal a volal k Bohu o pomoc. Tu, když kohout půlnoc spieval, šli okolo té louky zbojníci. - Chlapec, jak slyšel lidské hlasy, začal volati: „Kdo stě z Boha, uretujtě kresťanskú dušu!“ - a zbojníci slyšice to žalostné volání, šli k němu a s kolu ho vzali.

„Nu, a čože s ním urobíme?“ ptali se potom jeden druhého.

„Nu čože, nach nám opeká pečene a prikladá na oheň!“ - řekl vůdce. Vzali ho s sebou do hory.

Dlouho byl u nich, měl se dobře, a že jich poslouchal a věrně jim sloužil, měli ho rádi. Jednou usmyslili si do jiné hory jít na zboj, chlapce ale s sebou vzít nechtěli. Že se však báli, aby jich nesledoval, kdyby na svobodě zůstal, zabeznili ho do sudu. Dali mu tam na mnoho dní potravu i pití, dali mu i peněz plné kapsy, do sudu udělali velikou díru, aby se nezadusil, potom sud i s chlapcem vyzdvihli na silný, rozsochatý strom a odešli pryč. Chlapec měl sice jídla i pití dost a dost, ale přece mu bylo ousko, když pomyslí, že je zabezněn v sudu a že tam bude muset snad zahynout, jestli nikdo lesem nepůjde, kdo by ho vysvobodil. Tu když chlapec v sudu smutně o tom přemejšlí, jde lesem vlk, zavoní pečínku a přišourá se ke stromu; přijde ke stromu, vyleze nahoru k sudu, čenichá okolo otvoru, a když se tam hlavou dostat nemohl, strčil tam chvost. „Aha,“ myslil si chlapec, „viem ja, čože to je!“ — a rychle oběma rukama chvostu se chopil. Vlk, jak ucítil, že ho něco za chvost drží, skočil se stromu dolů, a že ho chlapec nepustil, strhl sud s sebou. Sud se rozbil, polekaný vlk utekl a chlapec byl na svobodě; měl peněz plné kapsy a ještě i jídla a pití dost.

„Ej včulej som dost' mocný a bohatý, včulej nebudem slúžiť za koniara!“ zavejskl si, potom odešel z lesa do jedné dědiny a stal se z něho dobrý gazda.

Tu přišli do města ti tři princové; když se jim zvěst o té svéhlavé prince, která nechtěla mužského vidět, donesla, umínili si navzdor tomu zákazmu ucházet se o ni. Jak si řekli, tak i udělali. Šli k zámku. Ta prince jak je zdaleka skrze priezor přicházeti viděla, hned rozkázala, aby se jich chopili a do temnice je zavřeli. - Tak se stalo; - ke dveřím postavili stráž. „No bračekouci, nič to preto, že nás zatvorili; napime sa a budme veselí!“ - řekl Peťka, vytáhl čutoru, napil se, dal bratrům, zavolał stráž, aby se napila, stráž přivolala druhých, ti třetích a do vězení se cesta netrhla. Peťka dal každému, kdo jen přišel, vína se napítí, jakového ani na královském stole nebylo, - a kdo se ho napil, výskal a zpíval. - Slyše král výskot napilých služebníků, ptal se, co se to děje, a tu mu vypravovali o podivné věžňově čutoře, z které ustavičně víno leje nejvzácnější, aniž by v ní ubývalo. - I zabažilo se králi čutory, a vzkázal Peťkovi, aby mu ji dal. - Vzkázalť Peťka králi, že mu dá čutoru, když mu dovolí u princeznina lože po celou noc stát. - I podivil se král té žádosti, ale že se mu té čutory tuze chtělo, šel k dceři a řekl jí, co Peťka žádá. Princezna nechtěla dokonce tomu přivolit, až teprv když král řekl, že jí dá do jizby na stráž dvanácte mužů, svolila. - Večer dovedli Peťku z vězení do princezniny jizby, kde bylo již oněch dvanácte mužů; princezna ležela na loži celá zakrytá a na tváři měla hustý závoj. Peťka se postavil k loži, stál tam nepohnutě, stál až do rána, ale nespátřil ani jen prstu jejího.

Ráno odvedli ho do vězení, a když si byl naplnil několik nádob vínem, odevzdal čutoru králi. - Bratři ho za to plísnilí; báli se, že budou míti žízeň a pítí že nedostanou. - „Len sa vy nebojte, veď máme ešte piť aj jesť dost' - len buďme veselí,“ - těšil je Peťka, a prostřev ubrousek, přichystal skvostnou, velikou hostinu. Jedli, pili, a kdo jen přišel, dostal jísti dovůle; sbíhalit' se lidé se všech stran. I ptal se král, jaký to shon lidu, a když slyšel o divotvorném ubrousku, zachtělo se mu ho. - „Keď mám piť, aby som mal i jesť,“ - myslil si, a vzkázal Peťkovi, aby mu ubrousek dal. Peťka mu vzkázal, že mu ho dá, když ho nechá přes noc u princeznina lože stát. - Král šel k dceři, řekl jí to a slíbil, že jí pošle opět dvanácte mužů na stráž. Princezna se po druhé nezdráhala, an se přesvědčila, že se Peťka statečně choval. - Na noc odvedli tedy zase Peťku k princezně, u níž stála již stráž. Jako první noc, tak stál u ní Peťka i druhou noc až do rána, aniž by jen prstěčku jejího byl spatřil.

Ráno když ho do vězení odvedli, udělal si zásobu jídel a pak ubrousek králi odeslal. - Bratři ho ještě více plísnilí, neboť věděli, že až sami ničehož míti nebudou, hladem že jich mořiti budou.

„Len vy sa zato netrúpte, bračekouci; čo by sme aj nemali jesť a piť, máme aspoň streľbu a muziku!“ - smál se Peťka, a posadě si klobouček na levé ucho, způsobil tak líbeznou, utěšenou hudbu, že byl ní každý jako okouzlen. Jestli hrál vesele, pouštěl se každý do kola, a smutně-li, hrály slze lidem v očích. Zapomínali na jídlo, pítí i na všecky obtíže a jen poslouchali. I k uším královým se ty zvuky líbezné zanášely, a všecek unesen poslouchal, nevěda, odkud ta kouzelná hra přichází.

„No, a teraz urobme si inú zábavku!“ řekl Peťka, posadil si klobouček na pravé ucho a v tom okamžení strhla se taková střelba, že se zámek otrásal. Lidé z rozkoše tak náhle vytrhnutí mysleli, že svět se boří, a horem patem utíkali, kam který mohl. Král všecek zděšen vyběhl ven, v důmínce, že celé nepřátelské vojsko zámek dobývá, ale tu mu povídá jeden sluha, že si to jen zábavku urobil jeden z vězňů, - a začal vypravovati o divotvorném kloboučku. Když to král slyšel, rozkázal Peťkovi, aby nechal střelby a ten klobouček aby mu dal. - I vzkázal Peťka králi, že on střelby nechá, ale klobouček že mu dá jen tenkrát, jestli ho nechá přes celou noc u princezniných nohou klečeti. - Když to král slyšel, šel k dceři a povídal jí, co Peťka žádá.

„Ej nie, otec, nedám, ja mu svoju dēvojskú ložu przniť,“ odpovéděla princezna. Dlouho nechtěla přivolit, když ale otec slíbil, že jí čtyryadvacet mužů dá na stráž, aby se jí nestala potupa, a když vypravoval o divotvorném kloboučku, dala se přemluvit.

Na noc dovedli Peťku do princezniny jizby, kde stála již stráž. - Peťka klekl si na lože k jejím nohám a nepohnutě se na ni díval. Ležela závojem zakryta, jako by z kamene vytesána byla. - Konečně ale nedalo jí to; ráda by přece byla zvěděla, co je to za jedon, co tak usilovně o jediný pohled její se uchází, že zaň i největší bohatství svoje dal. Pomalu pomalinku odhrnula závoj tak dalece, co by poloočkem naň pohlédla. - Neznala, co ji čeká! - Jakmile naň poloočkem pohlédla, tu zrazu tak se do doň zaľúbila, že hned závoj odhodila a stráž pryč poslala. Divil se král nemálo, když ráno vstal a viděl, že jsou dcera jeho a Peťka jedno a že ona za jiného jíti nechce než za něho. Dal jim požehnání. Princové byli hned z vězení puštěni a slavilo se hlučné, královské veselí. - Po veselí vrátili se bratří Peťkovi nazpět do svých království a litovali velmi, že si nežádali od otce též takového dědictví jako on. Oni byli králové a nic více - ale jeho měl každý rád, kdo se naň podíval, on měl vzácné dary, krásnou ženu, a k tomu ke všemu stal se konečně i králem jako oni.

PAMODAJ ŠŤASTIA, LAVIČKA*

Vdovec jeden měl dceru a ta dcera dle zvyku venkovských děvčat chodívala často k sousedově dceři buď na přástvy, buď s jinou prací. Sousedka byla vdova a lidé si o ní povídali, že je ježibaba. Navzdor tomu se ona ale vždy k sousedovu děvčeti velmi vlídně chovala; když přišla, pěkně s ní mluvila, a napekouc postručníků a jiných dobrých věcí, vždy ji uhostila. Za to ji děvče velmi rádo vidělo. Jednou, když zase na přástvu přišla, sedly obě děvčata pod preslice a předly. Ježibaba, hamižně se na ně dívajíc, pravila: „Ej, čiže by vám, děti moje, v jednom dome bývať pristalo! Ved' by si ty, diouka moja,“ obrátila se k sousedově dceři, „tvojemu otcovi mohla povedať, žeby si ma vzal za ženu, aj jemu sa pomoc zídě, aj mně, a vám by vedno tak dobre bolo, že len no!“ Mladá susedka nic na to neříkala, než byla by též ráda své družky matku za macechu dostala.

Když přišla domů, pravila chytře k otcovi: „Otče, ved' by stě sa vy mohli oženit', veru by sa vám pomoc a mně dobrá macocha tá zišla; mohli by stě si vziať našu súsedu? To by mi bola dobrá

macocha.“ - „Ach diouka moja,“ odpověděl otec, „o našej susedě ludie hovoria, že je striga; nuž akáže by ti to bola macocha?“

„Eh lenže si ju vy, otče, vezmite, veru mi tá dobrá budě, veď to ľudie všeličoho natárajú, aj čo nie prauda.“

Takto děvče otce namlouvalo, až ho i domluvilo. Vzal si sousedku. - Ale co se stalo? - Ještě svatba ani hrubě se nedokončila, už macecha k své pastorkyni jinak se chovala, a tak nehodně, že by se toho do ní nebyla nikdy nadála. Ani jíst, jak se svědčí, jí nedala, jen na misku s psíkem a posušky z popele jí pekávala k jídlu. Šaty pěkné jí pobrala a jen obnošené vetché šaty od své vlastní dcery jí dávala. Než vlastní dceři křivdu nedělala, ta chodila jako pávice, každý den měla mastné postruhníky a lakotek plné kapsy. Jako se matka zcela přeměnila, tak se i dcera její stala k své dobré družce nehodnou. Pěkně přistojená chodila za ní a vysmívala se jí řkouc: „Či vidíš, aké ja mám pekné šaty, a ty nič, hiba handry, či vidíš, aké ja mám postruhníky? - Ale ti nedám - čuč tebe!“ - Ubožátko děvče se vždy rozplakalo, že jí div srdce nepuklo lítostí.

Jednou stála při studnici a přebolestně plakala; i viděl ji otec a přijda k ní pravil: „Vidíš, vidíš, diouka moja, dobre som ti ja povedal, že ti to něbudě dobrá macocha. Ale je už raz tak - už teraz len trpezlivé znášaj, čo ti Pán Boh prisúdil!“ - „Ej veru dobre! No ale nič to, veď si ja dáko spomuožem. Puojdém si hľadat' službičku a tak sa zaopatím“ - odpověděla rozplakaná dcera, potěšujíc sebe i otce. - Zanedlouho se také v skutku do služby vybrala. Prosila sice matku, aby ji vypravila do služby, jak se sluší a patří, ale ta se na ni zle osopila, že jak ji má vypraviti, nemá-li dobré šaty a nemá-li ruce, aby si vydělala. - Nedala jí nic, mimo co na sobě měla, a jen jí několik v popeli vyválených hnětanek dala na cestu. Takto odešla z domu a šla, kam ji oči vedly. - Když tak chodila, přišla k jedné lavičce. „Pamodaj šťastia, lavička!“ poklonila se jí přívětivě. „Pamodaj aj tebe, dioučička,“ poděkovala lavička, „kdeže iděš, kdě?“

„Idem si hľadat' službičku.“

„Ach preložže ma, prelož na druhý bok,“ prosila lávka, „už mi od toľko rokou ľudie po tom jednom boku chodia, a nikto ma nevie preložiť. - Nože ma prelož, veru ti budem na dobrej pomoci.“

Děvčátko lavičku přeložilo a šlo dále. I přišlo zase na cestě k jednomu psíčkovi, který měl chrástu. - „Pamodaj šťastia, psíčku!“ poklonila se mu.

„Pamodaj aj tebe, dioučička,“ poděkoval psíček, „kdeže ideš, kde?“

„Idem si hľadat' službičku.“

„Ach nože ma občiť, už veľa ľudí prešlo ztadeto, a žiaden sa nězmiľoval nado mnou. Budem ti na dobrej pomoci,“ prosil psíček, a děvčátko ho pěkně očistilo. Když ho očistila, šla zase dále. I přišla k staré hrušce. - „Pamodaj šťastia, hruštička!“

„Pamodaj i tebe, dioučička; kdeže ideš?“

„Idem si hľadat' službičku.“

„Ach, strasže so mňa tie hrušky, straš, už ich zdržať němuožem, nikto mi nespornúože; veru ti budem na dobrej pomoci!“ - prosila ji hruška, a děvčátko střáslo všechny hrušky, že se hrušce hodně odlehčilo. - A zase šla dále. Co chvíle přišla k jednomu bujáčkovi (bejčkovi), který se na louce pásł. - „Pamodaj šťastia, bujáčku!“ pozdravila ho pocestná. - „Pamodaj aj tebe, dioučička, kdeže ideš, kde?“

„Idem si hľadat' službičku.“

„Nože ma z tej lúky vyžeň, už sa od toľko rokou tu pasiem, a nikto ma nevyháňa. Veru ti budem na dobrej pomoci.“ I vyhnalo děvčátko bujáčka z louky a šlo dále. - Přišlo k jedné peci, v které hořelo. - „Pamodaj šťastia, piecka!“

„Pamodaj aj tebe, dioučička, kdeže ideš, kde?“

„Idem si hľadat' službičku.“

„Ach nože, vyhrab zo mňa ten oheň, už od toľko rokou naveky vo mně horí, a nikto ho něvyhrabe, budem ti na dobrej pomoci.“ - Při samé peci stálo ohrablo, pocestná je vzala, pec

vyhrabala a zase dále se ubírala. Šla dolinami, horami, až přišla jednoho dne do osamotnělého domečku v lese. - Nebylo v domečku nikoho jiného mimo staré babičky; a to byla ježibaba. „Pamodaj šťastia, gazdina“ - pozdravilo děvče.

„Pamodaj i tebe, dioučička, kdeže si sa tu vybehala, kdež?“

„Idem si hľadat' službičku, nuž som sa k vám prišla ohlásit', či by stě ma do služby neprijali?“

„Ej veru ťa primem. Či vidíš, nič inšihoro bit' nebudeš, hiba týchto jedenást' izieb každý deň vymetať; ved' ti tu dobre budě. A tamto je, či vidíš, dvanásta; aleže mi do tej nechod', ani sa podívat' neskušaj!“

„Ako mi rozkážete, nuž vám tak budem robit',“ odpovědělo děvče stařeně, a jak si trochu od cesty odpočinula, hned se do práce pustila. Vymetala těch jedenácte jizeb, vymetala je každý den, ale do dvanácté se podívati jí ani nenapadlo.

Jednou odešla ježibaba kamsi přes pole. Děvče vymetalo jizby, a když vymetlo jedenáctou, přišlo mu na mysl, proč asi nesmí do té dvanácté? Myslela dále, že by snad nebylo tak zle, kdyby tam jen malounko nahlédla, domnívala se, že by to nikdo ani nepoznal. - S tou myšlénkou postavila chvostě do kouta, pomalinku popocházela ke dveřím dvanácté jizby, až je konečně otevřela, ale jen tak, co by jedním okem tam nahlédla. Uprostřed jizby viděla státi tři kádě. „Ej, čože to muože byť v tých kadiach?“ - šeptala si a přitom dvěře více otevírala, víc a více, až vkročila dovnitř. Tu v jedné kádi zlato, v druhé stříbro, v třetí července! - I vzkřiklo děvče podivením, a jako by jí to někdo pošeptal, sehnula se a v první kádi hlavu si okoupala, a vidouc, jak krásné zlaté vlasy má, i ruce i nožky si okoupala. - Tu jí ale přišlo na mysl, co řekne ježibaba, až se vrátí, i uznala, že déle zůstati tam nesmí. I sebrala se rychle a dala se v útěky. Dobře bylo, ale nevelmi. Ježibaba domů se navrátivši a dvěře u dvanácté jizby otevřené, okolo kádi rozlité zlato vidouc, věděla hned, co se dělo. I schytila železné hřebénky, sedla na trlici, a hybaj za děvčetem ! - Byla by jí při té peci i dostihla, ale pec propustivši děvčátko, jak docházela k ní ježibaba, se rozvalila a oheň na ni vykřídla, v kterém jí trlice shořela. Mezi tím časem mohlo děvče hezký kus cesty uběhnouti, a také uběhla, než na louce, kde se bejček pásl, přece by jí byla ježibaba chytila, slyšela již, jak na ni vykřikuje, - ale tu se bejček na ježibabu rozehnal a tak ji naháněl sem a tam, až děvče daleko uteklo. -A co platno, při hrušce byla jí zase v patách. Hruška nechala děvče podběhnout, ale jak ježibaba

podběhnouti jí chtěla, celá se na ni svalila, div že jí kosti nerozdrtila. Než se zpod ní vydrápala a dále běžeti mohla, doběhlo děvčátko k samému psíčkovi. Ale což striga, té je vše lehko, byla hned za ní a byla by jí zajisté chytila, kdyby psíčka nebylo. Ten se jí do cesty postavil a tak na ni štěkal a jí trhal, dokud děvče daleký kus cesty neuběhlo. U samé lávky se děvče po ježibabě ohlédlo, a hle, ona jí v patách. Skočí rychle na lávku, přeběhne, ježibaba skočí též, ale hej - lávka se přelomila a ježibabisko spadlo po uši do vody. - Sotva že se ven vydrápala. Než dále za děvčetem jíti právo neměla; volala jen za ní rozhněvaná: „Ty naničhodná, máš čas, že som ťa nedostihla, lebo by som, či vidíš, týmito hrebienkami bola zlato s tĕba dolu driapala.“ -Děvče zlatovlasé se na ni neohlíželo, ale utíkalo až nedaleko od domova. - Když docházela, zazpíval kohout sedící na pante (veřeji) :

Kukuriku

na pántiku!

Naša kňahné

domou tiahne,

pred ňou cink,

za ňou hlink.

Děvče zastalo a myslilo si: či mám domů jít, či ne? - Nešla domů, ale sedla k studničce, u které jindy sedávala a plakávala; seděla tam za drahý čas. - Tu najednou zahlédla jí macešina dcera, a poznavši ji, k matce běžela: „Mamo, mamo,ved' tá už zo služby prišla, a keby stě věděli, všetka je zlatá. - Sedí tam pri studničke.“ - Hned tam macecha běžela, a vidouc, že pravda, co jí dcera byla řekla, pěkně se k pastorkyni měla a úlisně zvala ji do domu, aby se jen co nejdříve dověděla, kde se tak ozlatila, a svoji dceru na totéž místo poslati mohla. - Šla tedy pastorkyně s ní; jak do jizby vešla, všecko se od její krásy osvítilo. Tu ji začala macecha vychvalovat, jako by jí bůhznájak ráda viděla, a svoji dceru haněla: „Tak je to, ľa, kto do sveta idě a kto si zná vyslúžit', ale ty něvieš nič, hiba doma sediet'. Nože sa vyber aj ty dakdě, aby preca dač z tĕba bolo.“

„Eh,“ odmluvila jí dcera, „ved' ja veru puojdēm, čože by som něišla, len nach mi povie, zkadě mám íst'.“

Pastorkyně všecko jí vypověděla, kudy má jít; macecha jí připravila pěkné šaty, napekla jí mastných postruhníkův a vypravila ji do služby. - Šla tedy macešina dcera tudy, kudy jí pastorkyně jít radila.

Jde a přijde k té lavičce; ale ani se jí nepokloní, ani nepozdraví, a když ji lávka sama prosí, aby ji na druhý bok přeložila, pyšně odpoví: „Eh, čože by som sa ja s tebou zapodievala, veď ja mám dlhú cestu pred sebou.“ - Šla dále a lávku nepřeložila. Přišla k psíkovi chrastavému, také ho nepozdravila, a když ji prosil, aby ho očistila, osopila se naň : „Eh čože by som sa ja s tebou, pľuhaustvom, babrať mala, veď ja budem mať inšú robotu.“ - Když k hrušce přišla a ta prosila, aby ji střásla, že jí bude k dobré pomoci, ani se neohlédla po ní a dále pospíchala. Bujáček též prosil, aby ho odehnala z louky, ale ona hrdě šla, jako by neslyšela. Přišla k té peci, co v ní ustavičně oheň hořel, byla plna uhlí, pocestná šla kolem, ani si jí nevšimla, a když ji prosila, aby ji vyhrabala, ani se neohlédla. Konečně došla do osamotnělé chyže v lese, kde ježibaba bydlela. - Vejde do jizby a vidí stařenu sedět za stolem. - „Pamodaj šťastia, gazdina!“ pozdraví. „Pamodaj i tebe, dioučina; kdeže si sa tu vzala, kde?“

„Přišla som sa k vám ohlásit', či by stě ma do služby nepřijali?“

„Ej ba veru t'a primem, veď som len samotná. Ci vidíš, týchto jedenásť izieb mi budeš každý deň vymetať, aleže sa mi do tej dvanástej izby podívať neskúšaj, lebo beda tvojej koži.“ - „Dobre, gazdina, dobre, veď sa ja už len podľa vášho rozkazu budem spravovať,“ odpověděla dívka a zůstala tam sloužit.

Vymetala tedy těch jedenácte jizeb po jistý čas, až se jí jednou zachtělo podívat se do té dvanácté jizby; - čekala jen na příhodnou dobu, až by ježibaba odešla, by žádost si vyplnila. - To se jí podařilo. - Stařena jednoho dne odešla někam přes pole, a tu děvče hned odhodilo chvostě a pospíchalo ke dveřím dvanácté jizby. — Otevře, vkročí dovnitř, a tu, hle, tři kádě, v jedné července, v druhé stříbro, v třetí zlato. - Jak to zlato viděla, tu hop doň celučičká, a tak se v něm naplakala, že by jí byl mohl ždímati. Potom vyskočila a hybaj, v útěky se dala.

Ježibaba přišla domů — jizby nevymeteny, zlato po zemi rozvláčeno. - „Počkaj, veď sa tebe zlata odněchce!“ vzkřikla a rychle schytivši čizmy, ve kterých na každý krok míli cesty urazila, stáhla na nohy, do ruky železný hřebec, a hajde za děvčetem. - Ta byla zatím doběhla k peci, co v ní ustavičně hořelo, ale pec se před ní svalila a oheň na ni tak kydala, až se zlato

na ní roztápěti počínalo. - Sotvaže utekla z té, přišla do druhé bídy. Bujačik na louce se pasoucí ji pustiti nechtěl, naháněl ji tak dlouho, až ježibaba přiběhla; ta hned železným hřebenem po ní čísla, že zlato s ní pršelo. - I shýbla se ježibaba, aby je se země sbírala, a co je baba sbírala, děvče utíkalo dále. Přiběhla k hrušce, ale hruška na ni spadla; než zpod ní vylezla, už ji zase ježibaba dostihla a zlato s ní česala. Co je po zemi sbírala, děvče opět utíkalo a doběhlo k psíkovi, ale ten na ni štěkal a vyskakoval a pustiti ji nechtěl, dokud ježibaba opět nepřibehla. Již jí krev srkala, jak jí baba zlato s hlavy a těla drápala. Zase utekla a byla již na lávce, ale běda, lávka se přelomila a ona spadla do vody; ježibaba za ní s hřebenem a česala, dokud kousek zlata na ní viděla. Co hřeben nevzal, to vzala voda. - Napolo mrtva, umáchaná, rozdrapána konečně z vody vylezla a k domovu se pomalu vlékla. - Když se k domu blížila, zazpíval kohout sedící na veřejích:

*Kukuriku
na pántiku!
Naša kňahně
domou tiahne,
pred ňou plúšť,
za ňou lúší.*

Bojíc se jíti do chyže, šla k studničke, sedla a hořce naříkala : „No, veď som si ja vyslúžila, veď som ja schodila! - Len čo mi mať povie, mně nešťastnici!“ - Matka ji slyšela a po hlase poznala; - plna radosti volala si ji do jizby: „Nože, pod, diouka moja, dnu, čo sa tam máš okúňať, pod’ a rozprávaj nám, ako sa ti vodilo, čo si vyslúžila.“ - Šlo tedy děvče do jizby. - Tu ale když viděla matka její zdrápané, zohyzdéné tělo, zmáchaný šat, všecka se zděsila: „No, veď si ty vyslúžila, veď si sa mi zachovala, naničhodné dioučisko!“ - začala dceru hřešiti, a od té doby ani vystáti ji nemohla.

Potom zanedlouho se ta zlatá pastorkyně vdala za mladého, bohatého pána a vedlo se jí velmi dobře, protože byla skromná a dobrá; macešina dcera se jen tak po světě okúněla a žádný ji za ženu míti nechtěl.

CHYTRÝ SYNEK

Meltě chudý otec jediného synka, mladého, bystrého. Řekl mu otec jednoho dne: „Dost som sa tēba, synku, nachoval, teraz si narástol ako buk v hore, teraz že sa chovaj sám. Id' čím skorej do sveta a uč sa voľáko remeslo, nach je čo je, keď len z něho vyžiješ.“

„No, ved' ja idēm, tatko, a budem sa učiť voľáko remeslo,“ řekl synek; Ondra ho jmenovali. Také se hned na cestu vybral. - Když tak sem tam horami bloudě chodil, potkal ho zbojník.

„Kdeže iděš?“ ptal se chlapce.

„Idēm sa učiť voľáko remeslo“ - odpověděl mu tento.

„A či by si sa nechcel učiť zbojníkom?“

„A prečo by som sa neučil, veru sa budem učiť, nach je čo je, keď len z toho vyžijem.“

„Eh veru vyžiješ, keď sa naučíš. - Pod so mnou!“ Synek šel se zbojníkem do lesa a učil se zbojnictví. Po nějakém čase řekl mu vůdce: „No, dneska sa preukáž, či z tēba vystaně chlap, či nie!“ — Měl lesem jeti jezdec na krásném koni a toho koně měl mu synek ukrásti. - Tu práci uložil mu vůdce co první pokus. - I šel Ondra na cestu, kudy měl jezdec přijeti, zlienil se a vylezl na strom. Jak zaslechl dusot koňský, dal se do nařikání a volání o pomoc. Jezdec přiklusaje k němu ptal se ho, co se mu stalo, proč běduje. Nařikaje vypravoval Ondra jezdcí, že ho přepadli zbojníci a všecko mu pobrali. Pán se nad ním slitoval a slezl s koně, chtěje mu pomoci se stromu a k sobě na koně ho posaditi. Sotva ale že slezl, Ondra jako veverka udělal skok na koně, a než se toho jezdec nadál, v lese s ním zmizel.

„No, dobre sa ti zviadlo, hádam, budě z tēba chlap!“ pochválil ho vůdce, když mu koně přivedl. - Za několik dní potom uložil mu druhý pokus. Měltě totiž oráči vola od pluhu ukrásti.

Blíže pole, kde oráč s jedním volem a jedním koněm oral, byl les; na kraj lesa v huštině Ondra se skryl, čekaje, až bude oráč dolů brázdou orati. - Jak oráč nahoru dojel a zase dolů obrátil, tu on opatrně ze skrovu vylezl, na konec brázdý rozhodil několik červeňáků a od pole je

roztrousil až na kus do lesa. - Nepozorován od oráče opět se skryl. - Oráč když opět na horní konec dojel, zpozoroval ihned rozházené peníze: „I kýho paroma!“ myslil si, peníze sbíraje, „či som ja vyoral poklad!“ - Hledá a nalézá tu peníz a tam peníz, jde dál a dále, až zajde do lesa, kde doufá najít domnělý poklad. Jak ho Ondra viděl do lesa zacházeti, rychle z hůstí vylezl a vola vypráhl; než ale s ním do lesa zašel, usekl mu kus chvostu a koni do huby ho vecpal. — Oráč když hlouběji v lese žádných peněz již nenalézal, vrátil se nazpět. Avšak nastojte, jak ustrnul, vida koně samotného a vola nikde! I volá ho, hledá, ale vůl nikde. „Či mi ho vlk schytil, či čo!“ myslil si, vrací se ke koni, a hle - kus chvostu vdovského visí od koňovy huby. „Ej bodaj ťa zrádca metala, či to kdo slýchal, aby kuoň vola zožral!“ divil se oráč, a vytáhna koňovi z huby chvost, koně jím notně vyprášil.

Zatím Ondra dovedl vola k vůdci a vyrozprávěl mu, kterak to vyvedl. „No, veru si ty chlap statočný a netreba ti už učiť sa,“ pochválil ho vůdce, „ale eště musíš naostatok svoju silu preukázat!“ - I řekl mu zbojník, že se musí ještě s druhými chlapy stavět, jestli tak daleko jako jeden z nich dohodí kamenem a jestli by s to byl kámen v ruce rozmačkati na prach. Synek se tomu podvolil. - Druhý den ráno šel si do města a koupil tam homolku (syrec) a ptáka skřivánka; - to si nesl domů; když domů přišel, volali ho chlapani, aby šel na házenou. - S chutí hned k nim přistoupil, a když si všickni kameny pobrali, a který výše hodí, se stavěli, tu on si vzal také do ruky kámen; ale pravou rukou sáhl do kapsy pro skřivánka a rozpráhna se vyhodil. Na místě kamene vylítl skřivánek tak vysoko, že viděla chasa jen černou kuličku v povětří se mihnouti. Vysoko letěl kámen z nejudné ruky, ale chytrému synkovi přiřkli vítězství; jeho kámen tak vysoko letěl, že bůhví kde a kdy země dopadl. - Ještě se jednalo o to, kdo v ruce kámen rozdrť na prach. Ozval se tu Ondra: „Eh veď je to nie ťažko kameň rozmrviť, ale ho tak rozmačkať, čo by z něho srvátka tiekla, to ťažko!“

„A či ty znáš to urobiť?“ ptaľ se ho vůdce.

„Veru znám, či chcete vidieť?“ Při těch slovích shýbl se jako pro kámen, zatím ale vytáhl syrec z kapsy. „Laľa!“ zvolal a mačkaje syrec v hrsti ukazoval, jak mu syrovátka skrze prsty teče. - Uznali ho za nejsilnějšího, a peníze, o něž se byli stavěli, dostal on všecy sám. Od té doby nebyl již učněm. - Jsa vyučen a maje i peněz, znechtělo se mu býti mezi zbojníky; opustil les a domů k otcí se vrátil. - „Eh synku,“ ptaľ se otec, „čomu si sa naučil vo světě?“ „Chytrosti,“ odpovėděl Ondra.

„A či z toho vyžiješ?“

„Eh veru vyžijem, dokiaľ je ľudí sprostých,“ smál se Ondra.

V dědině té byl pánem bohatý zeman a ten měl krásného koně, na kterém mu mnoho záleželo; i museli dávatí naň pozor, aby se mu škoda nestala, a v noci ho hlídali. Když o tom Ondra slyšel, pravil: „Eh, preca by som ho z konice vyviedol, a čo by na ňom aj seděli!“ - A lidé se tomu smáli a řekli, že ne, a on, že ano. I slyše o tom zeman, dal si zavolati Ondru a ptal se ho, zdali on tak chytrý je, aby mu toho koně z konírny vyvedl, byť i na něm seděli! Ondra mu odpověděl, že ano. „No dobre, keď to vyvedieš, dám ti sto zlatých!“ - řekl mu zeman. - Ondra řekl, že vyvede, a odešel ze zámku. Pán poručil čeledi, aby přísně celý den koně střežli, ani se od koně nevzdalovali, a večer aby si na něho šafář sám sedl, jeden čeledín at' mu stojí při hlavě, druhý u chvostu, a kdyby se něco neobyčejného strhlo, aby volali o pomoc. Ve dne ani ptáček nepřelítl okolo konírny, aby ho nebyli viděli; když se začínalo stmívati, sedl šafář na koně, jeden hlídač stál mu u hlavy, druhý u chvostu. Pán sám se přesvědčil, zdali rozkaz jeho vyplněn, a potom teprv, když byl přísně nařídil, aby dávali pozor, sice že trestu neujdou, upokojen šel na lože, jist, že se chytrákovi kousek jeho nemůže pověsti. - Když se v zámku vše ztišilo, zaklepal někdo na dvěře konírny a hlas ozval se zvenku: „Otvortě! Či spíte?“

„Eh horký spať - ale kdože to, čo chce?“ ptal se šafář.

Či ma něznáte, no bodaj vás husa koplá, veď som ja zámočná kuchárka; - něsiem vám od pána za kúšťok pálenky, žeby stě vraj dobre varovali.“

Na tato slova šel jeden z hlídačů otevřiti a do konírny se vtáhla velká shrbená ženská postava, nesouc v ruce velký džbán, který v konírně postavila. „Len za pohárik im daj, Zuza, vraj, rozkázal pán, ale som sa nazdala, že vám aj viac dobre padne. Veď ja viem, keď človek musí celú noc hore byť, už sa to zidě. No hla, tu je za hodný čerpák.“ - Tak šeptajíc podala šafáři džbán, a ten se rád napil.

„Eh prisámdušu dobrá,“ pochutnával si šafář po notném doušku, podávaje druhým. „No aleže mi nězadriemajtě.“

„Eh čo sa máteš báť, veď stě traja; a či by sa smel opovážiť ten loptoš sem prísť? - Len pite; uži, vraj, kým ti plúži, hovoril naveky muoj nebohý starý otec - Pánbuoh daj mu večnú slávu. Eh bol to statočný človek a skúsil sveta.“

„Eh, veď som ho znal!“ prisvědčil šafár a zase vzal džbán a nachýlil a Zuza kuchařka vypravovala o svém otci, co on vše viděl a věděl, a šafár pil a hlídači pili a nemohli si dosti vynachváliti dobrou pálenku. Zuza je napomínala, aby jen pili, a ustavičně pospíchala, a přece s místa se nehýbala. - Konečně zpozorovala, že jsou hlídači na mol opilí a že začínají spáti, i čekala ještě, - až hodně tvrdě usnuli. Jak viděla, že tvrdě spějí, vyšla z konírny, přinesla trlici⁷ a tu postavila na místo koně. Šafáře položila pod ni, jednoho hlídače podepřela k jednomu, druhého k druhému konci, dala jim do ruky po víchu slámy, pak tiše z konírny vyšla a krásného koně s sebou odvedla.

Časně ráno, sotva se rozbřeskovati počalo, pán již vstal, aby se podíval do konírny, zdali čeled' hlídá. Všude bylo ticho; v domnění, že je vše v pořádku, vešel do konírny, ale jaktě ustrnul, vida tam místo krásného koně dřevěnou trdlici a při ní spící hlídače. - Navzdor zlosti obdivoval ale chytrost Ondrovu a myslil si, že mu ještě něco uloží. - Ráno Ondra koně mu sám přivedl a vypravoval mu, jak ho byl dostal. - Pán dávaje mu slíbených sto zlatých, pravil: „Počuj, keď ty dnes v noci vezmeš mojej paněj zlatý prstěň s prsta, dám ti k týmto eště sto zlatých, keď nie, dáš ty mně sto zlatých; či sa na to podberieš?“

„Nuž veru sa na to podberiem“ - svolil Ondra a ze zámku odešel. Pán ale netrpělivě noci očekával. — Večer všecko sám prohlídl, každý kout, a pak šel k paní své lehnouti. Jizbu uzavřel, a než lehli, ještě se podíval, má-li paní prsten na prstě. Ulehli; ale pán usnouti nemohl, bylť zvědav, jaké chytrosti Ondra používatí bude; že by ale vyhráti mohl, to mu na mysl nepřišlo, vždyť ležela paní vedle něho, prsten měla na prstě a všude bylo pozamykáno.

Když takto bdě na loži ležel, na každé hnutí pozorliv, slyšel u okna šustění; obrátí se rychle k oknu a vidí v okně hlavu, jako by chtěla do jizby nahlížeti. „Eh, veď ti ja dám,“ řekl si v duchu pán, tiše vstal s lože, uchopil valašku, rychle okno rozevřel a bác - valaškou chlapovi do hlavy, že se jako špalek dolů zvrátil.

„Jaj, mužu, už si ty ho zabil!“ zvolala paní, probavši se ze spaní.

„Veru sa nehýbe!“ pravil pán, dolú se dívaje. U okna byl řebřík přistaven a pod ním ležel dole chlap; ležel tam jako drúk, ani se nehýbal. Když zeman viděl, že se ani nehýbá, dostal strach, aby snad přece nebyl zabítý; i řekl to paní, že se jde naň dolú podívati, a hned také ze dveří pospíchal. - Sotva byl venku, slyšela paní, že se zase vrací; i přistoupil k jejímu loži a šeptal jí: „Daj mně radšej ten prstěň, keby ten loptoš preca prišol, aby ti ho nevzal!“ - Paní mu prsten dala a on zase odešel.

Za chvíli přišel pán nazpět a vypravuje paní, že ten chlap nebyl člověk, jen došek slaměný přistrojený a jemu na klam od Ondry na řebřík vystrčený. - „Ale mňa neoklame,“ dodal, a přistoupna k paninu loži, pravil jí: „Nože mi daj ten prstěň, keby preca ten bolvan prišol, aby si ho ty na prstě němala!“

„Ej veď som ti ho ja dala - len pred chvíľou!“ - jistila paní. - Zůstal pán omámen státi; bylť již zase oklamán, než se nadál.

Ráno Ondra pánovi prsten přinesl a pán mu dal dvě stě zlatých.

„No veru si ty chytrý chlap, no ale sa eště s tvojou chytrosťou na kus preukáž,“ povídal mu pán; „keď ty dnes v noci ukradneš mojmu správcovi kuchárku a do zámku dovedieš, dám ti vtedy tri sto zlatých.“

„Eh, nielen kuchárku, ale i správca vám privediem!“ -řekl Ondra se smíchem pánovi a vesele domů se vrátil. - Přišel domů, šel k potoku, nachytl si raků, a když se hodně setmělo, ustrojil se za anděla, vzal raky, nalepil jim na ocásky svíčky a šel do správceva stavení; tam je rozsvítil a raky po stavení rozpustil. Raci se rozlezli, kde jen mohli, a byla plna jizba světla. To probudilo kuchařku, a vidouc ty pohybující se světýlka, nevěděla, kde se díti od divu. Vtom zjevil se před ní anděl a pravil jí: „Priprav sa, idem pre teba, puojdeš so mnou do něba!“ - Kuchařka tomu ihned věřila a pranic se nedivila, bylatě veliká modlářka, a proto se vždy za lepší jiných lidí držela, za svatou, - ačť od ní s krajíčkami neběhali. - Pan správce se tomu podivil, že má přijíti jeho kuchařka za živa do nebe; - to se i jemu líbilo. Prosil tedy anděla, aby i jeho s sebou vzal, že on bez ní na světě zůstati nemůže. I svolil anděl, aby šel s sebou do nebe i správce. Když vyšli z domu, přehodil Ondra přes ně plachtu, naložil je na tratar a vezl je k zámku. I vzdychali a kroutili sebou, neboť jim hlavy jen tak odskakovaly, jak s nimi

Ondra po špatné cestě ujížděl, on ale na jejich vzdychání vždy jen odpovídal, „že je do nebe cesta kamenitá“.

Zeman byl vzhůru, čekal, zdali Ondra i třetí pokus vyvede, a hle, tu zarachotí trakař v síni a Ondra strká se do dveří s velikým batohem, z něhož se vysypali pan správce a kuchařka. - Zeman vida je, smál se, až se za boky chytal, oni ale vidouce se v nebi, jakéhož se nenadali, zastyděli se a rychle utekli.

Pán vyplatil Ondrovi tři sta zlatých, co si chytrostí svojí vydělal, a on vesel domů se vrátil k otci, s nímž napotom poctivě se živil; chytrých kousků prý ale ještě několik vyvedl.

O TŘECH ZHAVRANĚLÝCH BRATŘÍCH *

Byla jedna chudobná matka a měla tři syny a jedno maličké děvčátko; chlapci byli již hodní výrostkové, ale děvčátko bylo ještě maličké, ani neběhalo, ani nemluvalo. Zato nadělali chlapci více křiku; byli svéhlaví a rozpustilí, jakž obyčejně chlapci bývají, matka nestačila jejich pře rozsuzovati a nestačila pozor na ně dávat. Kde jaká škoda, kde jaký křik se strhl, zajisté její chlapci při tom byli; jestli pak je z domu pustiti nechtěla, dům div že vzhůru nohama neobrátili, takové caparty tropili. Ani rady si už s nimi nevěděla. - Jednou pekla chléb; její tři synkové ustavičně za ní lezli, hněvali ji, za sukni ji tahajíce, aby jim už dala toho chleba. Již ji všecka trpělivost pomíjela; říkala jim, že dostanou, až bude upečen, ale to bylo tak, jako když hrách na stěnu hází, - oni přece škemrat nepřestali a přitom se prali jeden s druhým a pod nohama se jí pletli. - Nevědouc již, co s nimi počítí, vyškrábla z díže kus těsta, rozválela je, jen tak před ohněm v horkém popeli napochytro upekla, a upečenou tu posušku na tři díly roztrhnouc, hodila ji těm chlapcům, řkouc všecka rozhněvána: „Tu ho máte, bodaj stě sa zhavraněli!“ - Sotva ta slova dořekla, chlapci se proměnili v havrany a ven dveřmi uletěli.

Jak to matka viděla, přešel ji všecek hněv i rozplakala se pláčem usedavým a lomila rukama nad neštěstím svých synů, jež jim těžkým svým zaklením způsobila. - Srdce její začala lítost a bolest hrýzti a nebylo dne, aby nebyla syny svoje oplakávala.

Léta přešly, a o synech ani vidu ani slychu. - V domě bylo sice ticho, ale v duši matčině byl věčný nepokoj a zármutek. -Mezitím vyrostlo malé děvčátko, stala se z ní hodná dívka, krásná, utěšená, bílá jako labuť, červená jako růže, že jí daleko nebylo rovné. Byla veselá - kde se obrátila, vše se usmívalo, byla milá - kam přišla, rádi ji viděli, byla i pracovitá, matčina to pravá ruka. - A že děvče tak spokojené a milé bylo a matku milovalo, ukrývala tato před ní svůj žal nechtíc, aby se dověděla, že kdy jakých bratrův měla.

Než děvčeti to mnohdy napadlo, proč ona bratra nemá, kdežto jich družky její i po více mají. - Ptala se na to jedenkrát matky, ale ta si vzdychla, rozplakala se, ale odpovědi nedala. - Ptala se jiných lidí a ti pověděli jí, že měla bratry tři, že se ale jedenkrát ztratili a od té doby že není o nich památky.

Jak to děvče slyšelo, běželo k matce. „Ach mamka moja, povídá, „ľudia povedajú, že som mala troch bratou; povedzte mi, kde sa poděli?“ - „Diouka moja, tí išli svetom!“ odpovíděla matka a slze ji polily.

„Nuž, a načože šli svetom? Kdeže odišli a kedy? - Či sa viacej nevráťa? Vedže mi už len povedzte, čo i ako sa s nimi stalo?“

„Ach nuž, diouka moja, čo a ako sa s nimi stalo?“ - vzdychla matka a tu teprv vyrozprávěla děvčeti všecko, jací byli a kterak jich v hněvu zaklela, aby zhavranili, a že budou muset světem lítati, dokud jich nevysvobodí, kdo jim po krvi nejbližší.

„Uspokojte sa, drahá máti,“ pravila dcera matce, „najbližšia rodina som ja. Ja puojdēm, máti moja. puojdēm, vyhl'adam ich a vyslobodím, trebárs by mi to ak ťažko padlo.“

„Ach diouka moja, něstrojže sa tak, něstroj, lebo sa nadarmo strojíš. Ved' ích ty nenajdeš, čo koľko krajín pochodíš. Pánboh vie, kde tí lietajú. - Nuž a mňa či by si ba staré dni tak zahanala, bez všetkej ochrany?“

„Něbanujtě, máti, že vás zahanám. Mně je súděnuo bratou mojich vyslobodiť a ja ich vyhl'adat' a vyslobodiť musím, co by hñeď v sedemdesiatej krajíně lietali,“ odpovíděla dcera matce a nedala se odmluviti, nedala, až konečně matka dost nerada přivolila a po několika dnech na cestu ji vypravila, napekouc jí dobrých postruhníkův.

Děvče si postruhníky svázalo do batošku, ustrojilo se do nových šatů, batošek přehodila si na hřbet, rozloučila se od matky a šla ve jménu božím, kam jí oči vedly a nohy nesly.

Šla dlouho horami, dolinami, pustými cestami, a co z domu vyšla, s člověkem se nepotkala. - I přijde tu ona konečně k Měsíčkové materi. „Pánboh daj šťastia, pani matka,“ poklonila se jí pocestná.

„Pánboh daj, diouka moja, aj tebe,“ odpověděla jí domácí, „nuž kdeže si sa ty tu vybehala, veď tu neslyšať ani ptáčika, ani toho vrábika, nie že by to človečika.“

„Ach, nuž, kdeže som sa vybehala! Prišla som sa vás spýtať, či by stě mi dač povedať nevedeli o troch havranoch, mojich zakliatych bratoch.“ - „O troch havranoch, tvojich zakliatych bratoch ti ja, diouka moja, povedať neviem, ale dočkaj, kým muoj syn domou príde, adaj on budě vedieť. Medzitým, aby si dáak zle něschodila, skry sa tuto pod koryto, aleže sa ani nepohni, lebo by ťa muohol aj zest', keby ťa viděl.“ - Děvče vtáhlo se pod koryto a seděla tam tiše, ani nehlesla.

Po nějaké chvíli Měsíc domů se vrátil, ale jak dovnitř vstoupil, hned zvolal na matku: „Mamo fi, človečina tu smrdí, sem s ňou, nach ju zjem!“

„Ach, kdeže by sa ti tu človečina vzala, veď znáš, že k nám nikdo nechodí, to sa ti len tak vidí, že si cez noc tuho svietil. Na, tu máš večeru, najedz sa a potom si oddýchni, lebo si sa dokonal.“

Měsíc matčinými slovy uspokojen, sedl a jedl. Jak se najedl, začal dřímati; - aby čím dříve zaspal, matka mu v hlavě iskala. Zadřímnuł - a tu ho matka trochu za vlasy zakrákala. „Mamo,“ probudil se rozmrzen, „čo ma tak kváčetě?“ -A matka mu odpověděla: „Bola som sama kus zadriemala a tu sa mi snilo, že sa dakdo spytoval, či si troch zhavranělých bratou neviděl?“

„Ej, ozaj že viděl, ale Slunce lepšie vidí, to ích muože skuor vypáčiť.“

„Nože no, veďže len spi,“ uchlácholila ho matka.

Když se Měsíček vyspal, šel zase do cesty a matka radila krásné pocestné: „Diouka moja, tu sa nĕdopýtaš, ale choď sbohom ďalej, touto dolinou, popri tom potoku, tam najdeš Slniečkovú matku, adaj ti jej syn dač poradí.“

Šlo dĕvĕce onou dolinou, bloudilo lesem velmi dlouho, až se přece jen k Sluncové mateři dostalo.

„Pánboh daj šťastia,“ poklonila se jí pocestná. - „Pánboh daj, diouka moja, aj tebe! Nuž, kdeže si sa tu vybehala, veď tu neslyšať ani ptáčika, ani vrábika, nie že by to človečika?“

„Ach nuž, drahá pani matka! Prišla som sa vášho syna spýtať, či by mi dač nevedĕl povedať o troch havranoch, mojích zakliatych bratoch.“

„O troch havranoch, tvojich zakliatych bratoch či budĕ vediet, ti ja povedať nĕmuožem, ale sa ho spýtam. Medzitým, aby si dáko zle nepochodila, skry sa tuto pod koryto, lebo by ťa muohol aj zest, keby ťa vidĕl.“ - „Ach pani matka, vedže sa už len zmilujte nado mnou, skrytĕ ma dakdĕ, kdĕ by bola bezpečná.“ - Matka ji skryla pod koryto. - Sotvaže ji skryla, prišlo Slunce a hned na matku volalo: „Mamo, človečina smrdí, dajte ju sem, nach ju zjem!“

„Ach syn muoj, kdeže by sa ti sem človek dostal, to sa ti len tak vidí, čo si tuho svietil cez dĕň. Tu máš večeru, najedz sa a ľahni, lebo si sa dokonal.“ Slunce dalo se matĕinými slovy uspokojiti, najedlo se a po chvíli začalo dřimati. Aby čím dřive zaspalo, matka mu v hlavĕ iskala; jak začalo spáti, zakrákala ho matka za vlasy. I probudilo se a rozmrzeno obořilo se na matku: „Ej mamo, čo ma tak kváčĕtĕ?“

„Veď som ťa ja nechcela, ale som bola i ja zadriemala a tu sa mi snilo, že sa dakdo spýtal, či si troch zhavranĕlých bratou nevidĕl?“ „Kdeže by som ich vidĕl, veď ja do každĕho kúta nĕsvietim; ale Vetrík, ten vřetko predúcha, ten budĕ o nich skuor vediet.“ - Vtom zase Slunce usnulo a spalo až k ránu.

Ráno vydalo se na cestu; jak odešlo, matka vzbudila pocestnou a pravila jí: „Diouka moja, muoj syn nevedel niĕ povedať, ale sa ti kázal u Vetríka ohlásať, že ten budĕ vediet. Choď teda k němu - či vidíš, za týmto vrchom býva.“ -Matka Slunce dĕvĕĕti cestu pěknĕ ukázala,

vyprovodila ji a děvče zase přes doly a lesy k Větrové matce pospíchalo, až se k ní naostatek dostalo.

„Pánboh daj šťastia, pani matka!“ poklonila se pocestná.

„Pánboh daj, diouka moja, aj tebe!“ - děkovala se jí Větrova matka. „Vítaj! Kdeže si sa tu vybehala, veď tu neslyšať ani ptáčika, ani toho vrábika, nie že by to človečika.“

„Nuž prišla som sa vášho syna spýtať, či nechyroval dakdĕ o troch havranoch, mojich zakliatych bratoch?“

„O troch havranoch, tvojich zakliatych bratoch?- Dobre, spýtam sa ho, keď domou príde, adaj že budĕ vedieť. Ale čože s tebou urobiť, - aby si dáko zle nepochodila, muohol by ťa aj zest’, keď príde.“

„Veďže ma už len, moja drahá pani matka, dáko zachráňte, kdĕ by ma nĕdopáčil,“ - prosila pocestná.

I „skryla ji matka Větrova pod koryto a přikázala, aby se ani nepohnula.

Větrík přišel domů všecek vydýchaný; - jak domů přifučel, volal na matku: „Mamo, mamo, človečina smrdí, sem ju, nach j u zjem!“

Matka k němu přiskočila, a pěkně se k němu majíc, pravila: „Ach človečina, kdeže by sa ti tu vzala, to ťa len tá ľudská duchota zaráža, čo si velmi tuho dúchal. Tu máš večeru, čo som ti pripravila, najedz sa a potom si ľahni, aby si si oddýchol.“ - Po těch slovích předložila mu upečeného vola a okov vína a Větrík se upokojil. Když se byl najedl a napil, pobídla ho matka, aby si lehl: „Dokonal si sa, synok, poď, ľahni si, poiskám ti kus, chutnejšie zaspíš.“ - ískala mu, iskala, a když zadřímnul, potáhla ho za vlasy. Větrík, z dřímoty se protrhnul, zle se na matku obořil, že ho škube. „No lenže sa utíš,“ řekla mu matka, „veď som bola i ja zadriemala a tu sa mi snívalo, že sa dakdo spytoval, či si troch zhavranělých bratou viděl?“

„Ba viděl som ich, na Sklenenom zámku bývajú, tam ich každý deň vidím obletovať,“ zabručel Větrík, obrátil se na druhý bok a spal dále.

Když se vyspal, odešel zase dúchat' po světě. Matka jeho zvolala pocestnou zpod koryta a takto jí pravila: „Diouka moja, ty si sa na velkuo podobrala. Tvojí bratia sú na Sklenenom zámku a Skleněný zámok je hentam za tými horami. Ale neviem, ako sa ty naň dostaneš. No ale dočkaj, upečiem ti jedného ptáčika, toho cestou zješ, aleže si košťaliky z něho dobre poodkladaj. - Keď prídeš pod zámok, z tých košťalikou si urobíš rebrík a po ňom vyjdeš hore ku tvojím bratom.“

Pocestná se za dobrou radu pěkně poděkovala, a když se ptáček upekl, vzala si ho a šla dále. Šla opět hustým lesem, pustými cestami, kudy jí byla Větríkova matka ukázala, a cestou okusovala kostičky z ptáčka a pak je do záponky ukládala. Po dlouhé chůzi přišla konečně na Skleněný zámek. - Zámek ten byl velký, krásný, byl hladký a průhledný jako oko. Cesty nebylo naň žádné, pocestná by se naň nebyla nikdy dostala, kdyby nebylo kostiček. Ty ona před sebou kladla, jednu nad druhou, a tak po nich nahoru vylezla, jako po žebříku, a oknem se dostala šťastně do zámku.

Vkročivši do krásné světnice, viděla stát uprostřed pokrytý stůl a na stole pro tři osoby připraveno. - „To je večera mojích bratou,“ pravila sama sobě, „už nězadlho musia príst' !“-

I přikročila k jednomu talíři, trochu z něho odjedla a potom skryla se pod postel.

Za chvíli bylo slyšeti šum křídel, na okno sedli tři havrani, ale v tom okamžení, jak na okno sedli, stali se z nich pěkní tři mládenci, kteří do světnice poskákali a za stůl se posadili. Jak sedli, zvirtly se všem talíře. „Hop!“ praví nejstarší, „tu musí byť' dakdo z našej rodiny; a mně aj z polieuky dakdo odjedol!“

„Ale čoby to tam, pletky, kdeže by sa ti tu vzal,“ - pravili mu bratří a pokojně pustili se do jídla jako jindy. Nejstarší se sice ještě dlouho přel, že musí někdo v zámku býti, strojil se také, že se po večeri podívá, ale po večeri se mu chtělo spát a ráno zapomněl a po snídání s bratry odletěl.

Děvče zůstalo po celý den ukryto; když se k večeru blížilo, stál tu náhle stůl pokrytý a na něm pro tři osoby připraveno bylo. I přistoupla k stolu, ujedla trochu z jednoho talíře a trochu vína upila z poháru, pak se zase vtáhla pod postel. Za chvíli bylo slyšeti třepetání křídel, bratří se

vrátili, sedli na okno, a v mládence se proměňivše, do světnice poskákali a za stůl posedali. - Jako první den, tak i druhý den se jim talíře zvrty. „Eh,“ povídá střední bratr, „preca si ty, brat, včera darmo nehovoril, že tu dakdo z našej rodiny byť musí. A ľaľa, veď mi aj z polieuky a vína chybí. Nach sa len najem, veď ho vynajdēm, kdě je a kdo je.“ - Nejmladší mu to vymlouval, ale on si to nedal vymluviti a strojil se, že půjde po večeri po zámku hledati. — Ale po večeri byl umdlen, lehl a usnul a ráno časně odletěli, ani si nevzpomněli. Třetí večer sestra zase z jednoho talíře odjedla, z poháru odpila a po jedné posteli se poválela.

Když se bratří vrátili a k stolu zasedli, opět se jim talíře zvrty. „Ej,“ povídá nejmladší, „už to preca musí byť dačo vo veci. Tie taniere sa každý večer zvrtnú a už teraz mně chybí aj polieuka, aj víno. Veď ho ja vyhl'adám, keď stě vy naveky zabudli.“ - I skočil od stolu, schytil meč, a vtom viděl poválenou postel. „Aj postel mi je pováľaná!“ - zvolal a začal po světnici hledati a mečem do každého kouta píchati. - I pod lože se díval; a tu hle, pod svým ložem viděl ukryté krásné děvče. „Aha, tu si,“ vzkřikl, „pod' von, pod', nach vidíme, či si dobrouo, či zluo!“ - „Ach dobrouo, dobrouo, veď som ja vaša sestra; prišla som vás vyslobodit'!“ pravila jim, vylézajíc ze svého úkrytu.

Bratří poznavše ji, měli velikou radost; i těšili se s ní, posadili mezi sebe, a musela jim povídati o matce a oni jí zase rozprávěli o svém živobytí a ona jim o své cestě. - Konečně pravila jim: „Keď som sa už až sem zakonala a toľko vystála, nože mi povedzte, ako vás mám z tohoto vášho zakliat'a vyslobodit'?“ - „Jaj sestra naša,“ ozvali se bratří, „čo ti to aj povieme, to ty nevyvedieš, lebo ten, kdo nás má vyslobodit', něsmie za sedem rokou, sedem mesiacou, sedem týždňou, sedem dní a sedem hodin ani slova prehovorit'. Ak len slovo prerečie, všetko nič nestojí a my na večné veki zostaneme zakliati.“

„Ťažko je to, ťažko,“ vzdychla sestra, „ale poručeno Pánu Bohu, ja sa i na to vezmem, keď som sa raz zakonala, a něpuojdēm dotedy domou, kým vás něvyslobodím.“

Když bratří takovýto pevný úmysl sestřin slyšeli, vůli její nechtěli zlomiti. Aby tedy slib svůj lehčeji vykonati mohla, vyhledali jí v lese dutý strom k obývání, aby se žádným mluviti nemusela. Sedla si tedy do toho stromu, zatarasila se, aby ji nikdo neviděl, a bratří jí zaopatřovali. - Dlouho, velmi dlouho v tom stromě seděla, a nikdy človíčka neviděla. - Jednou ale jel lesem mladý král té země a cesta ho vedla právě okolo toho stromu, kde sestra seděla. Jel čtyřmi koňmi, jako by ho vítr nesl, a tu najednou, jak ke stromu přijíždí, koně jako by se

byli zasekli - a nedej bože, s místa pohnouti se nechtěli. Bili jich; frkali, hrabali, vzpínali se, ale od stromu se živou mocí dále pohnouti nechtěli. Tu skočí mladý král s vozu a jde ke stromu. „Už ja to,“ povídá, „musím prezrieť a vypáčiť, čo je to za strom, že sa pri ňom moje koně tak duria!“ - Prohlíží ho, prohlíží, odhrne hůštinu, již byl zatarasen, dívá se dovnitř stromu, a tu hle — vidí krásnou, utěšenou tvář ženskou. - I prosí ji, aby vyšla k němu ven, a pomohl jí ze stromu vylézt. Hábočky její byly již velmi chatrné, ale byla v nich přece tak krásná, že se král všecek do ní zahleděl a si umínil za ženu ji vzíti. Když se jí ptal, odkud je, kdo je, jak se do toho stromu dostala, ani slovíčka neodpověděla, a na všechny jeho otázky leda hlavou pokývala neb zakroutila. Konečně ptal se jí, zdali by nechtěla s ním jeti do jeho zámku, a ona stydlivě oči sklopivši, pokrčila ramenem. Tu si ji radostně pojmul do náručí, do vozu si ji odnesl a na pěkný zámek vezl, v té jisté naději, že bude mluvit, jak se jen trochu osmělí.

Když do zámku přijeli, dal ji král do krásných šatů obléci; oblečena v krásných šatech byla ještě krásnější. Od toho času se jen vždy okolo ní měl, s ní se bavil a těšil, ale ona na všechny jeho otázky jen znameními odpovídala, a když ji prosil, aby promluvila, lahodně se naň podívala, rameny pokrčíc. I viděl, že je němá. — To však lásce jeho nepřekáželo, a konečně udělal, co si byl z počátku umínil. Dal přistrojiti velkou hostinu, sezval si hosti a slavila se nádherná svatba. Ani při sobáši nevěsta nepromluvila, jen pokynutím hlavy svolení najevo dávala.

Od té doby byli tedy svoji a žili šťastně, navzdor tomu, že královna nikdy slova nepromluvila. - Než štěstí toto dlouhého trvání nemělo. Spikli se proti králi nepřátelé a on musel táhnouti do boje a krásnou svou ženu doma nechat. I dal ji do ochrany jedné babě, která na zámku bývala, a potom bolestně s ní se rozžehnav, odejel do boje.

Ta baba měla také jednu dceru, ošklivou, ona ji ale přece chtěla královi namluviti; když si ale král krásnou svoji němou nevěstu z lesa přivedl, všechna naděje jí zmechla. - Rozhněvala se na krále, ale více ještě na královnu, a kterak si hněv na ní vylíti, byla jediná její myšlénka. Tuto se jí naskytla příležitost; stavěla se k ní sice, jako by ji po samé nohy snísti chtěla, ale to byly všecko jen plané řeči, a pod beránčí koží číhal vlk. — Královna byla samodruhá, když král do boje šel; zanedlouho po jeho odjezdu přišla do polohu a měla krásného chlapce se zlatými vlasy a s hvězdičkou na čele. Toho utěšeného chlapce jí ale baba ukradla a místo něho štěně jí podložila. S krásným chlapcem běžela k oknu, chtěíc ho do vody hoditi, vtom ale letěl okolo

okna havran, a baba hodila ho za havranem, volajíc: „Na si ho, havran, na!“ - a havran chlapce uchytil a bůhvíkam s ním letěl.

Zlostná macecha hned po celém městě roznesla, že královna štěně porodila, a i samému králi novinu tu psala. Král se, pravda, nad takovouto neočekávanou zprávou zarmoutil, proto však ženu svoji nepřestal milovat. Odepsal, že se všelicos ve světě přihodí a že aby jen to štěně dobře opatrovali, dokud by on se nevrátil.

Když se vrátil, našel místo syna štěně a zarmoucenou nad tím královnu; ráda by se byla z toho podezření očistila, a nemohla. Proto přece ale mlčela a král miloval ji jako předtím. - Zanedlouho musel král zase do boje a královnu k porodu se blížící pod ochranou zlostné baby opět nechati musel. Co se stalo? - Stalo se to, že baba krásného chlapce se zlatými vlásky a hvězdičkou na čele oknem ven mimo letícímu havranu hodila a paní štěně podhodila. - Potom roznesla opět po městě novinu, že královna štěně porodila, a totéž královi psala. — Ovšemť že to krále velmi trápilo, ale proto se přece na královnu nehněval, a když domů se vrátil, tak ji miloval jako jindy, aniž že se rmoutí, jí ukázal, vida, jak i ona ustavičně smutná jest.

Musel král potřetíkrát do vojny. I opustil královnu opět samodruhou, a nemaje podezření v babu, královnu jí do ochrany odevzdal. Po třetí porodila královna děvčátko se zlatými vlásky a hvězdičkou na čele. - Baba podhodila jí ale kotě a krásné děvčátko hodila oknem ven mimoletícímu havranu. Potom roznesla hned novinu, že královna mače (kočku) porodila, a králi to odepsala. - Tu již král nemohl se hněvu zdržeti. „Ďalej to trpet' něbudem. Ani nevraví a mesto dětí mi potvory rodí a hiba mňa do posmechu pred svetom uvedie!“ - Umínil si, že jí dá zmarniti.

Když se z vojny vrátil, nechtěl ji ani už viděti a odsoudil ji, aby odpravená byla. - Ona, něbožiatko, aby bratry svoje vysvobodila a na věčné časy aby ztraceni nebyli, raději trpěla, ani slovíčko k své obraně nepromluvila, jen oko její se prosebně k králi obracelo, ale ten se pohledu jejímu vyhýbal.

Vyvedli ji tedy do pole a množství lidu sešlo se na podívanou; mělit' také na ni zlost, za nějakou bohaprázdnou osobu ji držíce. Již strojil se kat, že jí hlavu setne, vtom kde se vezme, tu se vezme, letí havran a zdaleka křičí: „Hop katě, stoj!“ — Kat zadrží a havran položí mu k nohoum chlapěčka se zlatými vlásky a zlatou hvězdičkou na čele řka: „Tu máš tohoto

peknieho chlapca, zabávaj sa s ním!“ - Potom uletí a kat i lidé i král dívají se na chlapce, až si zase kat vzpomene na svoji práci. - Ale sotvaže ke královně přistoupil, letí druhý havran, zdaleka volaje: „Hop katě, stoj,“ a i ten položí před něho utěšeného chlapce se zlatými vlásky a zlatou hvězdičkou na čele, řka mu, aby si s ním hrál. A kat se s potěšením díval na chlapce, i král, i ostatní lidé, až si kat vzpomněl na svoji práci.

Již meč napřáhoval a o málo, že by byl královnu odpravil, která vše vidouc promluví nesměla, tu najednou letí třetí havran a nese roztomilé děvčátko zlatovlasé s hvězdou na čele. „Hop katě, stoj!“ volá zdaleka, a slítnuv dolů, položil děvčátko před královnu řka: „A teraz, sestra, vrav!“

V té chvíli sedm roků, sedm měsíců, sedm týdnů, sedm dní a sedm hodin minulo, co královna svobodění bratrů od kletby započala, - a v té chvíli se proměnili tři havrani v krásné mládence a padli sestře kolem hrdla, děkující jí za vysvobození.

„Už som si bratrou vyslobodila,“ promluvila královna, - „už ti teraz, najmilší muoj, rozpoviem, prečo som nehovorila a ako ťa ježibaba oklamala, podhadzujúc mně štěňa a mača mesto krásnych dětí, ktorie som ja porodila a ktorie ona von oblokom vyhádzala.“ -I vyrozprávala vše králi od počátku až do konce a bratří jí zase pověděli, že oni děti její, když je baba ven vyhazovala, pochytili a na Skleněném zámku opatrovali a nyní že je sestře přinesli.

Krále polévaly slze lítosti a radosti a pokorně prosil ženu svoji, aby mu hněv jeho a ukrutnost proti ní odpustila, že zklamán nemilosrdně s ní nakládal. - Ona mu mileráda odpustila a na všecko trápení zapomněla; vždyť měla svoje krásné děti, svoje bratry i milého muže zase.

Král dal velikou hostinu přistrojiti a mnoho panstva na ni pozval. Před hostinou držel ale súd nad ježibabou, a když hostům předložil otázku, co by zasloužil takový člověk, který chtěl čtyry lidi zmarnit, tu všickni usoudili, že by se takový člověk měl zabezniti do sudu a s vysokého vrchu spustiti do propasti. - Takovýto soud byl i také na babě zlomyslné vykonán. - Od toho času žil král se svojí krásnou ženou a dětmi spokojeně a šťastně; ti tři bratří jeli potom pro starou matku, přivedli ji na králův rozkaz do královského domu a všechněm se dobře vedlo do smrti.

V jednom variantu této pohádky vypravuje se takto: Když sestra z domu odešla, bratry svoje vysvoboditi, přišla do lesa a potkala stařečka. Pozdravila ho přívětivě, a když se jí ptal, kam jde, všecko mu vyrozprávěla, ptajíc se ho na radu. Stařeček řekl jí, že jsou její bratři na Skleněném zámku, a dal jí radu, aby až ku Skleněnému zámku dojde, knoflíčky od kožíšku si utrhala a před sebe kladla, že se jí z nich udělají schůdky, po kterýchž se nahoru dostane. (Ten stařeček byl anděl, který měl ty bratry pod ochranou.) - Sestra dostala se šťastně do Skleněného zámku, našla tam pokrytý stůl, jídla na něm a postele popopravené. Ujedla jednomu polívky, druhému upila vína, třetímu postel pocuchala. Bratři přišli, poznali, že tam někdo byl, hledali a našli sestru. - Ona si umíní, že jich vysvobodí, a vůle jí neodpadne, ani když jí bratří řeknou, že nesmí sedm let, sedm měsíců, sedm týhodnů, sedm dní a sedm hodin ani jediné slovo promluvíti. - Jde do lesa pro lehčí zadržení slibu a tam bydlí ve stromu a kořínkami se živíc. Král přijde do toho lesa na polovačku, najde ji, vezme s sebou na svůj zámek a tak ji miluje, že si ji konečně za ženu vezme. Na to má zlost jedna ježibaba, která v zámku bydlí a svoji škaredou dceru králi dáti mínila. Uvrhne velkou zášť na mladou královnu, a když král do vojny jíti musí a královna zatím do polohu přijde, podloží jí psíčka a králi píše, že ho královna porodila. Dítě zařezané v jedné věži ukryla. Tak se to stane po třikráte. Po dvakráte to král odpustí královně, poněvadž ji velmi rád má, po třetí káže, aby ji ze zámku vyhnali. - Vyhnali ji a ona šla zase do onoho lesa a tam žila jako předtím od kořínků. - Po nějakém čase tam král zase lovil a našel ji. Při pohledu na ni cítil velikou lítost a milost k ní a začal ji odprošovati, a v té chvíli minulo právě oněch určitých sedm roků, sedm měsíců, sedm týhodnů, sedm dní a sedm hodin určeného mlčení. Bratří byli vysvobozeni a ona směla promluvíti. I začala tedy králi všecko vypravovati, jak a co se stalo, že ježibaba krásné její děti zařezala, že ona si jich ale zase vzkřísí jistou bylinkou, kterou jí had jeden přinesl. — Všecko trápení se obrátilo v radost. Zlou babu dal král usmrtit a potom žili již šťastně do smrti. Vysvobození bratří nabravše si ze Skleněného zámku hodně bohatství, k své matce se navrátili a statečně se živili. Podobná těm je česká: O sedmi krkavcích.

O DVANÁCTI MĚSÍČKÁCH

Byla jedna matka a měla dvě dcery; jedna byla vlastní, druhá pastorkyně. Svoji velice milovala, ale na pastorkyni ani hleděti nemohla, jedině proto, že byla Maruška krásnější než její Holena. - Dobrá Maruška neznala svoji krásu, nemohla si pomyslet, kterák to je, že se máteř tak velmi na ni hněvá, kdykoli na ni pohlédne. Všecku práci sama podělati musela: poklízela v chyži, vařila, prala, šila, předla, tkala, trávu nosila i kravičku samotinká obstarávati musela. Holena se jen strojila a na zasíní si hověla. Než Maruška všecko ráda pracovala, byla trpělivá, snášíc láni, hřešení sestřino i matčino jako beránek.

Nebylo to však nic platno, ony byly den ode dne horší, a to jedině proto, že se Maruška stávala čím dále tím krásnější a Holena škaredější.

I pomyslila matka: „Načože by mně to bolo, abych si ja nechávala peknú pastorkyňu v dome; keď prídu chlapani na ohľady, zaľúbia si Marušu a něbudú chcéť ľúbit' Holenu.“ - Od toho okamžení hleděly macecha i dcera její, jak by se ubohé Marušky zprostily; hladem ji mořily, bily ji, než ona trpěla a při tom všem stávala se den ode dne krásnější. Takových utrpení si na ni vymyslily, že by statečnému člověku ani na um nepřišly. Jednoho dne, bylo to v polovici ledna, zachtělo se Holeně vůně fialek.

„Choj, Maruša, donesieš mně z hory kyticu fialiek, chcem ich mať za pásom, aby som mohla k nim čichat,“ - rozkázala sestře.

„Jaj bože, sestro milená, čože ti to prišlo na um; či to kdo slýchal, aby rostly pod snehom fialky?“ - pravila ubohá dívka.

„Ty švandro, ty gryňo, ty, čože máš vraveť, keď ti ja rozkážem? - Chytro choj, a jak nědoněsieš z hory fialiek, zabijem ťa!“ - zahrozila jí Holena. Macecha ale Marušku uchopila, vystrčila ze dveří a dvěře za ní pevně zavřela. - Děvče šlo hořce plačíc do hory. — Sněhu leželo vysoko, nikde nebylo stopy. Děvče bloudilo, bloudilo dlouho; hlad ji mořil, zima ní třásla, prosila Pána Boha, aby ji raději vzal z toho světa. - Tu zhlédne zpozdálí světlo. Jde po záři, i přijde až na vrch hory. - Na vrchu hory hoří veliká vatra (oheň) a okolo vetry leží dvanácte kamenů; na těch kamenech sedí dvanácte mužů. - Tři jsou bělovousí, tři jsou mladší jich, tři ještě mladší, a ti tři nejmladší jsou nejkrásnější. Nemluvili, jen tiše seděli a do ohně

pohlíželi. - Těch dvanácte mužů bylo dvanácte měsíců. Velký sečen (leden) seděl hore, ten měl vlasy i vousy bílé jako sníh a v ruce držel batyk (kyj).

Maruška se ulekla; zůstala chvíli v udivení státi, pak ale osmělivši se přistoupila blíže, prosíc: „Dobří ľudie boží, dajte sa mi zohriať pri vatre, zima mňa triase.“

Velký sečen pokývna hlavou, otázal se děvčete: „Načože si prišla, diouka moja, čo tu hľadáš?“ - „Idem na fialky“ - odpovíděla Maruška.

„Nie je čas chodiť na fialky, veď je sněh!“ - řekl Velký sečen.

„Ej, veď ja viem, ale mi sestra Holena a macocha prikázaly doniesť fialiek z hory. Keď ich neďoněsiem, zabijú mňa. Pěkně vás prosím, báčikovie, povedzteže mně, kdeže ích najďem?“ — Tu se zdvihl Velký sečen, popošel k nejmladšímu měsíci a dal mu batyk do ruky řka: „Bračeku (Brezne), posadni hor!“ - Měsíc Březen sedl hor na kámen a máchl batykem nad vatrou. V tom okamžení vzplanula vatra výše, sníh začal roztávati, stromky začaly pučeti, pod bučkami zelenala se travička, v travičce růžověly se poupátka chudobek a bylo jaro. Pod křovím uschovány pod lístkami rozkvěťaly fialky, a než se Maruša nadálá, bylo, jak by modrou plenu prostřel. - „Chytró sbieraj, Maruša, chytró!“ - kázal jí Březen. Maruša radující se trhala, až měla velikou kyticí fialek.

Potom měsíčkům pěkně zaděkovala a vesele pospíchala domů.

Divila se Holena, divila se macecha, vidouce Marušu, že přináší fialky; šly jí dvěře otevřítí a vůně fialek po celé chýži zavanula. - „Kdeže si ích natrhala?“ ptala se urputně Holena. - „Nuž vysoko tam v hore rostú, pod kríčkami; dost' ich tam veru,“ pravila Maruša. Holena vzala fialky, dala si je za pas, voněla k nim sama, dala matce přivoněti, ale sestře neřekla: „Privoň si!“ - Druhý den hověla si Holena u pece, i zachtělo se jí jahod. - I zavolala si hned na sestru řkouc jí: „Choj, Maruša, a dones mně z hory jahuod!“ - „Jaj bože, sestro milená, kdeže najďem jahody? — Či to kdo slýchal, aby pod sněhom jahody rostly!“ - pravila Maruša.

„Eh ty švandro, ty gryňo, ty, čo budeš vravet', keď ti ja rozkážem. - Chytró choj, a jak neďoněsieš jahuod, zabijem ťa!“ - zahrozila zlá Holena. Macecha chopila Marušku, vystrčila ji ze dveří a dvěře za ní pevně zavřela. - Děvče šlo hořce plačíc do lesa. Sněhu leželo vysoko,

nikde stopy nebylo. Bloudilo děvče, bloudilo dlouho; hlad ji mořil, zima ní třásla. Tu vidí zpovzdálí to samé světlo, co viděla před tím dnem. S radostí se k němu pustila. — Přišla zase k té veliké vatře, okolo níž sedělo dvanácte měsíčků.-Velký sečen seděl hor. „Dobří ľudie boží, dajte sa mi zohriať pri vatre, zima mňa triase,“ prosila Maruša. Velký sečen pokývna hlavou, tázal se jí: „A načože si zase prišla, čože tu hľadáš?“

„Iděm na jahody!“ - odpoví Maruška.

„Eh veď je zima a na sněhu jahody nerostú,“ pravil Sečen.

„Veď ja viem,“ smutně povídá Maruša, „ale sestra Holena aj macocha prikázaly doniesť jahud; jak ich nēdonēsiem, už ma zabijú. Pekne vás prosím, báčikovie, povedzte mi, kdeže ich najdēm?“ - I zdvihl se Velký sečen, popošel k měsíci, který mu seděl naproti, dal mu batyk do ruky řka: „Bračeku (Červne), posadni hor!“ - Měsíc Červen sedl nahoru na kámen a máchnul batykem nad vatrou. Vysoko vyšlehla vatra; žárem jejím roztál sněh ve chvílce, země se zelenala, stromy obalily se listem, ptáčkové začali prozpěvovati, rozmanitých kvítků po lese rozkvétalo - a bylo léto. - Pod bučkami bílých hvězdiček, jak by našil. Vůčihledě se ale měnily ty bílé hvězdičky v jahôdky, skokem zrály a zrály, a než se Maruška nadálá, bylo jich, jako by krve rozlil. „Chytro sbieraj, Maruša, sbieraj!“ rozkázal měsíček Červen. - Maruša radující se sbírala, až měla plnou zástěru. Potom pěkně měsíčkům zaděkovala a vesele domů pospíchala.

Podivila se Holena, podivila se macecha, vidouce, že nese Maruša vskutku domů jahody, plnou zástěrku. - Běžely jí dvěře otevřítí a vůně jahod hned po celé chyži zavanula. - “Kdeže si ich nasbierala?“ ptala se urputně Holena.

„Vysoko v hore, dost' ich tam rostie pod bučkami,“ pravila Maruša.

Holena vzala jahody, najedla se dosyta, i macecha se najedla, ale Marušce neřekly: „Vezmi si jedinú!“ - Zmlsala se Holena na jahodách a třetího dne zachtělo se jí červených jablek. „Choj, Marušo, choj do hory, dones mi červených jablk!“ - rozkázala sestře.

„Jaj bože, sestro milená, kdeže by sa v zime jablká vzaly?“ - namítala ubohá Maruška.

„Ty švandro, ty gryňo, čo budeš vraveť, keď ti ja rozkážem. Chytró id' do hory, a jak nědoněsieš červených jablk, veru, že ťa zabijem!“ - zahrozila zlá Holena. - Macecha uchopila Marušku, ze dveří ji vystrčila a dvéře za ní pevně zavřela. - Děvče pospíchalo hořce plačíc do lesa. - Sněhu leželo vysoko, nebylo stopy. Děvče ale již nebloudilo, upřímo pospíchalo na vrch hory, kde veliká vatra hořela, okolo níž dvanácte měsíčků sedělo. Seděli tam, seděli, Velký sečen seděl nahoře.

„Dobří ľudie boží, dajte sa mi zohriať pri tej vatre, zima mňa triase,“ prosila, pristoupíc k ohni. Velký sečen, pokývna hlavou, tázal se jí: „A načože si prišla, čože tu hľadáš?“

„Idem pre červené jablká!“ - odpověděla Maruška.

„Zima je; nerostů v zime červené jablká“ - odpověděl Velký sečen.

„Ved' ja viem,“ odpověděla smutně Maruška, „ale mně sestra Holena aj macocha přikázaly, aby som doniesla z hory červených jablk. Keď ich nědoněsiem, zabijú ma. Pekne vás prosím, báčikovie, povedztež mně, kdeže ich mám hľadať.“

Tu se zdvihl Velký sečen, popošel k jednomu ze starších měsíčků, dal mu batyk do ruky řka: „Bračeku (Září), posadni hor!“ - Měsíček Září sedl hor na kámen i máchnul batykiem nad vatrou. Vatra rudě zahořela, sních se ztrácel, ale stromy neobalovaly se listem; jeden lísteček po druhém opadával a chladný větřík je roznášel po zažloutlém pažitu, jeden sem, druhý tam. Neviděla Maruška tolik rozmanitých kvítků. Po stráni kvetla turanka, červenaly se klinčoky, v údolích jesenka, pod bučkami rostlo vysoké kapradí a hustý zimozelen. Maruška se dívala jen po červených jablkách a tu vidí vskutku jabloň a na ní vysoko mezi ratolestmi červená jablka.

„Chytró, Maruško, ráňaj, chytró!“ rozkázal měsíček. - Maruška radujíc se zatřásla jabloní; spadlo jedno jablko. Zatřásla po druhé, spadlo druhé. „Chytró, Maruška, spiechaj domou!“ - volal na ni měsíček, a Maruška hned poslechla, sebrala spadlé dvě jablka, měsíčkům pěkně zaděkovala a vesele domů pospíchala. - Podivila se Holena, podivila se macecha, vidouce, že nese Maruška domů jablka. - Šly jí rychle otevřítí a Maruška jim dvě jablka podala. - „A kdeže si ich natrhala?“ - ptala se Holena. „Vysoko v hore rostú tam, a dost' ich tam. eště,“ pravila Maruška.

„A prečože si ich viac neďoniesla? Či si ich zjedla na ceste?“ - osopila se na ni Holena.

„Jaj, sestra milená, nezjedia som ja ani len kúšť'ok. Keď som najprú stromom zatriasla, spadlo jedno, keď som podruhékrát zatriasla, spadlo druhé a viac mně triasť nedali. Volali, abych išla domou!“ - pravila Maruška.

„Bodaj ťa parom ubil!“ - hřešila Holena a chtěla Marušku bít. Maruša se pustila do hořkého pláče, prosíc Pána Boha, aby ji raději vzal k sobě a nedal od zlé sestry a macechy ubítí. - Utekla se do kuchyně. Holena mlsná nechala prozatím hřešení a začala jíst jablko. Jablko zdálo se jí tak lahodné, že jistila, takovou dobrotu že jaktěživa neokusila. I maceše zachutnalo. - Snědly obě a zachtělo se jim více. - „Daj mi, mamó, kožúšok, idem sama do hory!“ řekla Holena, „tá švandra by nám ich zase po ceste zjedla. Však ja najdēm to miesto a všetky ich zráňam, čo by ma aj volali!“ - Darmo matka odmlouvala, Holena vzala kožíšek, plenu na hlavu a pustila se do hory. Matka stála na prahu, pohlížejíc za Holenu, jak se jí to jde. - Sněhu plno, nikde stopy; Holena bloudila, bloudila dlouho, mls ale poháněl jí dál a dále. — Tu viděla vpozdálí světlo. - Pustí se k němu. Přijde na sám vrch, kde hoří veliká vatra, okolo vetry na dvanácti kamenech sedí dvanácte měsíčků. Holena se zalekne; hned se ale vzpamatuje, přistoupí blíže k vatře a vztáhne ruce ohřátí se. Neptá se měsíčků: smím se zohriať či nesmím, ani na ně nepromluví.

„Načo si prišla, čože tu hľadáš?“ mrzutě zeptal se jí Velký sečen.

„Načože sa ma spytuješ, ty starý blázon, ty, netreba ti vedieť, kde idēm,“ odsekla urputně Holena, odvrátila se od vetry a šla do lesa. - Velký sečen svařtil čelo a batykem máchl nad hlavou. — V tom okamžení zachmuřilo se nebe, vatra nízko jen hořela, sněh začal se sypati, jak by cíchu rozsypal, ledový začal duti vichr po hoře. Holena nevidí na krok před sebe; bloudí, bloudí, padá do závějí, oudy jí slábnou, křehnou. - Ustavičně sněh se sype, ledový vítr duje, Holena hřeší na Marušu, na Pánaboha. - Oudy jí v teplém kožichu mrznou. - Čeká matka Holenu, vyhlíží z okénka, vyhlíží z předdveří, nemůže se dcery dočkati. - Ubíhá hodina za hodinou, Holena nepřichází. - „Či jej tak jablká zachutnaly, že sa jej od nich nechce - či čo? Musím ja sama opáčiť, kde je!“ - pomyslila si konečně macecha, vzala kožíšek, plenu na hlavu a za Holenu se pustila. - Sněhu plno, nikde stopy. Volala Holenu, nikdo se jí neozýval. - Bloudila, bloudila dlouho, sněh se sypal, ledový vítr dul po hoře.

Maruša uvařila oběd, spravila kravičku, Holena ani macecha nepřichází. - „Kdeže sa tak dlho zabávajú!“ - povídá si Maruška, sedajíc k přeslici. - Již je plné vřetánko, již se v jizbě setmělo, a Holena ani macecha se nevrací. - „Jaj bože, čože sa im prihodilo,“ - stýská si dobré děvče a úzkostlivě ven okénkem se dívá. — Nebe se třpytí, zem se svítí — člověka neviděti. Smutně zavírá okénko, udělá křížek a modlí se za sestru a matku. - Ráno čeká se snídání, čeká s obědem, ale nedočeká se ani Holeny ani macechy více. — Obě v hoře zmrzly. - Zůstala dobré Marušce chyžka i kravička i kousek pole, našel se k tomu i hospodář, a dobře bylo jim oběma žítí, v pokoji.

ČERNOKŇAŽNÍK *

Byl jednou jeden starý člověk a ten měl jednoho synka; že byl ale již velmi starý a přitom chudobný, nemohl synka svého déle živiti. - Jedenkrát, když se nad svojí psotou rozťažobil, oslovil svého synka takto: „Synku, muoj synku, vidíš, že som ja už velmi starý, robiť viac nevládzem, žobrať sa hanbím a zagazdovaného nič nemám. -Ty si už odrástol, musíš si ty sám už do sveta poživnosť hľadať a u dakoho slúžiť.“

„No veru, muoj drahý otče,“ odpoví mu syn, „to ja uznávam a dávno som už na to myslel. Vďačne ja puojdēm do služby, lebo krēm toho by som rád do sveta ísť.“

Po krátkém čase vybral se starý otec i se synkem na cestu. Jakkoli stár, chtěl přece synka svého přes hory a lesy do té služby dovésti. I šli tedy spolu, až přišli jednoho dne do hustého lesa, ke skále, na níž viděli jednoho samotného člověka seděti a čísti z veliké knihy. - To byl černokněžník.

„Pánboh daj šťastia!“ pozdravili ho pocestní.

„Pánboh daj i vám; kdeže iděť, starý otče?“

„Vedíem tuto synka do sveta a rád by som dáku službu mu vyhľadal, aby sa dač naučil,“ odpověděl starý.

„Kdeže buděť synka vodiť do sveta, nahajtě ho pri mně“ -pravil mu černokněžník.

„A či ho prímetě?“ s radostí zvolal stařec.

„Ej veru ho primem, budě mi posluhovať. Ale čože mi za to dáte, keď ho aj učit' budem?“

„Ach čože by vám dal, veď som ja chudobný otec, nemám sám, čo bych do úst položil,“ - pokrčil rameny starý.

„No vietě čo,“ řekl černokněžník, „za sedem rokou ho buděm u mňa držať a buděm ho učit', ale o sedem rokou priděť, ak si ho poznáte, budě váš, ale ak nie, tak si ho ja na večnosť zadržím!“

„No dobre,“ praví starý otec, „keď je už tak, nach budě“ -ale sám u sebe si myslil: „Cože by to bola za robota, aby som si o sedem rokou syna nevěděľ poznať?“ Nechal tedy synka ve službě u černokněžníka a sám se odebral domů. — Doma se mu to ovšem v hlavě rozleželo a ustavičně si myslel, jak on synka pozná a proč by ho neměl poznati, a konečně ho napadal strach, že ho snad přece nepozná. No ale nechme ho, stařečka, a ohlédněme se po synkovi.

Černokněžník se prvně synka ptal, zná-li čítať, ale věru mu synek pravdu pověděľ, řka, že nezná.

„No, keď neznáš, dám ti robotu!“ řekl mu černokněžník a zavedl ho do jedné jeskyně. - V jeskyni byly dvě jizby; v jedné viděľ synek pokrytý stůl pro dvě osoby a jídlo připravené, v druhé jizbě bylo plno kněh: „Tuto, či vidíš tieto velké knihy, budeš ich od prachu obmetať. - Keď sa ti dakedy táto robota zunuje, zazvoň na tento zvonček, a pribehnú ti chlapci s tebou hrať. Oni ti budú písať, spievať, veselé kúsky vyvádzať, a muožeš s nimi hrať do vuole.“ - Po těch slovech sedli spolu ke stolu, a když se najedli, černokněžník odešel někam na daleké cesty a synek pustil se do vykázané mu práce.

Když ten milý synek ty knihy den jak den od prachu čistil, bývala mu ovšem dlouhá chvíle — a tu on nezazvonil na zvoneček, ale rozevřel jednu knihu po druhé, díval se do nich a pomalu učil se čítať, až se i naučil. - Jak uměľ čítať, tu si potom z kněh vyčítal všechny černokněžníkovy čarodějstva.

Když po roce černokněžník domů se vrátil a knihy v pořádku viděl, pochválil ho za jeho pořádnost a daroval mu dukát. - Synek ale prosil, či by směl na krátký čas bídného otce navštívit a ten peníz mu donést. - Odpustil ho černokněžník, aby otce navštívil. - S radostí běžel milý syn k svému starému otci a našel ho doma na lavici seděti, velmi zamyšleného. - „Eh otče muoj, čože tak dumáte?“ ptal se ho.

„Oj muoj synku,“ odpoví mu stařec, „akže by som nĕdumal, ved' sa ja bojím, že ťa za sedĕm rokou nepoznám!“

„Eh zato sa netrapte; keď ma prídĕtĕ poznvat', tak ma ĕernoknažník na holuba spraví, ale ja si sadnem s druhými holubami na strechu a budĕm v tret'om radĕ sedieť. Tak len dobre pozorujte, keď uvidíte, že má dajedon holub krídlo ovesenuo, to muožitĕ vedieť, že to ja budĕm, a len na toho ukajte.“

Starý otec se tedy uspokojil a synek zase nazpĕt k ĕernoknĕžníkovi se odebral. - Sotvaže se navrátil, ĕernoknĕžník odešel opĕt na cesty a on zůstal při knihách sám. Āistil je jako předtím, přitom pilnĕ v nich Āítaje. - Āĕernoknĕžník byl po každĕ, když ze svĕta se vrátil, se svým sluhou velmi spokojen.

Minulo sedm let: starý otec vzal si do ruky vatral a šel kulhaje k ĕernoknĕžníkovi pro svĕho syna. - „No, prišol som si pre syna!“ pravil, přijda na místo.

„Nože no,“ odpoví ĕernoknĕžník, „sedĕm rokou minulo, prauda; no tak si ho vezmite, ak si ho poznte, tamto, hĽa, sedí na streche! Ale ak si ho na prvý raz nepoznte, zostanĕ pri mnĕ.“ - Starý otec opřel se o hůl, hledí na křídĕl holubů na střeše sedících, hledí a poznvá syna, a hle, uŹ ho poznal.

„Aha“ - ukazuje radostnĕ vatralem na střechu, „tamto je muoj syn, ten krajný v tret'om radĕ, Āo to krídĕlce ovesil!“

„Prauda, prauda, uhadol stĕ“ - mrzutĕ propoví ĕernoknĕžník. - Když si ale otec syna prosil, aby mu ho tedy dal, tu se zaĀal všelijak vymlouvati, že je holubem, že ho nemůŹe hned na

člověka spraviti, a že ho za krátký čas domů pošle. Musel' tedy starý otec bez syna domů odejíti, jakkoli mu to těžko bylo.

Černokněžníka to velmi mrzelo, že má dáti synka nazpět, a kdož ví, co by byl s ním dělal, ale chytrý již syn vyhlídl si čas, a jak černokněžník z domu odešel, tu vzal mu knihu, v níž měl všechny čarodějstva zaznamenaný, a dal se v útěky domů za starým otcem. Dohonil ho na cestě.

„Nuž muoj synku, či si sa vyslobodil?“ zvolal radostně starý otec.

„Ej veru som už tu na slobodě, a ešte som mu i knihu vzal!“

„No len, synku, aby si za ňu draho nezaplatil,“ pravil otec starostlivě.

„Oj, čože by zaplatil, ved' som ja väčší černokňažník ako on sám. Ale vietě čo, otče, strava nám vyšla, a ja sa preca len bojím, že ma ten černokňažník budě naháňať, tak sa j a urobím na peknú paripu a vy si na mňa sadnite a chod'tě ma tam do tej osady predávať. - Keď ma už predáte, vezmitěže mi dolu kantár, lebo keď ho na mně zabudnětě, nikdy sa viac nenavrátím.“

Spravil se tedy synek krásným koněm, otec si na něho vyesdl a jel na něm do blízké osady, kde byl právě trh. Hned se kupci okolo něho sběhli a ptali se ho, za jakou cenu by koně toho chtěl dáti; on jim řekl: „Za štyri sto zlatých!“ - Ale se přece jen ten kůň zdál kupcům drahým býti, až tu přijde černokněžník; jak se na koně podíval, hned věděl, jaký to kůň.

„Čože stojí tá paripa, starý otče?“ ptá se hned.

„Oj veru ju od štyri sto zlatých nedám,“ odpověděl starý, který černokněžníka nepoznal.

„Ale či nespustíte nič?“

„Oj veru ani babku,“ ujišťoval starý otec.

„No, keď je tak, je tak, tu mátě štyri sto zlatých!“ - a černokněžník hned starci peníze do ruky položil. - Starý otec pustil se do počítání peněz, nevzpomněl na slova synkova, a

černokněžník uchopil ho za uzdu, vyšvihnul se naň a ten tam ujížděl. — Byl náramně rozlícen a přímo zamířil do nejbližší osady ke kovárně. „Kováču, kuj dvacentové podkovy a rozpálené přibíjaj tejto paripe!“ rozkazoval černokněžník, když byl u kovárny s koně slezl a za uzdu ho u studnice uvázal. - Kovář hned šel chystati si železo a černokněžník také šel do kovárny přihlížeti, aby se vše pořádně stalo. — Kůň zůstal venku sám a rád by se byl uzdy zprostil. Tu vyběhla z domu dívčina se džbánem pro vodu k studnici.

„Pěkně ťa prosím, dioučička, povolže mi trochu kantár, budem na těba všetkým dobrým pametat“ - prosil kůň dívčinu.

„Eh vdačně ti to urobím,“ pravila dívčina, postavila džbán a uzdu mu povolila. - Jak mu ji povolila, sešuchnul si ji o sloup docela s hlavy, přetvořil se v holuba a mžikem zdvihl se do povětří. Děvče u studnice s podivením se ohlíželo po koni, ale černokněžník věděl již také, co se stalo, a dobře viděl holuba v povětří letěti. I udělal se jestřábem a za ním. - Ubohý holub, o málo, že by ho byl jestřáb ulapil, vtom viděl ještě včas v královském domě u okna seděti královskou dceru a co krásný zlatý prsten pustil se jí do lůna. - I zaradovala se velmi královská dcera nad tím prstenem, neboť byl překrásný, a hned běžela k svému chorému otci ukázati mu, jaký to prsten do lůna jí spadl. - Chorý král se tomu divil, ale také se z toho těšil, kvůli své milé dceři. - A co spolu o tom prstenu hovoří, oznamuje sluha, že se hlásí jakýs cizí lékař, který praví, že chorému králi zdraví navrátí. - Král dal hned toho lékaře k sobě zavolati a statečně ho přivítali, a to byl ten černokněžník. - Královská dcera hned se ho ptala, zdali by jí otce vyléčil.

„Veru by ho vyliečil,“ pravil černokněžník, oči nespúštěje s prstenu, který měla královská dceř na prstu, „veru by ho vyliečil, keby stě mi dali ten prstěň, čo máte na malom prstě.“ - Králova dcera nechtěla ho zprvu dáti, ale že otce svého milovala a že se bála, aby v té chorobě neumřel, slíbila, že mu ho dá, jestli jí otce vyléčí.

Černokněžník nepotřeboval mnoho léků, netrvalo to dlouho a král se cítil jako zdravý; černokněžník žádal o prsten. -

Tu jak mu ho z vděčnosti podávala, vypadl jí z ruky a v okamžení se na drobné zrnka prosové rozsypal. — V té chvíli se ale černokněžník v holuba přetvořil a začal zrnka zobati, jedno ale

královská dcera pristúpila, a jak holub u její nohy se octnul, udělal se z toho zrnka jestřáb, holuba chytil a na kusy roztrhal. — Bylo po černokněžníku a jeho kunštech.

Z jestřába se ale udělal krásný mládenec, který se královské dceři poklonil a jí děkoval. - Král, který byl vše to s podivením pozoroval a vše si od něho vyprávěti dal, pravil mu konečně: „No, keď si ty věděl černokněžníka previesť a zmámiť, ja ti túto moju dcéru za ženu prisľubujem a po mojej smrti celé kráľoustvo ti nahám.“

Tak se i stalo. Synek vzal si královu dceru za ženu, starého svého otce si vyhledal a k sobě vzal, a tak žili dlouhá léta pospolu šťastně, a když jim otcové odumřeli, kralovali sami dále v svatém pokoji.

O HLOUPÉ ŽENĚ

Byl jeden muž, který měl ženu hloupou zrovna dost. Jednoho dne ptala se muže: „A načože ti tá múka hore na padláši a tolko braučoviny a slaniny v kochu?“

„Či vieš, ženička,“ odpovéděl muž, „tú múku, až budě treba, zamiesiš a tá braučovina a slanina budě na kapustu.“

„A čože to máš v tom starom hrnčoku pod ložom?“

„Ej to sú tekvicové jadrá; až pojede ztaděto hrnčiar, vyčaríme ich za nový hrnčok“ - řekl muž. Byly to ale peníze. - Muž ale znaje, že nemívá žena jeho všech pět pohromadě, nechtěl jí to říci. - Druhý den ráno, když odcházel do práce, kázal, aby mu vyčistila šaty a všecko do pořádku uvedla, večer že se vrátí.

„Vyčistím, mužičku, všetko, nestaraj sa“ - ujistňovala žena. — Muž odešel, a sotva byl pryč, jel okolo chalupy hrnčír s plným vozem hrců. - Žena jak ho spatřila, uchopila rychle zpod lože starý hrnec s domnělými jádry, a vyběhnouc před dvěře, volala na hrnčíře: „Hej, človečku, človečku, čakajtě! Iděm s vami na čary.“

„A načože, ženička, chcete čariť?“ ptal se hrnčír.

„Tuto na tekvicové jadrá, dlho už ich muoj muž pre vás nahával, aby stě nám dal za ně nový hrnčok.“ — Hrnčír vida místo jader peníze, věděl hned, jakého to má před sebou kupce. - I chválil jádra, že jsou pěkná, a složil ženě rychle s půl vozu hrnců, nad čímž se ona velmi potěšila. Hrnčír s penězi odjel a žena hrnky nastrkala na kůly u plotu, jeden vedle druhého. - Jeden maličký se jí tam nevešel, i začala volati na ostatní hrnky: „Pošiňtě sa, pošiňtě, či nevidíte, že nemá ten maličký mesta?“ - a když nechtěly hrnce uhnout, vzala palici, a jak mlátila, tak mlátila do nich, až střepy daleko litaly. - Když je všecky rozbila, nastrčila na kůl ten maličký a velmi si libovala, kterak dobře to vyvedla. - Potom šla do kuchyně, sundala maso z komínu, vzala i slaninu, všecko odnesla do zahrady a pokladla tím hlávky zelí. - Netrvalo to dlouho, přišli psi a sežrali maso i slaninu. I rozlítla se na ně žena, vzala kyj a ze zahrady je vyhnala, ale svého vlastního chytila, dovedla do sklepa a přivázala k čepu u sudu. Pes se trhal, až vytrhl čep a utekl, žena ale, vidouc, jak se víno ze sudu valí, běžela na půdu pro mouku a všecku jí do toho zamísila. - Když to všecko tak dobře vyvedla, vzpomněla si ještě, že má mužovi šaty čistit. Šla tedy do komory, vynesla všecko jeho šatstvo, kabáty, nohavice, čapky, kde co bylo, naházela to do necek, svařila vodu, namydčila a pěkně spařila. - Když to všecko pěkně vypařila, vyprala a vyplakala, pověsila to na plot. Zanedlouho přišel muž domů. - I šla mu hned vstříc a začala, vypravovat, co přes celý den dělala a jak všecko pěkně do pořádku uvedla. - Mužovi ovšem při jejím vypravování vlasy vstávaly - i nevěděl, co jí má udělat, má-li ji zabít, nebo vyhnat, či co s ní.

„Ej ženo, parom ti do duše, veď si ty sprostá ako baraní roh!“ - zvolal pln zlosti a začal jí vykládat, co udělala, - „ale už darmo“ - doložil po krátkém rozmyšlení - „teraz len chytro choj, či dohoníme toho hrnčiara. Ty id' na ľavý, ja idem na pravý bok; jestli ho uvidíš skorej, zavolaj na mňa, jestli ja ho skorej uvidím, zavolám na tēba.“ - Rozešli se. - Za malou chvíli začala žena křičeti: „Hej, hej muži, chytro pobež, už ho mám, toho pľuhauca!“ - Muž běžel o překot, a když přiběhl k ženě, viděl, že drží obejmutého hastroše, který v zelí stál. „Jaj bože, už to do porazenia s tou hlúpou ženou! Cože ja budem s ňou robiť?“ - Když si tak vzdychal, napadla mu dobrá lest. — „Ženička,“ pravil jí hlasem zcela pokojným a upřímným, jako by se nebylo nic stalo, „ženička, či si nepočula, že budě vojna s Turkom a že musia aj ženy do ohňa?“

„Jaj běda, mužičku - a či naozaj?“ zvolala žena, plna strachu.

„Nuž veru naozaj - a či by si sa bála ísť na Turka?“ „Bodaj skapal pohan - veru by som sa bála.“ „Nu, neboj sa, veď ťa ja skryjem, že ťa nenajdu.“ „Ach, skryže ma, skry, mužičku,“ prosila žena a muž vzal ji za ruku a šel s ní do lesa. V lese vykopal hlubokou jámu, ženu do ní dal a zahrabal až po krk, takže jí jen hlavu viděti bylo. — Muž ale natrhal mechu, nasbíral listí a pěkně jí hlavu obložil a zasypal. - Potom prikázav jí, aby se tiše a pokojně chovala, odešel domů. - Žena, něborka, seděla jako peň, ani nehlesla; přišla noc a ona vždy trpělivě seděla, myslíc, že to tak musí býti. Tu najednou slyší hlasy a vidí světlo se míhat a blíž a blíž přicházeti. Byli to zbojníci, vracející se z zboje. — Když přišli až k ní, zastali a vůdce pravil: „Tuto sme istí a tu muožme aj peniaze rátať. Dajtěže to svetlo na ten pařez!“ Ten parizek, na nějž si zbojníci světlo dali, byla ale ženina hlava. - Chvíli hodnou to trvalo, zbojníci měli před sebou hromádku zlatých peněz ležeti, an se tu nedaleko nich ozývá. bolestně: „Jaj, jaj, jaj!“ I popadl je všecky strach, zhasli světlo, peníze rozházeli a pryč utíkali, co pára stačila. Jajkání to přicházelo od zakopané ženy; světlo, které dohoří válo, začalo jí pálení hlavu, a nemohouc se déle zdržeti bolestí, vzdychla si, což zbojníky tak polekalo, že se dali na útěk a více se nevrátili. - Muž časně ráno vstal, nedalo mu to pokoje, co ta žena v lese dělá, bylo mu jí přece líto, i vzchopil se a šel do lesa. - Když ho viděla žena přicházeti, volala radostně: „Ľa mužičku, či som ti nevyrobila viac peňazí, než som dala za hrňčoky?“ - a tu mu povídala, jak se s ní dělo. - Muž vida hromadu zlatých peněz, odpustil ženě vše, rychle ji vyhrabal a domů odvedl. - Koupili si zase mouku, víno, vepřovinu a slaninu, koupili si i nové šatstvo a novou chalupu -, a že měli hodně peněz, měli, jak se samo sebou rozumí, také napotom oba dva dost rozumu.

VARIANTY

O dvanácti měsíčkách. Pohádka slovenská z okolí trenčínského

Byla jedna matka, a měla dvě dcery; jedna byla vlastní, druhá pastorkyně. Svoji milovala velmi, na pastorkyni ani hledět nemohla, jedině proto, že byla Maruška krásnější, než její Holena. - Dobrá Maruška neznala svoji krásu, nemohla si pomyslit, kterak to je, že se matera tak velmi na ni jeduje, kdykolvěk na ni pohlédne. Všecku práci sama podělat musela: poklízela v chýži, vařila, prala, šila, předla, tkala, trávu nosila i kravičku samotinka obstarati

musela. Holena se jen strojila a na zasíní si hověla. Než Maruška všechno ráda pracovala, byla trpělivá, snášíc láni, hřešení sestřino i matčino jako ten beránek. -Nebylo to však nic platno, ony byly den ode dne horší, to jedině proto, že se stávala Maruška čím dále tím krásnější a Holena škarodej ší. I pomyslíla matka: „K čemu by to bylo, abych si nechávala pěknú pastorkyni v domě, když není moje dcera taká. Přijdú chlapani na ohledy, zamilujú si Marušu, nebude se jim Holena líbit.“ Od toho okamžení hleděly, jakby se ubohé Marušky sprostily; mořily ji hladem, bily, ale ona trpěla, a stávala se den ode dne krásnější. Takových trápení si na ni vymyslíly, že by statečnému člověku ani na um nepřišly. — Jednoho dne, bylo to v polovici velkého sečena (ledna), zachtělo se Holeně vůně fialek. „Jdi mi Marušo, jdi mi donést s hory (lesa) kytici fialek, dám si je za pas, budu k nim čichat“ rozkázala sestře. - “Jaj Bože, sestro milená, cože ti to přišlo na um; neslyšela jsem, aby rostly pod sněhem fialky!“ pravila ubohá dívka. - „Ty švandro, ty gryňo, ty budeš odmlúvat, když ti já rozkážu? Hned půjdeš do hory, a jak nedoneseš fialek, zabijú tě!“ zahrozila Holena. - Macecha chopila Marušku, vystrčila ze dveří, pak dvěře pevně zavřela. - Děvče šlo hořce plačíc do hory. Sněhu leželo vysoko, nikde nebylo stopy. Děvče bloudilo, bloudilo dlouho; hlad ji mořil, zima ní třásla, prosila Pánaboha, aby ji raději vzal z tohoto světa. Tu vidí z povzdálí světlo. Jde po záři, i přijde až na vrch hory. Na vrchu hory hoří veliká vatra (oheň), okolo ní leží dvanácte kamenů, na těch kamenech sedí dvanácte mužů. Tři jsou bělovousí, tři jsou mladší jich, tři ještě mladší, a ti tři nejmladší jsou nejkrásnější. Nic nemluvili, jen tak tiše do ohně pohlíželi. - Těch dvanácte mužů bylo dvanácte měsíců. Velký sečen (leden) seděl hor; ten měl vlasy i vousy bílé jak sněh. V ruce držel patyk (kyj). Maruška se ulekla, zůstala chvíli v udivení stát, pak ale osmělivši se přistoupila blíže, prosíc: „Dobří lidi boží, nechte mne ohriat se pri vatre, zima mnu třese.“ -Velký sečen pokývnuv hlavou, táže se: „K čemu jsi přišlo děvče sem, čeho tu hledáš?“ - „Jdu na fialky,“ odpověděla Maruška. - „Není na čase, chodit na fialky, když je sněh,“ řekl velký sečen. - „Vím to, vím,“ pravila smutně Maruša, „ale sestra Holena i macecha prikázaly, donést fialek s hory; jak nedonesu, zabijú mne. Prosím vás pěkně bačikové, povězte mně, kdeže jich najdu?“ — Tu se zdvihl velký sečen, popošel k nejmladšímu měsíčku, dal mu patyk do ruky, řka : „Bratčeku březne, posedni hor!“ - Měsíček březne sedl hor na kámen, a máchl patykem nad vatrou. V tom okamžení zahořela vatra výše, sněh začal roztávat, stromky začaly pučet, pod bučkami zelenala se travička, v travičce růžověly se poupátka, chudobky a bylo jaro. Pod křovím uschovány pod lístky rozkvétaly fialky, a než se Maruše nadálá, bylo jich, jakby modrou plenu prostřel. „Chytro (rychle) sběraj Maruša, chytro!“ rozkázal březne. Maruša radující se sbírala, až měla velikou kytici fialek. Pak měsíčkům pěkně zaděkovala, a pospíchala vesele domů. - Divila se Holena, divila se

macecha, vidouce Marušu, kterak nese kytici fialek; šly jí dvěře otevřít, a vůně fialek po celé chýži zavanula. - „Kdeže jsi jich nasbírala?“ ptala se urputně Holena. - “Vysoko v hore, tam rostú pod kríčkami, dost jich tam,” pravila Maruša. - Holena vzala fialky, dala si je za pas, voněla k nim sama, i matce dala přivonět, sestře neřekla ani: „přivoň si.“ - Druhý den hověla si Holena u pece, i zachtělo se jí jahod. - „Jdi mi Marušo, jdi mi donést s hory jahod!“ rozkázala Holena sestře. - „Jaj Bože, sestro milená, kdeže najdu jahod. Neslyšela jsem, aby pod sněhem rostly jahody,” pravila Maruša. - „Ty švandro, ty gryňo, ty budeš odmlúvať, když ti já rozkážu? Chytro jdi do hory, jak nedoneseš jahod, věru že tě zabijú!“ zahrozila zlá Holena. — Macecha chopila Marušu, vystrčila ze dveří, pak dvěře pevně zavřela. Děvče šlo hořce plačíc do hory. Sněhu leželo vysoko, nikde stopy nebylo. Bloudilo děvče, bloudilo dlouho; hlad ji mořil, zima ní třásla. Tu vidí z povzdálí to samé světlo, co před tím dnem. S radostí se k němu pustila. Přišla zase k té veliké vatře, okolo níž sedělo dvanácte měsíčků. Velký sečen seděl hor. „Dobří ludi boží, nechte mne ohriať se pri vatre, zima mnú třese,” prosila Maruška. - Veliký sečen pokývna hlavou táže se: „K čemu jsi opět prišla sem, čeho tu hledáš?“ - „Jdu na jahody,” odpoví Maruša. - „Není na čase, chodiť na jahody, když je sněh,” praví velký sečen. - „Vím to, vím,” smutně povídá Maruša, „ale sestra Holena i macecha prikázaly donést jahod; jak nedonesu, zabijú mne. Prosím vás pěkně bačikové, povězte mně, kdeže jich najdu?“ - Zdvihl se velký sečen, popošel k měsíčku, který mu seděl naproti, dal mu patyk do ruky, řka: „Bratčeku červne, posedni hor!“ — Měsíček, krásný červen sedl hor na kámen, máchnul patykem nad vatrou. V tom okamžení vyšlehla vatra vysoko; žárem jejím roztál sněh ve chvílce, země se zazelenala, stromy obalily se listem, ptáčkové začali prozpěvovat, rozmanitých kvítků po lese rozkvétalo a bylo léto. Pod bučkami bílých hvězdiček, jakby našil. Vůčihledě se ale měnily ty bílé hvězdičky v jahôdky, skokem zrály a zrály, a než se Maruška nadálá, bylo jich v zeleném pažitu, jakby krve rozlil. - „Chytro sběraj Maruša, chytro!“ rozkazoval červen měsíček. Maruša radující se sbírala, až měla plnou zástěrku. Pak pěkně měsíčkům zaděkovala a pospíchala vesele domů. Podivila se Holena, podivila se macecha, vidouce, kterak nese Maruša v skutku jahody, plnou zástěrku. Běžely jí dvěře otevřít, a vůně jahod po celé chýži zavanula. — „Kdeže jsi jich nasbírala?“ ptala se urputně Holena. - „Vysoko v hore, dost jich tam roste pod bučkami,” pravila Maruša. - Holena vzala jahody, najedla se do sytá, i macecha se do sytá najedla, Marušce neřekly ani: „vezmi si jedínú.“ - Zmlsala se Holena na jahodách, zachtělo se jí třetího dne červených jablek. „Jdi Marušo, jdi do hory, dones mi červených jablek!“ rozkázala sestře. - „Jaj Bože, sestro milená, kdeže by se v zimě jablka vzala?“ namítala ubohá Maruška. - „Ty švandro, ty gryňo, ty budeš odmlúvať, když ti já rozkážu? Chytro pospěš do hory, jak nedoneseš

červených jablek, věru že tě zabijú!“ zahrozila zlá Holena. - Macecha uchopila Marušku, vystrčila ze dveří, dvěře pak pevně zavřela. Děvče pospíchalo hořce plačíc do hory. Sněhu leželo vysoko, nebylo stopy. Děvče ale nebloudilo, šlo zpříma na vrch hory, kde hořela veliká vatra, kde sedělo dvanácte měsíčků. - Seděli tam, seděli, velký sečen seděl hor. - „Dobří lidi boží, nechte mne ohriať se pri vatre, zima mnú třese,“ prosila přistoupíc k ohni. - Velký sečen, pokývna hlavou, táže se: „K čemu jsi opět prišla, čeho tu hledáš?“ - „Jdu pro červená jablka,“ odpověděla Maruška. - „Není na čase,“ řekl velký sečen. - „Vím to, vím,“ pravila smutně Maruška, ale sestra Holena i macecha prikázaly donést s hory červených jablek; jak nedonesu, věru mne zabijú. Prosím vás pěkně bačíkové, povězte mi, kdeže jich mám hledať?“ - Tu se zdvihl velký sečen, popošel k jednomu ze starších měsíčků, dal mu patyk do ruky řka: „Bratčeku září, posedni hor!“ - Měsíček září sedl hor na kámen, i máchnul patykiem nad vatrou. Vatra rudě zahořela, sněh se ztrácel, ale stromy neobalovaly se listem; jeden lísteček po druhém opadával, a chladný větřík je roznášel po zažloutlém pažitu, jeden sem, druhý tam. Neviděla Maruška tolik rozmanitých kvítků. Po stráni kvetla turanka, červenaly se klinčoky (karafiatky), v údolích jesenka, pod bučkami rostlo vysoké kapradí a hustý zimozeleň. — Maruška se dívala jen po červených jablkách, a tu vidí v skutku jabloň a na ní vysoko mezi ratolestmi červená jablka. - „Chytró Maruško zatřes, chytró!“ rozkázal měsíček září. Maruška radující se zatřásla jabloní; spadlo jedno. - Zatřásla ještě jednou; spadlo druhé. „Chytró spěchaj domů Maruška, chytró!“ rozkázal měsíček. Maruška poslechla, vzala dvě jablka, zaděkovala pěkně měsíčkům a pospíchala vesele domů. - Podivila se Holena, podivila se macecha, vidouce, kterak nese Maruška jablka. Šly jí otevřít. - Maruška jim podala dvě jablka. „Kdeže jsi jich natrhala?“ - „Vysoko v hore, rostú tam, a dost jich tam ještě,“ pravila Maruška. „Proč jsi jich více nedonesla? Či jsi je po cestě snědla?“ osopila se na ni Holena. - „Jaj sestro milená, nesnědla jsem ani kouštíček; zatřásla jsem stromem, spadlo jedno, zatřásla jsem podruhé, spadlo druhé, více mi trást nedali. Volali abych šla domů!“ pravila Maruška. - „Bodaj tě Parom ubil!“ - hřešila Holena, a chtěla Marušku bít. Maruška se pustila do hořkého pláče, prosíc Pánaboha, aby ji raději vzal k sobě, aby ji nenechal od zlé sestry a macechy ubit. — Utekla se do kuchyně. Holena mlsná nechala hřešení, začala jíst jablko. Jablko zdálo se jí tak lahodné, že jistila, jaktěživa takovou dobrotu že neokusila. I maceše zachutnalo. Snědly, i zachtělo se jim víc. - „Daj mi mámo kožíšek, půjdu sama do hory,“ řekla Holena, „ta švandra by nám je zase po cestě snědla. Však já najdu to místo, a všecky je sklátím, ať si kdo volá nevolá.“ - Darma matka odmlouvala, Holena vzala kožíšek, plenu na hlavu, a pustila se do hory. Matka stála na prahu, pohlížeje za Holenou, jak se jí to jde. - Sněhu plno, nikde stopy; Holena bloudila, bloudila dlouho, mls ji poháněl dál a dále. - Tu viděla z povzdálí světlo.

Pustí se k němu. Přejde na samý vrch, kde hoří veliká vatra, okolo vetry na dvanácti kamenech dvanácte měsíčků sedí. Holena se zalekne; hned se ale zpamatuje, přistoupí blíže k vatře, a vztáhne ruce, ohrát se. Neptá se měsíčků: smím se ohriat', či nesmím, ani na ně nepromluví. - „Čeho tu hledáš, k čemu jsi sem prišla?“ ptá se mrzutě veliký sečen. - „Co se ptáš, ty starý blázne, ty; není ti treba vědět', kam jdu,“ odsekne urputně Holena, obrátíc se od vetry do hory. Velký sečen stáhne čelo, i máchne patykem nad hlavou. V tom okamženi zachmuří se nebe, vatra nízko plane, sněh začne sypat se, jakby cejchu rozsypal, ledový vítr duje po hoře. Holena nevidí na krok před sebe; bloudí, bloudí, padá do závějí, oudy jí slábnou, křehnou. - Ustavičně sněh se sype, ledový vítr duje, Holena hřeší na Marušu, hřeší na Pánaboha. Oudy jí v teplém kožichu mrznou. — Čeká matka Holenu, vyhlíží z okénka, vyhlíží ze dveří, nemůže se dcery dočekat. Ubíhá hodina za hodinou, Holena nepřichází. „Snad jí tuze jablka chutnají, a nechce se jí od nich,“ pomyslí macecha, „musím se za ní podívat'.“ - Vezme kožíšek, vezme plenu na hlavu, pustí se za Holenu. Sněhu plno, nikde stopy. Volala Holenu, nikdo se neozýval. Bloudila, bloudila dlouho; sněh se sypal, ledový vítr dul po hoře. Maruška uvařila oběd, spravila kravičku, Holena ani macecha nepřicházely. „Kdeže tak dlouho se zabávají,“ povídá si Maruška sedajíc k přeslici. - Už je vřetenko plné, už se v izbě setmělo, a Holena ani macecha se nevrací. „Jaj Bože, cože se jim přihodilo!“ stýská si dobré děvče, dívajíc se okénkem ven. Nebe se třpytí, zem se svítí, člověka nevidí; smutně zavírá okénko, udělá kříž, a modlí se otčenášek za sestru i matku. Ráno čeká se snídání, čeká i s obědem, ale nedočeká se ani Holeny ani macechy. Obě zmrzly v hoře. Zůstala dobré Marušce i chýže, i kravička i kousek pole, našel se i hospodář k tomu, a dobře bylo jim žít v pokoji.

O Báčovi a Šarkanu. Pohádka slovenská z hor Trenčinských od Štěpána Danieliho

Byl jeden báča; když byl báča, pásł ovce. Když ovce pásł, obyčejně si při nich pískal na píšťalu, anebo ležel na zemi, díval se po obloze, po horách, na ovce a na zelený pažit.

Jednoho dne, bylo to v jeseni, v tu dobu „kdy jdou hadi do země spát,“ ležel milý báča na zemi, hlavu maje opřenou o loket, a díval se před sebe po hoře dolů. -

Tu najednou se podivil! Veliké množství hadů přilézalo se všech stran ke skále, která zrovna báčovi před očima stála; když ke skále přilezli, vzal každý had na jazyk jakousi zelinku, která tam rostla, zelinkou dotknul se skály, ta se otevřela, a hadi jeden po druhém ve skále zmizeli.

Báča zdvihl se ze země, poručil psovi Dunajovi, aby ovce zavracel, sám pak šel ke skále, mysle si: „Musím já pozřít, jaká to zelinka, a kam ti hadi lezou.“ - Byla to zelinka - neznal jaká; když ji ale utrhl a skály se ní dotkl, skála i jemu se otevřela.

Vešel do vnitř a octnul se v jeskyni, jejíž stěny třpytily se od zlata i od stříbra. Uprostřed jeskyně stál zlatý stůl, na stole ležel v kolečku svinut velikánský starý had. Spal. Okolo stolu leželi samí hadové; všickni spali, ani se nehnuli, když báča vešel.

Báčovi se jeskyně líbila, dokud si ji několikrát neobešel, pak mu začala být dlouhá chvíle, zpomněl na ovce a chtěl jít zpátky, mysle si: Viděl jsem, co jsem chtěl, půjdu. - Bylo snadno říci „půjdu“ - ale jak ven? Skála se za bačou zavřela, když do jeskyně vešel; báča nevěděl co dělat, co říci, aby se mu skála otevřela, i musel zůstat v jeskyni.

„Eh, když nemohu ven, budu spát,“ řekl, zaobalil se do huně, lehl na zem a usnul.

Nezdálo se mu, že dlouho spí, když ho jakýsi šust a šum probudil. Dívá se kolem sebe, myslí že spí v kolybě; tu vidí nad sebou, kolem sebe třpytící se stěny, zlatý stůl, na stole starého hada, kolem stolu množství hadů, kteří zlatý stůl lízají, ptajíce se přes tu chvíli: „Již čas?“

Starý had je nechává mluvit, až pak zdvihne pomalu hlavu a povídá: „Již čas!“

Jak to řekl, natáhl se od hlavy do chvostu jako prut, slezl se stolu na zem, a ubíral se ke vchodu jeskyně. — Hadi všickni lezli za ním.

Báča se pořádně protáhl, zívnu si, vstal a šel za hady, mysle: „Kudy oni půjdou, půjdu i já.“ - Bylo snadno říci „půjdu i já“ - ale jak?

Starý had dotknul se skály, ta se otevřela, a hadi jeden za druhým vyšli ven. - Když byl poslední had venku, chtěl báča ven, ale skála se mu před samičkým nosem zavřela, a starý had naň hvízdajícím hlasem zasyčel: „Ty človíčku musíš zůstat zde!“

„Eh, co bych tu u vás dělal? — Gazdovstvo nemáte, a spát vždy nebudu. Pust'te mne ven, mám ovce na salaši a doma zlú ženu, hřešila by mne, kdybych nepřišnal v čas domů,“ pravil báča.

„Nesmíš dříve odtud, dokud nesložíš trojnásobnou přísahu, že nepovíš nikomu, kde jsi byl a jak jsi k nám se dostal,“ zahvízdal had.

Co měl báča dělat; rád se trojnásobnou přísahou zavázal, jen aby přišel ven.

„Nebudeš-li ji ale držet, zle se s tebou poděje!“ hrozil starý had, když baču ven pouštěl. -

Ale jaká to změna venku, báčovi začaly se od leku nohy třást, když viděl kterak se čas změnil, že místo jeseně panuje jaro.

„Ó já člověk sprostáček, co jsem to udělal, prospal jsem zimu ve skále! - Jej, kde najdu moje ovce, co řekne žena!“ Tak si naříkal, smutně kráčeje nahoru ke kolybě.

Viděl zdaleka ženu, že tam cosi robí. Nejsa ještě připraven na její výčitky, schoval se do košjaru. Když v tom košjaru seděl, viděl že přistoupil k ženě pěkný člověk, a slyšel jak se jí ptá, kde má muže? -

Báčova se dala do pláče, a vypravovala, kterak v jeseni jednoho dne báča vyhnal ovce do hory a víc nepřišel. Pes Dunaj že ovce přivedl, báčy - že od té doby není. „Snad že ho vlci sežrali - snad bosorky na kusy po hoře rozvláčaly,“ doložila žena.

„Neplač, volal na ni báča z košjaru; „jsem živ, nesežrali mne vlci ani mne bosorky po hoře nerozvláčaly, přespal jsem zimu v košjaru.“ Ale to se s dobrou potázal báča.

Jak báčova jeho slova zaslechla, nechala pláče a pustila se do hřešení: „Bodejž ti sto hromovitých bohů do duše udeřilo, ty pochabo! Jsi ty statečný chlap? Jsi ty báča? Poručí ovce boží vuolí, ulehne do košjaru a spí jako had v zimě!“

Báča dával v duchu ženě za pravdu, že ale povědět nesměl, kterak se s ním dalo, mlčel, ani nedutal. - Ten pěkný člověk ale povídal báčové, že její muž nespal v košjaru, že byl kdesi jinde, a když mu báča poví, nač se ho tázat bude, že mu dá mnoho peněz.

Báčova se hrozně jedovala na muže že ji obelhal, a chtěla dokonce vědět kde byl. Pěkný pán ji ale poslal domů; slíbil jí peníze, aby mlčela. Sám pak vzal si baču na starost.

Když báčova odešla, vzal pěkný pán na se svoji přirozenou postavu, a tu viděl báča před sebou černoknižníka z hor. Poznal ho, protože má černoknižník v čele třetí oko. Černoknižník byl člověk velice mocný, on se uměl spravit na jakou postavu chtěl, a kdo by se mu protivil, toho by hned udělal třebaš beranem.

Báča se černoknižníka velice ulekl, měl ještě větší strach než před ženou. Černoknižník ptal se ho, kde byl, co viděl? Báča se přenáramně ulekl té otázky. Co říci? - Báál se starého hada a zrušení přísahy, a černoknižníka trojokého se také báál.

Když se ho ale černoknižník po třetí - a to již hrozným hlasem ptal, kde byl a co viděl, když jeho postava před ním, jak se mu podobalo, rostla - tu zapomněl báča na přísahu. Přiznal se, kde byl i kterak se do skály dostal.

„Dobře,“ řekl černoknižník, „tedy pojď se mnou, ukaž mi tu skálu i tu zelinku.“ Báča musel jít.

Když přišli ke skále, utrl báča zelinku, položil na skálu, a skála se otevřela. Černoknižník ale nechtěl, aby tam báča vešel, ani on nešel dále, vytáhl jakousi knihu a začal z ní říkat. Báča strachem bledl.

Tu se najednou země zatřásla, ze skály ozývalo se syčení, hvízdání, a ven vylezl ukrutný šarkan, na nějž se byl starý had přetvořil. Z tlamy mu šlehal oheň, hlava byla hrozitánská, chvostem tloukl na levo na pravo, a který strom zasáhl, ten přerazil.

„Hod' mu tu ohlávku na krk,“ rozkázal černoknižník, podáváje báčovi jakousi pásku, při tom ale oči s knihy nespustil. Báča vzal pásku, ale báál se k šarkanu přistoupit; teprv když mu to černoknižník po druhé i po třetí rozkázal, byl volen uposlechnout. A však běda báčovi! -

Šarkan se po něm zatočil, a než se báča čeho nadál, seděl šarkanu na hřbetu, a ten letěl s ním nad „hory“ (lesy). - V tom okamžiku udělala se čirá tma, jen oheň, co šarkan z tlamy a očí vypouštěl, svítil jim na cestu. Země se otřásala, kamení sypalo se s vrchu dolů. Zlostně šlehal šarkan chvostem s levého boku na pravý, s pravého na levý, který bůček, kterou jedlinu zasáhl, zlomil jako průtek - a tolik vody chrlil na zem, že tekla po vrchách dolů jako Váh. Hrůza hrůzoucí to byla: báča byl polomrtev.

Pomalou se přece zlost šarkana mírnila, nemrskal víc chvostem, přestal pouštět vodu, z tlamy nešlehal oheň. - Báča přicházel k sobě, myslil že se spustí šarkan dolů. Ale nebylo na tom dost, šarkan chtěl ho ještě více vytrestat. Pomalu, pomaličku zdvihal se výše a výše nad hory, vždy výše, až se zdály báčovi vysokánské hory a hole jen co mraveneční hromádky, a ještě výše stoupal šarkan, a když neviděl báča nic než slunce, hvězdy a mraky, zůstal s ním šarkan v povětří viset.

„Jaj bože, co si počnu, tu visím v povětří; skočím-li dolů, zabijú se, do nebe vletět nemohu,“ nařikal báča a pustil se do hořkého pláče. Šarkan nic. - „Šarkane, velmožný pane šarkane, smilujte se!“ prosil šarkana; „sleťte zase dolů - do nejdelší smrti vás nepohnevám.“ Kámen by se byl nad ubohým bačou ustrnul. Šarkan funěl a frkal, neřekl ani my ty, ani se nehnul.

Tu najednou donese se k uším báčovým hlas skřivánka. Báča se zaradoval. Blíže a blíže letěl k němu skřivánek; když se už nad ním vznášel, prosil ho báča: „Skřivánku, ptáčku bohumilý, prosím tě, doleť k Otcí nebeskému, vypověz mu bídu mojí! Vyříd', že ho pozdravujú, že volám o boží pomoc.“

Skřivánek odletěl k Otcí nebeskému a vyřídil báčovu prosbu. I slitoval se Otec nebeský nad bačou, napísal cosi zlatým písmem na blánku březového listu, dal lístek skřivánkovi do zobáčku, a nařídil mu, aby ho spustil šarkanu na hlavu.

Skřivánek letěl do povětří, pustil březový, zlatem popsaný lístek šarkanu na hlavu, a v tom okamžiku spustil se šarkan s bačou na zem.

Když se báča zpatoval, viděl že stojí u své kolyby, viděl psa Dunaje, kterak mu zavrácuje ovce - viděl na vrbě zvonec - a pohádce je konec.

Peračinový květ. Slovenská pověst

Peračina také rebričina, paprut - zovou Slováci kapradí. V Čechách i na Slovensku domnívá se lid, že bylina ta jen v noci před sv. Janem křtitelem květe, a sice květem zlatým. V Čechách se v pohádkách povídá, že kdyby panna v tu hodinu, když rozkvěte, bílý šat podeň podstřela, ryzí zlato by jí naň spadalo. Na Slovensku též se říká, kdo by ten květ našel, že by šťasten byl, neboť by mu takovou moc dal, vidět poklady, kdekolivěk v zemi ukryté by byly. -Vypravuje se cosi o jednom valachovi (pastýři ovec): Sel večer před svatým Janem hledat ztracenou ovci. Hledal ji dlouho, již se bylo stmilo, déšť se lil jakoby kupami, (jako z konve) a valach ovci hledat nepřestával. - Tu najednou zjasalo se valachovi před očima, jako by se nejvíc zablesklo, tak že div neoslepl. - Když si oči protřel, tu kam se jen podíval, všude plno zlata, stříbra. - Chvilí stál valach jako zkamenělý, pak se ale sebral na nohy, a hybaj přes paseky a výskyte (jámy od vykolčených stromů) prosto na salaš. – „Chlapci!“ zvolal na ostatní valachy, „nebojte sa vjacej bjedy, tolko peňazi som našol, čo ich ani za týden něodnosíme. Len berte cedidla (vlněné tašky) a hybajte za mnou.“ Valaši nechtěli mu věřit, ale když se jim zařekl, aby ho za živa v kotli uvařili, jestli jim lže, sebrali cedidla a valašky, a na ono šťastné místo se ubírali. „No, len ma troška počkajte, nah si druhé krpce preobujem, lebo tjetto sa mi mokrje ako plúca, lahko by sa v nich aj zabil“ - volal valach za nimi. Netrpělivě čekali ostatní, co si Kuba jiné krpce obouval. Konečně šli, kde se mu to světlo ukázalo, on napřed, druzí za ním. Přišli na místo, ale kde nic tu nic - sem tam chodil Kuba, hledal, jestli se nezmejlil, ale o zlatě a stříbře ani památky. Valachům svrběly valašky v rukou, a kdyby nebyli Kubu znali, že jen tak na prázdno nemluví, bylť by byl něco dostal, ale tak vidouce, jak on sám zmaten a smuten domů se vrací, mlčeli a nechali ho. Kuba nemohl celou noc ani oka zamhouřit, vždy se mu to pletlo, co to jen bylo. Ráno časně vstal, a umínil si, že půjde ještě jednou na ono místo, vzal si staré krpce, které byl večír než s valachy odešel nad oheň zavěsil, by mu uschly, a tu co v nich vidí? - Květ peračinový! - Nyní již viděl, kterak to mohl vidět ten poklad, když měl květ ten v krpcích. - Zpomněl si, že se mu něco na nohu uvázalo, když houštinou lezl, hledaje ovci. - Že ty krpce nenechal přece jen na noze, že se přezouval! Div, že si vlasy z hlavy nerval! - Ale už nebylo nic platno, květ byl uschlý, a takový prý už žádné moci nemá.